

Begroting 2009

PS 56/08

Inhoudsopgave

blz.

blz.

Inleiding 3

Programmabegroting

1	Bestuur	5
2	Verkeer en Vervoer	19
3	Water	49
4	Milieu	67
5	Natuur, bos en landschap	95
6	Sociaal economische zaken	109
7	Jeugd, cultuur en samenleving	135
8	Ruimtelijke ontwikkeling	159
9	Revitalisering landelijk gebied	165
10	Wonen	179

Algemeen financieel beleid 187

Paragrafen

1	Integrale veiligheid	193
2	Bedrijfsvoering	207
3	Provinciale heffingen	223
4	Weerstandsvermogen	229
5	Onderhoud kapitaalgoederen	239
6	Treasury	247
7	Verbonden partijen	251
8	Grondbeleid	259
	Financiële begroting	263

Inleiding

De begroting 2009 is de 1^e begroting in de nieuwe opzet die samen met de werkgroep Verbetering begroting is ontwikkeld. Hierin is een aantal verbeteringen doorgevoerd die ertoe bijdragen dat Provinciale Staten, GS en het ambtelijke apparaat over die (stuur)informatie beschikken die zij nodig hebben voor het uitvoeren van hun taken.

De opdracht van de werkgroep luidt: “Een uiterlijk per 1-1-2011 door PS geaccepteerd en door GS te faciliteren functionerend stelsel van planning & control-documenten (P&C), waaruit, gericht op het door PS gewenst sturingsniveau, flexibel en indelingsonafhankelijk, informatie kan worden gehaald, die het mogelijk maakt om de kaderstellende en controlerende rol van PS uit te oefenen, met respect voor de uitvoerende rol van GS”.

Bevindingen

De werkgroep constateert op hoofdlijnen, dat:

- o elk van de documenten uit de P&C-cyclus een meerjarig inzicht en daarop gebaseerde sturing moet faciliteren;
- o de samenhang tussen de afzonderlijke documenten binnen een jaarcyclus en tussen jaarcycli sterker moet zijn en vooral moet focussen op verschillen;
- o de documenten vooral de maatschappelijke resultaten van het provinciale beleid centraal moeten stellen, waarbij de kaderstellende beleidsnota's helder en concreet de gewenste effecten vastleggen, die in meerjarig opzicht de lijn uitzetten en die jaarlijks in de begroting zijn vertaald;
- o de documenten die informatie bevat die op dat moment relevant voor besluitvorming is, gegeven het feit dat er toegang is tot onderliggende (gedetailleerdere en gelaagde) informatie.
- o inzicht in de mate van beïnvloeding die door de provinciale overheid uitgeoefend kan worden relevant is voor de besluitvorming. Om dit inzicht te krijgen kan het model van Mark Moore toegepast worden.

In deze begroting is een eerste verbeterslag gemaakt waarmee de basis is gelegd voor de verdere (inhoudelijke) verbetering van het begrotingsdocument en overige P&C-documenten.

De voorliggende begroting is nu als volgt te “lezen”.

Algemeen programmadeel

Ieder hoofdstuk start met een algemeen gedeelte. Hierin wordt beknopt aangegeven welke speerpunten er voor 2009 zijn en wat de relatie is met het programma Vertrouwen in Brabant. Vervolgens wordt antwoord gegeven op de vraag “Wat wil de provincie bereiken?”. Hierin zijn de maatschappelijke doelen op hoofdstukniveau geformuleerd. Voor elk maatschappelijk doel is minimaal één indicator benoemd. Een aantal maatschappelijke doelen is niet met één indicator te meten en daarvoor zijn meerdere indicatoren benoemd die gezamenlijk een beeld geven van de mate van realisatie van de doelen. Voor de indicatoren is vervolgens een streefwaarde opgenomen en het jaar waarin dat bereikt moet zijn. De kolommen 2006 en 2007 bevatten gerealiseerde waarden en de kolommen 2008-2011 bevatten geprognosticeerde waarden.

Tot slot volgt een overzicht van het totaal aan baten en lasten voor dit hoofdstuk. Een verdere detaillering van de baten en lasten vindt plaats per productgroep. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de totale formatie-inzet zodat helder is hoe de capaciteit van de organisatie wordt ingezet. In de toekomst zal deze formatie-inzet als basis dienen voor de verdeling van de apparaatslasten.

Productgroepspecifiek deel

Elk hoofdstuk bevat vervolgens een verdere uitwerking per productgroep waarin de vraag ‘Wat gaan we daarvoor doen?’ wordt beantwoord. Elke productgroep draagt bij aan de realisatie van één of meerdere maatschappelijke doelen. Per productgroep wordt eerst aangegeven aan welk(e) maatschappelijk(e) doel(en) het bijdraagt en welke beleidsnota's hiervoor relevant zijn en wanneer dit beleid geëvalueerd wordt. Per beleids-onderdeel wordt ook ingegaan op de rol en beïnvloedingsmogelijkheden van de provincie (gedeeltelijke vertaling van het Mark Moore-model).

Vervolgens wordt aangegeven wat we hiervoor gaan doen, de zogenaamde beleidsprestaties. Onder beleidsprestaties worden *geen* subsidies, ‘plannen’, e.d. verstaan, maar de met deze subsidies, plannen – activiteiten/producten - *beoogde effecten/doelen* die bijdragen aan het gestelde maatschappelijke doel. Elke beleidsprestatie is gekoppeld aan een maatschappelijk doel (via de nummering) zodat duidelijk is aan welk maatschappelijk doel de prestatie bijdraagt.

Ook voor de beleidsprestaties zijn één of meerdere indicatoren benoemd en zijn zoveel mogelijk waarden ingevuld. Ook hier geldt dat nog niet alle informatie voorhanden is en dat dit aandachtspunt is in het ontwikkeltraject dat nu is ingezet.

Elke productgroep eindigt met een overzicht van de baten en lasten. De lasten zijn onderverdeeld in lasten t.b.v. autonome en wettelijke (EU) taken en de kapitaallasten van de investeringen. Bij de baten is een onderscheid gemaakt op basis van de herkomst van middelen. Per saldo kan dan bepaald worden hoeveel de bijdrage uit de algemene middelen is, wat de autonome verantwoordelijkheid is van de Staten. Verder wordt per productgroep inzicht gegeven in de bijdragen uit reserves, het verloop van die reserve en de investeringen. Verdere detailinformatie over het verloop van de reserves is opgenomen in bijlage 10 van het bijlagenboek.

1

Bestuur

Algemeen	6
01.01 Bestuur, CdK en Griffie	10
01.03 Borging kwaliteit bestuursstructuur	13
01.04 Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding	15
01.05 Brabantstad / Grote steden beleid	17

Algemeen

Portefeuillehouders:

CdK mw. J.R.H. Maij-Weggen, mw.drs.J.M.P. Moons, mr.A.M. Essed

Inleiding

Als provincie staan we voor de kwaliteit van de Brabantse samenleving in het belang van Noord-Brabant en de Brabanders. Als overheden in het algemeen en meer specifiek als provinciebestuur kunnen we hieraan individueel, maar vooral ook gezamenlijk een wezenlijke bijdrage leveren.

Enerzijds doen we dit door duidelijk kenbaar te maken waar de provincie voor staat, wat ons beleid is en hoe we dat uitvoeren. Tegelijkertijd richten we ons op de kwaliteit van het openbaar bestuur (de bestuursstructuur) in onze provincie en op het in samenwerking met andere (overheids)partners oppakken en aanpakken van maatschappelijke opgaven in Noord-Brabant. Een specifiek element is de zorg voor openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding.

Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding

Het wetgevingstraject voor de Wet veiligheidsregio's (WVR) heeft aanzienlijke vertraging opgelopen. Verwacht wordt dat de wet op 1 januari 2010 van kracht zal zijn. Tot dat tijdstip zullen wij de taken conform oude wet (provinciaal toezicht op planvorming en uitvoering oefenbeleid gemeenten) volledig uitvoeren. In deze overgangsfase richten wij ons al wel op de nieuwe positie van de provincie. Vanuit de verbindende rol zetten we in op het versterken van de samenwerking regio- en landsgrensoverschrijdende samenwerking en de samenwerking van de verschillende veiligheidsinstanties.

Verbindend Brabant

Twee onderdelen uit het programma Verbindend Brabant komen primair terug in dit begrotingshoofdstuk en leveren een wezenlijke bijdrage aan het realiseren van de in dit hoofdstuk opgenomen doelstellingen. Het betreft de programma-onderdelen Merk Brabant en Eén Brabant.

Merk Brabant

Merk Brabant richt zich op het gezamenlijk met Brabantse partners ontwikkelen van een gedeeld beeld van Noord-Brabant als regio: het Merk Brabant. Dit Merk kunnen die partners vervolgens gebruiken als basis voor hun communicatie-uitingen en campagnes, zowel gezamenlijk als individueel. Zo ontstaat zowel binnen als buiten Brabant een meer eenduidig beeld van Noord-Brabant als regio, wat de aantrekkingskracht van Noord-Brabant en daarmee de kwaliteit van de Brabantse samenleving ten goede kan komen.

Eén Brabant

Een sterke provincie heeft sterke lokale schakels met sterke onderlinge verbindingen nodig. Eén van de centrale doelen van het Programmaplan Verbindend Brabant is het versterken van de kwaliteit van het openbaar bestuur in Noord-Brabant en een sterkere samenwerking in de regio's door bundeling van kracht en daardoor vergroting van uitvoeringskracht. Dat doen wij door het intensiveren van de samenwerking met de gemeenten en het gezamenlijk uitwerken en oppakken van gemeenschappelijke opgaven in Noord-Brabant. Zo wordt in 2009 een begin gemaakt met de uitwerking van de intentie-overeenkomst West-Brabant en zullen nadere afspraken worden gemaakt met het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE) over hun en onze taken. In 2009 zullen wij ook betrokken raken bij de evaluatie van de plusregio's (o.a. Zuidoost-Brabant). Verder zullen de decentralisatievoorstellen uit het bestuursakkoord Rijk-provincies en de nieuwe interbestuurlijke toezichtverhoudingen geïmplementeerd worden.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde + jaar	2006 (t-3) Begroot Realisatie	2007 (t-2) Begroot Realisatie	2008 (t-1) Begroot/ aannee	2009 (t) Begroot	2010 (t+1) Begroot	2011 (t+2) Begroot
01.A. -Brabanders weten wat de provinciale organisatie doet voor Brabant. - Burgers, instellingen en bedrijven weten waarvoor ze bij de provinciale organisatie terecht kunnen (subsidies, vergunningen).	PS- 52/07	+ Onderzoek corporate communicatie 0-meting juli '08 +Verkiezingsonderzoek '07	Trendmatige groei		35%	>2007	>2008	>2009	>2010
01.B. Brabanders waarderen wat de provinciale organisatie doet.	PS- 52/07	+ 0-Meting corporate communicatie juli '08.	Trendmatige groei			0-Meting corporate communicatie juli 2008	>2008	>2009	>2010
01.C. Brabant heeft als regio een positief imago met een gunstige uitstraling op relevante (ondernemen, wonen, werken, leren, ed.) vestigingsfactoren voor burgers, instellingen en bedrijven. ¹	PS 52/07	Resultaat imago-onderzoek	Trendmatige groei ²	nvt	nvt	Imago onderzoek	>2008	>2009	>2010
01.D. Bestendigen en optimaliseren van de kwaliteit van de bestuursstructuur in Noord-Brabant ³	Bestuursakkoord + Programma plan 52/07	Nog geen indicator							
01.E Brabant is optimaal voorbereid op rampen en crises	BM/0550	a. resultaat doorlichtingsonderzoeken provincie b. resultaat doorlichtingsonderzoek veiligheidsregio's (Inspectie Openbare Orde en Veiligheid) c. Kwaliteit gemeentelijke en regionale plannen (Provincie)	Positief oordeel Positief oordeel Plannen voldoen aan wettelijke eisen	80 % schatting	90 % Schatting	90 %	90 %	n.v.t.	n.v.t.

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde + jaar	2006 (t-3) Begroot Realisatie	2007 (t-2) Begroot Realisatie	2008 (t-1) Begroot/ aannee	2009 (t) Begroot	2010 (t+1) Begroot	2011 (t+2) Begroot
			(2007) ⁴						
01.F Verankeren, intensiveren en uitbouwen van de politiek-bestuurlijke samenwerking met de grote en middelgrote steden in Noord-Brabant	PS 34/04 PS 52/07 PS 76/03								

Toelichting

- ¹ Uit ervaringen van andere regio's blijkt dat de effecten van activiteiten ten behoeve van regiomarketing op zijn vroegst na 5 jaar meetbaar zijn.
- ² Het is moeilijk om hier een indicator voor te benoemen omdat de provincie hierin een gedeelde verantwoordelijkheid heeft (partners van merk Brabant zijn autonoom).
- ³ Een methodiek om de bestuurskracht te meten (indicator) wordt ontwikkeld in samenwerking met o.a. het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), gemeenten.
- ⁴ Vanaf 2010 (inwerkingtreden Wet veiligheidsregio's) eindigt naar verwachting het provinciale toezicht op de gemeentelijke en regionale voorbereiding op rampen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	19.970	20.132	18.512	18.419	18.248	17.605
Waarvan apparaatskosten	9.322	10.036	9.706	9.409	9.028	8.866
Baten	746	779	792	802	811	396
Saldo	-19.224	-19.352	-17.719	-17.617	-17.437	-17.208
		Formatieinzet waarvan indirect	141,9 fte 81,0 fte			

Toelichting

De kosten voor 01 Bestuur (€ 8,8 miljoen excl. apparaatskosten) betreffen met name kosten voor PS/Griffie (ongeveer € 2 miljoen), dagelijks bestuur (ongeveer € 2,5 miljoen),

bestuurlijke samenwerking (ongeveer € 1 miljoen), communicatie (ongeveer € 1,5 miljoen) en overige bestuurskosten (0,6 miljoen). Daarnaast wordt ongeveer € 1,2 miljoen uitgegeven aan kwaliteit van de bestuursstructuur, openbare orde en rampenbestrijding en Brabantstad. Het verschil tussen 2008 (€ 10 miljoen) en 2009 (€ 8.8 miljoen) wordt grotendeels verklaard doordat de kosten voor de programmaliijnen Merk Brabant en Eén Brabant als onderdeel van Verbindend Brabant voor 2008 wel (€ 1 miljoen), maar voor 2009 en verder nog niet in ramingen zijn opgenomen. De beschikbare gelden voor 2009 en verder zijn nog ondergebracht in de daarvoor bestemde stelpost Bestuursakkoordmiddelen. Een voorstel voor verdeling hiervan wordt gelijktijdig aangeboden.

01.01 Bestuur, CdK en Griffie

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
01.A/B	Bestuursakkoord Vertrouwen in Brabant - Actieplannen zes programmalijnen - Samen investeren in Brabant - Programmaplan Landelijk Gebied	PS 52/07	- Midterm Review: 2009, Bestuursakkoord: 2011	Provincie heeft de uitvoering in eigen hand en bepaalt zelf wanneer de provincie zichtbaar is. Voor wat betreft de waardering is dat minder eenduidig en zijn er meerdere factoren van invloed.	Daar waar wij zichtbaar zijn als provincie kunnen we eenduidig en consistent zijn in onze boodschap. De zichtbaarheid optimaliseren vraagt om strakke regie op communicatie. Daarnaast zoeken we actief samenwerking met andere partijen ook in communicatie om de zichtbaarheid te vergroten (BrabantStad, Programma Landelijk Gebied en Merk Brabant).
01.C	Programmaplan Verbindend Brabant (Merk Brabant)	PS 52/07	- Midterm Review: 2009, Bestuursakkoord: 2011	De provincie is één van de vele spelers. Het tempo en het resultaat van het gewenste merk, worden bepaald door het samenspel van de relevante partners.	De samenwerking met relevante partners wordt gezocht en dat draagt bij aan de kennis over de provincie, de zichtbaarheid van de provincie en de beeldvorming over de provincie.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
01.A/B.1 De zichtbaarheid van de provincie te borgen en te vergroten en zorgen voor een consistente en éénduidige uitstraling.	Onderzoek corporate communicatie 0-meting juli'08 +Verkiezingsonderzoek '07			Corporate communicatie beleidsplan**, en uitvoeren	Uitvoering corporate campagne, evaluatie en monitoring	Uitvoering corporate campagne evaluatie en monitoring	Uitvoering corporate campagne evaluatie en monitoring
01.C.1 Het ontwikkelen en uitdragen van het merk Brabant	Er zijn afspraken voor de samenwerking met relevante maatschappelijke partners Imago onderzoek en uitgevoerde campagnes* Bij het sponsor-, Public Relations (PR)- en evenementenbeleid zal steeds worden afgewogen of de bijdrage van de provincie wordt gedaan vanuit de organisatie provincie Noord-Brabant (corporate communicatie) of vanuit de doelstelling de regio Brabant	2009 Uitvoering vanaf 2008 Uitvoering vanaf 2008		Samenwerkingsafspraken Uitvoeren activiteiten	Convenant met partners Uitvoeren activiteiten	Uitvoeren van afspraken Uitvoeren van afspraken Uitvoeren activiteiten	Uitvoeren van afspraken Uitvoeren van afspraken Uitvoeren activiteiten

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
	te profileren (merk Brabant).						

Toelichting

* De uit te voeren campagnes en activiteiten in dit kader worden nog nader bepaald. In de verantwoording zal worden aangegeven welke activiteiten (uitgevoerde campagnes, etc.) in 2009 hiervoor zijn ondernomen.

** Het corporate communicatieplan is een kader voor:

- Corporate advertising;
- Persbenadering (o.a. woordvoering, speeches);
- Eigen media (Personeels-informatieblad, Brabant Magazine, Provincie in de Buurt, E-zines);
- Website;
- Interne communicatie;
- Symposia/Evenementen;
- Relatie-evenementen;
- Programma communicatie;
- Beleidscommunicatie (beleidsdirecties);
- Sponsoring;
- Arbeidsmarktcommunicatie;
- Documentatie/presentaties;
- Public Relations/PA;
- Productcommunicatie (bv je blijft bussen).

Europa

Internationalisering/Europa

Rol/doelen

- Provincie-organisatie is Europaproof (uitvoering en beïnvloeding van Europese wet en regelgeving)
- Provincie werkt samen met buitenlandse regio's voor kennisuitwisseling, gezamenlijk (Europese) projecten en handelsbelangen (Antwerpen, Noordrijn-Westfalen, Wielkopolska, Jiangsu, etc.) en zet in op internationale profilering.

Realisatie beleid

De Provincie is via Comité van de Regio's en Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) sterk betrokken bij Europees-beleid.

Contacten met regio's, en de uitvoering van projecten verlopen conform het strategisch kader internationalisering. Het aantal regio's waarmee contacten wordt onderhouden is uitgebreid en/of in onderzoek en contacten met bestaande regio's zijn verstevigd.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	5.176	6.354	5.063	5.192	5.325	5.311
Wettelijk/EU	2.612	2.878	2.905	2.978	3.053	3.130
Lasten	7.788	9.232	7.968	8.170	8.378	8.441
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	380	354	367	377	386	396
Baten	380	354	367	377	386	396
Saldo lasten en baten	-7.408	-8.878	-7.601	-7.793	-7.991	-8.045
Bijdr. reserve rekenkamer	310	318	331	340	349	359
Bijdr.reserve @Brabant		150				
Bijdrage uit alg. middelen	7.098	8.410	7.270	7.453	7.642	7.686
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.rekenkamer	316	315	315	315	315	315
Res.@Brabant	492	0	0	0	0	0
		Formatieinzet	40,3 fte			

Toelichting

Het verschil in lasten van € 1,3 miljoen komt voort uit uitwerking van het bestuursakkoord (Verbindend Brabant) m.b.t. de onderdelen Merk Brabant en Eén Brabant. De gelden voor 2009 t/m 2011 zijn nog niet verdeeld (zitten nog in de stelpost BestuursAkkoord).

01.03 Borging kwaliteit bestuursstructuur

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
01.D Bestendigen en optimaliseren van de kwaliteit van de bestuursstructuur in Noord-Brabant	Bestuursakkoord + Programma plan	PS 52/07	2010	- Toezichhoudende rol m.b.t. Financieel Toezicht Gemeenten - Stimulerende rol i.h.k.v. kwaliteitsverbetering openbaar bestuur en versterken van uitvoeringskracht	- Provincie kan waar nodig gebruik maken van preventief i.p.v. repressief toezicht - Via een stimuleringsregeling en door afsluiten convenanten

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2007	2008	2009	2010	2011
01.D.1 Effectief Financieel Toezicht Gemeenten *)	% repressief toezicht	100%	100%	100%	100%	97%	99%
01.D.2 Versterken van de uitvoeringskracht	Aantal convenanten						
01.D.3 Kwaliteitsverbetering openbaar bestuur							

Toelichting

- * Proef m.b.t. Financieel Toezicht Gemeenten wordt in 2010 daadwerkelijk geëvalueerd, de voorbereidingen hiervoor starten in 2009.
Beoogde herindeling gemeente Lith leidt in 2010 en 2011 in ieder geval tot twee respectievelijk één preventieve gemeente(n) (cf wet Algemene regels herindeling (ARHI)).

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	0	0	0	0	0	0
Wettelijk/EU	52	30	3	3	3	3
Lasten	52	30	3	3	3	3
Herkomst middelen EU	0	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-52	-30	-3	-3	-3	-3
Bijdrage uit alg. middelen	52	30	3	3	3	3
		Formatie-inzet	12 fte			

01.04 Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
01.E	Brabant Veiliger: uitwerking van bestuursakkoord 2007-2011 voor integrale veiligheid	BM/0550	2010*	- Verbindende rol tussen veiligheidspartners - Verantwoordelijk voor informatieverstrekking aan veiligheidsregio's en minister - Faciliterende rol door beschikbaar stellen informatie	- Periodiek bestuurlijk overleg CdK met voorzitters van de veiligheidsregio's - Ambtelijke liaisons in veiligheidsregio's - Participatie in commissies grensoverschrijdende samenwerking rampenbestrijding - Subsidiëring - Participatie in ontwikkeltraject informatieplatforms rampenbestrijding - Organiseren van themagerichte conferenties - Aanwijzingsbevoegdheid CdK

* tussenevaluatie

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
01.E.1 Bevorderen van de veiligheidsregio-grensoverschrijdende samenwerking en samenwerking met andere veiligheidspartners bij de voorbereiding op de rampenbestrijding	Aantal bestuurlijke overleggen met voorzitters veiligheidsregio's	3 x per jaar	0	3	3	3	3
	Provinciale vertegenwoordiging (toehoorder) in het Algemeen bestuur van alle veiligheidsregio's	3	0	2	3	3	3
	Deelname aan regionale en multidisciplinaire oefeningen	1	1	1	1	1	1
	Provinciale liaisons in alle regionale rampenstaven	operationeel	nvt	nvt	ja	ja	ja
01.E.2 Adequate toetsing gemeentelijke rampenplannen, rampbestrijdingsplannen en regionale beheersplannen	Toetsing binnen termijn van 3 maanden	100% (2007)	100 %	100 %	100 %	nvt	nvt

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
01.E.3 Bevorderen van de landsgrensoverschrijdende samenwerking rampenbestrijding	- Grensoverschrijdende oefening - Symposium Grensoverschrijdende Samenwerking bij Rampen - Belgische gegevens op risicokaart - Borging afspraken verdrag van Helsinki door vastlegging	2010 2 (bestuurlijk in 2008 en ambtelijk in 2009) Realisatie 2010 100% in 2010	0	1 0 50%	1 0 75%	1 100% 100%	
01.E.4 Invulling geven aan de nieuwe rol van de provincie conform de nog in te voeren wet op de veiligheidsregio's	Organisatieaanpassing	Realisatie 2010				Gerealiseerd	

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Ramin 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	92	73	73	73	73	0
Wettelijk/EU	98	136	138	140	142	95
Lasten	190	208	210	212	215	95
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	20	0	0	0	0	0
Baten	20	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-170	-208	-210	-212	-215	-95
Bijdrage uit alg. middelen	170	208	210	212	215	95
		Formatie-inzet	4 fte			

01.05 Brabantstad / Grote steden beleid

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
01.F Verankeren, intensiveren en uitbouwen van de politiek-bestuurlijke samenwerking met de grote en middelgrote steden in Noord-Brabant.	MJP Brabantstad 2008-2012 Grootestedenbeleid	PS 34/04A en PS 52/07 cie EMG: MJP0795 PS 76/03 cie EMG: GSB0806	2008 en 2010 2010	Partner Katalysator, aanjager, stimulator, beleids-verbindend, financieel	Participatie als Partner Mogelijkheid van en voor de provincie tot een actieve bijdrage aan een verbetering / optimalisering van de stedelijke leef- en woonomgeving.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2007	2008	2009	2010	2011
	Brabantstad projecten						
01.F.1	Beleidsverbinding van en tussen stedelijke projecten met de potenties van het stedelijk netwerk						

Toelichting

01.F.1 Zoals genoemd resp. opgenomen in "Samen investeren in Brabantstad, MeerJarenProgramma Brabantstad 2008-2012.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	2.617	625	625	625	625	200
Wettelijk/EU	0	0	0	0	0	0
Lasten	2.617	625	625	625	625	200
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Overig	346	425	425	425	425	0
Baten	346	425	425	425	425	0
Saldo lasten en baten	-2.271	-200	-200	-200	-200	-200
Bijdrage uit alg. middelen	2.271	200	200	200	200	200
		Formatie-inzet	4,6 fte			

Toelichting

Geen afwijkingen ten opzichte van 2008.

Verkeer en vervoer

Algemeen	20
02.90 Provinciaal verkeers- en vervoersplan	23
02.01 Openbaar vervoer (O.V.)	25
02.02 Goederenvervoer	28
02.03 Auto bereikbaarheid Brabant(stad)	32
02.04 Regionale bereikbaarheid Gebiedsgerichte aanpak	35
02.05 Regionale bereikbaarheid Provinciale wegen/bouwen	38
02.06 Regionale bereikbaarheid Provinciale wegen / onderhoud en vervanging	42
02.07 OV-netwerk Brabantstad	45

Algemeen

Portefeuillehouders:

mw.drs.C.Steffens – van Nieuwenhuizen, mw.drs.J.M.P. Moons

Uitwerking bestuursakkoord

Het personen- en goederenvervoer blijft de komende jaren in onze provincie nog flink stijgen. De uitdaging is Brabant bereikbaar te houden, zowel om economische redenen als om de leefbaarheid te waarborgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk samenwerking met kennisinstellingen, het Rijk, gemeenten, het bedrijfsleven en het maatschappelijke middenveld gezocht. Er is daarbij sprake van een omslag van Government naar Governance.

In het programma Bereikbaar Brabant wordt op een tweetal thema's ingezet om de bereikbaarheid van Brabant op de langere termijn te waarborgen:

1. bereikbaarheid in ruimtelijk perspectief;
2. het juiste vervoermiddel op het juiste moment.

Bereikbaarheid in ruimtelijk perspectief

De kansen die ruimtelijke ontwikkeling in een gebied biedt, worden benut om de bereikbaarheid te verbeteren. Daarnaast biedt (nieuwe) infrastructuur weer kansen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het gaat erom de beschikbare ruimte optimaal te benutten en tegelijkertijd de economie te versterken en de leefbaarheid te verbeteren. Om dit zichtbaar te maken wordt ingezet op:

- Versnelde acties Zuidoostvleugel BrabantStad;
- Integrale gebiedsverkenningen;
- Ontwikkeling van Stedelijke zones.

Het juiste vervoermiddel op het juiste moment

Brabantse reizigers moeten beter gebruik kunnen maken van de verschillende vervoerswijzen die Brabant biedt. Zij moeten een keuze kunnen maken en hebben daarvoor individuele reisinformatie nodig. Ook moeten vervoersmogelijkheden beter op elkaar aansluiten. Goede overstappunten tussen trein- en busverbindingen en goede fietsvoorzieningen dragen hieraan bij.

Om goederenvervoer in Brabant zo efficiënt mogelijk af te wikkelen is een strategische visie ontwikkeld. Overslagpunten worden verbeterd en onbenutte mogelijkheden in beeld gebracht.

Om dit zichtbaar te maken wordt ingezet op:

- Dynamisch Verkeersmanagement;
- Goede overstappunten voor trein en bus;

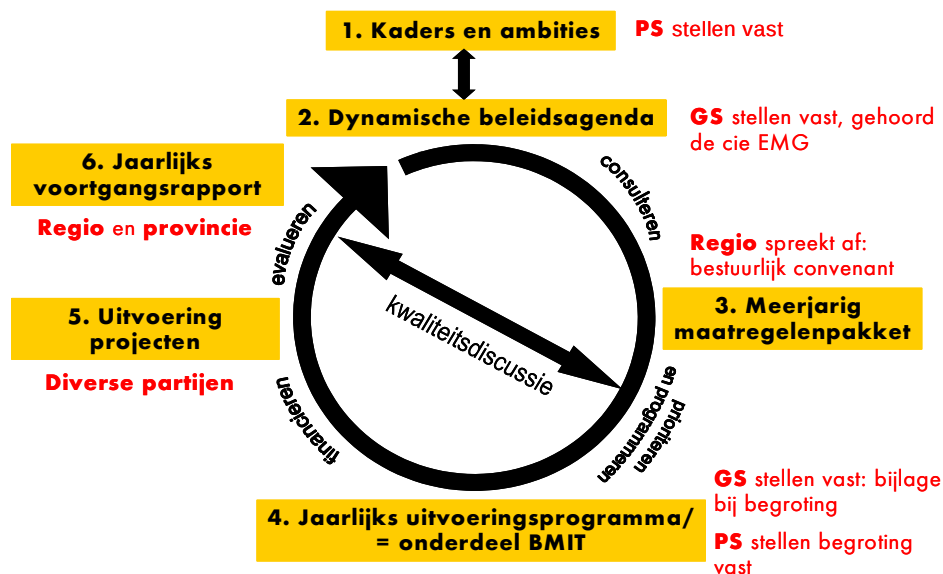
- Uitvoeringsacties strategische visie goederenvervoer;
- Mobiliteitsmanagement Wegwijs A2, Beter Bereikbaar Zuidoost Brabant (BBZOB)

Het programma Bereikbaar Brabant is een uitvoeringsgericht programma dat in het gehele werkveld van verkeer en vervoer vervlochten is.

Wat wil de provincie bereiken?

De doelen die de Provincie wil bereiken zijn in 2006 door Provinciale Staten vastgesteld in het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP). De hoofddoelen met betrekking tot duurzame bereikbaarheid zijn onderscheiden naar economische, sociale en ecologische pijlers. De hoofddoelen zijn in het PVVP verder uitgewerkt in effect- en prestatiedoelen. De doelen geven antwoord op wat willen we bereiken. Periodiek worden de te bereiken doelen gemonitord. De resultaten worden vastgelegd in monitoringsrapportages onder meer ten behoeve van de actualisering van de Dynamische Beleidsagenda.

Het onderstaande schema geeft de uitvoeringsstrategie van het PVVP weer.

BMIT: Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd	Indicator	Streef-waarde	2006 (t-3)	2007 (t-2)	2008 (t-1)	2009 (t)	2010 (t+1)	2011 (t+2)
	In PS-nota		+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
02.A Verzorgen van een betere bereikbaarheid van deur tot deur	PVVP PS 53/06B	Betrouwbaarheid van reistijd uit de Netwerkanalyse Brabantstad	95% (2020)	91%	90%				
		Trajecten met gewenste reistijd uit de Netwerkanalyse Brabantstad	100% (2020)	82%	80%				
02.B Vergroten van de veiligheid binnen het verkeers- en vervoerssysteem	PVVP PS 53/06B	Aantal Verkeersdoden per jaar	Maxi-maal 143 (2010)	115	127	Max 143	Max 143	Max 143	Max 143
02.C. Vergroten leefbaarheid rondom provinciale wegen	PVVP PS 53/06B	*							

Toelichting

* Voor het maatschappelijk doel vergroten leefbaarheid rondom provinciale wegen zijn in het Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan (PVVP) doelen en indicatoren opgenomen.

De hoofddoelen van het PVVP worden nader belicht in de productgroepen 02.01 t/m 02.90.

De Indicatoren en streefwaarden zijn op programma-niveau in het PVVP niet voor alle doelen benoemd of niet smart te formuleren. De uitwerking van indicatoren en streefwaarden is opgenomen in de onderliggende productgroepen.

In het Brabants MIT is de uitwerking van de plannen m.b.t. infrastructuur en mobiliteit opgenomen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	257.053	289.372	311.663	316.497	266.714	273.756
<i>Waarvan apparaatskosten</i>	<i>23.726</i>	<i>24.368</i>	<i>23.562</i>	<i>22.839</i>	<i>21.911</i>	<i>21.601</i>
Baten	160.177	24.368	172.209	190.609	148.450	145.200
Saldo	23.726	24.368	-139.454	-125.887	-118.265	-128.556
		Formatie-inzet waarvan indirect	235,8 fte 45,2 fte			

02.90 Provinciaal verkeers- en vervoersplan

In deze productgroep staat het ontwikkelen, monitoren en evalueren van het provinciaal verkeers- en vervoersplan centraal. De inhoudelijke uitvoering van het provinciaal verkeers- en vervoersplan

(PVVP) en de daarbij behorende beleidsprestaties zijn te vinden in de relevante productgroepen van programma 02 Verkeer en Vervoer.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A Verzorgen van een betere bereikbaarheid van deur tot deur	PVVP Visie Openbaar Vervoer	PS 53/06 PS 27/06	2010	Diverse rollen: van regie tot uitvoering, advies en financiële bijdrage Samen met SRE ¹ , B5, gemeenten, RWS ² , bedrijfsleven ministeries en maatschappelijke organisaties	Participatie, ambtelijk en bestuurlijk overleg, (co-)financiering
02.B Vergroten van de veiligheid binnen het verkeers- en vervoerssysteem	PVVP	idem	idem	idem	Participatie, ambtelijk en bestuurlijk overleg, (co-)financiering
02.C Vergroten leefbaarheid rondom provinciale wegen	PVVP	idem	idem	idem	Participatie, ambtelijk en bestuurlijk overleg, (co-)financiering

¹ SRE: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven / ² RWS: Rijkswaterstaat

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
02.A.1 Evaluatie Provinciaal verkeers- en vervoersplan	Vaststelling evaluatie	Gereed (2008 + 2010)		X		X	
02.A.2 Opstellen Brabants MIT*	Vaststelling BMIT	Gereed (jaarlijks)	X	X	X	X	X

*BMIT: Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport

Toelichting

In de tweede helft van 2008 vindt de herijking Dynamische Beleidsagenda (PVVP) plaats. De herijking van de Dynamische Beleidsagenda kan ertoe leiden dat voor 2009

nieuwe beleidsprestaties worden geformuleerd. De monitoring van het provinciaal verkeers- en vervoersplan vindt plaats over de verschillende programma-onderdelen. Het opstellen en realiseren van het Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (BMIT) vormt een belangrijk element van de uitwerking van de diverse programma's en uitvoeringsmaatregelen. In het BMIT staan alle uitvoeringsplannen voor Infrastructurele aanpassingen en bijdragen aan Openbaar Vervoer concessies opgenomen.

Door het diverse karakter van deze beleidsprestaties is geen eenduidige indicator met streefwaarde te benoemen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	799	4.980	2.546	2.530	2.670	1.632
Wettelijk/EU	93.656	5.590	3.460	3.474	3.489	3.504
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	94.456	10.570	6.007	6.004	6.160	5.136
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	90.249	500	1.000	1.000	300	200
Overig	237	19	0	0	0	0
Baten	90.486	519	1.000	1.000	300	200
Saldo lasten en baten	-3.969	-10.051	-5.007	-5.004	-5.860	-4.936
Bijdrage uit alg. middelen	3.969	10.051	5.007	5.004	5.860	4.936
		Formatie-inzet	28 fte			

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2009 bedragen € 6 miljoen ten opzichte van € 10,6 miljoen in 2008.

De afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door minder uitgaven op het gebied van onderzoeken mobiliteit, rentetoevoeging Brede DoelUitkering (BDU) en Dynamisch Verkeers Management (DVM).

02.01 Openbaar vervoer (O.V.)

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A/02.C	OV-visie	PS 27/06	2012	Uitvoering vindt deels plaats in eigen beheer, regie op de uitvoering door anderen(gemeenten, vervoerders en Nederlandse Spoorwegen) en in sommige gevallen alleen een financiële bijdrage.	De provincie stuurt direct aan voor de uitvoering van de OV concessies. Samenwerking met partners en financiële bijdragen zijn beïnvloedingsmogelijkheden.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
02.A.3 Bereikbaarheid van elk adres in Brabant d.m.v. openbaar vervoer op voor het maatschappelijk verkeer belangrijke tijdstippen.	Klanttevredenheid	7,5 in 2011	7,1	7,2	7,3	7,4	7,5
02.A.4 Zorgen voor betrouwbare en voorspelbare reistijd personenvervoer	Tevredenheid reizigersinformatie	7,5 in 2011	7,1	7,2	7,3	7,4	7,5
02.B.1 Verbeteren sociale veiligheid voor fiets en openbaar vervoer.							
Meer reizigers per openbaar vervoer	Aantal reizigers per openbaar vervoer			100% = nulmeting	107%	115%	119%
Verlagen uitstoot openbaar vervoer voertuigen	Near Zero emission.	0,001 in 2015		0,001	0,001	0,001	0,001

Toelichting:

De provincie gaat de bovenstaande beleidsprestaties realiseren door het uitvoeren van de Openbaar Vervoer concessies, de uitvoering van de regelingen regiotaxi, treintaxi en bedrijfsvervoer conform de afgesloten contracten en de oplevering van nieuwe toegankelijke bushaltes.

De 2 pilot projecten goedkoper Openbaar Vervoer lopen af in 2010. Gedurende de tussenliggende periode wordt bekeken wat voor effecten dit meebrengt en zal eventueel toekomstig beleid hier op worden afgestemd.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	4.143	18.403	37.222	14.827	9.141	8.659
Wettelijk/EU	45.379	91.840	93.257	100.385	101.985	101.985
Lasten	49.522	110.244	130.479	115.213	111.126	110.644
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	58.246	61.225	55.765	53.417	53.469
Overig	48.984	44.468	48.319	50.742	53.690	53.638
Baten	48.984	102.714	109.544	106.507	107.107	107.107
Saldo lasten en baten	-538	-7.529	-20.935	-8.705	-4.019	-3.537
Bijdrage res.vernieuwing OV	50	4.219	4.554	1.525	2.088	1.000
Bijdrage uit alg. middelen	488	3.311	16.381	7.181	1.931	2.537
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.vernieuwing O.V.	12.176	9.512	4.958	3.433	1.345	345
		Formatie-inzet	23 fte			

Toelichting

Lasten

Met ingang van 2009 is in de begroting van Openbaar Vervoer (OV) een structuurwijziging doorgevoerd.

Voor de exploitatie van het OV is in 2009 circa € 20,2 miljoen meer aan lasten begroot dan in 2008. Voor een groot deel heeft dit te maken met de OV pilots (2008: € 1,5 miljoen, 2009: € 14,45 miljoen en 2010: € 5,25 miljoen). Tevens wordt er in 2008 en 2009 fors geïnvesteerd in de exploitatie van het OV (2008: 76,8 miljoen, 2009 € 84,1 miljoen).

Naast het instandhouden van het basisvoorzieningsniveau OV wordt er een verbetering beoogd ten aanzien van de bereikbaarheid op belangrijke tijdstippen, betrouwbaarheid Reistijden (investering dynamische reizigersinformatie 2009: € 1,6 miljoen) en sociale veiligheid (2009: € 950.000).

Baten

In 2009 zijn de geraamde baten € 6,8 miljoen hoger dan in 2008, enerzijds door hogere reizigers opbrengsten en anderzijds door een hoger beslag op de rijksbijdrage Brede DoelUitkering (BDU). De geraamde reizigersopbrengsten bedragen € 47,16 miljoen inclusief het budget voor opbrengstenderving OV pilots van € 10,15 miljoen (2008: € 0,5 miljoen 2010: € 4,75 miljoen). Afgezien van deze derving zouden de reizigersopbrengsten stijgen met € 3,45 miljoen door hogere SOV opbrengsten (studentenkaarten) en hogere reguliere reizigersopbrengsten, als gevolg van gedane en voorgenomen investeringen in het OV.

In 2009 wordt een groter deel gefinancierd uit de BDU (2008: € 58,2 miljoen 2009: € 61,22 miljoen).

Uitgaven op strategisch niveau zoals OV beleidsvoorbereiding en strategische projecten worden gefinancierd uit de reserve vernieuwing OV, voor 2009 is een onttrekking begroot van € 5 miljoen.

02.02 Goederenvervoer

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A	a. Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP Kaders en Ambities) b. PVVP (Dynamische Beleidsagenda) c. Visie Vaarwegen d. Strategische Visie Goederenvervoer (in ontwikkeling)	PS 53/06B PS 74/02	2010 2008 (herijking Dynamische Beleidsagenda) 2008 (Strategische Visie Goederenvervoer)	Provincie is verantwoordelijk, regisseert of neemt actief deel aan de uitvoering door andere partijen zoals bedrijfsleven (EVO ¹ , TLN ²), gemeenten, RWS ³ , kennisinstellingen. Idem + MCA ⁴ is hier als uitvoeringsorganisaties bij betrokken.	Door te coördineren en te regisseren en zelf ook financieel bij te dragen heeft de provincie direct en indirect mogelijkheden tot beïnvloeding op het gebied van goederenvervoer. De in 2008 vastgestelde visie goederenvervoer met uitvoeringsagenda geeft richting aan nieuwe impulsen voor goederenvervoer
02.B Verkeersveiligheid	a. Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (Kaders en Ambities) b. PVVP (Dynamische Beleidsagenda) c. Strategische Visie Goederenvervoer (in ontwikkeling)	PS 53/06B	2010 2012	Coördinerend, stimulerend en deels zelf uitvoerend	Zie boven
02.B Externe veiligheid	a. Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (Kaders en Ambities) b. PVVP (Dynamische Beleidsagenda) c. Beleidsvisie Externe Veiligheid (in ontwikkeling) d. Strategische Visie Goederenvervoer (in ontwikkeling)	PS 53/06B PS 31/08	2010 2012	De provincie is beleidsontwikkelaar op het gebied van verkeer en vervoer (PVVP) en dat omvat ook vervoer inclusief gevaarlijke stoffen.	Door te coördineren en te regisseren heeft de provincie direct en indirect mogelijkheden tot beïnvloeding op het gebied van vervoer gevaarlijke stoffen. Zie boven

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.C	a. Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (Kaders en Ambities) b. PVVP (Dynamische Beleidsagenda) c. Strategische Visie Goederenvervoer (in ontwikkeling)	PS53/06B	2010 2008 (herijking Dynamische Beleidsagenda)	PM	PM Zie boven

Toelichting:

¹ EVO: Vereniging van en voor verladers, ontvangers en eigen vervoerders/² TLN: Transport en Logistiek Nederland /³ RWS: Rijkswaterstaat /⁴ Multimodaal Coördinatie en Adviescentrum

Met betrekking tot bereikbaarheid speelt de Provincie een rol om partijen bij elkaar te brengen, het belang van multimodaal goederenvervoer (water, spoor en bus naast weg) stimuleren door dit actief uit te dragen. Voorbeeld: quick wins vaarwegen (regierol en eigen bijdrage) en bijdragen aan projecten.

Met betrekking tot veiligheid is de Provincie betrokken bij acties van andere partijen zoals Rijkswaterstaat die gericht zijn op het vergroten van de verkeersveiligheid en de veiligheid van het transport. De Provincie ondersteunt mede initiatieven van de vervoerdersbranche voor veiligheid.

Daarnaast is de Provincie als wegbeheerder verplicht om aan te geven of er "plaatsgebonden risicocontouren" zijn op provinciale wegen. Op het gebied van gevaarlijke stoffen participeert de provincie in o.a.: de Taskforce Brabanthroute, het Urmondoverleg en in project- en werkgroepen van het landelijke project Basisnet.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
02.A.5 Goed functionerende infrastructuurnetwerken voor het goederenvervoer.							
02.A.6 Voorspelbare aankomsttijden goederenvervoer							

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
02.A.7 Beperking voertuigverliesuren goederen over wet, water en spoor							
02.B.2 Veiligheid andere verkeersdeelnemers in relatie tot goederenvervoertuigen							
02.C.1 Verminderen energieverbruik per voertuig							
02..C.2 Verminderen uitstoot vervuilende stoffen							

Toelichting:

De indicatoren voor de bovenstaande beleidsprestaties zijn nog niet SMART omschreven.

De herijking van de Dynamische Beleidsagenda van het PVVP en de Strategische Visie

Goederenvervoer in 2008 worden benut als nulmeting, het formuleren van scherpere

doelen voor de komende jaren en een vertaling naar smarte indicatoren. Dit zal in 2009

tot een verbeteringslag leiden.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	239	240	9.065	9.183	240	240
Wettelijk/EU	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	122	585	1.041	1.538	2.250
Lasten	239	362	9.650	10.224	1.778	2.490
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-239	-362	-9.650	-10.224	-1.778	-2.490
Bijdr. reserve ecozones	0	0	3.925	4.043	0	0
Bijdr.reserve Brabant 2050	0	0	4.900	4.900	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	239	362	825	1.281	1.778	2.490
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Res.ecozones	9.900	10.122	4.925	0	0	0
Reserve Brabant 2050	294.162	355.974	341.891	328.423	327.679	334.486
Bedragen x € 1.000 (investerings)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Brabantse kanalen		3.800	3.800	3.800	7.300	3.800
Burgemeester Deelenkanaal		375	375			
		Formatie-inzet	3 fte			

Toelichting

Lasten

De geraamde lasten zijn in 2009 € 9,6 miljoen, en zijn € 9,3 miljoen hoger dan in 2008.

Dit betreffen met name een bijdrage aan de gemeente Tilburg voor het Wilhelminakanaal (2009: € 4,9 miljoen en 2010: € 4,9 miljoen), te financieren uit de reserve Ontwikkelingsfonds Brabant 2050 plus een bijdrage voor een nieuwe groene geleidingszone langs het nieuwe traject van de Zuid-Willemsvaart rond 's Hertogenbosch (2009: € 3,9 miljoen en 2010: € 4 miljoen inclusief Index Bruto Overheidsinvesteringen (IBOI), te financieren uit de reserve ecozones.

Met bovenstaande investeringen worden een goed functionerend infrastructuurnetwerk en voorspelbare aankomsttijden voor het goederenvervoer beoogd.

Investerings

Brabantse kanalen Zuid-Willemsvaart

Op 7 november 2007 hebben Rijk, provincie Noord-Brabant, het Waterschap Aa en Maas en de gemeenten 's-Hertogenbosch en Sint Michielsgestel een overeenkomst ondertekend over de aanvullende voorwaarden bij de omlegging Zuid-Willemsvaart (totale provinciale bijdrage € 30 miljoen, exclusief IBOI index). Rond augustus 2008 zal het definitieve tracébesluit worden genomen.

In 2011 is € 3,5 miljoen extra opgenomen ter dekking van de IBOI die door het Rijk in rekening zal worden gebracht. Het betalingsritme, evenals de exacte hoogte van de indexerings van de provinciale bijdrage, is op dit moment nog niet aan te geven.

Burgemeester Deelenkanaal

Voor het verruimen van de toegankelijkheid van het Burgemeester Deelenkanaal te Oss, is als onderdeel van het bestuursakkoord een bedrag opgenomen van € 750.000 (2008: € 375.000 en 2009: € 375.000).

02.03 Auto bereikbaarheid Brabant(stad)

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A/B/C	PVVP ¹	PS 53/06	2010	Provincie voert deels zelf uit en regisseert uitvoering door anderen. Andere betrokken partijen bij de uitvoering zijn ministerie V&W ² , RWS ³ NB, SRE ⁴ , gemeenten, diverse belangenorganisaties.	Provincie beïnvloedt een optimale benutting en goed functionerend samenhangend wegennet (HWN ⁵ +OWN ⁶) via het Netwerkprogramma 'BrabantStad Bereikbaar' en het deelprogramma DVM ⁷ BrabantStad, zowel op ambtelijk niveau als op bestuurlijk niveau.

¹ PVVP: Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan / ² V&W: Verkeer en Waterstaat / ³ RWS: Rijkswaterstaat / ⁴ Samenwerkingsverband Regio Eindhoven / ⁵ HWN: Hoofdwegennet / ⁶ OWN: Onderliggend Wegennet / ⁷ DVM: Dynamisch Verkeersmanagement

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
02.A.8	Betrouwbaarheid van reistijd uit de Netwerkanalyse Brabantstad en het PVVP	95% (2020)	90%				
	Trajecten met gewenste reistijd uit de Netwerkanalyse Brabantstad en het PVVP	100% (2020)	80%				
02.A.9	Aantal voertuigverliesuren						

Toelichting

De streefwaarde voor het aantal voertuigverliesuren is nog niet eenduidig te benoemen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonom	19.923	36.949	39.072	36.645	27.724	28.288
Wettelijk/EU	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	2.618	2.733	3.306	4.090	5.169	6.327
Lasten	22.541	39.682	42.378	40.735	32.892	34.615
Herkomst middelen						

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	13.732	23.064	28.157	31.704	23.630	20.465
Overig	3.947	0	0	0	0	0
Baten	17.679	23.064	28.157	31.704	23.630	20.465
Saldo lasten en baten	-4.862	-16.618	-14.221	-9.031	-9.263	-14.150
Bijdr. reserve ecozones	0	0	1.500	1.000	0	0
Bijdr.res.Hoofdwegennet NB	75	421	421	421	362	0
Bijdr.res.stedelijke tangenten	0	11.400	7.000	1.600	1.820	5.592
Bijdrage uit alg. middelen	4.787	4.797	5.300	6.010	7.081	8.558
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2011
Res.ecozones	9.900	10.122	4.925	0	0	0
Res.hoofdwegennet NB	1.625	1.204	783	362	0	0
Res.stedelijke tangenten	24.687	14.521	8.247	7.059	5.592	280
Bedragen x € 1.000 (investerings)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
PPS*-A4		5.300	5.400	4.900	13.684	
DVM* Brabantstad		1.200	1.200	3.800		
		Formatie-inzet	4 fte			

* PPS: publiek private samenwerking / DVM: dynamisch verkeersmanagement

Toelichting

Lasten

In 2009 zijn de geraamde lasten circa € 2,7 miljoen hoger dan in 2008. In 2009 is ten laste van de reserve ecozones voor de groene geleidingszone randweg 's Hertogenbosch een bedrag opgenomen van € 1,5 miljoen (2010: € 1 miljoen).

Voor stedelijke tangenten (Noord-West Tangent Tilburg, Randweg Den Bosch en Lage Heideweg Valkenswaard) is in 2009 een bedrag geraamd van € 17 miljoen ten opzichte van een bedrag van € 16,4 miljoen in 2008. De stedelijke tangenten worden deels (€ 7 miljoen) gefinancierd uit de reserve stedelijke tangenten en deels uit de Brede DoelUitkering (BDU) (€ 10 miljoen).

De investeringen leiden tot een verbetering van reistijden en beperking voertuigverliesuren voor personen- en goederenvervoer.

Baten

De geraamde baten van € 28,16 miljoen hebben met name betrekking op de beschikbaarheidsvergoeding PPS

A59 vanuit het Rijk van € 18,16 miljoen plus een BDU bijdrage van € 10 miljoen ter dekking van de stedelijke tangenten.

Investerings

A4

De totale bijdrage voor de A4 bedraagt € 57 miljoen, waarvan € 7 miljoen door de regiopartners wordt bijgedragen en € 50 miljoen door de provincie. In 2009 bedraagt de bijdrage voor de aanleg van de A4 zuid € 5 miljoen.

DVM Brabantstad

Voor Quick Wins Dynamisch VerkeersManagement Brabantstad (DVM) is bij het bestuursakkoord een bedrag beschikbaar gesteld van € 6,2 miljoen (2008-2010). In 2009 is € 1,2 miljoen geraamd.

02.04 Regionale bereikbaarheid Gebiedsgerichte aanpak

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A/B/C	PVVP	PS 53/06	2010	Provincie is verantwoordelijk, voert deels zelf uit en voert regie op uitvoering door anderen. Samen met gemeenten, Rijkswaterstaat en SRE ¹	Participatie, ambtelijk en bestuurlijk overleg en cofinanciering. Overleg via de GGA teams en met SRE. Afstemming en prioritering van het maatregelenpakket en het uitvoeringsprogramma.

¹ SRE : Samenwerkingsverband regio Eindhoven

Toelichting

Het begrotingsproduct Regionale bereikbaarheid Gebiedsgerichte aanpak (GGA) richt zich op het maken van procesafspraken met partners teneinde gezamenlijk de regionale bereikbaarheidsproblemen en de verkeersonveiligheid aan te pakken door in regionaal verband projecten uit te voeren.

De werking van de gebiedsgerichte aanpak is vastgelegd in het PVVP en komt voort uit de notie dat overheden alleen gezamenlijk in staat zullen zijn het mobiliteitsvraagstuk aan te pakken. De GGA-regio's werken vervolgens allemaal met een van het PVVP afgeleide en daarop afgestemde regionale beleidsagenda. Die wordt jaarlijks uitgewerkt in de regionale maatregelenpakketten.

De inhoudelijke thema's en projecten van de gebiedsgerichte aanpak en de daarbij behorende beleidsprestaties zijn te vinden in de relevante begrotingsproductgroepen van programma 02 Verkeer en Vervoer.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
02.A.10 Opstellen meerjarig maatregelen pakket 5 GGA-gebieden	Vaststelling maatregelenpakket	5 (jaarlijks)		5	5	5	5
02.A.11 Opstellen Uitvoeringsprogramma's 5 GGA-	Vaststelling uitvoeringsprogramma's	5 (jaarlijks)		5	5	5	5

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
gebieden							
02.B.3 Mensgerichte maatregelen t.b.v. verkeersveiligheid	Aantal verkeersdoden per jaar	Maximaal 143 (2010)	127	Max 143	Max 143	Max 143	Max 143

Toelichting

Door GS is op 26 juni 2007 het "Routeplan Verkeersveiligheid in Noord-Brabant" vastgesteld. Middels het Meerjaren Uitvoeringsprogramma 2007-2011 wordt een uitgebreide mix van mensgerichte maatregelen genomen ter bevordering van de verkeersveiligheid.

Ondermeer Brabants Verkeersveiligheidslabel (BVL), Praktijkdagen Jonge autorijders, publiekscampagnes verkeersveiligheid en financiering diverse uiteenlopende projecten.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	295	18.344	17.839	16.535	16.530	16.527
Wettelijk/EU	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	4.324	4.842	5.362	5.328	5.297	5.270
Lasten	4.619	23.186	23.201	21.863	21.827	21.797
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	18.344	17.844	16.544	16.544	16.544
Overig	295	0	0	0	0	0
Baten	295	18.344	17.844	16.544	16.544	16.544
Saldo lasten en baten	-4.324	-4.842	-5.357	-5.319	-5.283	-5.253
Bijdrage uit alg. middelen	4.324	4.842	5.357	5.319	5.283	5.253
Bedragen x € 1.000 (investerings)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Regionale maatregelenpakketten	3.800	4.500				
Uitvoeringsprogramma SRE		1.000				
Deelprogramma ZO-vleugel		4.000				
		Formatie-inzet	10 fte			

Toelichting*Lasten*

De geraamde lasten in 2008 en 2009 zijn nagenoeg gelijk. Net zoals in 2008 is er in 2009 € 900.000 beschikbaar voor mensgerichte maatregelen rondom verkeersveiligheid en € 15,6 miljoen voor regionale uitvoeringsprogramma's.

Voor de invoering van maatregelen rondom de ombouw van de A2 is in 2009 een bedrag geraamd van € 1,3 miljoen ten opzichte van een raming van € 1,8 miljoen in 2008 (ten laste van de Brede DoelUitkering). Door het succes van de diverse maatregelen in het kader van Wegwijs A2 is de voorgenomen inzet van bussen nog niet nodig. De geraamde kapitaallasten in 2009 zijn circa € 500.000 hoger dan in 2008.

Baten

De geraamde baten van het Rijk ad € 17,8 miljoen hebben betrekking op BDU bijdragen voor verkeersveiligheid (€ 900.000), regionale maatregelenpakketten (€ 15,6 miljoen) en maatregelen ombouw A2 (€ 1,3 miljoen).

Investerings

Als onderdeel van het bestuursakkoord, hebben er in 2008 extra investeringen plaatsgevonden in regionale maatregelenpakketten, uitvoeringsprogramma SRE en Quick Wins Deelprogramma Zuid-Oostvleugel.

Ook voor 2009 zal in het nieuw vast te stellen Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport 2009-2013 (BMIT) een voorstel worden gedaan om wederom extra investeringen te doen ten laste van de € 400 miljoen aan investeringsruimte die bij het bestuursakkoord beschikbaar is gesteld.

02.05 Regionale bereikbaarheid Provinciale wegen/bouwen

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A	Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan - Dynamische beleidsagenda Brabants MIT	PS 53/06B PS 53/07	2010 2009	Provincie is verantwoordelijk voor de provinciale wegen, voert grotendeels zelf uit, en regisseert in mindere mate uitvoering door anderen.	Goede en tijdige afstemming met wegbeheerders en weggebruikers over verkeersverstorende activiteiten en verkeerscongesties. Reconstructie en aanleg van provinciale wegen.
02.B	Idem	Idem	Idem	Idem	Communicatie en educatie m.b.t. de verkeersveiligheid op wegen van alle beheerders. Infrastructuurle werken uitvoeren op provinciale wegen. (N.B.: het aandeel in het totale aantal verkeersdoden in Noord-Brabant is op provinciale wegen beperkt , nl. 9% van het totaal.)
02.C	Idem	Idem	Idem	Idem	Het aanleggen van omleggingen, reconstructie van komtraversen, en het aanleggen van ontsnipperingsvoorzieningen.

Toelichting

Milieuoverlast als gevolg van vervuiling door het verkeer (lawaai, fijnstof, olie en brandstofresten) kan de provincie ten dele beïnvloeden door te zorgen voor bijvoorbeeld stil asfalt en goed onderhoud.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
02.A.12 Korte reistijden op provinciale wegen	Trajecten met gewenste reistijd uit de Netwerkanalyse Brabantstad en het PVVP	100% (2020)	80%				
02.A.13 Betrouwbare reistijden op provinciale wegen	Betrouwbaarheid van reistijd uit de Netwerkanalyse Brabantstad en het PVVP	95% (2020)	90%				
02.A.14	Reconstructie N261	Oplevering (2014)			Gunning		
02.A.15	Reconstructie N279	Oplevering (2016)					Gunning

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
02.B.4 Verbetering verkeersveiligheid op provinciale wegen	% kilometer provinciale weg dat is uitgerust met essentiële herkenbaarheidskenmerken	50% (2010) (uit PVVP)	26%	35%	65%	90%	92%
02.C.3 Verbetering leefbaarheid rond provinciale komtraversen	% gerealiseerde kom-omleidingen uit de nota Komtraversen	100%	15%	20%	25%		
02.C.4 Vermindering milieuoverlast langs provinciale wegen	Aantal door geluidsoverlast (> 65 dBA) ernstig gehinderde bewoners langs provinciale wegen	2.606 (2013)	3.470	3.400	3.200	3.000	2.800
02.C.5 Opheffen knelpunten ontsnippering op provinciale wegen	% gerealiseerde ontsnipperingsmaatregelen ten opzichte van knelpunten in 1998	100%	90%	90%	90%	0%	90%

Toelichting

De vorenstaande streefwaarden probeert de provincie te behalen door een mix van instrumenten in te zetten, zoals de aanleg en het reconstrueren van wegen en kruispunten, educatie en voorlichting aan verkeersdeelnemers, het aanleggen van faunavoorzieningen en de toepassing van dynamische verkeersmaatregelen. In het Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (BMIT) en de nota Provinciale wegzorg in Uitvoering (GS 2008) is het gebruik van deze instrumenten uitgewerkt. Voor een aantal indicatoren zijn de streefwaarden nog niet vastgesteld. In de komende jaren zal de provincie de meetbaarheid van de indicatoren verder ontwikkelen en de ontbrekende streefwaarden vaststellen, zodat deze opgenomen kunnen worden in de toekomstige begrotingen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	0	0	0	0	0	0
Wettelijk/EU	0	2.000	5.825	32.000	0	0
Kapitaallasten investeringen	31.199	32.757	32.284	34.347	36.657	41.365
Lasten	31.199	34.757	38.109	66.347	36.657	41.365
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	2.000	5.825	32.000	0	0
Overig	35	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Baten	35	2.000	5.825	32.000	0	0
Saldo lasten en baten	-31.164	-32.757	-32.284	-34.347	-36.657	-41.365
Bijdrage uit alg. middelen	31.164	32.757	32.284	34.347	36.657	41.365
Bedragen x € 1.000 (investerings)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Grondverwerving infrastructuur	7.285	7.642	3.500	3.500	3.500	2.400
Vorbereiding projecten	3.488	2.600	1.900	2.500	2.500	2.500
Verbeteren en bouwen	24.784	11.800	22.000	21.000	22.200	23.700
Benutten	1.695	600	215	200	100	200
N-261					19.600	28.000
Infraprojecten in voorbereiding		1.200	1.600	2.000	2.000	2.000
		Formatie-inzet	68,6 fte			

Toelichting

Lasten

De geraamde lasten zijn in 2009 ongeveer € 3,4 miljoen hoger dan in 2008. In 2009 is er € 3,8 miljoen meer gepland voor grondaankopen N261 ten laste van de Brede DoelUitkering (BDU). De geraamde kapitaallasten zijn € 473.000 minder dan in 2008.

Baten

De geraamde baten hebben betrekking op grondaankopen N261 ten laste van de BDU (€ 5,8 miljoen).

Investerings

In 2009 is een bedrag van € 29,21 miljoen geraamd voor investeringen provinciale wegen.

In de uitwerking van het bestuursakkoord is voor het provinciale wegenprogramma een extra investeringsimpuls opgenomen van € 76,4 miljoen, verdeeld over verschillende aandachtsgebieden (02.05 en 02.06). Voor de randweg Zevenbergen is een bedrag opgenomen van € 12 miljoen als onderdeel van de intentie-overeenkomst m.b.t. Logistiek Park Moerdijk en voor de aanleg van de N261 na 2010 een bedrag van € 94 miljoen. Een gedetailleerde toelichting op de precieze aard van de investeringen en de bijbehorende volumes is opgenomen in het BMIT 2009-2013.

Met deze investeringen wordt getracht de reistijden op provinciale wegen te verkorten, de betrouwbaarheid van reistijden en de verkeersveiligheid op provinciale wegen te verbeteren. Tevens wordt beoogd de leefbaarheid rondom provinciale wegen te verbeteren, de knelpunten ontsnippering op te heffen en de milieuoverlast te verminderen.

02.06 Regionale bereikbaarheid Provinciale wegen / onderhoud en vervanging

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A/B	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan - Dynamische Beleidsagenda Brabants MIT ¹	PS 53/06 PS 53/07	2010 2010 2009	Provincie is verantwoordelijk voor de provinciale wegen, voert grotendeels zelf uit, en regisseert in mindere mate uitvoering door anderen	Reconstructieprojecten en onderhoudswerken uitvoeren en/of initiëren. Met lokale wegbeheerders en Rijkswaterstaat afstemmen en samenwerken.

¹ BMIT: Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport

Toelichting

De beleidsnota "Provinciale wegzorg in uitvoering" (GS 2008) bevat de actuele uitwerking van het PVVP in beleidsprestaties op het gebied van de instandhouding van het provinciale wegennet. De aanpak volgens die nota wordt vertaald in beheerplannen.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
02.A16/B5 Goed onderhouden en veilig Brabants wegennet	Het percentage van de asfaltrijbanen dat aan vervanging toe is	Max. 8,5%	4,3%	Max. 8,5%	Max. 8,5%	Max. 8,5%	Max. 8,5%
	Het percentage van de betonrijbanen dat aan vervanging toe is	Max. 3%	5,5%	Max. 3%	Max. 3%	Max. 3%	Max. 3%
	Het percentage van de elementenverhardingen (klinkers, e.d.) van rijbanen dat aan vervanging toe is	Max. 6,5%	74%	Max. 6,5%	Max. 6,5%	Max. 6,5%	Max. 6,5%
	Het percentage van de fietspadverhardingen dat aan vervanging toe is	Max. 5%	9,8%	Max. 5%	Max. 5%	Max. 5%	Max. 5%

Toelichting

Het hoge percentage bij de elementenverhardingen wordt verklaard door het geringe aantal km dat het betreft, namelijk 5 km. De aanwezigheid van elementenverhardingen op fietspaden is er mede oorzaak van dat de streefwaarde voor de fietspadverhardingen in 2008 nog niet was gerealiseerd.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	0	0	0	0	0	0
Wettelijk/EU	10.915	13.190	13.431	13.724	14.027	14.338
Kapitaallasten investeringen	13.936	12.936	14.467	16.311	17.446	17.935
Lasten	24.850	26.126	27.898	30.035	31.474	32.273
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	2.698	1.037	839	854	869	884
Baten	2.698	1.037	839	854	869	884
Saldo lasten en baten	-22.153	-25.088	-27.059	-29.181	-30.605	-31.389
Bijdr.res.gladheidbestrijding	890	1.339	1.403	1.439	1.481	1.523
Bijdr.res.herhuisvesting districten	2	0	2	2	1	0
Bijdrage uit alg. middelen	21.260	23.749	25.655	27.739	29.123	29.866
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2011
Res.gladheidbestrijding	1.692	1.817	1.944	2.075	2.208	2.345
Res.herhuisvesting districten	2.523	4.917	3.167	1.020	20	20
Bedragen x € 1.000 (investerings)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
DVM gezamenlijke verkeerscentrale				5.000		
Steunpunten en districtskantoren	1.810	153	1.750	2.147	1.000	
Structurele maatregelen	12.119	8.000	13.000	19.200	19.500	7.400
		Formatie-inzet	51 fte			

Toelichting*Lasten*

In 2009 bedragen de geraamde lasten € 27,9 miljoen, ten opzichte van € 26,1 miljoen in 2008. Het verschil heeft met name betrekking op toegenomen kapitaallasten in 2009,

daarnaast zijn de geraamde uitgaven operationeel beheer, onderhoud en gladheidbestrijding enigszins hoger dan in 2008 door toepassing van loon- en prijsindexering.

Baten

De uitgaven inzake gladheidbestrijding worden gedekt uit een reserve. Hetzelfde geldt voor de uitgaven en investeringen ten behoeve van de herhuisvesting van de buiten Den Bosch gehuisveste taken. Gedurende 2007 is het saldo van deze reserve aangevuld, zodat er weer geïnvesteerd kan worden (2009: € 1,75 miljoen).

Investeringen

Voor structurele maatregelen ten behoeve van een goed onderhouden en veilig Brabants wegennet is in 2009 een bedrag opgenomen van € 13 miljoen. Een gedetailleerde toelichting op de precieze aard van de investeringen en de bijbehorende volumes is opgenomen in het BMIT 2009-2013.

02.07 OV-netwerk Brabantstad

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
02.A/C	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan - Verkenning OV-netwerk Brabantstad - Netwerkanalyse Brabantstad	PS 53/06	2010	Deels zelf uitvoeren, deels regie op uitvoering door anderen (NS ² , prorail, gemeenten, RWS ³ , vervoerders en SRE ⁴), soms alleen financiële bijdrage.	Afhankelijk van de onderdelen van het OV-Netwerk: de mix van (politieke) lobby, samenwerking en cofinanciering bepaalt de mogelijkheden tot beïnvloeding.

¹ OV: openbaar vervoer / ² NS: Nederlandse Spoorwegen / ³ RWS: Rijkswaterstaat / ⁴ SRE: Samenwerkingsverband regio Eindhoven

Toelichting:

Om het maatschappelijk doel voor het product 02.07 OV-netwerk Brabantstad te kunnen meten is er in de verkenning OV-Netwerk Brabantstad en de Netwerkanalyse een eerste drietal indicatoren genoemd. Het tweede drietal indicatoren wordt als zodanig niet genoemd maar zou in de toekomst op dit gebied nuttige informatie kunnen leveren. Het gaat om de volgende indicatoren:

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
02.A17/C6 Betrouwbare en voorspelbare reistijd van deur tot deur personenvervoer	Aanleggen transferia	4 Transferia gereed in 2011			1	1	2
02.A18/C7 Beperken voertuigverliesuren personenvervoer	Aanleggen doorstroom- en HOV ¹ assen	6 assen gereed in 2011 *			1	2	3
02.A.19 Promoten ketenmobiliteit	Aanleggen stadsrandstations	6 Stadrandstations gereed in 2020				1	

¹ HOV: Hoogwaardig openbaar vervoer

De planning van de HOV assen is voor 2 van de 3 nog onduidelijk.

Bij de Stadsrandstations gaat de planning tot en met 2020.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	5.900	20.077	10.379	3.237	2.891	3.836
Wettelijk/EU	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	5.900	20.077	10.379	3.237	2.891	3.836
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	9.000	9.000	2.000	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	0	9.000	9.000	2.000	0	0
Saldo lasten en baten	-5.900	-11.077	-1.379	-1.237	-2.891	-3.836
Bijdr.reserve Brabant 2050	5.900	11.060	1.140	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	0	17	239	1.237	2.891	3.836
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2011
Res.Brabant 2050	294.162	355.974	341.891	328.423	327.679	334.486
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Station Maarheze			2.000			
Stationsomgeving Helmond centraal Suytkade			500	4.500	2.500	
Tilburg spoorzone			300	3.000	350	
Transferium Vlijmenseweg				4.000	4.000	
Doorstroomas DB, Waalwijk, Tilburg		600	4.000	4.000	4.500	
		Formatie-inzet	3 fte			

Toelichting*Lasten*

De geraamde lasten zijn in 2009 € 10,4 miljoen. Dit is € 9,7 miljoen lager dan in 2008. Voor een aantal projecten wordt in 2008 al een bijdrage betaald. Het betreft Hoogwaardig Openbaar Vervoer as Tilburg (HOV) (2008: € 2,28 miljoen, 2009: € 1,14 miljoen), Nieuwe Sleutel Project Breda (NSP) (2008: € 10 miljoen, 2009: € 5 miljoen) Spoorzone Tilburg (2008: € 0,58 miljoen, 2009: € 0) , voorhaltes en transferia (2008: 3,2 miljoen, 2009: € 0). De geraamde kapitaallasten OV netwerk Brabantstad bedragen in 2009 ca. € 0,2 miljoen.

In 2009 worden de HOV as Tilburg (2009: € 1,14 miljoen) gefinancierd uit de reserve Brabant 2050, het NSP Breda (2009: € 5 miljoen) en de HOV as Oosterhout Breda Etten-Leur (2009: € 4 miljoen) worden gefinancierd uit de Rijksbijdrage BDU.

Baten

De Rijksbijdragen BDU in 2008 en 2009 zijn aan elkaar gelijk (€ 9 miljoen). De Rijksbijdrage is gelijk aan de geraamde uitgaven ten laste van de BDU voor HOV as Oosterhout, Breda Etten-Leur en het NSP Breda.

Investerings

Bij het bestuursakkoord is voor OV netwerk Brabantstad een bedrag beschikbaar gesteld van € 34,25 miljoen voor station Maarheze, stationsomgeving Helmond, spoorzone Tilburg, transferium Vlijmenseweg en de doorstroomas 's Hertogenbosch-Waalwijk-Tilburg. De totale raming bedraagt in 2009 € 6,8 miljoen. Doelstelling is een betrouwbare en voorspelbare reistijd van deur tot deur personenvervoer, het beperken van voertuigverliesuren en het promoten van ketenmobiliteit.

Water

Algemeen	50
03.01 Water algemeen	52
03.02 Hoogwaterbescherming	55
03.03 Oppervlaktewaterkwantiteit en -inrichting	58
03.04 Grondwaterkwantiteit	61
03.05 Waterkwaliteit	63

Algemeen

Portefeuillehouders:

O.Hoes, mw.drs.J.M.P. Moons , mw.drs.C.Steffens – van Nieuwenhuizen

Waterhuishoudingsplan (WHP)

Waar zouden we zijn zonder voldoende schoon water? Niet alleen om te drinken, maar ook voor de productie van voedsel in de landbouw, voor waardevolle natuur en voor allerlei economische activiteiten in onze provincie. De provincie wil dat het water bijdraagt aan een gezonde omgeving voor mens, dier en plant, waarin we veilig en comfortabel kunnen wonen en waar ruimte is voor economische en ecologische ontwikkeling. Dit is vertaald in de volgende 3 maatschappelijke doelen:

- Schoon grondwater en oppervlaktewater in geheel Noord-Brabant.
- Een adequate bescherming van Noord-Brabant tegen overstroming.
- Noord-Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid (niet te veel, niet te weinig).

De wijze waarop wij deze doelen willen bereiken is vastgelegd in het Waterhuishoudingsplan (WHP). Voor het huidige WHP is 2009 het laatste jaar van de planperiode. Eind 2009 wordt een nieuw plan met het nieuwe strategisch waterbeleid vastgesteld.

Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)

De Europese verplichtingen vanuit de Kaderrichtlijn Water worden in het Waterhuishoudingsplan (WHP) opgenomen. Met de vaststelling van het nieuwe WHP in 2009 wordt voldaan aan de Europese regelgeving met betrekking tot de KRW.

Waterprojecten

Drie waterprojecten, Sanitatie, LENVIS (Localised Environmental Information Services) en Grondwaterproblematiek Eindhoven leveren een belangrijke bijdrage aan het programma Schoon Brabant.

Overige waterdoelen

In 2009 wordt de uitvoering van het huidige beleid gecontinueerd. Veel waterdoelen zijn een gezamenlijke opgave voor provincie en waterschappen, die met betrekking tot uitvoering en realisatie zijn neergelegd in de Tweede Bestuursovereenkomst tussen Provincie en de Brabantse Waterschappen. Steeds vaker werkt de provincie op watergebied ook samen met gemeenten en terreinbeheerders om de waterdoelen te realiseren en tevens een bijdrage te leveren aan een betere ruimtelijke kwaliteit van Noord-Brabant.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde + jaar	2006 (t-3) Begroot Realisatie	2007 (t-2) Begroot Realisatie	2008 (t-1) Begroot	2009 (t) Begroot	2010 (t+1) Begroot	2011 (t+2) Begroot
03.A Schoon grondwater en oppervlaktewater in geheel Noord-Brabant.	PS- 55/02 Part. herz. WHP 2003-2006 (verlengd)	Europa (Kaderrichtlijn Water)	100 % KRW-normen behaald in 2027		*				
03.B Een adequate bescherming van Noord-Brabant tegen overstroming.	PS-55/02 Part. herz. WHP 2003-	Landelijke Hoogwaternorm	Voldoen aan de landelijke norm 100% in 2015						

Maatschappelijk doel	Vastgelegd In PS-nota	Indicator	Streefwaarde + jaar	2006 (t-3) Begroot Realisatie	2007 (t-2) Begroot Realisatie	2008 (t-1) Begroot	2009 (t) Begroot	2010 (t+1) Begroot	2011 (t+2) Begroot
	2006 (verlengd)								
03.C Noord-Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid. (niet te veel, niet te weinig)	PS- 55/02 Part. herz. WHP 2003- 2006 (verlengd)	Landelijke werknorm voor "natte voeten"	Voldoen aan de landelijke norm 100% in 2015				**		

* Huidig percentage doelrealisatie Kaderrichtlijn Water (KRW) normen lager dan 100%, maar nog
niet precies bekend. In de loop van 2009 wordt dit vastgesteld.

** In 2009 vaststellen van tekortkomingen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	23.597	48.462	43.705	33.530	38.134	24.680
Waarvan apparaatskosten	9.234	7.820	7.563	7.332	7.035	6.909
Baten	6.592	23.196	15.922	11.769	11.762	11.702
Saldo	-17.005	-25.267	-27.782	-21.760	-26.372	-12.978
		Formatie-inzet	43,9 fte			

03.01 Water algemeen

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

In deze productgroep staat het ontwikkelen, monitoren en evalueren van het waterhuishoudingsplan centraal. De inhoudelijke uitvoering van het Waterhuishoudingsplan WHP en de daarbij behorende beleidsprestaties zijn te vinden in de relevante productgroepen van programma 03 Water.

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.A Schoon grondwater en oppervlaktewater in geheel Noord-Brabant.	Voor alle maatschappelijke doelen: PS 55/02 Part. herziening WHP 2003-2006	PS 55/02			
03.B Een adequate bescherming van Noord-Brabant tegen overstroming.	PS- /Part. herz. WHP 2003-2006 (verlengd) Nieuw WHP 2009-2015	PS 55/02.	2009	Uitvoeren waterwetten en regisseren van uitvoering van projecten	Vaststellen en uitvoeren van provinciaal Waterhuishoudingsplan en eigen projecten.
03.C Noord-Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid. (niet te veel, niet te weinig)	Nieuw WHP 2009-2015		2015	Vaststellen	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
03.A.1 Vaststellen nieuw Waterhuishoudingsplan, inclusief Kaderrichtlijn Water (KRW)	Concept WHP	Gereed 2008		1			
	Definitief WHP goedgekeurd PS	2009			1		
03.A.2 Beter verdeling van strategische en operationele taken tussen provincie en waterschappen door bepaalde grondwatertaken over te dragen aan Waterschappen	Feitelijke overdracht taken	2009			1		

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
03.A.3 Actuele en toegankelijke watergegevens (Arhus) door informatie van de digitale wateratlas regelmatig te vernieuwen	Digitale wateratlas	Jaarlijks		1	1	1	1
03.A.4 Kennis van de toestand van de watersystemen door het beheren van provinciale meetnetten en het opstellen van watersysteemrapportages	Rapportages per 2 jaar	2008, 2010, 2012		1		1	
03.A.5 Gemeenschappelijke visie over de ontwikkeling van de Delta door het opstellen visie Delta wateren	Visie	Vastgesteld in 2010				1	
03.B.1 Waterkwaliteit in Deltawateren op orde (interprovinciaal).	Norm KRW	Behaald in 2015	0	0	0	0	0

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	241	720	635	585	535	15
Wettelijk/EU	500	1.378	997	1.024	951	1.003
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	741	2.098	1.632	1.609	1.486	1.018
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	171	1.258	659	680	601	601
Baten	171	1.258	659	680	601	601
Saldo lasten en baten	-570	-841	-974	-929	-885	-417
Bijdrage uit alg. middelen	570	841	974	929	885	417
		Formatie-inzet	15,5 fte			

Toelichting

Lasten en baten

De verschillen tussen 2008 en 2009 worden grotendeels verklaard door de omzetting van voorzieningen naar vooruit ontvangen bedragen in 2008 (PS 35/08).

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
03.A.1 Vaststellen nieuw Waterhuishoudingsplan, inclusief Kaderrichtlijn Water (KRW)	535
03.A2 Betere verdeling van strategische en operationele prestaties tussen provincie en waterschappen door bepaalde grondwaterprestaties over te dragen aan waterschappen	*
03.A.3 Actuele en toegankelijke watergegevens (Arhus) door informatie van de digitale wateratlas regelmatig te vernieuwen	*
03.A.4 Kennis van de toestand van de watersystemen door het beheren van provinciale meetnetten en het opstellen van watersysteemrapportages (incl. Lennis € 100.000)	759
03.A.5 Gemeenschappelijke visie over de ontwikkeling van de Delta door het opstellen visie Delta wateren	64
03.B.1 Waterkwaliteit in Deltawateren op orde (interprovinciaal)	*
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	274

* uitwerking/opstellen visies, plannen, normen (apparaatslasten)

03.02 Hoogwaterbescherming

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.B Een adequate bescherming van Noord-Brabant tegen overstroming.	d. PS- /Part. herz. WHP 2003-2006 (verlengd)	PS 55/02.	2009	Uitvoeren verordening, toezicht houden, participeren en adviseren	Uitvoeren verordening, toezicht houden, participeren en adviseren
	e. PS / Verordening op de waterkering	PS 51/97		Uitvoeren verordening, toezicht houden, participeren en adviseren	Uitvoeren verordening, toezicht houden, participeren en adviseren

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
03.B.2 Goede dijken van de waterschappen	Onveilige dijkvakken	0 stuks in 2010	4			0	0
03.B.3 Ruimte voor de Rivier door uitvoeren / begeleiden projecten rivierbedvergroting *)	Centimeter verlaging hoogwater	27 cm vanaf 2015 (Overdiep)	0	0	0	0	0
03.B.4 Vaststellen van regionale keringen, hun normering, functionaliteit, relevantie en staat van onderhoud.	Door PS vastgestelde norm enz.	2009			1		
03.B.5 Aanpak overstromingsrisico's spoort met Europese richtlijn	Vaststellen normeringen	2009			1		
03.B.6 Risicobeheersing Rampen bij overstromingen op orde	Oefeningen	Jaarlijks	1	1	1	1	1

*Het betreft hier begeleiden van project Noordwaard en uitvoeren van project Overdiepse polder.

Van dit laatste project wordt planvorming afgerond in 2009 en starten wij de uitvoering in 2010.

In 2015 is project Overdiepse polder naar verwachting klaar en de 27 cm verlaging waterstand gerealiseerd.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	239	4.595	3.188	268	0	0
Wettelijk/EU	114	168	171	175	179	184
Kapitaallasten investeringen	3.141	2.994	2.764	2.673	2.583	2.493
Lasten	3.493	7.757	6.122	3.116	2.762	2.677
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	438	4.958	387	398	410	423
Baten	438	4.958	387	398	410	423
Saldo lasten en baten	-3.055	-2.799	-5.735	-2.718	-2.352	-2.254
Bijdr.res.rivierbedcompensatie afgedamde Maas	0	71	3.188	268	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	3.055	2.728	2.547	2.450	2.352	2.254
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.rivierbedcompensatie afgedamde Maas	3.492	3.438	268	0	0	0
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Dijkverzwaring	116	400				
		Formatie-inzet	7,9 fte			

Toelichting*Lasten en baten*

Het verschil in lasten van €1,6 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door verplichtingen vanuit de bestuursovereenkomst Overdiepse Polder betreffende de planstudie en anticiperende aankopen in 2008. Het verschil in baten betreft een éénmalige bijdrage van het Rijk in 2008 van € 4,5 miljoen.

Bijdragen uit reserves en uit de algemene middelen

Zie toelichting hierboven m.b.t. Overdiepse Polder.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
03.B.2 Goede dijken van de waterschappen	2.933

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
03.B.3 Ruimte voor de Rivier door uitvoeren/begeleiden projecten rivierbedvergroting	3.187
03.B.4 Vaststellen van regionale keringen, hun normering, functionaliteit, relevantie en staat van onderhoud	*
03.B.5 Aanpak overstromingsrisico's spoort met Europese richtlijn	*
03.B.6. Risicobeheersing rampen bij overstromingen op orde	*
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	2

* uitwerking/opstellen visies, plannen, normen (apparaatslasten)

03.03 Oppervlaktewaterkwantiteit en -inrichting

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.C Noord-Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid. (niet te veel, niet te weinig)	PS- /Part. herz. WHP 2003-2006 (verlengd)	PS 55/02		Realiseren doelstellingen, registreren en faciliteren van projecten.	Uitvoeren provinciaal Waterhuishoudingsplan en eigen projecten en subsidiëring. Doelstellingen vastleggen in herzien WHP.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
03.C.1 Adequate waterkwantiteit en binnendijkse veiligheid.	Norm binnendijkse waterveiligheid (landelijke werknorm voor "natte voeten")	Voldoen aan norm. In 2009 vaststellen van tekortkomingen			1		
03.C.2 Het gewenste grond- en oppervlakte waterregiem (GGOR)** in Natura-2000 gebieden is bepaald en vastgelegd.	Aantal gebieden	9 gebieden in 2009	0	0	9		
03.C.3 De GGOR van alle gebieden is bepaald en vastgesteld door alle waterschappen.	Aantal waterschappen	Vier waterschappen in 2010			0	4	
03.C.4 Inrichting en morfologie van beken en kreken hersteld met behulp van de Subsidieregeling Waterdoelen (2° Bestuursovereenkomst met de Waterschappen).	Km hersteld	250 km in 2015	20*	30*	70*	75	90
03.C.5 Wateroverlast teruggedrongen door inrichten waterbergingsgebieden met behulp van de Subsidieregeling Waterdoelen (2° Bestuursovereenkomst met de Waterschappen).	Ha ingericht	3.200 ha in 2015	150*	300*	850*	910	1.190

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
03.C.6 Het beleid voor de toedeling van water bij droogte (verdringingsreeks) is vertaald en opgenomen WHP en in calamiteitenplannen van de waterschappen. Waardoor adequaat gehandeld kan worden in extreme droogte-situaties.	Uitgangspunten in Beleidsdocumenten	Gereed 2009			1		
03.C.7 Voldoende Maaswater is beschikbaar voor Noord-Brabants kanalenstelsel, zoals wordt overeengekomen in een akkoord met RWS en waterschappen.	Kubieke meters water per seconde (Debieten)	16,5 m3/sec vastgelegd in akkoord (PS)				1	
03.C.8 Provinciale vaarwegen hebben een goede onderhoudsstatus. (Uitvoering door waterschap Brabantse Delta).	Controle kwaliteitsniveau	Aantal geconstateer de gebreken			0	0	0

*Dit betreft voornamelijk prestaties uit de 1^e Bestuursovereenkomst. In verband met opstartperiode van projecten wordt het grootste deel van de prestatie geleverd in de laatste jaren van het programma.

*GGOR: Zodanige beschikbaarheid van water, dat in stedelijk gebied, gebouwen en mensen geen schade ondervinden, natuurgebieden niet verdrogen en de landbouw optimaal kan produceren.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	632	3.171	4.157	3.000	6.000	0
Wettelijk/EU	1.379	10.487	10.343	8.319	10.295	6.075
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	2.010	13.658	14.500	11.319	16.295	6.075
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	2.832	2.884	2.425	2.381	2.872
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	0	2.832	2.884	2.425	2.381	2.872
Saldo lasten en baten	-2.010	-10.825	-11.616	-8.894	-13.914	-3.203
Bijdr.res.nazorg baggerspeciedepot	29	36	0	0	0	0
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	1.416	1.442	1.213	1.191	1.436
Bijdr.res.uitvoering WHP2	2.369	5.951	4.533	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	-387	3.422	5.640	7.681	12.723	1.766

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.nazorg baggerspeciedepot	36	0	0	0	0	0
Res.investeringsbudget landelijk gebied	4.329	10.841	11.527	12.891	14.336	10.673
Res.uitvoering WHP2	12.501	9.009	4.475	4.475	4.475	4.475
		Formatie-inzet	2,1 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Het verschil in lasten van ruim € 800.000 wordt verklaard door extra uitgaven voor waterbergingsgebieden en beek- en kreekherstel vanuit het bestuursakkoord (+ € 2 miljoen) en een lagere raming voor uitgaven i.h.k.v. het waterhuishoudingsplan (verlengd WHP 2) dat in 2009 afloopt (-/- € 1,2 miljoen). Een nieuw waterhuishoudingsplan wordt opgesteld.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
03.C.1 Adequate waterkwantiteit en binnendijkse veiligheid	*
03.C.2 Het gewenste grond- en oppervlaktewaterregiem (GGOR)** in Natura-2000 gebieden is bepaald en vastgelegd	*
03.C.3 De GGOR van alle gebieden is bepaald en vastgesteld door alle waterschappen	*
03.C.4 Inrichting en morfologie van beken en kreken hersteld met behulp van de Subsidieregeling Waterdoelen (2 ^e Bestuursovereenkomst met de Waterschappen).	8.482
03.C.5 Wateroverlast teruggedrongen door inrichten waterbergingsgebieden met behulp van de Subsidieregeling Waterdoelen (2 ^e Bestuursovereenkomst met de Waterschappen)	4.377
03.C.6 Het beleid voor de toedeling van water bij droogte (verdringingsreeks) is vertaald en opgenomen WHP en in calamiteitenplannen van de waterschappen. Daardoor kunnen wij adequaat handelen in extreme droogte situaties	*
03.C.7 Voldoende Maaswater is beschikbaar voor Brabants kanalenstelsel, zoals wordt overeengekomen in een akkoord met RWS en waterschappen	*
03.C.8 Provinciale vaarwegen hebben een goede onderhoudsstatus. (Uitvoering door waterschap Brabantse Delta)	1.640
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	0

* uitwerking/opstellen visies, plannen, normen .

03.04 Grondwaterkwantiteit

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.C Noord-Brabant heeft de juiste waterhoeveelheid. (niet te veel, niet te weinig)	PS- /Part. herz. WHP 2003-2006 (verlengd)	PS	2009	Uitvoeren van waterwetten en verordening, toezicht houden, faciliteren en registreren.	Verlenen van vergunningen, subsidiëring, advisering en handhaving.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
03.C.9 Stabilisatie totale onttrokken hoeveelheid grondwater industrie en drinkwater	m ³ onttrokken water	Jaarlijks minder dan 270 M. m ³	223	Nog niet bekend	<270	<270	<270
03.C.10 Het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR)** in Natura- 2000 gebieden is bepaald en vastgelegd.	Aantal gebieden	9 gebieden in 2009	0	0	9		
03.C.11 De GGOR van alle gebieden is bepaald en vastgesteld door alle waterschappen	Aantal waterschappen	4 waterschappen in 2010	0	0	0	4	
03.C.12 Verdroging in natuurterreinen is teruggedrongen en deze natte natuurplek zijn hersteld met behulp van de Subsidieregeling Waterdoelen (2° Bestuursovereenkomst met de Waterschappen).	Ha herstelde natuur	12.000 ha in 2015	1.500*	1.500*	3.500*	3.750	4.500

* Dit betreft voornamelijk prestaties uit de 1^e Bestuursovereenkomst. In verband met opstartperiode van projecten wordt het grootste deel van de prestatie geleverd in de laatste jaren van het programma.

** GGOR: Zodanige beschikbaarheid van water, dat in stedelijk gebied gebouwen en mensen geen schade ondervinden, natuurgebieden niet verdrogen en de landbouw optimaal kan produceren.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	3	3.853	3.210	92	94	97
Wettelijk/EU	6.264	8.074	6.893	6.241	6.228	5.736
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	6.267	11.927	10.103	6.333	6.322	5.833
Herkomst middelen						
EU	41	0	0	0	0	0
Rijk	0	4.175	3.310	3.391	3.435	3.141
Overig	5.880	8.574	7.522	3.727	3.778	3.552
Baten	5.920	12.748	10.832	7.118	7.214	6.693
Saldo lasten en baten	-346	822	729	785	891	860
Bijdrage uit alg. middelen	346	-822	-729	-785	-891	-860
		Formatie-inzet	9,8 fte			

Toelichting

Lasten en baten

In de bestuursovereenkomst met het Rijk over Investerings in het Landelijk Gebied (ILG) is voor grondwaterkwantiteit in 2009 bijna € 2 miljoen minder aan uitgaven geraamd dan in 2008.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (€ 1.000)
03.C.9 Stabilisatie totale onttrokken hoeveelheid grondwater industrie en drinkwater	*
03.C.10.j Het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR)** in Natura- 2000 gebieden is bepaald en vastgelegd (incl. nieuwe polderen in de stad)	200
03.C.11 De GGOR van alle gebieden is bepaald en vastgesteld door alle waterschappen	*
03.C.12 Verdroging in natuurterreinen is teruggedrongen en deze natte natuurparels zijn hersteld met behulp van de Subsidieregeling Waterdoelen (2 ^e Bestuursovereenkomst met de Waterschappen)	?
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	?

* uitwerking/opstellen visies, plannen, normen

03.05 Waterkwaliteit

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
03.A Schoon grondwater en oppervlaktewater in geheel Noord-Brabant	PS- /Part. herz. WHP 2003-2006 (verlengd)			Uitvoeren Provinciale Milieuverordening en registreren en uitvoeren van projecten.	Verlenen van ontheffingen, handhaving en uitvoeren van projecten.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
03.A.6 De belasting van grondwater met bestrijdingsmiddelen neemt af. (Door uitvoering van het project Schoon Water, dat gemeenten burgers en agrariërs stimuleert het gebruik van deze stoffen te verminderen.)	Gecertificeerde gemeenten (uitgedrukt in %)	80% van gemeenten gecertificeerd in 2010	10			80	
03.A.7 De belasting van oppervlaktewater met bestrijdingsmiddelen neemt af. (door uitvoering van het project Actief Randen Beheer, dat agrariërs stimuleert het gebruik van deze stoffen in perceelsranden te verminderen.)	Km perceelsrand met overeenkomst tot 2013	2.675 km in 2009	772		2.675		
03.A.8 Voorkomen van ongewenste activiteiten die de kwaliteit van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden kunnen bedreigen. (Door uitvoering van het beschermingsbeleid met behulp van ontheffingen zoals vastgelegd in de Provinciale Milieuverordening.)	Aantal verleende ontheffingen dat geen stand houdt bij Raad van State		0	0	0	0	0

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	0	0	0	0	0	0
Wettelijk/EU	1.852	5.203	3.785	3.820	4.234	2.168
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	1.852	5.203	3.785	3.820	4.234	2.168
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	62	1.400	1.160	1.147	1.156	1.112
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	62	1.400	1.160	1.147	1.156	1.112
Saldo lasten en baten	-1.790	-3.803	-2.624	-2.673	-3.078	-1.056
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	700	580	573	578	556
Bijdr.res uitvoering WHP2	1.334	1.580	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	456	1.523	2.044	2.100	2.500	500
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.investeringsbudget landelijk gebied	4.329	10.841	11.527	12.891	14.336	10.673
Res.utvoering WHP2	12.501	9.009	4.475	4.475	4.475	4.475
		Formatie-inzet	8,6 fte			

Toelichting

Lasten en baten

De afname van € 1,38 miljoen in lasten wordt voornamelijk veroorzaakt door het waterhuishoudingsplan (WHP 2) dat in 2009 afloopt.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (€ 1.000)
03.A.6 De belasting van grondwater met bestrijdingsmiddelen neemt af (door uitvoering van het project Schoon Water, dat gemeenten burgers en agrariërs stimuleert het gebruik van deze stoffen te verminderen)	294
03.A.7 De belasting van oppervlaktewater met bestrijdingsmiddelen neemt af (door uitvoering van het	?

Beleidsprestatie	Begr 2009 (€ 1.000)
project Aktief Randen Beheer, dat agrariërs stimuleert het gebruik van deze stoffen in perceelsranden te verminderen)	
03.A.8 Voorkomen van ongewenste activiteiten die de kwaliteit van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden kunnen bedreigen (door uitvoering van het beschermingsbeleid met behulp van ontheffingen zoals vastgelegd in de Provinciale Milieuverordening)	*
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	3.491

* uitwerking/opstellen visies, plannen, beleid, normen.

4 Milieu

Algemeen	68
04.01 Ecologie algemeen	70
04.02 Fysieke veiligheid	72
04.03 Lucht/geluid/klimaat	74
04.04 Bodem	78
04.05 Landbouw	80
04.06 Afval- en grondstoffenbeheer	84
04.10 Handhaving	87
04.11 Proeftuinen	92

Algemeen

Portefeuillehouders:

O.Hoes, drs. P.L.A.Rüpp, mw.drs.C.Steffens – van Nieuwenhuizen

Inleiding

Het programma Schoon Brabant maakte in 2008 integraal deel uit van het programma 04 Milieu. Het programma Schoon Brabant, dat bestaat uit drie programmalijnen “Brabantse Landschappen”, “Gezond en Veilig” en “Proeftuinen”, is in de Begroting 2009 opgenomen in de programma’s 03, 04 en 05 en wel als volgt. De programmalijn “Brabantse Landschappen” is opgenomen in het programma 05 Natuur, bos en landschap. De realisering van de programmalijn “Gezond en Veilig” is geïntegreerd in de programma’s 03, 04 en 05. De programmalijn “Proeftuinen” maakt deel uit van het programma 04 Milieu.

Luchtkwaliteit

De maatregelen om knelpunten in het stedelijk gebied en het landelijk gebied (intensieve veehouderij) op te lossen, opgenomen in het in april 2008 vastgestelde Meerjarenprogramma Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit worden in 2008, 2009 en volgende jaren uitgevoerd. In het kader van de beleidsregels “Verbeteren luchtkwaliteit in Brabant” en “Duurzame landbouw” worden onder meer multifuel stations en luchtwassers gerealiseerd (totaalbudget € 4,2 miljoen).

Externe veiligheid

De provinciale Beleidsvisie externe veiligheid (EV) bevat provinciale projecten en activiteiten die zijn gericht op een verantwoord vervoer van gevaarlijke stoffen en een verantwoorde ruimte voor risicovolle bedrijven. In het programma Brabant Veiliger 2006-2010 zijn projecten en activiteiten gebundeld, die samen met gemeenten, milieudiensten en hulpdiensten zullen worden uitgevoerd.

Proeftuinen

Met proeftuinen wordt getoond dat duurzame en innovatieve oplossingen daadwerkelijk realiseerbaar zijn. De proeftuinen duurzame nieuwbouwwijk, duurzame herstructureringswijk, nul-emissiepark, weg van de toekomst, grootschalige regionale energieopwekking en landbouwontwikkelingsgebieden worden voorbereid en uitgevoerd samen met gemeenten, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Bij de uitvoering van de

proeftuinen wordt nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden om procedurele regels te verminderen/ te vereenvoudigen en naar de mogelijkheden voor aansprekende projecten op het gebied van natuur- en milieueducatie.

Landbouw

De aanpak van de provincie voor de landbouw richt zich op een verdere verduurzaming van alle sectoren. De provincie stimuleert hierbij de gangbare landbouw, maar zeker ook de biologische en verbrede landbouw. Verduurzaming heeft een plaats gevonden in één van de Proeftuinen (Landbouw Ontwikkelingsgebieden LOG). Landbouw is een belangrijk onderdeel van het Programma Landelijk Gebied.

Hergebruik stortplaatsen

Voor het stimuleren en verbeteren van het hergebruik van stortplaatsen zijn financiële middelen beschikbaar. Het gaat onder meer om het verlenen van (stimulerings) subsidies, het oplossen van toekomstige (financiële) risico's, het versterken van de communicatie en het onderzoek naar de herinrichting van stortplaatsen.

Klimaatverandering

De provincie werkt in het kader van de klimaatadaptatie, aan het verspreiden van kennis, het gebruiken van communicatie door het functioneren als kennismakelaar, het ondersteunen van lokale en regionale initiatieven en het toetsen van provinciaal beleid aan klimaatverandering.

Informatiebeheer bodemkwaliteit

De provincie beheert het landelijk bodeminformatiesysteem (GLOBIS), waarin alle informatie over verontreinigde locaties en over bodemsaneringsprojecten wordt verzameld. In het kader van de regierol bij het bodembeheer koppelt de provincie bodeminformatie uit anderen bronnen aan GLOBIS. De bodeminformatie wordt via internet ontsloten (www.bodemloket.nl). Daar waar de kennis van de bodem in Noord-Brabant onvolledig is, laat de provincie onderzoek uitvoeren.

Handhaving

Een direct resultaat (outcome) van de provinciale taak toezicht en handhaving is verbetering van het naleefgedrag in Noord-Brabant. Daarmee dragen toezicht en handhaving ook bij aan de realisatie van (hogere) maatschappelijke doelen en belangen, zoals die in landelijke wetgeving en in

de provinciale programma's Schoon Brabant, Mooi Brabant en Programma Landelijk Gebied zijn vastgesteld. Op verzoek van Provinciale Staten wordt bij controles extra prioriteit gelegd bij afwijkingen die negatieve effecten kunnen hebben voor gezondheid, veiligheid, fysieke leefomgeving, grond/bodem en water.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd	Indicator	Streefwaarde	2006 (t-3)	2007 (t-2)	2008 (t-1)	2009 (t)	2010 (t+1)	2011 (t+2)
	In PS-nota		+ jaar	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	PS-31/08, PS-209/05, PS-3/99, PS-02/04	Wettelijke normen lucht, geluid, bodem en externe veiligheid. Streefwaarden geur ¹	Voldoen aan wettelijke normen						
04.B Bevorderen duurzaamheid	PS-/RM-1222	Telos duurzaamheidsbalans	Groei 3 kapitalen t.o.v. 0-meting						
09.A Een Brabants platteland waar het goed wonen, werken en recreëren is.	PS-25/5 PS-61/6 PS-65/6	Beleving burgers							
04.C Verbeteren naleefgedrag (voor wat betreft natuur, water, milieu en bodem) en het verminderen van toezichtslasten (bij overheden, bedrijven en overige organisaties)									

¹ Gekozen indicatoren dragen bij aan een beeld van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, maar zijn niet dekkend.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	84.728	105.020	100.274	68.354	69.395	62.556
Waarvan apparaatskosten	35.319	39.811	38.500	37.323	35.811	35.170
Baten	39.700	43.856	37.880	13.202	19.116	17.857
Saldo	-45.028	-61.164	-62.394	-55.152	-50.279	-44.699
		Formatie-inzet waarvan indirect	326,7 fte 40,2 fte			

04.01 Ecologie algemeen

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.B Bevorderen duurzaamheid	Bestuursakkoord 2003-2007 Beleidsregel subsidie Naar een Duurzaam Brabant Bestuursakkoord 2007 (Schoon Brabant)	PS 159/04	31 december 2007	Subsidiëren, faciliteren en ondersteunen	Consultatie en advisering, subsidiëring en innovatieve projecten en leerarrangement gericht op duurzame afweging en gezond (ver)bouwen.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
04.B.1 Opstellen duurzaamheidsagenda en uitwerken ambitiestatement Lerend naar een duurzaam Brabant	Aantal gesubsidieerde projecten en leerarrangementen	5 jaarlijks	3	5	10	15	20
04.B.2 Gezonder binnenklimaat bij scholen en woningen, gebruik duurzame materialen en vermindering energieverbruik	Gezonde frisse basisscholen	20/2011		1	8	15	20
	Lespakket en handboek voor gezonde frisse school	1/2009			1		
	Aantal woningen met passief bouwen en prefab technieken	1000/2011			100	300	1.000

Naast deze beleidsprestatie worden binnen deze productgroep circa 150 milieuvergunningen verleend.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	3.923	3.617	3.778	3.848	3.603	2.598
Wettelijk/EU	1.305	1.412	614	4.217	4.218	4.072
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	5.228	5.028	4.392	8.065	7.822	6.669
Herkomst middelen						
EU	149	0	0	0	0	0
Rijk	433	175	47	3.597	3.597	3.596
Overig	894	607	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Baten	1.477	782	47	3.597	3.597	3.596
Saldo lasten en baten	-3.751	-4.247	-4.345	-4.468	-4.225	-3.073
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	28	47	94	94	94
Bijdrage uit alg. middelen	3.751	4.219	4.298	4.374	4.131	2.979
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.investeringsbudget landelijk gebied	4.329	10.841	11.527	12.891	14.336	10.673
		Formatie-inzet	92 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Het verschil in lasten (afname € 636.000) en baten (afname € 735.000) wordt verklaard door de afronding van diverse Europese programma's (o.a. Lifescape) en het provinciaal ambitie statement (het vervolg wordt voorbereid) in 2008.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
04.B.1 Opstellen duurzaamheidsagenda en uitwerken ambitiestatement Lerend naar een duurzaam Brabant	98
04.B.2 Gezonder binnenklimaat bij scholen en woningen, gebruik duurzame materialen en vermindering energieverbruik	450
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	3.884

04.02 Fysieke veiligheid

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	Integrale Strategie Milieu Bestuursakkoord 2008 (m.n. Schoon Brabant) Kadernota mei 2006 Programma Brabant Veiliger; Beleidsvisie externe veiligheid	PS 38/06 PS 52/07 PS 37/06 PS 31/08	- - Jaarlijks 2010	Uitvoering milieuwetten, faciliteren. <i>Betrokken partijen: bedrijven, gemeenten, Rijk, regionale milieudiensten, regionale brandweer.</i>	Consultatie en advisering, subsidiëring, bijsturing op basis van monitoring en periodieke rapportages, vergunningverlening, handhaving, zonering / ruimtelijk ordeningsinstrumentarium.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
04.A.1 Stimuleren van de structurele, adequate uitvoering van het externe veiligheidsbeleid en het daartoe bevorderen van de samenwerking tussen gemeenten, provincies en regionale samenwerkingsverbanden d.m.v. uitvoering Programma Brabant Veiliger*	1. Vastgesteld uitvoeringsprogramma 2. Toegekende subsidies 3. Uitgevoerde projecten	1 jaarlijks 75 jaarlijks 4 - 15 (2009/2010)	1 75 14	1 75 15	1 75 p.m.	1 75 p.m.	p.m. 75 p.m.
04.A.2 Voorkómen en verminderen risico's voor de leefomgeving door aanvullende (eigen) provinciale projecten en activiteiten zoals genoemd in de Beleidsvisie Externe veiligheid*	1. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. verantwoord vervoer gevaarlijke stoffen 2. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. verantwoorde ruimte voor risicovolle bedrijven 3. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. (interne) samenwerking aan veiligheid	14 (2011) 7 (2011) 4 (2011)	0 0 0	p.m. p.m. 3	p.m. p.m. 4	p.m. p.m. 4	14 7 4
04.A.3 Gegevens externe veiligheid inzichtelijk*	Monitoringsprogramma: - vastgesteld - uitgevoerd	1 (2009) Jaarlijks			1 1	1	1
04.A.4 Contacten met België zijn verstevigd *	Uitgevoerde uitwisselings- en samenwerkingsprojecten	6 (2011)	0	1	4	4	6

*Deze beleidsprestaties maken deel uit van programma Schoon Brabant.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	0	0	0	0	0	0
Wettelijk/EU	5.104	3.873	3.968	3.773	211	157
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	5.104	3.873	3.968	3.773	211	157
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	4.723	3.476	3.476	3.476	14	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	4.723	3.476	3.476	3.476	14	0
Saldo lasten en baten	-380	-397	-492	-297	-197	-157
Bijdrage uit alg. middelen	380	397	492	297	197	157
		Formatie-inzet	14 fte			

Toelichting

Lasten en baten

De verschillen tussen de begroting 2008 en 2009 zijn gering.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009
04.A.1. Stimuleren van de structurele, adequate uitvoering van het externe veiligheidsbeleid en het daartoe bevorderen van de samenwerking tussen gemeenten, provincies en regionale samenwerkingsverbanden d.m.v. uitvoering Programma Brabant Veiliger	3.840
04.A.2. Voorkómen en verminderen risico's voor de leefomgeving door aanvullende (eigen) provinciale projecten en activiteiten zoals genoemd in de Beleidsvisie Externe veiligheid*	
04.A.3. Gegevens externe veiligheid inzichtelijk*	*
04.A.4. Contacten met België zijn verstevigd*	*
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	128

* uitwerking/opstellen visies, plannen, normen .

04.03 Lucht/geluid/klimaat

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	Integrale Strategie Milieu Bestuursakkoord 2008 (programma Schoon Brabant)	PS 38/06 PS 52/07	2010/2011	Uitvoeren milieuwetten, subsidieverlening en coördineren uitvoeringsprogramma. <i>Betrokken partijen: gemeenten, bedrijven, Rijk, regionale milieudiensten.</i>	Consultatie en advisering, subsidiëring, bijsturing op basis van monitoring en periodieke rapportages, vergunningverlening, handhaving, ruimtelijke ordeningsinstrumentarium.
04.B Bevorderen duurzaamheid	Kadernota mei 2006	.PS 37/06.			

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
04.A.5 Verbetering luchtkwaliteit in Noord-Brabant beïnvloedt door: - verkeer, - veehouderijen, - industrie.	Aantal milieuzones in steden	5 in 2008	4	5			
	Innovatief/ milieuvriendelijk bevoorradingsstelsel steden	5 in 2011					5
	Aantal multifuel tankstations	12 in 2009		3	9		
	Aantal geplaatste luchtwassers	46 in 2011		Zie landbouw			
	Toegekende subsidies o.b.v. Beleidsregel "Verbeteren luchtkwaliteit in Brabant"			p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
	Uitgevoerde projecten			60			
04.A.6 Gegevens luchtkwaliteit in Brabant actueel en inzichtelijk voor burgers en professionals.	Actueel uitvoeringsprogramma BSL Meerjarenprogramma 2008-2014	1 in 2008		1			
	Vastgesteld GGA ¹ +Luchtkwal.progr.	Jaarlijks (2008-2014)		1	1	1	1
	Actuele, toegankelijke en klantvriendelijke website met informatie over luchtkwaliteit in Brabant	Jaarlijks		1	1	1	1
	Uitgevoerde meetprojecten luchtkwaliteit	12 in 2011	2	4	6	8	12
	Rapportage over	Jaarlijks	1	1	1	1	1

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
	luchtkwaliteit in Noord-Brabant en voortgang BSL						
04.A.7 Beperken van geluidhinder vanwege: - industrie - provinciale wegen	Actueel zonebeheer voor regionale industrieterreinen (it), incl. vastgesteld zonebeheersplan	4 in 2011	-	1	3	4	4
	Toegekende subsidies aan gemeenten i.k.v. het project "Actueel zonebeheer" voor niet regionale it	52 in 2009	52	52	52		
	Vastgestelde zonebeheersplannen voor niet regionale it	52 in 2011				26	52
04.A.8 Gegevens geluidkwaliteit in Brabant actueel en inzichtelijk voor burgers en professionals.	Actuele, toegankelijke en klantvriendelijke website met informatie over geluid in Brabant	Jaarlijks	1	1	1	1	1
04.A.9 Minimale ernstige geurhinder door industrie	Aantal meldingen van geurhinder vanwege industrie.				1	p.m.	p.m.
04.B.3 Verbetering luchtkwaliteit, leefbaarheid en klimaatadaptatie en/of vermindering energieverbruik in stedelijk gebied door toepassing van innovatief groen	Samenwerkingsprojecten in ZO-Brabant en Euregio-verband	2 in 2009			2		
	Aantal objecten waar innovatief groen is toegepast	Ambitie nog vast te stellen			10	p.m.	p.m.
04.B.4 Relatie tussen kwaliteit leefomgeving en gezondheid inzichtelijk voor burgers en professionals	Actuele Atlas leefomgeving	Jaarlijks			1	1	1

1 GGA : Gebiedsgerichte aanpak

Toelichting

De provincie voert ook nog wettelijke taken uit die bijdragen aan het bereiken van de bovengenoemde beleidsprestaties. De belangrijkste zijn:

Geluid

- Opstellen geluidbelastingkaarten en actieplannen op basis van de EU-richtlijn Omgevingslawaaï, zoals deze is geïmplementeerd in hoofdstuk IX van de Wet geluidhinder;

- Nemen van besluiten tot ontheffing voor rijks- en provinciale infraprojecten als de geluidsbelastingen hoger zijn dan de grens waarden op basis van de Wet geluidhinder,
- Inbreng geluid, met name door (inhuur) advisering, binnen de provinciale besluitvorming op het gebied van o.a vergunningverlening, ruimtelijke ordening en infrastructuur.

Lucht/geur

- Inbreng lucht/geur, met name door (inhuur) advisering, binnen de provinciale besluitvorming op het gebied van o.a. vergunningverlening, ruimtelijke ordening en infrastructuur.
- Uitvoering geven aan het Brabantse Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (BSL).

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	1.145	3.039	5.316	2.463	1.693	221
Wettelijk/EU	7.078	4.029	2.086	1.365	469	531
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	8.223	7.068	7.403	3.829	2.163	752
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	6.835	1.474	932	892	17	57
Overig	37	176	60	60	60	60
Baten	6.872	1.650	992	952	77	117
Saldo lasten en baten	-1.351	-5.418	-6.411	-2.877	-2.086	-635
Bijdr.res.luchtkwaliteit	844	914	633	296	296	0
Bijdrage uit alg. middelen	507	4.504	5.778	2.581	1.790	635
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.luchtkwaliteit	2.140	1.226	592	296	0	0
		Formatie-inzet	15 fte			

Toelichting

Lasten en baten

De grootste verschillen worden verklaard door het vastgestelde samenwerkingprogramma luchtkwaliteit (RM 1244 en PS 63/06) en de financiële uitwerking van het

bestuursakkoord. Daarnaast zijn de bijdragen vanuit projectgemeenten ISV voor het onderdeel geluid in 2009 € 1,2 miljoen lager dan in 2008.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
04.A.5 Verbetering luchtkwaliteit in Brabant a.g.v.: - verkeer, - veehouderijen, - industrie.	1.460
04.A.6 Gegevens luchtkwaliteit in Brabant actueel en inzichtelijk voor burgers en professionals.	267
04.A.7 Beperken van geluidhinder vanwege: - industrie - provinciale wegen	*
04.A.8 Gegevens geluidkwaliteit in Brabant actueel en inzichtelijk voor burgers en professionals	*
04.A.9 Minimale ernstige geurhinder door industrie	*
04.B.3 Verbetering luchtkwaliteit, leefbaarheid en klimaatadaptatie en/of vermindering energieverbruik in stedelijk gebied door toepassing van innovatief groen	200
04.B.4 Relatie tussen kwaliteit leefomgeving en gezondheid inzichtelijk voor burgers en professionals	*
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	4.426

* uitwerking/opstellen visies, plannen, normen.

04.04 Bodem

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	a. WBB ¹ -programma Bodembeheer 2005 t/m 2009 Prov. N-Brabant (GS 9-11-2004, DISnr 1041182 + GS 5-7-2005, DISnr 1110920 + GS)		2010	Uitvoeren wettelijke taak, regisseren en medefinancieren. <i>Betrokken partijen: Rijk, gemeenten, waterschappen en marktpartijen.</i>	Vaststellen en uitvoeren van meerjarenprogramma's bodembeheer 2005-2009 en 2010-2015
	b. Beleidskader ISV-2 (cie RM 0201, cie ZWC 00902)		2010	Idem	Goedkeuring van gemeentelijke Meerjaren Ontwikkelingsprogramma's en subsidiëring
09.A	c. Bestuursovereenkomst ILG (15-12-2006)	PS 65/06	2014	idem	Ontwikkelen bodemvisie en uitvoeren pilots

¹ WBB: Wet BodemBescherming

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
04.A.10 Aanpak spoedlocaties	Aantal onderzoeken	1.500 in 2009	p.m.	720	1.500		
04.A.11 Aanpak complexe projecten	Projecten opgestart	3 in 2009	p.m.	1	3		
04.A.12 WBB-projecten Bodem	Bodem prestatie eenheden (bpe)	700.000/jr	483.345	700.000	700.000	p.m.	p.m.
04.A.13 Saneringen eigen beheer	Bodem prestatie eenheden (bpe)	300.000/jr	225.766	300.000	300.000	p.m.	p.m.
04.A.14 Projecten AbdK	Bodem prestatie eenheden (bpe)	300.000/jr	228.800	300.000	300.000	p.m.	p.m.
04.A.15 Voormalige stortplaatsen (zie ook 04.06)	Bodem prestatie eenheden (bpe)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
04.A.16 Uitvoering ISV-2	Bodem prestatie eenheden (bpe)	1.300.000	927.843	1.300.000	1.300.000	p.m.	p.m.

Toelichting

- De prestaties voor 2010 en 2011 zijn afhankelijk van het nog vast te stellen Meerjarenplan 2010-2015.

- Landelijk is voor de bodemsanering als prestatie-indicator de Bodem Prestatie Eenheid (BPE) vastgesteld. Het aantal BPE voor een gesaneerde locatie wordt berekend op basis van verontreinigde oppervlakte, verontreinigde grond en verontreinigd grondwater.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	-46	857	1.341	97	101	106
Wettelijk/EU	18.502	30.901	26.599	688	706	723
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	18.456	31.758	27.940	786	807	829
Herkomst middelen						
EU	0					
Rijk	15.280					
Overig	4.155					
Saldo lasten en baten	979	677	699	748	738	-427
Bijdrage uit alg. middelen	-979	-677	-699	-748	-738	427
		Formatie-inzet	46 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Het verschil van € 3,8 miljoen wordt grotendeels verklaard door:

- € 2,3 miljoen als gevolg van afronding van het programma Wet Bodembescherming 2005-2009 (incl. Actief Bodembeheer de Kempen (AbdK));
- € 1,5 miljoen als gevolg van de afronding van de interim-bedrijvenregeling in 2008.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
04.A.10 Aanpak speedlocaties	7.200
04.A.11 Aanpak complexe projecten	
04.A.12 WBB-projecten Bodem	
04.A.13 Saneringen eigen beheer	
04.A.14 Projecten ABdK	18.700
04.A.15 Voormalige stortplaatsen (zie ook 04.06)	1.000
04.A.16 Uitvoering ISV-2 via ROH	
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	1.040

04.05 Landbouw

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
09.A	Reconstructie en gebiedsplannen	PS 25/5	2009	Uitvoeren reconstructiewet, faciliteren en regisseren. Betrokken partijen: sectoren, Rijk, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties.	Participatie, consultatie en advisering, subsidiëring, contracten, samenwerking met betrokken partijen, bijdragen aan onderzoek, beïnvloeding van landelijke en Europese wet- en regelgeving, samenwerking met gemeenten (MOLO ⁵)
	PMJP ¹ (ILG-deel),	PS 61/06			
	prov.cofinanciering ILG ² ,	PS 65/06			
	Nota Glastuinbouw	RM-0961			
	Duurzaamheidimpuls – Kernteam LOG's ³	RM-0766			
	RM-0766	RM-1222			
	RM-1222				
	LIB ⁴ -convenant 2008-2011	RM-1118.			

¹ PMJP: Provinciaal meerjarenprogramma landelijk gebied / ² ILG: Investerings landelijk gebied / ³ LOG: Landbouwonwikkelingsgebieden / ⁴ LIB: Landbouwinnovatiebureau Noord-Brabant / ⁵ MOLO: Milieu-Overleg Lagere Overheden

Toelichting

De provincie brengt partijen (overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties) bij elkaar en gaat coalities aan om deze partijen te verleiden tot medewerking aan projecten die bijdragen aan het maatschappelijke doel. De provincie probeert hobbels weg te nemen door goed te communiceren, kennis te vermeerderen en subsidies in te zetten. Uitvoering vindt plaats in en wordt aangestuurd vanuit het Programma Landelijk Gebied, met deeltrajecten in de programma's Mooi Brabant en Schoon Brabant. Voor wat betreft de landbouwdoelen werken we vanuit de filosofie dat we samen met betrokken partijen veelbelovende (technische) maatregelen op thema's als bijvoorbeeld gasvormige emissies, energie en dierenwelzijn op bedrijfs- en/of gebiedsniveau uitproberen, doorontwikkelen en demonstreren, om deze vervolgens Brabant-breed uit te rollen. Daarbij sluiten we zo veel als mogelijk aan bij de natuurlijke investeringsmomenten van agrarisch ondernemers om slaagkans en effectiviteit te maximaliseren. De effectgerichte beleidsindicatoren worden jaarlijks in kaart gebracht met de rapportagesystematiek.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
09.A.1 Stimuleren van de verduurzaming van de gangbare landbouw.	Aantal pilotprojecten	5 in 2011	1	1	2	4	5
	Aantal bedrijven dat maatregelen toepast	416 in 2011	26	68	313	387	416
	Aantal duurzame energieprojecten in de landbouw	4 in 2011	1	1	2	3	4
09.A.2 Beperken agrarische luchtmissie	Aantal geplaatste luchtwassers	43 in 2011	3	0	18	25	43
	Ammoniakemissie	18 kton in 2011	33 kton	p.m.	p.m.	p.m.	18 kton
09.A.3 Realiseren ontwikkeling biologische landbouw.	Aantal projecten	40 in 2011	10	10	20	30	40
	Areaal biologische landbouw	13.000 ha in 2011	6.300	7.600	9.000	11.000	13.000
	Aantal biologische landbouwbedrijven	250 in 2011	170	190	210	230	250
	Omzetstijging biologische producten	10% jaarlijks	10%	10%	10%	10%	10%
	Toename agrariërs die kennis nemen van biologische innovaties	3% jaarlijks	3%	3%	3%	3%	3%
09.A.4 Versterken van het kennis- en innovatieklimaat in de agrofoodsector.	Aantal bijeenkomsten (innovatiecafé's)	24 in 2011	6	6	12	18	24
	Aantal follow up's (samenwerkingsverbanden uit bijeenkomsten)	14 in 2011	0	3	6	10	14
	Aantal kenniscentra	2 in 2011	0	0	0	1	2
09.A.5 Stimuleren van innovatie projecten in de landbouw (LIB-convenant)	Aantal projecten	80 in 2011	20	20	40	60	80
	Aantal spin offs van innovaties (bedrijven)	3.200 in 2011	800	800	1.600	2.400	3.200
09.A.6 Stimuleren van de groei van de verbrede landbouw.	Aantal projecten	16 jaarlijks	80	16	16	16	16
	Toename economische waarde verbrede landbouw	10% jaarlijks	50%	10%	10%	10%	10%

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
	Omzetstijging streekproducten	10% jaarlijks	50%	10%	10%	10%	10%

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	129	1.299	1.264	514	514	19
Wettelijk/EU	944	2.812	2.424	2.276	2.112	2.186
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	1.073	4.111	3.688	2.790	2.627	2.205
Herkomst middelen						
EU	0	304	179	150	148	178
Rijk	0	474	512	532	525	598
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	0	778	691	682	673	776
Saldo lasten en baten	-1.073	-3.333	-2.998	-2.108	-1.954	-1.429
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	135	152	179	177	196
Bijdr.res.revitalisering landelijk gebied	0	406	98	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	1.073	3.197	2.845	1.929	1.777	1.233
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.investeringsbudget landelijk gebied	4.329	10.841	11.527	12.891	14.336	10.673
Res.revitalisering landelijk gebied	0	12.618	11.979	11.230	10.434	8.616
		Formatie-inzet	13 fte			

Toelichting

Lasten en baten

De verschillen tussen de begroting 2008 en 2009 zijn gering.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
09.A.1 Stimuleren van de verduurzaming van de gangbare landbouw	1.163
09.A.2 Beperken agrarische luchtemissie	750
09.A.3 Realiseren ontwikkeling biologische landbouw	150
09.A.4 Versterken van het kennis- en innovatieklimaat in de agrofoodsector	*
09.A.5 Stimuleren van innovatie projecten in de landbouw (LIB-convenant)	550
09.A.6 Stimuleren van de groei van de verbrede landbouw	1.092
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	17

* uitwerking/opstellen visies, plannen, normen

04.06 Afval- en grondstoffenbeheer

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	Nota hergebruik stortplaatsen	RM-0190	2009	Uitvoeren PMV en wet milieubeheer en registreren van uitvoering door anderen.	Consultatie en advisering, overleg en verlenen van ontheffingen en subsidies.
	PMV ¹ hergebruik van voormalige en gesloten stortplaatsen (PS 23-04-2004)				
	Subsidieverordening hergebruik stortplaatsen	PS 59/04			
	Verordening nazorgheffing Noord-Brabant	PS 3/99			
	Actualisatie toetsingskaders nazorg stortplaatsen en wijziging Verordening Nazorgheffingen Noord-Brabant	PS 02/04			
	Beleidsnota Europese samenwerking m.b.t. hergebruik en nazorg van stortplaatsen (SufalNet)		2011		
04.B Bevorderen duurzaamheid	Hoofdlijnen actualisatie Brabantse grondstoffenbeleid (PS 15-12- 2006)	PS 60/06	2010	Uitvoeren ontgrondingenwet en registreren van uitvoering door derden.	Consultatie en advisering, overleg en verlening van vergunningen met voorwaarden en opstellen van monitoringsrapportages.
	Verordening Ontgrondingen provincie Noord-Brabant 2008 (PS 12-2007)	PS 180/07			

¹ PMV: Provinciale milieuverordening

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
04.A.17 Uitvoeren eeuwig durende nazorg voor operationele stortplaatsen(=wettelijke taak)	aantal stortplaatsen in de nazorgfase	9 in 2025	0	0	1	1	1

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
04.A.18 Bevorderen van het gebruik van gesloten en voormalige stortplaatsen (zie ook 4.04)	Aantal voldoende onderzochte stortplaatsen	*					
04.A.19 Stimuleren van ruimte en materiaal van voormalige stortplaatsen	Aantal ha hergebruikte stortplaatsen	1200 ha in 2030 (600 stortplaatsen)	10	10	10	10	10
04.B.5 Duurzaam grondstoffenbeheer o.b.v. bevorderen ruimtelijke kwaliteit	aantal verleende vergunningen (afhankelijk van aanvragen derden) + Monitoringsverslag	** Jaarlijks	75 1	p.m. 1	p.m. 1	p.m. 1	p.m. 1
04.B.6 Stimuleren gebruik secundaire bouwgrondstoffen	Ingezette hoeveelheden recyclingsbeton door lagere overheden.	***					

* Afhankelijk van aanvragen voor hergebruiksplannen van derden op grond van de Provinciale Milieuverordening.

** Afhankelijk van aanvragen van derden.

*** De toepassingen moeten worden benoemd, waarna de hoeveelheden voor 2009 en verder (naar verwachting begin 2009) kunnen worden vastgesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	309	479	463	465	467	470
Wettelijk/EU	5.929	3.861	4.653	2.997	13.068	12.112
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	6.238	4.340	5.115	3.462	13.536	12.582
Herkomst middelen						
EU	225	86	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	6.147	3.862	3.774	2.694	12.936	12.686
Baten	6.372	3.948	3.774	2.694	12.936	12.686
Saldo lasten en baten	133	-392	-1.342	-769	-599	105
Bijdrage uit alg. middelen	-133	392	1.342	769	599	-105
		Formatie-inzet	22 fte			

Toelichting*Lasten en baten*

De toename van de geraamde lasten van € 775.000 wordt verklaard door de financiële verwerking van het bestuursakkoord voor het onderwerp stortplaatsen.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
Ad 4.A: a. uitvoeren eeuwig durende nazorg voor operationele stortplaatsen(=wettelijke taak) b. bevorderen van het gebruik van gesloten en voormalige stortplaatsen (zie ook 4.04) c. stimuleren van ruimte en materiaal van voormalige stortplaatsen	Onderdeel a en b: 2.782 Onderdeel c: 1.715
Ad 4.B : a. duurzaam grondstoffenbeheer o.b.v. bevorderen ruimtelijke kwaliteit b. stimuleren gebruik secundaire bouwgrondstof-fen	Onderdeel a: 130 *
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	488

*Uitwerking/opstellen visies, plannen, normen.

04.10 Handhaving

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.C Verbeteren naleefgedrag (voor wat betreft Natuur, Water, Milieu en bodem) en het verminderen van toezichtslasten (bij overheden, bedrijven en overige organisaties)	a.Handhavingsplan 2008-2011	EMG-0748	2009	Uitvoerend	Controle op prestaties (jaarrekening), accenten en prioriteiten in omvang van de uitvoering (Meerjarig Handhavingsplan, Midterm Review), accenten en prioriteiten in inhoudelijke kwaliteit van de uitvoering (Meerjarig Handhavingsplan, Midterm Review)
04.C	b.Handhavingsplan 2008-2011	EMG-0748	2009	uitvoerend	
04.C	c.Bestuurs-overeenkomst Handhaving omgevingsrecht provincie Noord-Brabant 2007-2013	EMG-0748	2009 (start)	Regie en toezicht	

Toelichting

Op het terrein van toezicht en handhaving heeft de provincie verschillende rollen:

- uitvoering: de provincie is verantwoordelijk voor de uitvoering van toezicht en handhaving op de naleving van regels en afspraken in het kader van natuur, water, milieu, bodem en bv Programma Landelijk Gebied (ILG).
- regie: de provincie heeft ook een wettelijk voorgeschreven regierol, waarin twee onderdelen te onderscheiden zijn. De provincie voert de regie over samenwerking met de Noord-Brabantse gemeenten, de waterschappen, de inspectie van het ministerie van Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieu en Algemene Inspectiedienst met het doel gezamenlijk de kwaliteit van milieu, water en omgeving te garanderen. Het tweede onderdeel van de regietaak is er op toe te zien dat de kwaliteit van de handhaving (in het grijze kleurspoor) bij de Noord-Brabantse gemeenten en waterschappen én bij de eigen handhavingsorganisatie, voldoet aan de wettelijke maatstaven controle: Provinciale Staten controleren jaarlijks bij de behandeling van de jaarrekening de uitvoering van toezicht en handhaving. Een versterking van deze controlerende taak ligt in het verschiep, als de voorstellen van de commissie Oosting door de Tweede Kamer

- worden overgenomen. Dan zullen Provinciale Staten ook de taak krijgen om de *kwaliteit* van de uitvoering en toezicht te toetsen.
- loket: wettelijk is voorgeschreven dat de provincie een meldpunt heeft voor het melden van ongewone voorvallen en incidenten (Wet Milieubeheer). Jaarlijks ontvangt de provincie gemiddeld 4.500 klachten en meldingen, waarvan ruim de helft betrekking heeft op inrichtingen en regelgeving waarvoor niet de provincie, maar bijvoorbeeld gemeenten bevoegd gezag zijn.
- faciliteren: Op het terrein van milieumetingen heeft de provincie een ondersteunende rol. Milieumetingen voert onderzoeken uit ten behoeve van de uitvoering van provinciale taken aanleg en uitvoering (wegen), vergunningverlening, toezicht en handhaving. In deze bestuursperiode wordt bijzondere aandacht gegeven aan de luchtkwaliteit. De kwaliteit van het onderzoek wordt gewaarborgd door een geaccrediteerd kwaliteitssysteem.

Andere partijen, die bij de uitvoering betrokken zijn:

Milieudiensten:

De provincie besteedt een aanzienlijk deel van de toezichttaken, vooral op het terrein van milieu, uit aan regionale milieudiensten. In 2008 is een nieuwe overeenkomst vastgesteld, waarin de afspraken met de milieudiensten over verantwoording, bijsturing en kwaliteitscontrole vernieuwd zijn.

Andere bevoegde gezagen:

Daarnaast zijn op het terrein van toezicht en handhaving vele bevoegde gezagen actief, zoals gemeenten, waterschappen, Openbaar Ministerie, Functioneel Parket en landelijke inspectiediensten.

De handhavingpartners zoeken in toenemende mate samenwerking in de uitvoering van hun taken. Die samenwerking wordt zowel door de provincie gestimuleerd als door de maatschappelijke druk om de administratieve lasten te verlagen en nieuwe regelgeving (Vernieuwend Toezicht, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO) voorbereiding). Voor werken en bedrijven, waarvoor de provincie bevoegd gezag is, krijgt de provincie in toenemende mate een coördinerende rol.

Ook nieuwe knelpunten zorgen voor meer behoefte aan samenwerking, zoals de toenemende overlast van overtredingen in het buitengebied.

Gezamenlijk (provincie en partners) werken we eraan om de druk te verminderen.

Bedrijven en branches:

Tot slot zijn ook bedrijven en branches een belangrijke partner in de uitvoering van toezicht en handhaving. In deze bestuursperiode ligt een belangrijk accent op het versterken van de zelfcontrole door bedrijven, en van het ontwikkelen van vormen van systeemtoezicht, waarin aangesloten wordt op de kwaliteit- en milieuzorgsystemen van bedrijven zelf.

De mogelijkheid tot beïnvloeding:

Het leeuwendeel van de taken toezicht en handhaving is wettelijk voorgeschreven. De provincie is dus verplicht die taken uit te voeren. In welke omvang en mate dat gebeurt, wordt vastgesteld in de jaarlijkse Handhavingsprogramma's. Die jaarlijkse programma's worden door GS vastgesteld op basis van het Handhavingsplan 2008-2011. Bij de jaarrekening kunnen Provinciale Staten invloed uitoefenen (*controlerende* taak). Daarnaast hebben Provinciale Staten een (*bij*)*sturende* taak, namelijk bij de afgesproken midterm review in 2009. Afgesproken is dat dan een evaluatie voorligt met voorstellen tot eventuele bijsturing. Daarbij komt onder meer aan de orde welke accenten Provinciale Staten willen leggen bij de uitvoering van toezicht. De accenten in de programmering van controles toezicht en handhaving liggen momenteel bij verwachte negatieve effecten ten aanzien van gezondheid, veiligheid, fysieke leefomgeving, grond/bodem en water. Bij de "midterm review" kan worden vastgesteld of deze gehandhaafd blijven of worden aangepast.

Provinciale Staten kunnen ook (bij)sturen door voor bepaalde taken meer budget beschikbaar te stellen, waardoor die taak "*dikker*" kan worden uitgevoerd. In de huidige bestuursperiode is dat het geval voor onder meer controles op bodem, grondwateronttrekkingen en natuur. Daarvoor is relevant dat per taak een minimum noodzakelijk niveau aan toezicht bekend is. Ook daarover zal bij de "midterm review" aan Provinciale Staten inzicht worden verschaft.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
04.C.1 verbeteren naleefgedrag	% van de uitgevoerde 1e controles waarbij de conclusie "in orde" is (spontane naleving)						
04.C.2 verbeteren naleefgedrag	% naleving na handhavend optreden (na hercontrole en/of repressief traject)						
04.C.3 vermindering toezichtlasten	% tevredenheid kwaliteit toezicht (*)						
04.C.4 professionalisering Noord-Brabantse handhavingsorganisaties	% van de organisaties dat voldoet aan normen Besluit kwaliteitseisen milieuhandhaving						

(*) Met deze indicator volgen wij de inzichten die wij met VROM (het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) hebben opgedaan in het traject "Vernieuwend Toezicht". Daarin is gebleken dat voor toezichtgenieters de omvang van het toezicht doorgaans geen probleem is en dat winst vooral te halen is in het verbeteren van de kwaliteit van het toezicht (www.vrom.nl/vernieuwing-toezicht).

Toelichting

Najaar 2008 worden de gegevens van een eerste nulmeting naar het naleefgedrag en de beleving van toezichtlasten bekend. Dat betekent dat in de Handhavingsprogramma's 2009 de streefwaarden voor 2009 en verder kunnen worden bepaald. (De tekst van deze begroting zal hierop later worden aangepast).

Bovenvermelde beleidsprestaties zullen, indien noodzakelijk, worden ondersteund door milieumetingen, waarvan de kwaliteit door middel van een geaccrediteerd kwaliteitssysteem geborgd is.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	0	0	0	0	0	0
Wettelijk/EU	4.975	6.349	5.693	5.767	5.843	4.174
Kapitaallasten investeringen	112	106	99	84	51	19
Lasten	5.087	6.455	5.792	5.851	5.894	4.193
Herkomst middelen						

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	24	15	0	0	0	0
Overig	798	772	262	268	274	280
Baten	822	787	262	268	274	280
Saldo lasten en baten	-4.266	-5.668	-5.530	-5.584	-5.620	-3.913
Bijdr.res.handhaving milieu	17	98	98	98	98	98
Bijdrage uit alg. middelen	4.266	5.571	5.432	5.486	5.523	3.815
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.handhaving milieu	726	726	726	726	726	726
		Formatie-inzet	78 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Bij de uitwerking van het bestuursakkoord 2007 – 2011 is een bedrag van ruim € 7 miljoen beschikbaar gesteld voor de periode 2008 t/m 2011. In 2008 is hiervan ongeveer € 2 miljoen beschikbaar en de jaren daarna jaarlijks bijna € 1,75 miljoen, voor inhuur van extra capaciteit bij de milieudiensten, professionalisering en verbetering van handhaving en naleefgedrag.

De bijdragen van gemeenten en waterschappen voor de servicepunten en de daarmee corresponderende uitgaven zijn nog niet in de begroting 2009 (en verder) opgenomen (2008: € 0,52 miljoen).

Relatie met beleidsprestaties:

Voor het verbeteren van het naleefgedrag (4.3a en 4.3b) is in 2009, naast de eigen medewerkers, een bedrag van € 4 miljoen beschikbaar voor inhuur van capaciteit bij regionale milieudiensten.

Ten behoeve van vermindering toezichtlasten zijn geen specifieke middelen beschikbaar binnen de provinciale begroting.

In 2009 is er ongeveer € 0,4 miljoen beschikbaar voor verdere professionalisering van de Brabantse handhavingsorganisaties.

04.11 Proeftuinen

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
04.A Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	a Uitwerking vertrouwen in Brabant (Schoon + Mooi)	RM-1222	2009: midterm review Bestuursakkoord	Per proeftuin bepaalt de provincie haar rol: bruggenbouwen, faciliteren, registreren en kennis uitwisselen.	Participatie, aangaan van contracten of intentieverklaringen, overleg en uitdagen en vertrouwen geven.
04.B Bevorderen duurzaamheid	b Stand van zaken proeftuinen	RM-1290	2010: afsluiting Bestuursakkoord		

Toelichting:

In algemene termen kan van de rol van de provincie worden gezegd: lef tonen, een grotere rol opeisen, coalities aangaan, integraal denken *en vooral doen*. Dit is een andere manier van werken die duurzame en innovatieve grensverleggende toepassingen tot stand kan brengen. Ongebruikelijke samenwerkingsarrangementen van bedrijfsleven, overheidsinstanties en maatschappelijke organisaties aangaan op inhoudelijk, organisatorisch en financieel gebied.

Daarmee wordt ook een complicerende factor zichtbaar: de provincie is veelal niet in de initiërende rol, maar een faciliterende rol: zij organiseert, brengt partijen bij elkaar, geeft richting en draagt bij in financiële zin. Ze kan echter geen resultaat afdwingen op basis van bevoegdheden of regelgeving.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
04.A20/B7 Vergroten duurzaamheid en innovatie via samenwerking in aansprekende projecten	Aantal afgeronde proeftuinprojecten	6 projecten in 2011					6
	Aantal afgesloten intentieverklaringen/samenwerkingscontracten			p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
	P.m.: voor zover mogelijk op basis van de nog op te stellen projectplannen: beleidsprestaties in termen van CO ₂ ¹ -reductie, aantal ha stedelijk groen, e.d.						

¹ CO₂: koolstofdioxide

Toelichting

Een smart geformuleerde beleidsprestatie is voor de proeftuinen (nog) niet goed aan te geven. De projectplannen moeten voor nagenoeg alle proeftuinen nog worden opgesteld en geconcretiseerd. Omdat het gaat om experimenteren met nieuwe werkwijzen die vaak ook werkenderwijs tot stand komen (niet voor niets gaat het om proeftuinen!), is van een strakomlijnd projectplan geen sprake. Bovendien gaat het om projecten die aanhaken op initiatieven en projecten van gemeenten en andere partners, waar de provincie een "kop op wil zetten" in de vorm van extra ambities ten aanzien van duurzaamheid en het slaan van bruggen naar andere beleidsvelden. Het benoemen van die extra ambities is juist de zoektocht die we in de proeftuinen gaandeweg ontdekken. Het resultaat daarvan laat zich niet van tevoren voorspellen.

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	0	2.575	3.475	2.475	525	0
Wettelijk/EU	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	2.575	3.475	2.475	525	0
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	0	-2.575	-3.475	-2.475	-525	0
Bijdrage uit alg. middelen	0	2.575	3.475	2.475	525	0
		Formatie-inzet	6,5 fte			

Toelichting*Lasten en baten*

De uitwerking van het bestuursakkoord met betrekking tot de proeftuinen verklaart de verschillen in ramingen tussen 2008 en 2009.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
04.A.20/B7 Vergroten duurzaamheid en innovatie via samenwerking in aansprekende projecten: - duurzame herstructureringswijk - duurzame nieuwbouwwijk - het schone bedrijventerrein - de weg van de toekomst regionale (grootschalige) energieopwekking - vernieuwend instrumentarium Wabo*	3.475
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	0

*Wabo:Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Natuur, bos en landschap

Algemeen	96
05.01 Algemeen natuur, bos en landschap	98
05.02 Natuur	101
05.03 Landschap	105

Algemeen

Portefeuillehouder:

O.Hoes

Inleiding

Het programma Natuur, bos en landschap is vastgelegd in het *Natuur en Landschapsoffensief Brabant (2002)* en vervolgens opgenomen in het *Uitvoeringsprogramma Landelijk gebied*. De belangrijkste thema's zijn het realiseren van een samenhangend netwerk van natuurgebieden inclusief verbindingzones (de ecologische hoofdstructuur), het realiseren van natuur- en landschapswaarden in de gebieden daarbuiten en het stimuleren van groen in en om de stad.

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

Speerpunten in 2009 zijn het stimuleren en verbeteren van de mogelijkheden voor particulier natuurbeheer en de versnelling van agrarisch beheer in de ecologische hoofdstructuur (EHS).

Landschapsvisie en beheerplannen

Daarnaast zetten wij in op de bijdragen vanuit ecologie aan de te ontwikkelen landschapsvisie in Noord-Brabant, dit in relatie met het opstellen van een nieuwe Structuurvisie voor de ruimtelijke ontwikkeling. Met de *Natura 2000* beheerplannen richten we ons primair op twee strategische doelstellingen uit het bestuursakkoord: bevorderen biodiversiteit en bevorderen natuurontwikkeling.

Programma's

Vanuit het bestuursprogramma Schoon Brabant gaan we voor het onderdeel *Brabantse Landschappen*, voor een extra versterking zorgen van het landschap in drie gebieden; nationaal landschap *Het Groene Woud*, *De Maashorst* en *De Brabantse Wal*. In *Schoon Brabant* is het bevorderen van biodiversiteit en natuurontwikkeling als doelstelling opgenomen. Tevens is het belangrijk dat deze landschappen zo worden ontwikkeld dat de cultuurhistorische waarden behouden blijven en de recreatieve belevingsmogelijkheden toenemen. In het kader van *Mooi Brabant* wordt extra ingezet op waardevolle landschappen, de groene verbindingen stad-land en de robuuste verbindingzone van De Beerze.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	In PS-nota	Indicator	Streefwaarde + jaar	2006 Begr. Realisatie	2007 Begr. Realisatie	2008 Begr.	2009 Begr.	2010 Begr.	2011 Begr.
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier	Natuur en landschapsoffensief Brabant 2002-2012	Natuurindex (Toestand van de Brabantse Natuur*)	Stijging index natuurwaarde	0,96-	-	**	-	-	-
05.B Bevorderen van de biodiversiteit	Ondertekening Countdown 2010	Natuurindex (Toestand van de Brabantse Natuur*)	Afname biodiversiteit is in 2010 gestopt					X	

Toelichting

* De *Toestand van de Brabantse natuur* wordt eens in de vier jaar uitgebracht. De laatste rapportage is van 2008. De rapportage geeft inzicht in de veranderingen van de biodiversiteit (trendmonitoring) en legt een koppeling tussen beleid en het effect daarvan. Het rapport richt zich hoofdzakelijk op kwaliteit en de belevings- en economische waarde van de natuur.

De ontwikkelingen in de natuur worden vanaf 1996 in een index uitgedrukt voor de Grootse Natuur (natuur in de ecologische hoofdstructuur (EHS)) en een index voor de Landelijk Natuur (de natuur buiten de EHS). Voor de monitoring van de landschappelijke kwaliteit zijn in de toekomst aanvullingen vereist.

** De index 2007/2008 is eind 2008 bekend.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	35.639	74.761	71.734	75.939	70.129	59.453
<i>Waarvan apparaatskosten</i>	<i>6.635</i>	<i>8.039</i>	<i>7.774</i>	<i>7.536</i>	<i>7.231</i>	<i>7.102</i>
Baten	10.449	37.651	36.507	39.099	33.720	34.605
Saldo	-25.190	-37.110	-35.227	-36.840	-36.409	-24.849
		Formatie-inzet	61 fte			

05.01 Algemeen natuur, bos en landschap

Het accent van het natuur- en landschapsbeleid ligt op uitvoering. Soms zijn beleidsaanpassingen nodig voor een adequate uitvoering. Daar richt de productgroep 05.01 Algemeen natuur, bos en landschap zich op. Verder richten we ons op het vergroten van het draagvlak voor natuur en landschap, voeren we een aantal groene wetten uit en monitoren we de toestand van de natuur en de uitvoering van het beleid.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

In 2009 wordt met LNV (ministerie van landbouw, natuur en voedselkwaliteit), maatschappelijke organisaties en de streek de uitwerking van de natuurdoelen en grenzen van de Natura 2000 gebieden en de haalbaarheid en betaalbaarheid besproken. Op basis daarvan zal in de zomer van 2009 een concept-beheerplan met advies over doelen en grenzen aan de minister van LNV worden gestuurd. Mogelijke maatschappelijk effecten van de Natura 2000 beheerplannen spitsen zich vooral toe op landbouw, water en recreatie.

De provincie wil een kwaliteitsimpuls geven aan het communicatie- en educatiebeleid. Hierbij wordt ook aangesloten bij de nieuwe *Rijksnota Natuur- en Milieu-educatie*. Komend jaar zullen we ons vooral richten op het uitvoeren van het beleid.

Door de aanwezigheid van flora en fauna te monitoren krijgt de Provincie zicht op de ontwikkeling van natuur en landschap en op de effecten van de beleidsuitvoering. In 2008 zullen de lopende meetnetten (broedvogels, overwinterende ganzen en zwanen en flora/vegetatie) worden voortgezet. De verzameling van gegevens is, in lijn met de provinciale ambities, volledig gedigitaliseerd. Daardoor zijn de gegevens direct beschikbaar voor het berekenen van trends die in diverse trendrapportages worden verwerkt. In toenemende mate wordt gericht geïnventariseerd in gebieden die van belang zijn voor provinciale projecten. Hiermee wordt voldaan aan de stijgende interne vraag naar advisering over de manier waarop in projecten met aanwezige natuur- en landschapswaarden rekening kan worden gehouden.

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier 05.B Bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Rapportage "Evaluatie Natuur- en landschapsoffensief Brabant, op Koers?", 2006	-	2011	Initiëren en uitvoeren beleidsontwikkeling en evaluatie <i>Betrokken partijen: Rijk, gemeenten, maatschappelijke organisaties, particuliere gegevensverzamelende organisaties. CBS¹, TELOS</i>	Consultatie, monitoring, voorlichting en advisering
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier 05.B Bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Beleidsregel Communicatie en Educatie Ecologie	-	Jaarlijks	Faciliteren en initiëren van communicatie en educatie <i>Betrokken partijen: Natuur- en milieu-organisaties, Rijk, gemeenten</i>	Subsidiering
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier 05.B Bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Streekplan en uitwerkingsplannen	-	2011 en 6 jaar na opstellen beheerplannen	Uitvoering groene wetten. <i>Betrokken partijen: Rijk, Faunafonds Faunabeheereenheid</i>	Voorlichting, advisering, vergunningverlening en handhaving

¹ CBS: Centraal bureau voor de statistiek

Beleidsprestaties	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
05.A/B1 Het in beeld brengen van ontwikkelingen in natuur en landschap en beschikbaar stellen van kennis en informatie tbv beleidsontwikkeling	Aantal locaties trendmonitoring flora en fauna	240 (jaarlijks)	-	240	480	720	960
05.A/B2 Het in beeld brengen van ontwikkelingen in natuur en landschap en beschikbaar stellen van kennis en informatie tbv beleidsontwikkeling en projectuitvoering	Aantal ha vlakdekkend geïnventariseerd.	20.000 (jaarlijks)	-	20.000	40.000	60.000	80.000
	Aantal projecten waarvoor ecologische informatie is geleverd.	15 (jaarlijks)	-	15	30	45	60
05.A/B3 Het vergroten van maatschappelijk draagvlak voor natuur en landschap	Aantal uitvoeringsprojecten communicatie en educatie	48 in 2012	0	0	12	24	36
05.A/B4 Het vergroten van maatschappelijk draagvlak voor natuur en landschap	Aantal uitvoeringsprojecten + adviezen van IVN ¹	1.000 in 2011	200	400	600	800	1.000
05.A/B5 Het beschermen van natuur en landschap	Aantal adviezen vergunningverlening groene wetten	250 (jaarlijks)	-	250	500	750	1.000
05.A/B6 Het beschermen van natuur en landschap	Aantal vastgestelde provinciale beheerplannen Natura 2000.	9 in 2010	0	0	1	9	9
05.A/B7 Het beschermen van natuur en landschap	Aantal vastgestelde beheerplannen Natura 2000 van derden	9 in 2011		2	4	8	9

¹ IVN: instituut voor natuurbeschermingseducatie= vereniging voor natuur- en milieu-educatie

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	1.946	2.015	2.013	2.064	2.114	2.155
Wettelijk/EU	598	1.010	1.068	376	385	396
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	2.545	3.026	3.081	2.440	2.498	2.551
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	289	0	0	0	0	0
Overig	13	26	26	26	26	26
Baten	301	26	26	26	26	26
Saldo lasten en baten	-2.243	-2.999	-3.055	-2.414	-2.472	-2.525

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Bijdrage uit alg. middelen	2.243	2.999	3.055	2.414	2.472	2.525
		Formatie-inzet	30 fte			

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
05. A/B 1 t/m 2 Het in beeld brengen van ontwikkelingen in natuur en landschap en beschikbaar stellen van kennis en informatie t.b.v. beleidsontwikkeling	*
05.A/B 3 t/m 4 Het vergroten van maatschappelijk draagvlak voor natuur en landschap	1.800 (incl. subsidies)
05.A/B 5 t/m 7 Het beschermen van natuur en landschap	1.100
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	0

* uitwerking/opstellen visies, plannen, normen.

Inleiding

Noord-Brabant is rijk aan natuur. We hebben unieke natuurgebieden die belangrijk zijn voor het voortbestaan van mens, plant- en diersoorten. Noord-Brabant is ook rijk door natuur. De natuur levert ons veel op. Er wordt veel in gerecreëerd en natuur versterkt het vestigingsklimaat voor bedrijven en burgers, wat goed is voor de werkgelegenheid en het welbevinden van de burgers. Daarom investeren we in natuur.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Deze productgroep richt zich op het behoud en ontwikkeling van natuur én het belang van natuur voor mensen. Om een netwerk van natuurgebieden (Ecologische hoofdstructuur) te realiseren subsidieert de provincie de aankoop, inrichting en het beheer van gronden. Ook inrichting en deels het beheer van de ecologische verbindingen (EVZ) wordt gesubsidieerd. Daarnaast is particulier en

agrarisch natuurbeheer een belangrijk middel bij het realiseren van de Ecologische hoofdstructuur (EHS). De huidige subsidieregeling voor het beheer van natuur in de EHS is het Programma beheer (provinciale Subsidie Natuurbeheer en provinciale Subsidie Agrarisch Natuurbeheer). Dit geheel zal worden omgevormd tot één adequate regeling.

De door het Rijk geïntroduceerde leefgebiedenbenadering voor de uitvoering van soortenbescherming zal ook in Noord-Brabant verder worden ontwikkeld. De realisatie van de Robuuste Verbindingszone (REVZ) De Beerze is opgenomen via het programma Mooi Brabant en wordt gerealiseerd door o.a. het opstellen en uitvoeren van een structuurvisie en via gebiedsontwikkeling. Een ander doel is de realisatie van de REVZ De Hollandse Waterlinie. Binnen de EHS vindt ook de realisering van de *Natte natuurplek* plaats, die via het programma *Water* in beeld wordt gebracht.

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
05.A/B Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier Bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Natuurgebiedsplannen en beheersgebiedsplan 2002 Subsidieregelingen natuurbeheer (PSAN en PSN)	-	2010	Regisseren en faciliteren van het vergroten en verbeteren van natuurgebieden <i>Betrokken partijen: Terreinbeheerders, Ws¹, ZLTO², BPG³</i>	Subsidies, voorlichting en advisering
05.A/B Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier Bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Natuurgebiedsplannen en beheersgebiedsplan 2002	-	2010	Regisseren en faciliteren van het verbinden van natuurgebieden <i>Betrokken partijen: gemeente, Waterschappen</i>	Subsidies, voorlichting en advisering
05.A/B Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier Bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschapsoffensief Brabant 2002-2012 Natuurgebiedsplannen en beheersgebiedsplan 2002 Meerjarenprogramma uitvoering soortenbeleid 2005-2009	-	2009	Regisseren en faciliteren van het vesterken van natuur. <i>Betrokken partijen: terreinbeheerders, Rijk</i>	Subsidies, voorlichting en advisering

¹ WS: waterschap / ² ZLTO: Zuidelijke land- en tuinbouworganisatie ³ BPG: Brabants particulier grondbezit

Beleidsprestaties	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
05.A/B8 Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	Ha nog te verwerven EHS	6.000 in 2012	636	1.950	2.950	3.950	4.950
05.A/B9 Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	Ha nog in te richten EHS	3.860 in 2011	-	100	670	2.000	3.860
05.A/B10 Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	Ha nog in te richten REVZ	2.500 in 2018	-	0	0	0	200
05.A/B11 Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	Ha te beheren via particulier natuurbeheer	5.800 in 2018	350	550	750	950	1.150
05.A/B12 Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	Ha te beheren via agrarisch natuurbeheer	9.830 in 2018	3.135	3.335	3.535	3.935	4.335
05.A/B13 Het verbinden van natuurgebieden	Aantal km te realiseren EVZ	25 km/jr tot 2018	-	25	50	75	100
05.A/B14 Het verbinden van natuurgebieden	aantal uit te voeren ontsnipperingsprojecten	97 in 2011	60	69	79	88	97
05.A/B15 Het versterken van de natuur	aantal opgestelde plannen soortbescherming en habitat-plannen	16 in 2011	0	0	5	11	16
05.A/B16 Het versterken van de natuur	aantal uit te voeren projecten bescherming soorten & habitats	420 in 2018	40	80	120	160	200

* Exclusief de natte EVZ's in het kader van de 2e bestuursovereenkomst met de waterschappen (zie hiervoor het begrotingsonderdeel van Water).

EHS:ecologische hoofdstructuur, EVZ: ecologische verbindingzone

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	-66	6.013	8.965	12.526	12.936	3.621
Wettelijk/EU	11.937	38.260	37.175	39.214	33.864	34.686
Kapitaallasten investeringen	4.449	5.288	5.009	5.463	5.630	6.128
Lasten	16.320	49.561	51.150	57.203	52.430	44.436
Herkomst middelen						
EU	602	1.269	1.343	1.400	1.366	1.446

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Rijk	9.158	34.566	33.259	35.869	30.567	31.289
Overig	40	293	293	293	293	293
Baten	9.800	36.128	34.895	37.562	32.226	33.028
Saldo lasten en baten	-6.520	-13.434	-16.255	-19.641	-20.204	-11.408
Bijdr.res.groene geleidingszone HSL	0	0	623	0	0	0
Bijdr.res.Revitalisering landelijk gebied	0	2.008	2.253	2.553	2.853	3.153
Bijdr.res. Cofinanciering POP-programma	0	476	0	0	0	0
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	95	95	95	95	95
Bijdrage uit alg. middelen	6.520	10.855	13.284	16.993	17.256	8.160
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.groene geleidingszone HSL	623	623	0	0	0	0
Res.revitalisering landelijk geb.	0	12.618	11.979	11.230	10.434	8.616
Res.cofinanciering POP-programma	3.733	5.636	4.944	2.821	598	1.308
Res.investeringsbudget landelijk gebied	4.329	10.841	11.527	12.891	14.336	10.673
Bedragen x € 1.000 (investerings)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Natuur en recreatiegebieden	1.176	1.460	1.460	1.460	1.461	
Relatienota 1e fase	676	1.440	4.574	4.574	4.574	
Relatienota 2e fase	14	183				
Grondverwerving NNP*		750	750			
Verwerving/inrichting EHS*	193	2.752	2.500	3.554	2.940	3.161
		Formatie-inzet	15 fte			

*NNP:natte natuurparels / EHS: ecologische hoofdstructuur

Toelichting

Lasten en baten

De toename van 1,589 miljoen in lasten wordt grotendeels verklaard door;

- afname van € 476.000 als gevolg van de afronding van project de Keent;
- afname van € 1,132 miljoen van de ILG budget (zie PMJP Provinciaal meerjarenprogramma landelijk gebied);
- toename van € 2,7 miljoen uit Bestuursakkoord 2007-2011: versnipperingsknelpunten provinciale wegen en kwetsbare soorten;
- toename kapitaallasten met € 280.000;
- hogere raming voor Ecologische Verbindingszones; €250.000.

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
05.A/B 8 t/m 12 Het vergroten en verbeteren van de natuurgebieden	34.200 5.000 (kapitaallasten)
05.A/B 13 t/m 14 Het verbinden van natuurgebieden	10.300
05.A/B 15 t/m 16 Het versterken van de natuur	1.700
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	0

Inleiding

Noord-Brabant is rijk aan een grote diversiteit aan prachtige landschappen. De enorme gevarieerdheid aan landschapstypen op een zo'n geringe afstand van elkaar is uniek en wordt elders op weinig plekken geëvenaard. Naast de recreatieve waarden en het prettige woonklimaat, draagt ons kleurrijke Brabantse landschap bij aan het ondernemerschap in onze provincie. Gebruik en beleving van het landschap zijn dan ook belangrijke thema's voor ons.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Dankzij het Stimuleringskader Groene en Blauwe diensten kan de kwaliteit van de ecologisch, landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle gebieden in Noord-Brabant sterk worden

verbeterd, zonder te hoeven aankopen en met een hoge maatschappelijke betrokkenheid. Met de inzet van de nieuwe subsidieregeling voor projecten verbetering Landschapskwaliteit, worden initiatieven ondersteund die de kwaliteit van het Noord-Brabants landschap verbeteren. Gelet op de economische en maatschappelijke meerwaarde is de subsidieregeling Groen in en om de stad (GIOS) opgesteld die komende jaren wordt uitgevoerd. Via het bestuursprogramma *Schoon Brabant* worden de landschappelijke kwaliteit, de recreatieve mogelijkheden en belevingsmogelijkheden van *Het Groene Woud*, *De Maashorst* en *De Brabantse Wal* versterkt, zodat ook de plattelandseconomie van deze gebieden een impuls krijgt.

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier 05.B Bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Stimuleringskader groene en blauwe diensten, 2005 Subsidieverordening inrichting landelijk gebied		2010	Regisseren, faciliteren en verbeteren van de landschappelijke kwaliteit <i>Betrokken partijen: gemeenten, waterschappen, intermediaire organisaties.</i>	Subsidies, voorlichting en advisering
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier 05.B Bevorderen van de biodiversiteit	Natuur- en landschaps-offensief Brabant 2002-2012 Subsidieverordening inrichting landelijk gebied		2010	Stimuleren van het verbeteren van de groene relaties stad-land <i>Betrokken partijen: gemeenten</i>	Subsidiëring
05.A Een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier 05.B Bevorderen van de biodiversiteit	Bestuursakkoord 2003-2007 Programma's Schoon en Mooi Brabant		2009 + 2011	Regisseren en faciliteren van het versterken van Brabantse landschappen <i>Betrokken partijen: gemeenten, intermediaire organisaties.</i>	Subsidiëring, voorlichting en advisering

Beleidsprestaties	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
05.A/B17 Het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit	Aantal gemeenten waar gebiedscontracten groene en blauwe diensten zijn afgesloten	62 in 2010	7	27	37	62	62
05.A/B18 Het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit	Aantal gesubsidieerde projecten via beheersovereenkomsten groene en blauwe diensten *	300 in 2010	10	50	150	300	400
05.A/B19 Het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit	Aantal gesubsidieerde projecten impuls landschapskwaliteit	28 in 2012	2	8	14	19	23
05.A/B20 Het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit	Aantal gesubsidieerde projecten kleine landschaps-elementen	3.800 in 2011	3.000	3.200	3.400	3.600	3.800
05.A/B21 Het verbeteren van de groene relaties stad-land	Aantal gesubsidieerde projecten GIOS	11 in 2013	0	5	5	8	9
05.A/B22 Het versterken van Brabantse landschappen: Het Groene Woud	Aantal gesubsidieerde projecten	15 in 2011	0	5	9	12	15
05.A/B23 Het versterken van Brabantse landschappen: De Maarshorst	Aantal gesubsidieerde projecten	15 in 2011	0	3	8	13	15
05.A/B24 Het versterken van Brabantse landschappen: De Brabantse Wal	Aantal gesubsidieerde projecten	15 in 2011	0	0	5	10	15

* exclusief actief randenbeheer

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	9.610	11.457	6.962	6.063	5.302	3.884
Wettelijk/EU	530	2.678	2.767	2.696	2.667	1.480
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	10.140	14.135	9.729	8.759	7.969	5.365
Herkomst middelen						
EU	149	526	389	365	356	377
Rijk	198	971	1.197	1.145	1.111	1.173
Overig	1	0	0	0	0	0
Baten	348	1.497	1.586	1.510	1.467	1.550
Saldo lasten en baten	-9.792	-12.638	-8.143	-7.249	-6.502	-3.814

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Bijdr.res.Revitalisering landelijk gebied	0	3.155	2.912	2.820	2.566	2.566
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	407	575	540	526	557
Bijdrage uit alg. middelen	9.792	9.076	4.656	3.889	3.409	691
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.revitalisering landelijk geb.	0	12.618	11.979	11.230	10.434	8.616
Res.investeringsbudget landelijk gebied	4.329	10.841	11.527	12.891	14.336	10.673
		Formatie-inzet	16 fte			

Toelichting

Lasten en baten

De afname in lasten van €4,4 miljoen wordt voornamelijk verklaard door:

- afname van € 2,8 miljoen i.v.m. lagere subsidies voor N&L elementen in 2009;
- uitwerking Bestuursakkoord: raming van de uitgaven voor 'Groen in en om de stad' (GIOS) is € 1,53 miljoen lager in 2009.

Lasten 2009 per beleidsprestatie

Beleidsprestatie	Begr 2009 (x € 1.000)
05.A/B17 t/m 20 Het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit	6.800
05.A/B 21 Het verbeteren van de groene relaties stad-land	1.500
05.A/B 22 t/m 24 Het versterken van Brabantse landschappen	1.400
Overig (reguliere en operationele prestaties, zoals subsidieverlening, monitoring, vergunningverlening)	0

Sociaal economische zaken

Algemeen	110
06.01 Beroepsbevolking met talent en ondernemerschap	113
06.02 Brabant bruist	117
06.03 Schone, slimme en concurrerende economie	122
06.04 Economie, algemeen en uitvoering	126
06.06 Europees beleid	133

Algemeen

Portefeuillehouder:
mw.drs.J.M.P. Moons

Inleiding

Noord-Brabant heeft de ambitie om in deze bestuursperiode de positie als innovatieve regio stevig te verbeteren naar de top 5 van de Europese regio's in 2011. Noord-Brabant dient daarbij kansen te bieden voor alle Brabanders om zich te ontwikkelen en te participeren in de maatschappij waarin high tech samengaat met een high touch samenleving.

Het programma Dynamisch Brabant is de motor om deze ambities te realiseren.

Kennis, menselijk talent, goed opgeleide beroepsbevolking, internationale oriëntatie, creativiteit, innovatie, ondernemerschap, samenwerking 3 O's, duurzame ontwikkeling en een goede woon- en werkomgeving zijn daarvoor belangrijke bouwstenen.

Programma Dynamisch Brabant

De aanpak is geclusterd naar een drietal aansprekende thema's 'Een beroepsbevolking met talent en ondernemerschap' (productgroep 06.01), 'Brabant bruist' (productgroep 06.02) en 'Een schone, slimme en concurrerende economie' (productgroep 06.03). Bij de planning van de acties wordt uitgegaan van een vorm van overprogrammering.

Een beroepsbevolking met talent en ondernemerschap' (productgroep 06.01)

In 2008 is ingezet op de organisatie van samenwerkingsverbanden Ondernemingen, Overheid en Onderwijs (3 O's): LeerWerkServiceCentra (LWSC), Platforms Techniek, Platform op Bres voor de Zorg en Kleurrijk Brabant werkt. Daarnaast is een uitvoeringsprogramma Sociaal Ondernemerschap, een kadernota "toptalenten" opgesteld, is het Operationeel Programma Zuid project "groei" voor starters en doorgroeiers goedgekeurd en is het project "internationale kennisvouchers" bij het 7^e EU kaderprogramma ingediend voor 100% financiering. Daarmee zijn belangrijke randvoorwaarden georganiseerd en kan in 2009 e.v. via gezamenlijke projecten gewerkt worden aan het realiseren van de afgesproken ambities en het robuust maken van de structuren.

Brabant Bruist (productgroep 06.02)

In 2008 zijn BCH-2018 (BCH: BrabantStad Culturele Hoofdstad) en bedrijfsomgeving in de steigers gezet. De uitvoeringsorganisatie BCH-2018 gaat in 2009 verdere stappen zetten in het

uitdragen van de visie en het positioneren van afzonderlijke initiatieven in een gezamenlijke programmering. De in het kader van Samen Investeren door de steden ingebrachte "events" en "topvoorzieningen" zijn daarvoor uitstekende dragers. Voor de werklocaties is in 2008 een keuze gemaakt van locaties met initiatieven van derden die als voorbeeld projecten "werklocaties van de toekomst" kunnen dienen. In 2009 vinden de eerste uitwerkingen plaats. Daarnaast vindt in samenwerking met de BOM en programma "Mooi" de herstructurering bedrijventerreinen en aanpak Nimby's plaats.

Schone, slimme en concurrerende economie (productgroep 06.03)

In 2008 is het Op-Zuid project "Naar meer participatie en innovatie" goedgekeurd en is gestart met de eerste innovatiescans MKB. 2009 staat in het teken van de scans en formuleren kansen. Voor "Duurzame Energie" is in 2008 ingezet op het masterplan. In 2009 e.v. worden bij de daarin geformuleerde ambities projecten ondersteund en de contouren uitgewerkt voor de proeftuin grootschalige energie opwekking.

Voortzetting bestaand beleid

Het bestaande beleid komt vooral tot uitdrukking in de gebiedsontwikkeling rond Moerdijk, de realisatie van Maintenance Valley, de herstructurering en modernisering van bedrijventerreinen (productgroep 06.02), sociaal-economisch onderzoek, stimuleren van samenwerking in regio's, behartigen van publieke en financiële belangen in deelnemingen en energiebeleid (productgroep 06.04).

De beleidsinspanningen rond Moerdijk zijn erop gericht om de in oksel van de A16/ A17, in samenwerking met Rijk, gemeenten en Havenschap Moerdijk een Logistiek Park te realiseren. In het kader van Maintenance Valley wil de provincie voor het luchtvaartonderhoud samen met betrokkenen komen tot een grote campus van grote en high-tech bedrijven, MKB's (midden en kleinbedrijven) en opleidingen rondom de vliegbasis Woensdrecht.

De herstructurering en kwaliteitsverbetering van bedrijventerreinen krijgt grotendeels gestalte via de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM) en de Brabantse Herstructureringsmaatschappij bedrijventerreinen (BHB). Het beleid is erop gericht om BOM/ BHB een behoorlijke draag- en

slagkracht te bezorgen. Daarnaast geeft de provincie in dit kader nog uitvoering aan de subsidieregeling TIPP (Tender InvesteringsProgramma's Provincies).

Stimulering van de economische groei is een belangrijk speerpunt van beleid. In dit kader geeft de provincie op regionaal niveau invulling aan het landelijke programma Picken in de Delta dat met name als doel heeft om investeringen in innovatieve toepassingen te verhogen en het innovatievermogen te versterken. Het sociaal economisch beleid wordt voor het overige ondersteund door Regionale Economische Actieprogramma's (REAP's), intensieve aansturing van en samenwerking met uitvoeringsorganisaties, en door gerichte aandacht voor de versterking van woon- en vestigingsklimaat van het Brabantse platteland.

De Sociaal Economische Raad (SER) Brabant is een formeel adviesorgaan voor de Provincie. SER Brabant brengt jaarlijks gevraagd en eventueel ook ongevraagd advies uit aan de Provincie over sociaal economische onderwerpen. Deze adviezen dienen als input voor beleid.

Tenslotte wordt een belangrijke focus gelegd op duurzaamheid en innovatie in de energievoorziening, voornamelijk gericht op het vermarkten van concepten en gerealiseerde (ontwikkeling van) alternatieve energiebronnen en energiebesparingsvoorzieningen.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Indicator	Streefwaarde	2006 (t-3) Realisatie	2007 (t-2) Realisatie	2008 (t-1) Realisatie	2009 (t) Begroot	2010 (t+1) Begroot	2011 (t+2) Begroot
06.A Goed functionerende regionale arbeidsmarkt: match vraag en aanbod beroepsbevolking .	- Aantal openstaande vacatures (gemiddeld) - Aantal niet werkende werkzoekenden (gemiddeld) - Waarvan percentage laagopgeleiden (basis/vmbo) - Waarvan > 1 jaar werkzoekende - Gemiddelde tijd open staan vacatures in dagen		9.930	8.875	10.000			
			742.15	57.675	53.600			
				54	57			
			36.690	37.935				
			72					
06.B Aantrekkelijk vestigingsklimaat bedrijven	Behoeft werklocaties beschikbaarheid werklocaties: - totaal aantal terreinen - totaal opp in bruto ha - waarvan aantal verouderde				603			
					16.886 ha			
					158			

Maatschappelijk doel	Indicator	Streefwaarde	2006 (t-3) Realisatie	2007 (t-2) Realisatie	2008 (t-1) Realisatie	2009 (t) Begroot	2010 (t+1) Begroot	2011 (t+2) Begroot
	terreinen - oppervlakte verouderde terreinen (bruto ha) Goed innovatieklimaat: - aantal nieuwe campussen/ broedplaatsen/ innovatiecentra	2011: 5			4.120 ha			
06.C Nieuwe economische markt voor energiebesparing met innovaties alternatieve energie	Aantal bedrijven dat nieuwe energie- (besparings) producten ontwikkelt en/ of verkoopt met provinciale steun.	2011 10						

Het bereiken van het opgenomen maatschappelijk doel op het gebied van arbeidsmarkt (1) en Vestigingsklimaat (2) wordt beïnvloed door een groot aantal stakeholders en factoren waarbij de economische en demografische ontwikkeling het meest dominant is. Streefwaarden op dit niveau opnemen gekoppeld aan Provinciale beïnvloedingsmogelijkheden is niet mogelijk. Derhalve is ervoor gekozen gespecificeerde monitoringsresultaten te benoemen die benut kunnen worden om de juiste accenten van de provinciale bijdrage te kunnen bepalen naar soort maatregel en doelgroep.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	41.471	54.827	46.876	39.484	32.597	22.304
<i>Waarvan apparaatskosten</i>	<i>5.707</i>	<i>7.050</i>	<i>6.818</i>	<i>6.610</i>	<i>6.342</i>	<i>6.228</i>
Baten	6.589	18.247	7.712	3.025	2.282	636
Saldo	-34.882	-36.581	-39.164	-36.459	-30.315	-21.668
		Formatie-inzet waarvan indirect	49 fte 11 fte			

06.01 Beroepsbevolking met talent en ondernemerschap

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
06.A Beroepsbevolking	Programmaplan Dynamisch Brabant onderdeel beroepsbevolking met talent en ondernemerschap.	Nov.2007 PS	2009 midterm review	Stimulerend en faciliterend	Totale arbeidsmarkt: beperkt Benoemde accenten: gemiddeld met subsidies
06.B Vestigingsklimaat	Talentennota	Sept. 2008 in Cie		Mede initiërend	Nota: veel Realiseren ambities: beperkt
	Uitvoeringsprogramma Sociaal Ondernemerschap	3 juni in GS ter info Cie		Regisserend	Gemiddeld, via subsidies en evt. garantiefonds
	(Actieprogramma Innovatie Noord- Brabant 2005-2010)	PS, mei 2005		Stimulerend en faciliterend	Gemiddeld

Toelichting

Er is spanning en tekort op de arbeidsmarkt en tegelijk onbenutte arbeidscapaciteit. Vraag naar en aanbod van arbeid sluiten niet goed op elkaar aan. Om deze reden wordt ingezet op het mede realiseren van een goed opgeleide en flexibele beroepsbevolking. Prioritaire aandachtsgebieden zijn leerwerktrajecten, techniek, zorg en participatie allochtonen. In 2008 hebben de samenwerkingsverbanden de eerste actiejaarplannen uitgevoerd.

Toptalenten onderwijs, bedrijf, sport en cultuur blijken in de praktijk veelal de voorkeur te geven aan andere regio's. Er is sprake van emigratie en nauwelijks van immigratie. Mede daardoor zijn de tekorten aan capabele mensen bij de industrie merkbaar. In 2008 is hiervoor een kadernota "toptalenten" opgesteld en in 2009 e.v. worden de daarin geformuleerde acties uitgevoerd.

Tenslotte geldt dat ontwikkelde kennis en nieuwe toepassingen bij met name MKB'ers op de plank blijven liggen en economisch niet voldoende worden benut. Ondernemerschap staat hierin centraal. Voor de gewenste verbetering hiervan is het project "Groei" voor steun van starters en doorgroeiërs gestart.

Rol van de provincie

De provincie kan dit uiteraard niet alleen. Op het terrein van de beroepsbevolking wordt nauw samengewerkt met gemeenten, bedrijfsleven, onderwijs en intermediaire

organisaties, zoals Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), Centrum voor werk en inkomen (CWI) etc. De provincie richt zich vooral op het bij elkaar brengen van partijen en het stimuleren en faciliteren van initiatieven. Het accent ligt hierbij op regionale afstemming. Naar het Rijk zal de provincie vooral een intermediaire rol vervullen in samenwerkingsverbanden.

De aantrekkingskracht voor toptalenten vraagt om een regionale aanpak van met name het voorzieningenniveau. Hiervoor zal vooral worden samengewerkt met onderwijs, sportinstellingen en cultuurorganisaties.

Met betrekking tot vergroting van de ondernemingsgeest mobiliseert de provincie diverse partijen. Met landelijke en EU-regelingen (w.o. Operationeel Programma Zuid) kan de provincie een hefboomwerking bewerkstelligen. Op dit gebied wordt een brede samenwerking gezocht met tal van instellingen (Brabantse OntwikkelingsMaatschappij, Kamers van Koophandel), bedrijfsleven en overheden (provincies en Rijk).

Het stimuleren van ondernemerschap vindt primair plaats in het onderwijs en het bedrijfsleven zelf. De beïnvloedingsfeer van de provincie is daardoor beperkt. De provincie stimuleert de ontwikkeling van een sluitend netwerk van organisaties die op zoek gaan naar én de juiste begeleiding kunnen bieden aan startende en snelgroeiende bedrijven (o.a. voldoende beschikbaar risicokapitaal en coachingstrajecten voor jonge ondernemers). Veelal zijn deze organisaties verbonden aan de Brabantse HBO/WO-onderwijsinstellingen en de grotere kennisinstituten (TNO, R&D-afdelingen).

Scholieren en studenten krijgen gedurende hun onderwijsperiode activiteiten aangeboden die ondernemerschap stimuleren, de provincie stimuleert en ondersteunt deze initiatieven middels subsidies. De onderwijsinstellingen zelf zijn de belangrijkste trekkers van deze initiatieven.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2007	2008	2009	2010	2011
I. Beroepsbevolking							
06.A.1 Meer laag opgeleide Brabanders stromen in op de arbeidsmarkt	Aantal persoonlijke trajecten instromers laag opgeleiden.	p.m.					
06.A.2 Verhoging van instroom technische opleidingen	% instromers techn.opleidingen	2011 15%					
06.A.3 Minder tekort personeel zorgsector	Tekort personeel	2011 afname 2%					
06.B.1	Aantal MKB-bedrijven	2011 2%					

Faciliteren starters en groeiers MKB-bedrijven*							
06.B.2	Aantal platforms techniek	5					
Netwerken creëren en instandhouden	Aantal leerwerkservicecentra	6					

* MKB: Midden en kleinbedrijf

Toelichting

Zoals bij de maatschappelijke doelen al is aangegeven, is het door de veelheid aan factoren die op dit terrein een rol spelen nu niet goed mogelijk voor alle beleidsprestaties concrete streefwaarden te benoemen. Nadere uitwerking hiervan zal mede plaatsvinden op basis van gespecificeerde monitoring.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	11.075	5.684	8.500	8.500	4.000	0
Wettelijk/EU	0	0	0	0	0	0
Kapitaallaster investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	11.075	5.684	8.500	8.500	4.000	0
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-11.075	-5.684	-8.500	-8.500	-4.000	0
bijdrage uit alg. middelen	11.075	5.684	8.500	8.500	4.000	0
		formatie-inzet	6,9 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Het verschil in lasten tussen 2008 en 2009 bedraagt bijna € 3 miljoen (2008 lager). De verdeling van de BestuursAkkoord-middelen voor beroepsbevolking met talent en ondernemerschap over de jaren 2008 en 2009 is hiervan de oorzaak. Met name voor het onderdeel "talent en ondernemerschap" stond 2008 vooral in het teken van het regelen van de randvoorwaarden.

Voor 2009 zijn de volgende middelen aan de genoemde beleidsprestaties gekoppeld:

- € 150.000 voor instromen van laagopgeleiden op de arbeidsmarkt;
- € 1 miljoen voor verhoging van instroom technische opleidingen;
- € 4 ton voor minder tekort personeel zorgsector;
- € 2,4 miljoen voor faciliteren starters en doorgroeiërs (06.B.1);
- € 3,25 miljoen voor netwerken, waaronder € 2,39 miljoen voor Leerwerkservicecentra (06.B.2).

06.02 Brabant bruist

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevantie beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
06.B Vestigingsklimaat	Programmaplan Dynamisch Brabant onderdeel Brabant bruist	PS Nov 2007	Midterm review in 2009	Regisserend	Uitwerking jaarplan: veel Ambities: gemiddeld
	Nota werklocaties van de toekomst			Regisserend	Nota: Veel Ambities: Beperkt
	Moerdijk: 1. Intentie-overeenkomst gebiedsontwikkeling 2. Streekplan 2002 3. Interim structuurvisie; Brabant in Ontwikkeling	PS 09/08;		Provincie is samen met gemeente Moerdijk en Rijk verantwoordelijk, voert deels zelf uit	Gemiddeld, afhankelijk van derden (gemeente Moerdijk en Rijk)
	4. Logistiek en Industrieel Park Moerdijk	PS 05/07			

Toelichting

Noord-Brabant wil in een internationale samenleving uitstralen dat Noord- de aangewezen plek is voor ondernemers om zich te vestigen en te ontwikkelen. Daartoe investeert Noord-Brabant in een opwaardering en herstructurering van bedrijventerreinen en het stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe werklocaties, alsmede het faciliteren van kansrijke clusters van bedrijven en instellingen.

In 2008 is naast de impuls herstructurering in hoofdzaak ingezet op het actualiseren en uitdragen van de beleidskaders. het identificeren van voorbeeldprojecten "werklocaties van de toekomst" en het verkennen van "creatieve broedplaatsen". In 2009 zullen projecten worden gestart.

Voor de omgevingskwaliteiten wordt vanuit dynamisch Brabant ingezet op topvoorzieningen en -evenementen op het gebied van sport en cultuur met als beoogd hoogtepunt de nominatie van BrabantStad als culturele hoofdstad in 2018.

Binnen het bestaande, reguliere beleid vindt invulling plaats door middel van de ontwikkeling van Logistiek Park Moerdijk en Maintenance Valley.

Rol van de provincie

De ontwikkeling van bedrijventerreinen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten, provincie en het particuliere initiatief; een verantwoordelijkheid die structureel moet worden verankerd. Wij zetten in op regionale allianties met bindende afspraken. De provincie zal hierin een zwaardere rol op zich nemen: meer medeontwikkeling en participatie en initiatiefnemer voor de allianties. Voor wat betreft de imagooversterking is BrabantStad Culturele Hoofdstad (BCH) 2018 een gezamenlijk initiatief van de B5 en de Provincie waarbij in de opstartfase de provincie de lead heeft.

Moerdijk:

De uitvoering van de intentieovereenkomst Gebiedsontwikkeling Moerdijk wordt gedaan door meerdere partijen t.w. provincie Noord-Brabant, gemeente Moerdijk en Rijk.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2007	2008	2009	2010	2011
II Vestigingsklimaat							
06.B.3 Verbeterde en geoptimaliseerde werklocaties/ bedrijventerreinen	Oppervlakte geherstructureerde bedrijventerreinen (regulier beleid via TIPP ¹ -regeling) Idem via BOM ² BHB ³ intensivering loopt via programma Mooi (versnelling tot 1000 ha in 2011)	Cumm. 1.738 ha in 2011 Cumm. 1.000 in 2011		195 ha 150 ha	305 ha 250 ha	306 ha 350ha	932 ha 250 ha
06.B.4 Realisatie kansrijke economische clusters - Logistiek Park Moerdijk - Realisatie Maintenance Valley	Aantal arbeidsplaatsen Hectares extra beschikbaar Groei toename vervoer over water aantal nieuwe bedrijfsvestigingen in maintenancesector nieuwe samenwerkingsverbanden onderwijsbedrijven	9.000 in 2025 2 in 2011	130 (Shell)	 + 1 mln. ton 1	 + 1 mln. ton	 + 1 mln. ton	p.m. 150 (LPM) + 1 mln. ton 2

06.B.5 Meer internationale bekendheid Brabant	Vestiging buitenlandse bedrijven in Noord-Brabant	% van nationale vestiging					p.m.
	nominatie BCH - 2018	bidbook gereed in 2011 aantal topevenementen en voorzieningen					p.m.

¹ TIPP: Tender Investeringsprogramma Provincies / ² BOM:Brabantse Ontwikkelings Maatschappij / ³ BHB: Brabantse herstructureringsmaatschappij bedrijventerreinen

Toelichting

De concrete invulling (streefwaarde) van de doelstelling met betrekking tot de vestiging van buitenlandse bedrijven in Noord-Brabant is nu nog niet goed mogelijk. Op dit moment wordt vooral onderzocht op welke wijze Noord-Brabant kan en moet beantwoorden aan de criteria die bepalend zijn voor de ranking als Europese (innovatieve) topregio (scorekaart). Afhankelijk van de uitkomsten daarvan zullen de beoogde uitkomsten nader worden geconcretiseerd.

Overigens wordt terzake verwezen naar het gestelde onder I Algemeen programmadeel (wat wil de provincie bereiken).

De kaderstellende visie omtrent BCH 2018 is nog in ontwikkeling. Mede op grond hiervan is het nu nog niet goed mogelijk om het beoogde aantal evenementen en voorzieningen concreet aan te geven. Er worden direct of indirect al wel enkele tientallen initiatieven terzake ondersteund.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	1.438	5.103	5.325	3.025	2.475	340
Wettelijk/EU	1.702	9.913	6.335	2.029	1.174	0
Kapitaallaster investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	3.141	15.016	11.660	5.054	3.649	340
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Rijk	1.135	8.620	5.738	1.764	1.021	0
Overig	34	0	0	0	0	0
Baten	1.169	8.620	5.738	1.764	1.021	0
Saldo lasten en baten	-1.972	-6.396	-5.922	-3.290	-2.628	-340
Bijdr.res.TIPP 1e & 2e tender	417	900	204	0	0	
Bijdr.res.TIPP 3e tender	0	332	332	204	0	
Bijdr.res.TIPP 4e tender	151	60	60	60	153	
Bijdrage uit alg. middelen	1.405	5.103	5.325	3.025	2.475	340
<i>Stand reserve per 31 december</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
Res.TIPP 1e & 2e tender	1.105	205	0	0	0	0
Res.TIPP 3e tender	869	536	204	0	0	0
Res.TIPP 4e tender	334	274	214	153	0	0
		Formatie-inzet	7,6 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Het verschil in lasten tussen 2008 en 2009 bedraagt ruim € 3,3 miljoen (2008 hoger). De belangrijkste oorzaken hiervan zijn: de financiële afwijking van de 1^e tender van het Rijksprogramma TIPP (Tender Investerings Programma Provincies) in 2008 (in 2008 € 3,3 miljoen hoger); verschil in de raming van UEB* middelen (in 2008 € 8 ton lager); verdeling van de BestuursAkkoord middelen over 2008 en 2009 voor Brabant Bruist (in 2008 € 5 ton hoger).

(*UEB: uitvoering economisch beleid).

Het verschil in baten tussen 2008 en 2009 bedraagt bijna € 2,9 miljoen (2008 hoger) en heeft een relatie met bovengenoemde afwijking van de Rijksprogramma TIPP.

Voor 2009 zijn de volgende middelen aan de genoemde beleidsprestaties gekoppeld:

- ca. € 4,5 miljoen voor verbetering in bedrijventerreinen via TIPP regeling
- € 10 miljoen voor de intensivering van het participatievermogen van de BHB vanuit het programma Mooi Brabant (deelneming wordt geactiveerd met een gelijktijdige storting in de risicoreserve en vormt geen onderdeel van het hierboven genoemde bedrag). € 450.000 is geraamd voor het proces van de intensivering van de BHB.

- € 5 ton voor de planvorming rondom logistiek park Moerdijk. Dit is exclusief de in deze bestuursperiode beschikbare middelen van € 13 miljoen voor de daadwerkelijke realisatie
- Voor deze bestuursperiode is € 1,6 miljoen voor kansrijke economische clusters (onderdeel van Brabant Bruist van het programma Dynamisch Brabant). Raming van de middelen voor 2009 vindt plaats bij de Najaarsbrief 2008
- € 3 miljoen is beschikbaar voor Branden van Brabant als internationaal sterk merk (onderdeel van Brabant Bruist van het programma Dynamisch Brabant); waaronder de inzet voor nominatie Brabantstad Culturele Hoofdstad 2018

Bijdragen uit reserves en uit de algemene middelen

Het verschil in bedragen uit de reserve TIPP 1° en 2° tender heeft een relatie met bovengenoemde afwikkeling van het Rijksprogramma TIPP.

Stand reserve per 31 december

Het saldo van de reserve TIPP 1° en 2° tender is in 2009 nihil door afwikkeling van de 1° tender in 2008 en de 2° tender in 2009.

06.03 Schone, slimme en concurrerende economie

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevantie beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
06.B Vestigingsklimaat	a. Programmaplan Dynamisch Brabant onderdeel slimme, schone en concurrerende economie	PS 52/07	2009 midterm review	Stimulerend en faciliterend	Gemiddeld
	b. Actieprogramma innovatie	PS 28/05	2009 ?	Stimulerend en faciliterend	Gemiddeld
	* Pieken in de Delta ZW- en ZO-NL	Min.EZ ¹		Participierend	Gemiddeld
	* Operationeel Programma Zuid-NL	EU ²		Participierend	Gemiddeld
	c. Masterplan Energie	Najaar 2008 in Cie	Iedere 2 jaar tot 2020	Participierend	Plan: veel Realiseren ambities: gemiddeld
	d. Proeftuin grootschalige energie opwekking	2008	2012	Participierend	Gemiddeld

¹ Min.EZ: Ministerie van Economische zaken / ² EU: Europese Unie

Toelichting

De derde pijler van de programmalijn Dynamisch Brabant is het stimuleren van een schone, slimme en concurrerende economie. Daarbij staan twee grote aandachtsgebieden centraal:

1^e versterking van het innovatievermogen van het midden- en kleinbedrijf.

Voor de realisatie van deze ambitie is het in 2008 goedgekeurde OP Zuid project "Naar meer participatie en innovatie" leidend.

2^e het benutten van de economische kansen die voortvloeien uit de productie van duurzame energie en / of het creëren van voorzieningen die energie besparen.

In 2008 is het masterplan energie opgesteld. In 2009 zullen in de lijn van het masterplan de acties worden uitgevoerd.

De middelen voor innovaties worden voor een belangrijk deel ingezet als onderdeel van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO-programma) voor Zuid-Nederland (OP-Zuid: Operationeel Programma Zuid).

Daarnaast worden hiervoor vanuit het bestaande, reguliere beleid grote inspanningen geleverd in het kader van onder meer Pieken in de Delta en door middel van de IAB-3 gelden. (IAB: Innovatieve Acties Brabant)

Rol van de provincie

De provincie is vanuit haar regionale verantwoordelijkheid de meest aangewezen makelaar-schakelaar tussen kennis- en researchinstellingen, bedrijfsleven, EU, omliggende provincies en Rijk. Deze schakelfunctie blijkt duidelijk uit het feit dat het merendeel van het budget voor het versterken van het innovatievermogen van het Brabantse Midden- en kleinbedrijf wordt ingezet in de vorm van participaties in het EFRO-programma voor Zuid-Nederland (financiers: EU, Rijk en 3 zuidelijke provincies, secretariaat: Stimulus), en de programma's Pieken in de Delta (financiers: Rijk, 3 zuidelijke provincies en (samenwerkende) gemeenten, secretariaat: Ministerie EZ).

Daarnaast stuurt de provincie uitvoeringsorganisaties als de BOM, Syntens en KvK's aan om innovatieve bedrijven en clusters te identificeren, te ondersteunen en de betrokken partijen bij elkaar te brengen. Deze bedrijven worden vervolgens ondersteund met subsidies uit de bovengenoemde programma's.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2007	2008	2009	2010	2011
Vestigingsklimaat							
06.B.6 Versterking innovatievermogen MKB	Aantal MKB-ers met nieuwe producten, processen op de markt	Cumm. Ca + 4% in 2011		+ 1%	+ 1%	+ 1%	+1%
	Aantal innovatieprojecten m.b.v. BOM/ provincie	3 per jaar		3	6 cumulatief	9 cumulatief	12 cumulatief
06.B.7 b Gebiedsgerichte innovatie	Aantal projecten via en in de Delta	20 per jaar		20	40 cumulatief	60 cumulatief	80 cumulatief
Energie							

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2007	2008	2009	2010	2011
06.C.1	Aantal succesvolle projecten (zie toelichting) m.b.v. BOM/Provincie	Gemidd. 5 per jaar		2 cumulatief	7 cumulatief	14 cumulatief	20 cumulatief

Toelichting Energie:

De provincie wil bedrijven, die innovatieve projecten op het terrein van energie ontwikkelen en op de markt brengen, ondersteunen. Als graadmeter hiervoor geldt het aantal (nieuwe) projecten dat op succesvolle wijze is uitgerold, i.c. door de markt is opgenomen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	1.277	951	4.103	3.603	3.103	603
Wettelijk/EU	1.594	6.163	3.082	3.500	3.000	1.000
Kapitaallaster investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	2.871	7.113	7.184	7.103	6.103	1.603
Herkomst middelen						
EU	757	1.454	82	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overige	0	0	0	0	0	0
Baten	757	1.454	82	0	0	0
Saldo lasten en baten	-2.114	-5.660	-7.103	-7.103	-6.103	-1.603
Bijdr.res.Innovatieve Acties Brabant	904	755	0	0	0	0
Bijdr.res.Pieken in Delta	0	2000	3.000	3.500	3.000	1.000
Bijdrage uit alg. middelen	1.210	2.905	4.103	3.603	3.103	603
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.innovatieve acties Brabant	755	0	0	0	0	0
Reserve Pieken in de Delta	0	10.500	7.500	4.000	1.000	0
		Formatie-inzet	6,3 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Het verschil in lasten bedraagt € 70.000 (2008 lager). De grootste oorzaken hiervan zijn de afwikkeling van de Europese projecten GROW, MATEO, R4R (regions four research) en IAB3 (innovatieve acties brabant) in 2008 (in 2008 € 2 miljoen hoger), meer middelen voor Pieken in de delta in 2009 (in 2008 € 1 miljoen hoger), verdeling van de Bestuursakkoord-middelen over 2008 en 2009 voor een schone, slimme en concurrerende economie (in 2008 € 3 miljoen lager).

Het verschil in baten tussen 2008 en 2009 bedraagt bijna € 1,4 miljoen en heeft een relatie met bovengenoemde afwikkeling van de Europese projecten.

Voor 2009 zijn de volgende middelen aan de genoemde beleidsprestaties gekoppeld:

- € 1,95 miljoen is beschikbaar voor het versterken van het innovatievermogen MKB (onderdeel van schone, slimme en concurrerende economie van het programma Dynamisch Brabant)
- € 3 miljoen is beschikbaar voor gebiedsgerichte innovatie (regeling Pieken in de Delta)
- € 1,55 miljoen is beschikbaar voor innovaties duurzame energie als economische kans (onderdeel van schone, slimme en concurrerende economie van het programma Dynamisch Brabant)

Bijdragen uit reserves en uit de algemene middelen

Het verschil in bijdrage uit de reserve Innovatieve acties Brabant 3 (IAB-3) heeft een relatie met bovengenoemde afwikkeling van het Europese project IAB 3.

Het verschil in bijdrage uit reserve Pieken in de delta heeft een relatie met de begrote middelen voor Pieken in de delta.

Stand reserve per 31 december

Het saldo van de reserve IAB 3 is in 2009 nihil door afwikkeling van het Europese project IAB 3.

06.04 Economie, algemeen en uitvoering

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevantie beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
06.B Vestigingsklimaat	a. Subsidieregeling Regionale Economische ActieProgramma's 2008	2008		Stimulerend / participerend	Gemiddeld
	- Programmaplan Dynamisch Brabant	2007	Midterm in 2009	Stimulerend	Gemiddeld
	- Meerjarenbeleidsplan 2007-2011 NV BOM 'De BOM gaat Pieken'	EMG-0733	2010 (samen met min. EZ)	Stimulerend	Hoog
06.C Energie	b. Beleids- en activiteitenplan Verduurzamen energiehuishouding.	2005	zomer '08	Stimulerend	Ambities: Weinig
	Intensivering Verduurzamen energiehuishouding	22 juni 2006	iedere twee jaar tot 2020	Stimulerend	Gemiddeld
	Masterplan Energie	najaar 2008 in Cie	2010	Participerend	Plan: Hoog Realiseren ambities: beperkt
	Brabant bespaart	december 2007		Stimulerend/ participerend	Hoog

Sociaal economisch beleid

Het provinciale sociaal-economisch beleid is geënt op de thema's innovatie, bedrijfsomgeving en arbeidsmarkt, samen met de sociaal-economische partners. De provincie besteedt aandacht aan onderzoek terzake en aan informatievoorziening (kengetallen, monitoring). De Regionale Economische Actieprogramma's (REAP's) hebben als doel het stimuleren van economische samenwerking in vier Brabantse regio's. Daarnaast maakt de provincie samen met uitvoeringsorganisaties concrete afspraken over

de prestaties die men gaat leveren om de economie van Noord-Brabant te versterken. Het gaat om uiteenlopende terreinen zoals toerisme en recreatie (Brabants Bureau voor Toerisme), arbeidsmarktbeleid (Provinciaal steunpunt werkgelegenheid PSW Arbeidsmarktadvies), vernieuwing in de agro-sector en op het platteland (Agro & Co). De Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM) houdt zich bezig met het samenbrengen en stimuleren van innovatieve bedrijven, het aantrekken van buitenlandse investeerders, het herstructureren van bedrijventerreinen en het verstrekken van risicodragend kapitaal aan startende innovatieve en snelgroeiende Brabantse bedrijven. Daarnaast werkt de provincie intensief (economisch) samen met de BrabantStad-partners en wint advies in bij werkgevers en werknemers, verenigd in SER Brabant.

De provincie investeert ook specifiek in plattelandsontwikkeling en recreatie. Beoogd wordt een beter woon-, recreatie- en vestigingsklimaat te creëren om daarmee de concurrentiepositie te verstevigen. Het Brabantse platteland biedt kansen op het vlak van economie, werkgelegenheid en leefbaarheid. Benutting van die kansen mag echter niet ten koste gaan van de meerwaarde van het landelijk gebied.

In dit kader zet de provincie in op innovatieve combinaties, zowel binnen de agrosector zelf als op het snijvlak met andere economische dragers, zoals de foodverwerkende industrie, logistiek en streekproducten. Het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) vormt een belangrijk instrument voor de financiering hiervan.

[Verduurzamen energiehuishouding](#)

De provincie Noord-Brabant vindt het belangrijk om te werken aan leveringszekerheid en aan de betaalbaarheid van energie. Het werken aan de leveringszekerheid voor Energie biedt enorme economische kansen die wij niet willen missen. Tegelijkertijd realiseren we ons dat het lastig is om daaraan te werken, omdat de provinciale invloed beperkt is.

Om energie als thema voor de komende jaren een juiste en robuuste positie te geven binnen de provinciale beleidsagenda wordt er gewerkt aan een masterplan dat eind 2008 aan Provinciale Staten als kaderstellende discussienota wordt voorgelegd. In het masterplan zal er naast de “energietransitie als economische kans” ook aandacht zijn voor succesvolle beleidsinstrumenten die in 2007 en 2008 zijn toegepast. Het Bespaarloket en het stimuleren van duurzame energie en energiebesparen via “triple O” initiatieven zijn hiervan voorbeelden.

Rol van de provincie

De Regionale economische actieprogramma's (REAPs) worden vooral programmatisch ingestoken, waardoor de provincie primair als stimulator van de regionale actieprogramma's optreedt. Ten aanzien van diverse uitvoeringsorganisaties fungeert de provincie als stimulator en opdrachtgever.

Op het beleidsterrein van energie wil de provincie het Brabantse bedrijfsleven en kennisinstellingen stimuleren tot het treffen van maatregelen, alsmede faciliteren door bijvoorbeeld experimenteerruimte te bieden en partijen met elkaar in contact te brengen. Met betrekking tot de plattelandsonwikkeling treedt de provincie vooral op als stimulator van vergroting van het innovatievermogen van het midden- en kleinbedrijf terzake.

Deelnemingen (zie ook de paragraaf verbonden partijen)

De provincie Noord-Brabant is aandeelhouder van een aantal bedrijven uit de zogenaamde "nutssector", te weten de energiebedrijven Essent (zie hierna) en Delta en Waterleidingmaatschappij Brabant Water. Tevens is de provincie aandeelhouder van Eindhoven Airport en het Havenschap Moerdijk.

De provincie is aandeelhouder van deze bedrijven met het doel om via deze wijze publieke belangen te behartigen.

De provincie Noord-Brabant bezit 30,8% van de aandelen van de NV Essent. Op 27 juni jl. hebben Provinciale Staten ingestemd met het Statenvoorstel Toekomststrategie en aandeelhouderschap Essent (PS 26 en 27 juni 2008). Essent zal in de nabije toekomst gesplitst worden in een productie- en leveringsbedrijf en in een netwerkbedrijf.

De aandelen van het netwerkbedrijf, dat per 1 januari 2009 onder de naam Enexis verder gaat, dienen in overheidshanden te blijven. Vanuit de borging van het financieel belang zal de provincie er op toe zien dat het netwerkbedrijf van Essent levensvatbaar en robuust wordt ingericht. Het bedrijf moet beschikken over voldoende investeringsruimte en ondernemerschap. De provincie wil dan ook de vermogensstructuur mede vaststellen, het bezoldigingsbeleid mede bepalen, de statuten mede opstellen en vroegtijdig geïnformeerd worden over de profielen voor Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen. Verder wil de provincie meekijken bij de ontwikkeling van de bedrijfsstrategie. Dit bedrijf zal in al zijn facetten moeten voldoen aan de actuele opvattingen over corporate governance. Ter borging van het financiële belang in het productie- en leveringsbedrijf wil de provincie de aandelen in dit bedrijf vervreemden op een voor het bedrijf en voor de provincie goed gekozen moment. Dit omdat de

ontwikkelingen bij dit nieuwe bedrijf leiden tot afnemende beïnvloedingsmogelijkheden en een toenemend risicoprofiel.

Vanwege de publieke en financiële belangen die gemoeid zijn met de implementatie van de toekomststrategie van Essent zullen Gedeputeerde Staten gebruik maken van externe financiële en juridische advisering.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2007	2008	2009	2010	2011
Vestigingsklimaat							
06.B.7 Sociaal-economische informatie up to date en toegankelijk (voor iedereen: bedrijven, overheden, particulieren, instellingen)	Economische barometer per kwartaal Statistisch zakboek per jaar Sociaal economische verkenning						
06.B.8 Participatie in Brabantse economie (zie toelichting)	Participaties BOM en BHB ¹ (cf. Meerjarenbeleidsplan NV BOM ² 2007-2011) Aantal gesubsidieerde regionale projecten (in lijn met Pieken in de Delta en OP Zuid ³) Plattelandsontwikkeling: participatie in Agro& Co Recreatie en toerisme: samen- werking BBT	Projecten per regio Jaarlijks 5					
Energie							
06.C.2 Initiatieven gericht op (producten) energiebesparing (cf. Masterplan)	Aantal projecten vanuit Masterplan Energiefonds Aantal aangepaste gebouwen Brabant bespaart Aantal projecten gedragsverandering burgers en bedrijven	Cum. 20 in 2011 Cum. 10.000 in 2011	1.500	2.500	4 2.500 9	10 5.000 9	20 10.000 9

¹ BHB: Brabantse herstructureringsmaatschappij bedrijventerreinen / ² BOM: Brabantse ontwikkelingsmaatschappij / ³ OP-Zuid: Ontwikkelingsprogramma Zuid / ⁴ BBT: Brabants bureau voor toerisme

Toelichting m.b.t. indicatoren

Om meerdere redenen is het thans nog niet goed mogelijk om voor de beleidsprestaties die zijn gericht op het vestigingsklimaat bindende indicatoren of streefwaarden te benoemen:

* Zoals onder 'Algemeen' al is toegelicht wordt het vestigingsklimaat beïnvloed door een groot aantal stakeholders en factoren. Op dit moment wordt vooral nader gezocht naar monitoringsaspecten die aansluiten op de beïnvloedingsmogelijkheden van de provincie.

** Daarnaast wil de provincie een koppeling tot stand brengen met de inspanningen die zijn gericht op de ranking van Noord-Brabant als Europese (innovatieve) topregio. Zoals onder "Brabant bruist" al is vermeld, vindt onderzoek plaats naar de wijze waarop Brabant kan en moet beantwoorden aan de daarvoor geldende criteria (scorekaart).

Afhankelijk van de uitkomsten daarvan zal het beleid nader worden geconcretiseerd, i.c. gekwantificeerd.

Toelichting participatie in Brabantse economie

In het kader van de versterking van de Brabantse economie in het algemeen wil de provincie via diverse instrumenten een actieve betrokkenheid hebben bij diverse initiatieven. De belangrijkste van deze instrumenten zijn: financiële participatie bij de ontwikkeling van nieuwe activiteiten (middels Brabantse OntwikkelingsMaatschappij, Brabantse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen en Agro & Co), subsidiëring van projecten (Regionale economische actieprogramma's REAP's, relatie met Brabants Bureau voor Toerisme) en deelnemingen in nutsbedrijven.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	10.167	9.337	9.307	9.641	9.897	12.745
Wettelijk/EU	299	3.514	2.690	1.833	1.833	584
Kapitaallaster investeringen	310	240	233	237	242	247
Lasten	10.776	13.091	12.230	11.711	11.973	13.576
Herkomst middelen						
EU	0	1.218	625	625	625	0
Rijk	61	584	584	584	584	584
Overig	177	810	674	42	42	42
Baten	238	2.612	1.883	1.251	1.251	626

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Saldo lasten en baten	-10.537	-10.479	-10.347	10.461	-10.722	-12.950
Bijdr.res.cofinanciering Europese programma's	2.467	52	0	0	0	0
Bijdr.res.cofinanciering Europese programma's	0	1.018	850	625	625	0
Bijdrage uit alg. middelen	8.071	9.410	9.498	9.836	10.097	12.950
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.aankoop aandelen BHB.	52	0	0	0	0	0
Res.cofinanciering POP-programma	3.733	5.636	4.944	2.821	598	1.308
		Formatie-inzet	13,1 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Het verschil in lasten bedraagt ruim € 850.000 (2008 hoger). De grootste oorzaken hiervan zijn de beschikbare middelen voor het POP (PlattelandsOntwikkelingsPlan) voor 2008 en 2009 (in 2008 ruim € 750 ton hoger)

Het verschil in baten bedraagt ruim € 725.000. Dit betreft de Europese inkomsten voor het POP programma en heeft een relatie met bovengenoemde co-financiering van POP programma.

Voor 2009 zijn de volgende middelen aan de genoemde beleidsprestaties gekoppeld:

- bijna € 9 ton is beschikbaar voor sociaal economische informatie
- € 10 miljoen voor de intensivering van het participatievermogen van de Brabantse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen (BHB) vanuit het programma Mooi Brabant (deelneming wordt geactiveerd met een gelijktijdige storting in de risicoreserve en vormt geen onderdeel van het hierboven genoemde bedrag)
- € 10 miljoen voor participatievermogen van de BOM (deelneming wordt geactiveerd met een gelijktijdige storting in de risicoreserve en vormt geen onderdeel van het hierboven genoemde bedrag)
- € 4,3 miljoen voor participatievermogen van Agro&Co (deelneming wordt geactiveerd met een gelijktijdige storting in de risicoreserve en vormt geen onderdeel van het hierboven genoemde bedrag)
- Participatie in Brabantse economie door middel van structurele subsidierelaties met de BOM ca.€2,05 miljoen, Agro & Co ca. € 5 ton, BBT ca. €7,5 ton en BHB € 6,5 ton

- € 1,4 miljoen is beschikbaar voor subsidies van regionale projecten in het kader van het Regionaal economisch actieprogramma (REAP)
- ruim € 2 miljoen vanuit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) is beschikbaar voor plattelandontwikkeling en recreatie.

bijna € 1,3 miljoen is beschikbaar voor duurzame energie en energiebesparing.

Rol/doelen

- De Provincie-organisatie is Europaproof (uitvoering en beïnvloeding van Europese wet en regelgeving)
- De Provincie werkt samen met buitenlandse regio's voor kennisuitwisseling, gezamenlijk (Europese) projecten en handelsbelangen (Antwerpen, Noordrijnwestfalen, Wielkopolska, Jiangsu, etc.) en zet in op internationale profilering.

Overigens wordt met betrekking tot het Europees beleid tevens verwezen naar programma 01.

Contacten met regio's, uitvoering projecten verlopen conform strategisch kader internationalisering. Aantal regio's waarmee contacten worden onderhouden is uitgebreid en/of in onderzoek en contacten met bestaande regio's zijn verstevigd.

Overigens leveren de Europese programma's, als financieel instrument, een bijdrage aan diverse relevante beleidsnota's op het gebied van economie en innovatie, logistiek, natuur en milieu, welzijn en gezondheidszorg

Realisatie beleid

De Provincie is via Comité van de Regio's en het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel sterk betrokken bij EU-beleid.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	4	0	10	10	10	10
Wettelijk/EU	7.897	6.873	474	497	521	546
Kapitaallaster investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	7.901	6.873	484	507	531	556
Herkomst middelen						
EU	4.425	0	10	10	10	10
Rijk	0	5.562	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	4.425	5.562	10	10	10	10
Saldo lasten en baten	-3.476	-1.311	-474	-497	-521	-546
Bijdr.res.cofinanciering Europese programma's	1.423	932	0	0	0	0
Bijdr.reserve Brabant 2050	600	1.010	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	1.453	-631	474	497	521	546
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.cofin.Europese progr.	932	13.050	13.050	13.050	13.050	13.050
Reserve Brabant 2050	294.162	355.974	341.891	328.423	327.679	334.486

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
		Formatie-inzet	4,1 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Het verschil in lasten bedraagt bijna € 6,4 miljoen (2008 hoger). De grootste oorzaak hiervan is de afwikkeling van het Europese programma Interreg III in 2008 (in 2008 bijna € 6,2 miljoen hoger).

Het verschil in baten bedraagt ruim € 5,5 miljoen. Dit betreft de Europese inkomsten voor het Interreg III programma en heeft een relatie met bovengenoemde co-financiering van interreg III.

Bijdragen uit reserves en uit de algemene middelen

De bijdragen uit reserves zijn gebaseerd op de bestedingsplannen van de reserves zoals die bij de Voorjaarsnota 2008 zijn opgesteld.

Jeugd, cultuur en samenleving

Algemeen	136
07.01 Samenleving	139
07.02 Jeugd	145
07.03 Cultuur en sport	151
07.04 Sociale en culturele ontwikkeling	156

Algemeen

Portefeuillehouder:

mw.dr.s.S.C.van Haften – Harkema

Inleiding

Binnen het programma 7 Jeugd, cultuur en samenleving wordt geïnvesteerd in drie grote overkoepelende beleidsterreinen.

Ten eerste wordt geïnvesteerd in participatie aan de samenleving. Een samenleving waarin Brabanders zich vertrouwd, veilig en thuis voelen in hun leefomgeving. Waarin zij uitgedaagd worden om mee te doen en te investeren in Noord-Brabant. Dit sluit aan bij de ambities zoals ze zijn uitgesproken in de Programmalijn Perspectiefrijk Brabant. Speciale aandacht is er, zoals verwoord in het bestuursakkoord, voor kwetsbare groepen die soms steun nodig hebben maar ook veel kunnen bieden aan anderen.

Ten tweede richt het provinciale beleid zich in het bijzonder op de jeugd in Noord-Brabant. Met de provinciale inzet op dit tweede belangrijke beleidsterrein dragen we, samen met de gemeenten,

zorg voor het jeugdbeleid en de jeugdzorg in Noord-Brabant. Hierin is de provincie wettelijk verantwoordelijk voor de aansturing van de jeugdzorg. Samen met de gemeenten gaan we voor een sluitende aanpak en een sluitende keten. De gemeentelijke Centra voor Jeugd en Gezin vormen hierin een belangrijk onderdeel.

Ten derde zet de provincie in op cultuur. Dit gebeurt vanuit de visie dat cultuur waardevol is voor mens en maatschappij. Cultuur is, evenals sport, een sociaal bindmiddel, is goed voor de economie, maakt de leefomgeving interessanter en vergroot het individuele welzijn. Het is ook vanuit deze visie dat de provincie het initiatief heeft genomen voor Brabantstad Culturele Hoofdstad in 2018.

De Programmalijn Perspectiefrijk Brabant, één van de zes programmalijnen uit het Bestuursakkoord, is verweven met deze drie beleidsterreinen. In de bestuurlijke samenvatting is hieraan specifiek aandacht besteed.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Indicator	2006 (t-3) Realisatie	2007 (t-2) Realisatie	2008 (t-1) Begroot	2009 (t) Begroot	2010 (t+1) Begroot	2011 (t+2) Begroot
07.A Samenleving In Noord-Brabant kan iedereen meedoen aan de samenleving.	Mate waarin burgers participeren: 1.Maatschappelijke participatie 2.Cliëntparticipatie 3.Burgerparticipatie (index=jaar 2007=100)		100 100 100	100 100 100	100 100 100	100 100 100	100 100 100
07.B Jeugd De ontwikkelings- en ontplooiingskansen van jongeren in de provincie Noord-Brabant zijn goed.	Kinderen in tel (schaal van 1 tot 12) In de vergelijking tussen provincies behoort de Provincie Noord-Brabant bij de beste 4 provincies.	11 ¹	9	9	10	10	10
07.C Cultuur Noord-Brabant kent een bloeiend en boeiend cultureel leven.	1.Aanbod 2.Publieksbereik (deelname) 3.Identiteit			Norm/ kengetal*	Norm/ kengetal	Norm/ kengetal	Norm/ kengetal

¹Op een schaal van 1 tot 12 is 12 de beste score die een provincie kan halen en daarmee worden de beste ontplooiingskansen aan kinderen geboden.

Toelichting bij 07.A

In 2004 is de monitor Sociale participatie Noord-Brabant 2004 met daarbij een trendanalyse opgeleverd. Deze monitor geeft inzicht in de mate van maatschappelijke participatie (bijvoorbeeld vrijwilligerswerk), cliëntparticipatie (zoals belangengroepen, cliëntenplatforms) en burgerparticipatie (bijvoorbeeld publiek debat, interactief beleid) op dat moment. Dit zijn voor ons de relevante indicatoren voor het bepalen van het effect van het maatschappelijke doel rondom participatie (07.01). De trendanalyse geeft aan dat er op vele terreinen een terugloop te zien is van participatie van burgers. Wij gaan er vanuit dat het ingezette beleid (wegnemen van belemmeringen voor en het activeren van participatie) het meedoen van burgers bevordert. De aanname daarbij is dat onze investeringen ertoe leiden dat het huidige niveau van participatie behouden blijft. Wij zullen de trendanalyse in 2009 herhalen en de resultaten gebruiken voor eventuele bijstellingen van ons beleid.

Toelichting bij 07.B

Als de ontwikkelings- en ontplooiingskansen van jongeren goed zijn, uit zich dat in o.a. minder kinderen met een leerachterstand, minder kinderen die mishandeld worden, minder kinderen die van jeugdzorg gebruik moeten maken en minder jeugdwerkloosheid. Kinderen in Tel (07.02 a) bundelt gegevens op gemeentelijk en provinciaal niveau over het welzijn van kinderen en jongeren (in de leeftijd van 0 tot en met 17) in Nederland. Met de uitkomsten op twaalf indicatoren wordt de leefsituatie van kinderen in de ene gemeente of provincie vergeleken met een andere. De indicatoren hebben betrekking op armoede, speelruimte, zuigelingensterfte, schooluitval, jeugdcriminaliteit, jeugdwerkloosheid, gebruik van jeugdzorg, enz. Er wordt een vergelijking gemaakt tussen provincies en gemeenten onderling. Vorig jaar behoorde Noord-Brabant samen met Utrecht tot de provincies met de beste scores, maar in de analyses van 2008 scoorden ook Zeeland en Gelderland goed. Het blijkt dat in onze provincie het aantal meldingen voor kindermishandeling én het aantal jeugdigen in zorg is toegenomen. Doel blijft een totaalscore die duidelijk boven het landelijke gemiddelde ligt. Kinderen in Tel is een Databoek, dat jaarlijks in het voorjaar verschijnt en gegevens verstrekt over 2 jaar voorafgaand aan het lopende jaar. In 2008 worden gegevens verstrekt over 2006. In 2009 over het jaar 2007, enz.

Toelichting bij 07.0C

Er is de beschikking over een Cultuurmonitor. Deze is opgezet door het provinciaal adviesorgaan PON. Deze monitor geeft kengetallen op het gebied van cultuurdeelname en aanbod. De kengetallen zijn echter van een te laag abstractieniveau om een goed beeld te geven van het bereiken van het gestelde maatschappelijk doel en de daarmee samenhangende beleidsprestaties. Er zijn bijvoorbeeld wel bezoekersaantallen van individuele musea bekend maar niet bekend is of die bezoekersaantallen ook bijdragen aan een goed cultureel klimaat. In 2009 zal een verder aangescherpte cultuurmonitor beschikbaar komen zodat daar ook gegevens uit vrijkomen ten aanzien van het abstractieniveau van het maatschappelijke doel. De indicatoren zullen zich vermoedelijk uitsplitsen over het drietal onderwerpen zoals opgenomen in de Koepelnota Cultuur: publieksbereik, aanbod en identiteit.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	278.284	278.958	284.119	275.211	253.693	237.558
<i>Waarvan apparaatskosten</i>	<i>10.199</i>	<i>13.094</i>	<i>12.663</i>	<i>12.276</i>	<i>11.778</i>	<i>11.567</i>
Baten	174.759	168.489	154.382	154.382	154.383	148.827
Saldo	-103.525	-110.469	-129.737	-120.829	-99.311	-88.730
		Formatie-inzet waarvan indirect	105 fte 18 fte			

07.01 Samenleving

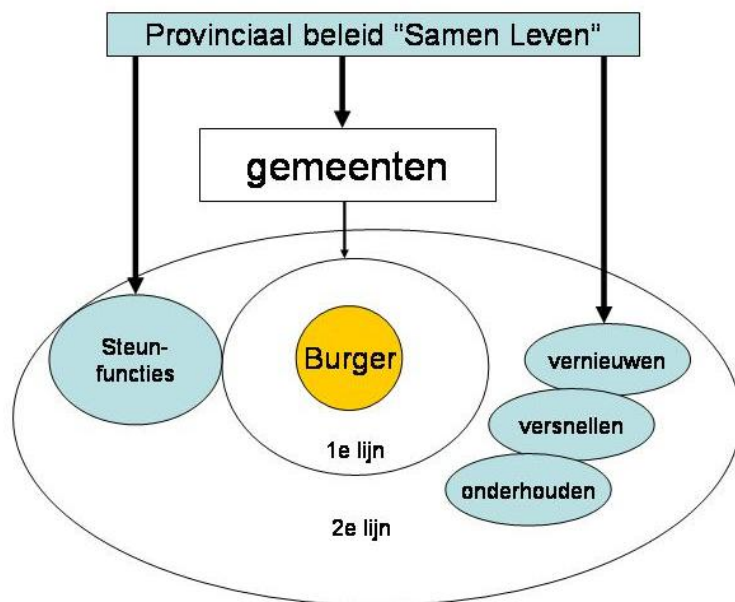
Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
07.A	a. Kaderstellende notitie Leefbare dorpen b. Kaderstellende notitie leefbare wijken c. Koepelnota Samen Leven Uitvoeringsnotitie Slimme zorg	PS 21/08 PS 22/08 PS 50/08	2010 2011	Provincie signaleert, regisseert, brengt deskundigheid in, adviseert en geeft financiële bijdragen. Provincie stimuleert partijen om bij elkaar te komen.	De provincie brengt partijen bij elkaar, brengt deskundigheid in en verstrekt subsidies.

Rol van de provincie en beïnvloedingsmogelijkheden

Het hoofddoel van het provinciale beleid op het terrein van zorg en welzijn is het bevorderen van participatie van Brabantse burgers aan de samenleving: iedereen kan meedoen. Dit is ook het hoofddoel van de Wet Maatschappelijk Ondersteuning (Wmo). De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van deze brede participatiewet ligt bij andere partijen, voornamelijk bij gemeenten. Vanuit haar autonome positie heeft de Provincie in het bestuursakkoord de ambitie uitgesproken zich te willen inzetten voor de verbetering van de sociale kwaliteit van Noord-Brabant, met aandacht voor de positie van kwetsbare burgers. Ook is voor de provincie in de wet de taak opgenomen om het beleid vorm te geven betreffende steunfunctiewerk en ambulancezorg. De activiteiten van de Provincie richten zich echter niet direct op de Brabantse burgers, maar vaak op hun omgeving (zowel formeel als informeel): de sociale infrastructuur. Een goede sociale infrastructuur is randvoorwaarde voor participatie van alle Brabanders, ook voor hen die dat op eigen kracht (nog) niet kunnen. Dit doet de provincie niet alleen, maar juist via en in samenwerking met andere partijen, zoals gemeenten en maatschappelijke organisaties en instellingen. De provincie heeft hierbij bescheiden, maar belangrijke rollen. De meerwaarde zit in het feit dat de provincie zicht heeft op het bovenlokale niveau, (sub)regionaal en provinciaal. Vanuit die rol kan de provincie signaleren, faciliteren, stimuleren en partijen bij elkaar brengen. Zij kan dat door het verstrekken van subsidies en door het inbrengen van deskundigheid. Daarnaast ligt de kracht van de provincie op de beïnvloeding van de tweedelijsinstellingen direct en via de provinciale steunfuncties. Dit alles maakt dat de inzet van de provincie aanvullend is, op de rol en taken die andere partijen binnen dit domein vervullen.

Figuur: positie van de provincie binnen het maatschappelijke krachtenveld van de sociale infrastructuur

Beleidsprestaties en indicatoren

Beleidsprestatie	Indicator	2007	2008	2009	2010	2011
07.A.1 Vernieuwen van de sociale infrastructuur ¹ op het terrein van zorg, leefbaarheid en maatschappelijke ontwikkeling (bijvoorbeeld slimme zorg)	Aantal vernieuwende experimenten binnen slimme zorg en leefbaarheid en het percentage daarvan dat voor uitrol in aanmerking komt.		25 5%	50 10%	50 15%	50 15%
07.A.2 Versnellen van ontwikkelingen binnen de sociale infrastructuur op het terrein van zorg, leefbaarheid en maatschappelijke ontwikkeling	- Aantal IDOP's² dat een sociale inhaalslag gemaakt heeft (met toets op burgerparticipatie en sociale aspecten) - Aantal IDOP's dat in uitvoering is genomen		8 4	15 12	15 8	2 2

Beleidsprestatie	Indicator	2007	2008	2009	2010	2011
07.A.3 Onderhouden van de sociale infrastructuur op het terrein van zorg, leefbaarheid en maatschappelijke ontwikkeling.	- het aantal klanten, dat door de steunfuncties bereikt wordt. - De mate van tevredenheid van de bereikte klanten: gemiddeld cijfer voor klanttevredenheid*	norm = 100	105 6,6	110 6,7	110 6,8	110 6,9

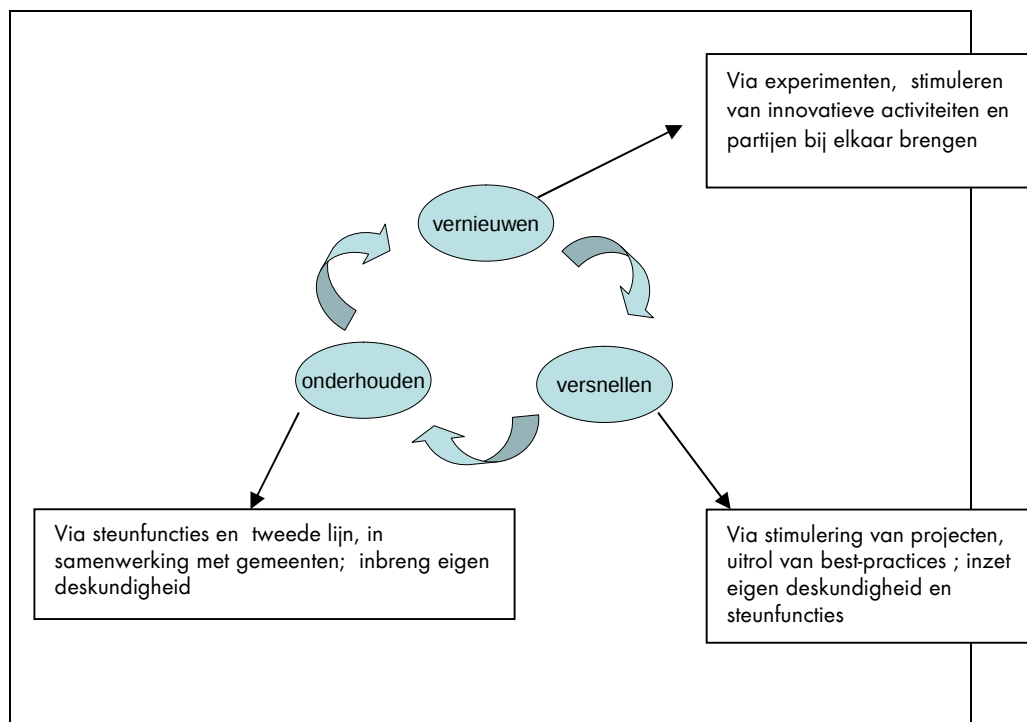
* gemiddelde klanttevredenheidscijfer bij provincie bedroeg in 2007 6,8

Toelichting

¹ Onder sociale infrastructuur wordt verstaan 'het geheel aan voorzieningen, diensten, organisatie(vormen) en betrekkingen dat het mogelijk maakt dat mensen in redelijkheid in sociale verbanden (buurten, groepen, netwerken en gezinnen) samen kunnen leven en kunnen participeren in de samenleving'.

² IDOP: Integraal Dorpsontwikkelingsplan

Figuur: hoofdlijnen aanpak versterking van de sociale infrastructuur

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	26.941	23.574	38.272	33.782	25.195	19.461
Wettelijk/EU	661	1.312	580	555	555	0
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	27.602	24.886	38.853	34.338	25.750	19.461
Herkomst middelen						
EU	0	926	555	555	555	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	0	2	2	2	2	2
Baten	0	928	557	557	557	2
Saldo lasten en baten	-27.602	-23.958	-38.295	-33.780	-25.193	-19.459
Bijdr.res.cofinanciering POP programma	0	211	184	159	159	0
Bijdrage uit alg. middelen	27.602	23.747	38.112	33.622	25.034	19.459
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.cofinanciering POP-programma	3.733	5.636	4.944	2.821	598	1.308
		Formatie-inzet	27 fte			

Toelichting

	Jaarrek.2007	Begr.2008	Begr.2009	Begr.2010	Begr.2011	Begr.2012
07.A.1	355	1.792	4.792	3.292	4.292	1.292
Vernieuwende activiteiten binnen de sociale infrastructuur						
07.A.2	9.991	9.955	21.225	17.815	7.821	4.114
Versnellen van ontwikkelingen binnen de sociale infrastructuur						
07.A.3	17.256	13.139	12.836	13.231	13.637	14.055
Onderhouden van de sociale infrastructuur						
totaal lasten	27.602	24.886	38.853	34.338	25.750	19.461

Toelichting

Lasten en baten

Met het bestuursakkoord en de koepelnota "Samen Leven. Beleidskader Participatie en maatschappelijke ontwikkeling" is in ons sociale beleid een strakkere focus en samenhang aangebracht. Het doelgroepenbeleid is geïntegreerd in een integrale, thematische

aanpak. De uitvoering wordt (nog) sterker dan voorheen in samenwerking met onze partners, met name gemeenten, ter hand genomen. Dit doen wij via 3 hoofdlijnen: het onderhouden van de sociale infrastructuur (3), het versnellen van ontwikkelingen binnen de sociale infrastructuur door het verspreiden van best-practices (2) en het stimuleren van innovatie (1, vernieuwende activiteiten binnen de sociale infrastructuur). Ten opzichte van 2008 is de begroting hierop aangepast.

07.A.1 Vernieuwende activiteiten: Bij de uitwerking van het bestuursakkoord en besluitvorming over het programma Perspectiefrijk Brabant is een budget van € 9 miljoen bestemd voor 'Slimme zorg', het toepassen van ICT in de zorg waardoor mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Dit budget is opgenomen onder de vernieuwende activiteiten. In de jaren 2009, 2010 en 2011 zal het beleid uitgevoerd worden. In die jaren is de financiële middeleninzet dan ook het hoogst. Ten opzichte van 2008 geeft dit in 2009 een stijging te zien van € 3 miljoen.

07.A.2 Versnellen van ontwikkelingen: Bij de uitwerking van het bestuursakkoord en in het bijzonder de besluitvorming over Perspectiefrijk Brabant is een bedrag van € 36 miljoen bestemd om de leefbaarheid van wijken en dorpen te verbeteren. In de jaren 2009 en 2010 wordt het beleid uitgevoerd in samenwerking met gemeenten en het maatschappelijke veld, hetgeen tot uitdrukking komt in een grotere financiële middeleninzet. Voor de leefbaarheid van wijken geeft dit in 2009 ten opzichte van 2008 een stijging van € 2,3 miljoen, voor de leefbaarheid van dorpen is dit € 10,7 miljoen. Het jaar 2011 zal in het teken staan van evaluatie en afronding van de projecten, wat zich weer vertaalt in een afnemende middelenbehoefte.

07.A.3 Onderhouden sociale infrastructuur: Op het terrein van zorg en welzijn onderhoudt de provincie een (financiële) relatie met een aantal organisaties in het maatschappelijk veld en met de steunfunctie Stichting Zet. Met deze organisaties zijn veelal meerjarige afspraken gemaakt. De meerjarige afspraken vertalen zich in een redelijk stabiele middeleninzet. De daling van € 0,3 miljoen euro die zichtbaar is in 2009 ten opzichte van 2008 is te verklaren door het wegvallen van de rijksbijdrage in het provinciefonds voor de antidiscriminatiebureaus.

In tegenstelling tot het jaar 2008 zijn in 2009 geen ramingen meer opgenomen voor armoedebeleid (€ 680.000) en sociale veiligheid (€ 700.000,-). Het armoedebeleid is

losgelaten als afzonderlijk beleidsterrein en geïntegreerd in het overige beleid.

Conform de uitwerking van het bestuursakkoord, programma veiligheid, blijft sociale veiligheid wel speerpunt van beleid. De bijbehorende middelen staan nog op een aan het integrale programmatische veiligheidsbeleid gerelateerde stelpost bestuursakkoord.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
07.B	- Beleidskader Jeugd 2009-2012 - Notitie Financiering Jeugdzorg 2009-2012 - Kaderstellende notitie Centrum voor Jeugd en Gezin 2008-2011 - Kaderstellende notitie Maatschappelijke stages - Uitvoeringsnotitie Voortijdig schoolverlaten	ZWC0671 ZWC0639 PS 17/08 ZWC0674	2011	Provincie is verantwoordelijk voor wettelijk recht op jeugdzorg. De provincie voert deels zelf uit. Ze regisseert uitvoering van anderen en samenwerking met anderen. In de keten heeft de provincie bovendien een stimulerende rol.	Subsidiëring van bureau Jeugdzorg en inkoop van jeugdzorg. Uitvoering van gezamenlijke verbeteragenda en convenanten. Facilitering van pilots en invullen adviesrol richting partners.

Rol van de provincie en beïnvloedingsmogelijkheden

De provincie streeft er naar de ontwikkelings- en ontplooiingskansen van jongeren zo groot mogelijk te maken.

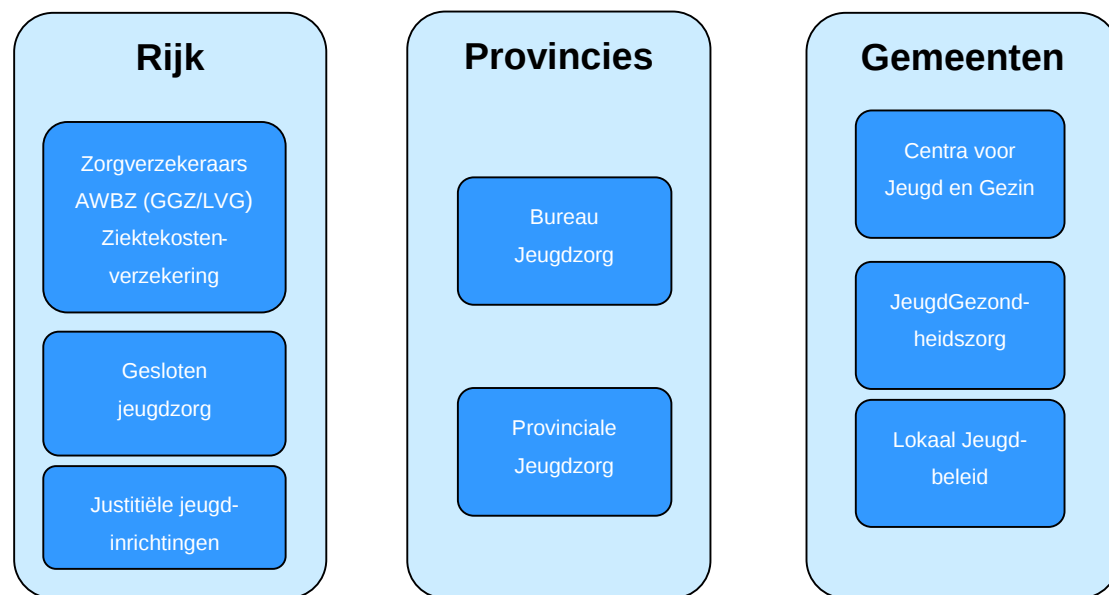
De ontwikkelings- en ontplooiingskansen van kinderen worden bepaald door de mogelijkheden die kinderen hebben om gezond op te groeien, veilig op te groeien en een steentje te kunnen bijdragen aan de maatschappij. De mogelijkheid om talenten te ontwikkelen zowel op het gebied van onderwijs als in het werk en goed voorbereid zijn op de toekomst.

Deels liggen de belemmeringen om gezond en veilig op te groeien in de kinderen zelf, doordat er sprake is van een ontwikkelingsstoornis of hechtingsproblematiek. Geïndiceerde jeugdzorg biedt deze kinderen de noodzakelijke zorg. Voor een deel liggen belemmeringen in de omgeving van de kinderen. Daarbij is een aantal belangrijke risicofactoren aan te geven, zoals armoede, wonen in achterstandswijken, voortijdig schoolverlaten en ouders met psychiatrische of verslavingsproblematiek. Risicofactoren kunnen er eveneens toe leiden dat er een beroep gedaan wordt op Jeugdzorg.

Vanuit de Wet op de Jeugdzorg heeft de provincie daar een specifieke taak en rol in, en is zij er verantwoordelijk voor dat de aanspraak op de jeugdzorg kan worden verzilverd. De provincie heeft daarnaast een brede rol in de keten. Door gerichte inzet van alle instanties in de keten mag geen kind tussen wal en schip komen. De provincie is hierbij verantwoordelijk voor de aansluiting van de

jeugdzorg op het preventief en justitieel jeugdbeleid. Jongeren, ouders, zorginstellingen, bureau jeugdzorg, ketenpartners, scholen, gemeenten en werkgevers spelen hierbij een rol. De gemeente is een belangrijke partner als mederegisseur op het lokale terrein en mede verantwoordelijk voor het sluiten van de keten. De provincie ondersteunt de gemeenten waar nodig bij het opzetten van een Centrum voor Jeugd en Gezin, zoals vastgelegd in de programmalijn Perspectiefrijk Brabant. De provincie heeft bij de levering van deze prestaties vooral de rol van financier van jeugdzorg en als regisseur van de samenwerking met andere partijen in het werkveld van de jeugdzorg. Ze heeft een stimulerende en initiërende rol bij de vernieuwing van de zorg. Beïnvloeding van de keten vindt hoofdzakelijk plaats door het beschikbaar stellen van subsidies.

Figuur: Krachtenveld jeugdzorg

Beleidsprestaties en indicatoren

Beleidsprestatie	Indicator	2007	2008	2009	2010	2011
07.B.1 Jongeren en ouders die ondersteuning en/of jeugdzorg nodig hebben worden goed en efficiënt geholpen.	Aantal cliënten dat het recht op zorg niet kan verzilveren. Streefwaarde is dat alle cliënten binnen 9 weken in zorg zijn (dwz géén wachtlijsten). Index is 2007 = 512 unieke kinderen op de wachtlijst > langer dan 9 weken zonder zorg.	100	90	60	30	0
	Cliënten van bureau jeugdzorg zijn tevreden over de dienstverlening. (0-meting in 2009)	Nog niet beschikbaar	Nog niet beschikbaar			
	Cliënten zijn tevreden over de geleverde (jeugd-) zorg	Nog niet beschikbaar	Nog niet beschikbaar			

Beleidsprestatie	Indicator	2007	2008	2009	2010	2011
	(0-meting in 2009)					
07.B.2 Het stelsel voor jeugdhulp en jeugdzorg is in balans	Het aantal unieke jeugdigen dat voor het eerst een beroep op provinciale jeugdzorg doet, daalt op termijn Index: 2008 = 100 = 3.575		100	95	90	85
07.B.3 In elke Brabantse gemeente is een Centrum voor Jeugd en Gezin (Cjg) actief, met een effectieve aansluiting van Bureau jeugdzorg (Bjz)	Het aantal onterechte verwijzingen naar Bjz van uit de Cjg's wordt teruggebracht Index: 2008 = 100 = 1.000		100	75	50	25
	Het aantal cliënten waar Bjz ketencoördinatie op uitvoert. In 2009 vindt 0-meting plaats.	Nog niet beschikbaar	Nog niet beschikbaar			
07.B.4 Maatschappelijke stages zijn ingevoerd op Brabantse scholen	Het aantal scholen met knelpunten op het gebied van de invoering van maatschappelijke stages. (Jaarlijks onderzoek via Zet) Index = jaar 2007 = 100)	100	100	95	90	Project is in 2010 afgerond.
07.B.5 Jeugdzorg wordt dicht bij het onderwijs (VO /MBO) ingezet	De aansluiting tussen onderwijs en jeugdzorg is sluitend én efficiënt. Nulmeting vindt plaats in 2009. 2009 is indexjaar.	Nog niet beschikbaar	Nog niet beschikbaar	100	125	150

Toelichting bij indicatoren

Bij 07.B.1: In deze tabel lopen de indexcijfers voor de wachtlijsten sterk af. Hierbij wordt geanticipeerd op een afspraak tussen interprovinciaal overleg en Rijk waar op dit moment aan gewerkt wordt. De financiële consequenties van deze afspraken en het reeds ingecalculerde effect van deze afspraken op de wachtlijsten (wachtlijst per eind 2009 gelijk aan 0) worden nog opgenomen in een begrotingswijzing.

Voor 2010 en 2011 wordt een nieuwe financieringsregeling jeugdzorg tussen provincie en rijk gesloten waarvan de consequenties nog niet duidelijk zijn. Voor volgend jaar

verwachten we ca € 200 miljoen nodig te hebben voor de jaren daarna soortgelijke bedragen, gecorrigeerd naar indexcijfers voor de ontwikkeling van vraag en prijspeil.

Bij 07.B.3: Vanaf 2009 zullen cliënttevredenheidsenquêtes worden afgenomen onder cliënten van zowel het Bureau Jeugdzorg als van de zorgaanbieders.

Bij 07.B.5: Het gaat om de ROC's (regionaal opleidingscentrum, 10 in Noord-Brabant) en de samenwerkingsverbanden Voortgezet Onderwijs (6 in Noord-Brabant). Hoe de doelstelling wordt geformuleerd zal nog nader worden bepaald. Index kan dan worden vertaald naar concrete gegevens.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	13.763	14.812	13.308	13.497	9.604	8.023
Wettelijk/EU	170.218	163.604	153.551	153.551	153.551	148.552
Kapitaallasten investeringen	917	907	852	856	861	866
Lasten	184.898	179.323	167.711	167.904	164.016	157.441
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	169.893	163.027	153.427	153.427	153.427	148.428
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	169.893	163.027	153.427	153.427	153.427	148.428
Saldo lasten en baten	-15.005	-16.296	-14.284	-14.477	-10.589	-9.013
Bijdrage uit alg. middelen	15.005	16.296	14.284	14.477	10.589	9.013
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Jeugdhulpverlening	167					
		Formatie-inzet	24,5 fte			

Toelichting

	Jaarrek.2007 ¹	Begr.2008	Begr.2009	Begr.2010	Begr.2011	Begr.2012
07.B.1 Jongeren en ouders die ondersteuning en/of jeugdzorg nodig hebben worden goed en efficiënt geholpen.	171.135	164.511	154.403	154.407	154.412	149.417
07.B.2	13.763	10.121	7.701	7.806	7.913	8.023

	Jaarrek.2007 ¹	Begr.2008	Begr.2009	Begr.2010	Begr.2011	Begr.2012
Het stelsel voor jeugdhulp en jeugdzorg is in balans						
07.B.3 In elke Brabantse gemeente is een Centrum voor Jeugd en Gezin actief, met een effectieve aansluiting van Bureau jeugdzorg	0	3.691	4.607	4.691	1.691	0
07.B.4 Ondersteunen van scholen bij invoering van maatschappelijke stages	0	70	215	215	0	0
07.B.5 Jeugdzorg wordt dicht bij het onderwijs (VO /MBO) ingezet	1.692	930	785	785	0	0
totaal lasten	186.590	179.323	167.711	167.904	164.016	157.441

¹ In de meerjarenbegroting waren in 2007 middelen voor onderwijs opgenomen in productgroep 07.03 Cultuur voor een bedrag van € 1.692.071. De bijbehorende prestaties vallen echter onder 07.02 Jeugd en is daarom hier verwerkt.

Lasten en baten

Het grootste gedeelte van de uitgaven voor jeugdbeleid is bestemd voor zorgaanbod en Bureau Jeugdzorg (zie beleidsprestatie 07.B.1). De uitgaven en inkomsten met betrekking tot beleidsprestatie 1 zijn in 2009 €10 miljoen lager dan in de begroting 2008. Dit wordt veroorzaakt doordat in de begroting 2009 alleen de structurele rijksbijdrage is opgenomen als baten en als te besteden middelen. In de begroting 2008 zijn onder de inkomsten ook de voor dat jaar toegezegde incidentele middelen opgenomen evenals een bijdrage uit de risicoreserve. De afspraken zoals die voortvloeien uit de overeenkomst tussen Rijk en interprovinciaal overleg zijn niet opgenomen. De financiële consequenties van deze afspraken en het effect van deze afspraken op de wachtlijsten (wachtlijst per eind 2009 gelijk aan 0) worden nog opgenomen in een begrotingswijzing.

De provincie doet bij het bereiken van haar doelstellingen een beroep op de provinciale steunfunctie K2 en op partners in de keten, zoals gemeenten. Hiervoor is jaarlijks een bedrag van ongeveer € 8 miljoen beschikbaar (beleidsprestatie 07.B.2). In 2008 is geïnvesteerd in het project Reset bij bureau Jeugdzorg. Dit vertaalt zich in een hoger budget van ruim € 2 miljoen in 2008 ten opzichte van 2009.

Binnen het beleidsterrein Jeugd wordt vanuit eigen provinciale middelen geïnvesteerd in versterking van de keten waarbinnen het jeugdbeleid wordt vormgegeven. In programma

Perspectiefrijk Brabant, wat deel uitmaakt van het Bestuursakkoord 2007-2011, is daartoe extra ruimte gecreëerd voor Centra voor Jeugd en gezin (€ 16 miljoen), Maatschappelijke stages (€ 500.000) en voortijdig schoolverlaten (€ 2,5 miljoen). Het zwaartepunt van de uitvoering van het beleid op deze speerpunten uit het Bestuursakkoord ligt in 2009 en 2010. Het jaar 2008 en het jaar 2010 staan in het teken van respectievelijk voorbereiding en evaluatie. Dit verklaart de stijging in budget in 2009 ten opzichte van 2008.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
07.C.1	a. Koepelnota Cultuur 2008-2012 b. Kaderstellende notitie Podiumkunsten 2009-2012 c. Kaderstellende notitie Erfgoed 2008-2011 d. Kaderstellende notitie Archeologie en Beeldende Kunst en Vormgeving e. Omroep Brabant f. Museumbeleid Kaderstellende notitie 'Sport in beeld'	PS 34/08 PS 23/08 PS 11/08 PS 34/08 PS 67/07 PS 24/08 PS 46/07 PS 25/08	2011	De provincie biedt ondersteuning, regisseert en stimuleert. Provincie heeft een wettelijke verantwoordelijkheid mbt archeologie, monumentenzorg en omroep Brabant. Provincie geeft financiële bijdragen.	Verstrekken van financiële bijdragen in de vorm van subsidies. Inbreng deskundigheid. De provincie brengt partijen bij elkaar.

Rol van de provincie en beïnvloedingsmogelijkheden

Volgens het bestuursakkoord 2007-2011 behoort het tot de typische rol van het provinciale bestuur om te zorgen voor een goede infrastructuur die anderen in staat stelt om optimaal te functioneren. Ook in het cultuurbeleid ligt het accent op deze rol. De provincie creëert zelf geen cultuur noch zorgt ze zelf voor voldoende publiek, maar ze schept de randvoorwaarden en stelt anderen in staat dat wel te doen. Daarbij beperkt ze zicht tot die zaken die van provinciaal (dus bovenlokaal of regionaal) belang zijn. Andere belangrijke actoren, naast de cultuurinstellingen, zijn gemeenten en de rijksoverheid.

In 2008 zijn voor vrijwel alle onderdelen van het cultuurbeleid nieuwe beleidskaders vastgesteld. In die beleidskaders ligt een groeiende culturele ambitie besloten en het streven naar meer culturele allure. Daarmee wordt ook de nominatie van Brabantstad als Europese culturele hoofdstad gediend. De samenhang tussen de nieuwe beleidskaders ligt vast in drie gemeenschappelijke thema's, namelijk

- Versterken van het publieksbereik;
- Versterken van het aanbod;
- Versterken van de Brabantse identiteit.

Belangrijke cultuuronderwerpen binnen de thema's publieksbereik en aanbod zijn onder andere podiumkunsten, beeldende kunst en vormgeving, grootschalige kunstprojecten (gericht op actuele thema's in de samenleving), e-cultuur, amateurkunst en culturele marktplaatsen. Met deze marktplaatsen wordt onder andere beoogd om leerlingen van basis- en voortgezet onderwijs met cultuur in aanraking te brengen. Waar het gaat om de Brabantse identiteit kan gedacht worden aan de invulling van het erfgoedbeleid met als speerpunten het wegwerken van restauratieachterstanden van monumenten en het project Schatten van Brabant. Deze zijn opgenomen in het programma Perspectiefrijk Brabant. Ook de bovenregionale uitstraling van het Noordbrabantsmuseum, positionering van musea, digitale ontsluiting van collecties en Museumschatjes, waarbij veel leerlingen uit het basisonderwijs kennismaken met musea zijn hierbij van belang.

Op 23 mei 2008 hebben Provinciale Staten de kaderstellende notitie Sport in Beeld vastgesteld (PS 25/08). Daarmee hebben Provinciale Staten de volgende hoofddoelstellingen geformuleerd:

- Bevordering van de maatschappelijke binding door sport
- Bevordering van de volksgezondheid door sport
- Bevordering van de uitstraling van Noord-Brabant door (top)sport

De provincie vindt breedtesport van groot belang. Iedereen moet aan sport kunnen deelnemen. De provincie wil daarom bereiken dat praktische bezwaren om deel te nemen aan sport door mensen met een handicap en kinderen uit gezinnen met geringe financiële draagkracht worden verminderd.

Beleidsprestaties en indicatoren

Beleidsprestatie	Indicator	2007	2008	2009	2010	2011
07.C.1 Versterking van (actieve en passieve) cultuurparticipatie	Cultuurmonitor, deze komt in 2009 beschikbaar					
07.C.2 Een compleet, kwalitatief goed en geografisch gespreid aanbod van cultuur	Cultuurmonitor, deze komt in 2009 beschikbaar					
07.C.3 Versterking van de Brabantse identiteit	Aantal restauraties van monumenten					
	Aantal publieksactiviteiten onder de vlag van Schatten van Brabant					
	Cultuurmonitor, deze komt in 2009 beschikbaar					
07.C.4 Vergroten van de deelname aan sport	Sportmonitor					

Toelichting bij de indicatoren

Bij zowel beleidsprestatie 07.C.1, 07.C.2 als 07.C.3 is als indicator de cultuurmonitor genoemd. Deze cultuurmonitor is weliswaar gemaakt, maar geeft onvoldoende beeld over de beleidsprestaties (en het maatschappelijk doel). De kengetallen die in de cultuurmonitor zijn opgenomen geven inzicht in een laag abstractieniveau (aantallen bezoekers e.d.) maar zeggen niet direct iets over de bijdrage die dat levert aan de beoogde doelen. In de zomer 2008 is de opdracht gegeven om de monitor dusdanig vorm te geven dat de juiste gegevens beschikbaar komen om de doelen te kunnen meten. Deze aangepaste monitor zal in 2009 beschikbaar komen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	28.471	34.953	40.461	35.709	27.595	25.314
Wettelijk/EU	20.905	21.186	17.228	17.663	18.110	18.582
Kapitaallasten investeringen	315	363	380	376	372	367
Lasten	49.691	56.501	58.069	53.749	46.077	44.263
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	4.665	4.287	0	0	0	0
Overig	200	248	398	398	398	398
Baten	4.865	4.535	398	398	398	398
Saldo lasten en baten	-44.826	-51.966	-57.671	-53.351	-45.679	-43.865
Bijdr.res.instandhouding onroerend erfgoed	5.097	4.060	2.240	420	450	550
Bijdrage uit alg. middelen	39.728	47.906	55.431	52.931	45.229	43.315
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2013
Res.instandhouding onroerend erfgoed	5.729	2.010	117	52	148	157
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Verbouwing Noordbrabants Museum	551	985				
		Formatie-inzet	30,5 fte			

Toelichting

	Jaarrek.2007 ¹	Begr.2008	Begr.2009	Begr.2010	Begr.2011	Begr.2012
07.C.1	9.471	9.936	8.721	8.944	8.828	9.070
Versterking van (actieve en passieve) cultuurparticipatie (publieksdeelname)						
07.C.2	3.005	2.700	1.285	1.308	1.332	1.356
Een compleet, kwalitatief goed en geografisch gespreid aanbod van cultuur						
07.C.3	13.627	18.710	25.831	20.665	12.469	10.005
Versterking van de Brabantse identiteit						
07.C.4	868	1.210	739	753	768	534
Vergroten van de deelname aan sport						

	Jaarrek.2007 ¹	Begr.2008	Begr.2009	Begr.2010	Begr.2011	Begr.2012
Omroep Brabant	14.426	15.116	15.522	15.936	16.361	16.798
Bibliotheek(net)werk	6.601	8.829	5.972	6.143	6.319	6.500
totaal lasten	47.999	56.501	58.069	53.749	46.077	44.263

¹ In de meerjarenbegroting waren in 2007 middelen voor onderwijs opgenomen in productgroep 07.03 Cultuur voor een bedrag van € 1.692.071. De bijbehorende prestaties vallen echter onder 07.02 Jeugd en zijn daarom daar verwerkt.

Lasten en baten

Het beschikbare budget voor versterking van de cultuurparticipatie laat over de voorgaande en huidige bestuursperiode en evenwichtige lijn zien met dienverstande dat de Rijksbijdrage voor Beeldende Kunst en Vorming (BKV) vanaf 2009 is beëindigd. Dit betekent een terugval van ongeveer € 1 miljoen ten opzichte van 2008. Het voornemen is om het beleid op dit terrein vanuit eigen provinciale middelen in een andere vorm voort te zetten.

Min of meer hetzelfde geldt voor het budget voor aanbod van cultuur. Hier valt met ingang van 2009 de Rijksbijdrage voor het Actieplan cultuurbereik weg. Ten opzichte van 2008 een vermindering van € 1,4 miljoen. Hier zal het Rijk naar verwachting wel met een nieuwe regeling komen. De hoogte van de Rijksbijdrage is nog niet bekend.

Brabantse identiteit is onder andere zichtbaar in monumenten, cultureel erfgoed en musea. Bij het Bestuursakkoord 2007-2011 is gekozen voor een extra intensivering. Hiervoor is € 20 miljoen euro beschikbaar voor de restauratie van monumenten en € 2,8 miljoen voor Schatten van Brabant. Overigens is in de vorige bestuursperiode al eerder extra ingezet op de restauratie van monumenten. Bij de schatting voor deze begroting is ervan uitgegaan dat de grootste uitgaven zullen liggen in 2009 en 2010.

Hierbij is ervan uitgegaan dat de restauratiewerkzaamheden daadwerkelijk in deze jaren zullen plaats vinden. In 2009 betekent dit dat per saldo € 8 miljoen meer begroot is voor monumenten dan in 2008. In 2009 is begroot dat vanuit de reserve instandhouding monumenten € 2 miljoen minder wordt onttrokken dan in 2008 is begroot. Voor het Museum voor Religieuze Kunst is in 2009 een bijdrage begroot van € 1,5 miljoen. Tenslotte is in 2009 voor het in het bestuursakkoord vastgelegd beleid Hollandse Waterlinie € 0,5 miljoen minder opgenomen dan in 2008.

De provincie onderhoudt een (financiële) relatie met de steunfunctie op het terrein van Sport (Sportservice) De subsidie die deze steunfunctie ontvangt is in principe gelijkmatig over de jaren. Op het terrein van Sport heeft in 2008 daarnaast nog een grote investering plaats gevonden in de sportaccommodatie Flikflak in Den Bosch (€ 0,5 miljoen).

Bij het Bibliotheek(net)werk doet de provincie een beroep op de steunfunctie Cubiss. Deze ontvangt daarvoor jaarlijks een subsidie op basis van een prestatiecontract. In 2008 is door het Rijk een bijdrage van € 2 miljoen euro beschikbaar gesteld. Deze is vanaf 2009 niet meer beschikbaar. Daarnaast was in 2008 het bedrag hoger vanwege het eenmalig doorschuiven van middelen uit 2007 naar 2008 (€ 1 miljoen).

In het budget voor Omroep Brabant zit, gekeken naar de voorgaande en de huidige bestuursperiode, een licht stijgende lijn. Dit wordt veroorzaakt door loon- en prijscompensatie. Deze compensatie vindt op alle subsidiebudgetten voor structurele relaties plaats.

Over het algemeen kan gezegd worden dat de provinciale middeleninzet voor cultuurbeleid over de bestuursperioden heen een gelijkmatige basis heeft. Bij elke bestuursakkoord vinden daarnaast steeds intensiveringen plaats op speerpunten die op dat moment bepaald worden.

Investeringen

In 2007 is bij het definitief ontwerp van de verbouw van het Noordbrabants Museum een aanvullend krediet beschikbaar gesteld voor 2008. Voor 2009 dient het budget nog vrijgegeven te worden.

07.04 Sociale en culturele ontwikkeling

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Deze productgroep is gericht op activiteiten die ondersteunend zijn aan de andere productgroepen van het programma 07 Jeugd, Cultuur en Samenleving. De maatschappelijke doelen en beleidsprestaties waaraan deze bijdragen, staan daarom verwoord onder de overige drie productgroepen binnen dit programma. Zo maakt het programmamanagement van Perspectiefrijk Brabant deel uit van deze productgroep evenals de coördinatie van de activiteiten rond Internationalisering.

Het beschikbare budget wordt grotendeels ingezet voor onderzoek, advies en communicatie. Een belangrijk speerpunt voor 2009 is het doorontwikkelen van de provinciale kennisfunctie. In de

vorm van het stroomlijnen en verbeteren van de monitoringsactiviteiten, het beter toegankelijk maken van gegevens en het toepassen van de opgedane kennis.

Ten slotte wordt met een structurele subsidie aan het PON, het onderzoeks- en adviesorgaan van de provincie, een groot aantal onderzoeks- en adviesactiviteiten uitgevoerd ter ondersteuning van de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van het provinciale beleid.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	3.029	5.154	6.823	6.946	6.071	4.826
Wettelijk/EU	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	3.029	5.154	6.823	6.946	6.071	4.826
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-3.029	-5.154	-6.823	-6.946	-6.071	-4.826
Bijdrage uit alg. middelen	3.029	5.154	6.823	6.946	6.071	4.826
		Formatie-inzet	5 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Bij het bestuursakkoord 2007-2011 zijn middelen beschikbaar gesteld voor Inzicht & Overzicht. De begroting van de middelen over de jaren is bij bestuursrapportage I van 2008 bijgesteld. Dat betekent dat het budget voor 2009 door verschuiving is opgehoogd met € 1 miljoen.

Het budget voor aanbesteding van steunfunctietaken is met € 0,5 miljoen toegenomen, conform de afspraken gemaakt rond de heroriëntatie van de steunfuncties. Deze ophoging wordt gerealiseerd door een verlaging van de structurele subsidies aan diverse steunfunctie-instellingen die onder de andere productgroepen zijn opgenomen.

Ruimtelijke ontwikkeling

Algemeen	160
08.01 Ruimtelijke ontwikkelingspolitiek	162

Algemeen

Portefeuillehouder:
drs. P.L.A. Rüpp

Inleiding

In de ruimtelijke ordening is 2009 het eerste volledige jaar waarin de nieuwe wet op de ruimtelijke ordening (Wro) van kracht is. Deze wet is in werking getreden op 1 juli 2008. Onder het nieuwe wettelijke regime is de provinciale goedkeuringsbevoegdheid van bestemmingsplannen, evenals de beoordeling van bezwaren vervallen. De Wro biedt de provincie een nieuw pakket aan instrumenten om pro- en reactief haar belangen te waarborgen en de mogelijkheid specifieke projecten te realiseren.

In de Wro vormen de provinciale ruimtelijke belangen de grondslag voor de inzet van de sturingsinstrumenten. In de Interimstructuurvisie hebben PS één overkoepelend ruimtelijk belang geformuleerd, te weten, 'zorgvuldig ruimtegebruik'. Dit hoofdbelang wordt verder thematisch uitgewerkt in deelbelangen en -doelen. In 2009 bepalen PS welke sturingsinstrumenten onder de Wro zij wensen in te zetten om de diverse belangen te waarborgen.

Naast bovenstaande fundamentele discussie binnen de ruimtelijke ordening over belangen en de wijze van sturing, wordt binnen de programmalijn Mooi Brabant uitvoering gegeven aan de ambitie uit het provinciale bestuursakkoord om te zorgen dat de Brabander trots kan blijven op zijn mooie provincie. Binnen deze programmalijn wordt met de uitvoering van 14 projecten gewerkt

aan concrete praktijkvoorbeelden van zorgvuldig ruimtegebruik. De uitdaging is – vanuit de dynamiek van Noord-Brabant – de vraag naar ruimte zodanig in te passen dat er vanuit de historie een harmonieus geheel blijft bestaan. Dit betekent dat daar waar fysiek grote opgaven voor wonen, bedrijventerreinen en infrastructuur nog voor ons liggen, er keuzes gemaakt moeten worden vanuit de principes van zuinig ruimtegebruik en regionale afstemming in relatie tot de ruimtelijke kwaliteit.

Projecten uit Mooi Brabant worden in nauwe samenhang met de programmalijnen Schoon, Perspectiefrijk en Bereikbaar Brabant en het programma Landelijk Gebied uitgevoerd. In 2009 zal via de in het bestuursakkoord aangekondigde midtermreview verslag worden gedaan.

De taak van de provincie in de ruimtelijke ordening, zoals in dit hoofdstuk beschreven, is met name procesmatig van aard en kenmerkt zich als het bewaken van de belangen en doelstellingen van de ruimtelijke ordening van de provincie. Deze taak laat zich moeilijk vertalen in een format met indicatoren, streefwaarden en prestaties. In de Interimstructuurvisie is aangegeven dat evaluatie van het ingezette beleid zal plaatsvinden door monitoring van beleid(instrumenten). Op basis hiervan kunnen provinciale instrumenten en eventueel ook de beleidsdoelen die gericht zijn op een provinciaal belang, bijgesteld worden.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd	Indicator	Streef-waarde	2006 (t-3)	2007 (t-2)	2008 (t-1)	2009 (t)	2010 (t+1)	2011 (t+2)
	In PS-nota		+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
08.A Zorgvuldig ruimtegebruik	PS- / Interim Structuurvisie								

Toelichting:

In de Interimstructuurvisie is het hoofdbelang 'zorgvuldig ruimtegebruik' thematisch uitgewerkt in deelbelangen en -doelen. Deze belangen zijn gebaseerd op bestaand provinciaal beleid. In december 2008 zullen aan PS twee startnotities worden voorgelegd voor mogelijk nieuw beleid namelijk:

- de startnotitie gericht op hoe we de structuurvisie gaan actualiseren (beleidsneutraal of een integraal herziene structuurvisie);
- de startnotitie gericht op de belangen waarvoor PS verordeningen wil laten opstellen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	12.029	17.085	10.294	13.229	12.400	8.503
<i>Waarvan apparaatskosten</i>	<i>10.199</i>	<i>9.213</i>	<i>8.910</i>	<i>8.637</i>	<i>8.287</i>	<i>8.139</i>
Baten	570	440	380	380	5	5
Saldo	-11.459	-16.646	-9.915	-12.849	-12.395	-8.497
		Formatie-inzet	62,9 fte			

08.01 Ruimtelijke ontwikkelingspolitiek

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie, Mogelijkheid tot beïnvloeding
08.A.1 Zorgvuldig ruimtegebruik	Uitvoeringsagenda 2008-2009 Programma Mooi Brabant	PS 09/08 PS 52/07	2009	Ontwerper van beleid Regisseur Ontwikkelaar Beschermer

Toelichting:

In de uitvoeringsagenda 2008-2009, zoals opgenomen in de Interimstructuurvisie, wordt aangegeven welke instrumenten (juridische, financiële en/of communicatieve instrumenten) worden ingezet om de belangen en doelen in 2008 en 2009 te realiseren. Afhankelijk van de inzet van het instrument kan de rol van de provincie gericht zijn op ontwikkelen, op pro-actief handelen en/of op reactief handelen. Hierbij is een onderscheid te maken in 4 rollen namelijk ontwerper van beleid, regisseur, ontwikkelaar en beschermer. Ook de mogelijkheid tot beïnvloeding is afhankelijk van het instrument dat wordt ingezet. Het beleid hierin zal in 2009 worden vastgesteld.

Momenteel wordt gewerkt aan een monitor voor de Interimstructuurvisie. Deze monitoring wordt gebaseerd op indicatoren die aan de thema's en doelen uit de uitvoeringsagenda worden gekoppeld.

Zoals in de inleiding vermeld, wordt binnen de programmaliijn Mooi Brabant met de uitvoering van 14 projecten gewerkt aan concrete praktijkvoorbeelden van zorgvuldig ruimtegebruik. Deze projecten staan opgenomen in programma 9 (productgroep 09.02). Hierbij zijn de beoogde beleidsprestaties en streefwaarden opgenomen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	1.776	7.674	1.186	4.392	3.911	161
Wettelijk/EU	54	198	199	200	201	202
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	1.830	7.872	1.385	4.592	4.112	364
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	570	440	380	380	5	5
Baten	570	440	380	380	5	5
Saldo lasten en baten	-1.260	-7.432	-1.005	-4.212	-4.107	-358
Bijdr.res.compensatie natuur- en landschapswaarden	0	0	0	0	0	0
Bijdr.reserve Brabant 2050	0	6.000	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	1.260	1.432	1.005	4.212	4.107	358
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.compensatie natuur en landschapswaarden	225	225	225	225	225	225
Reserve Brabant 2050	294.162	355.974	341.891	328.423	327.679	334.486
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Sanering MOB*-complexen		5.146	5.382	5.651	809	849
		Formatie-inzet	62,7 fte			

* MOB: Mobilisatiecomplexen

Toelichting

Lasten en baten

In 2008 heeft de provincie € 6 miljoen beschikbaar gesteld voor het majeure project 'Sporzone Roosendaal', de dekking hiervoor kwam uit de € 40 miljoen voor majeure projecten via de Reserve Brabant 2050. In 2008 en 2009 zullen, in het kader van Mooi Brabant, wellicht nog andere projecten gesubsidieerd worden (zoals spoorzone 's-Hertogenbosch), maar deze bedragen zijn nog niet in de begroting opgenomen. Hiervoor is in totaal nog € 36 miljoen beschikbaar in de reserve Brabant 2050 (bovenop de al eerder genoemde € 40 miljoen).

De inkomsten van de deelnemende partijen in Rijn – Schelde – Delta (RSD) verband zijn tot met 2010 in de begroting opgenomen.

Via het bestuursakkoordprogramma Mooi Brabant is bijna € 7 miljoen beschikbaar gesteld voor 'sloop leegstaande gebouwen' en de 'prijsvraag sloop verrommelde locaties'. De verwachting is dat de meeste uitgaven hiervan pas in 2010 en 2011 plaatsvinden.

In 2008 was een bedrag opgenomen van € 0,7 miljoen voor het Regionaal Ontwikkelingsfonds West Brabant.

Investerings

De veranderende veiligheidssituatie in de wereld en vooral de beëindiging van de Koude Oorlog houdt in dat het ministerie van Defensie geen behoefte heeft aan het aanhouden van een groot aantal militaire terreinen (MOB-complexen) waar tot op heden materieel en munitie werd opgeslagen. In de provincie Noord-Brabant gaat het om 16 terreinen. Met Dienst Landelijk Gebied (van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) zijn afspraken gemaakt over het slopen en saneren van 11 terreinen, waarvan er 10 teruggegeven worden aan de natuur. Provinciale Staten hebben bij het bestuursakkoord 2007 – 2011 een krediet beschikbaar gesteld (binnen programma Mooi Brabant) van € 22,5 miljoen voor het slopen en saneren van de betreffende terreinen. Hiervan heeft € 15 miljoen betrekking op 'out-of-pocket' uitgaven en € 7,5 miljoen heeft betrekking op de rentekosten tot en met 2018. Dan moeten deze kosten terugverdiend zijn via de verbrede aanpak ruimte voor ruimte (zie ook paragraaf 4 weerstandsvermogen). In 2008 is daadwerkelijk gestart met de sloop, die in 2010 voor het grootste deel is afgerond.

Revitalisering landelijk gebied

Algemeen	166
09.01 Zonering Landelijk Gebied	168
09.02 Creëren van nieuwe landschappen	174
09.90 Regievoering	176

Algemeen

Portefeuillehouder:

drs. P.L.A. Rüpp

Inleiding

Wij investeren in een vitaal, mooi en schoon platteland, waarin het goed wonen, werken en recreëren is. Zowel voor stedelingen als voor dorpingen. Het gaat daarbij om een structurele verbetering van het platteland, zodat er een robuuste natuur komt van goede kwaliteit, een mooi landschap, goed water (voor natuur en voor veiligheid), een gezond leefmilieu (minder ammoniak rond natuur en geen stank rond de dorpen), leefbaarheid en goede ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw en andere ondernemers in het platteland. Om dit te bereiken hebben Provinciale Staten in 2005 de reconstructie- en gebiedsplannen vastgesteld. Die worden nu gedurende 12 jaar onder regie van de provincie en in samenwerking met vele partners uitgevoerd.

Door een integrale aanpak streven we een hoger doelbereik na, omdat de krachten worden gebundeld, werk met werk wordt gemaakt en budgetten effectiever en sneller worden aangewend. In het netwerk van partners zijn extern met name de bestuurlijke reconstructie – en gebiedscommissies van groot belang. Er zijn 9 commissies.

De revitalisering van het landelijk gebied is gebaseerd op de Reconstructiewet zandgronden en de Wet Inrichting Landelijk Gebied.

De revitalisering van het platteland wordt uitgevoerd door middel van het Programma Landelijk Gebied (PLG), waarin alle directies van de provinciale organisatie samenwerken. Het PLG bestaat uit de organisatie van het proces (regie, netwerk, uniform subsidieproces), en uit de prestaties om de inhoudelijke doelen te realiseren.

Het doel en de middelen voor het proces staan in hoofdstuk 9 (algemeen programmadeel). De inhoudelijke doelen, effecten en prestaties op het gebied van water, landbouw, milieu, natuur, landschap, welzijn en cultuurhistorie, en ruimtelijke ordening zijn in die betreffende hoofdstukken van de begroting beschreven (programma's 3, 4, 5, 7, 8 en productgroepen 09.01 en 09.02).

De specifieke inzet van 09.01 heeft betrekking op het beschikbaar maken van functies in het landelijk gebied, zodat de ruimtelijke voorwaarden voor de reconstructiedoelen worden bereikt. In 09.02 staan de middelen voor het verbeteren van landschappelijke kwaliteiten in het buitengebied, die ook in het kader van de programmalijn Mooi worden uitgevoerd (programma 8).

De totale inzet van alle doelen, prestaties en beschikbare financiële middelen (van rijk, Europa en provincie) in het landelijk gebied in Noord-Brabant is beschreven in het Provinciaal Meerjaren Programma Landelijk Gebied (PMJP 2009-2013). Het PMJP wordt jaarlijks tegelijk met deze begroting door PS vastgesteld. In 2006 is het eerste PMJP (ILG gedeelte), alleen voor de rijksdoelen, door Provinciale Staten vastgesteld als basis voor het Bestuursakkoord met het Rijk.

Het PMJP wordt doorvertaald in het GebiedsMeerjaren programma, dat iedere reconstructie- en gebiedscommissie jaarlijks vaststelt. Gestimuleerd door de commissies worden projecten gesubsidieerd, worden prestatieovereenkomsten gesloten met partners en worden door de provincie brabantbrede instrumenten ingezet om de reconstructie doelen te halen. De speerpunten voor 2009 zijn vooral:

1. Het oppakken van de grotere, integrale projecten, waar meerdere doelen tegelijk worden uitgevoerd op de hoofdzaken van natuur, landbouw, milieu en water, waarin de beleidsmatig en qua uitvoering moeilijkere opgaven liggen besloten;
2. Het zichtbaar maken van de kwaliteitsslag in het Brabantse platteland.

Een aantal grote projecten in het landelijk gebied heeft hoge prioriteit en is daarom onderdeel van de programma's Mooi, Schoon en Perspectiefrijke van het Bestuursakkoord Vertrouwen in Brabant (zie overige programmaonderdelen).

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd	Indicator	Streefwaarde	2006 (t-3)	2007 (t-2)	2008 (t-1)	2009 (t)	2010 (t+1)	2011 (t+2)
	In PS-nota		+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
09.A Een Brabants platteland waar het goed wonen, werken en recreëren is.	Reconstructie en gebiedsplannen *) 25/5 PMJP (ILG-deel). 61/6 15-12-2006 prov.cofinanciering ILG 65/6								

*) In 2009 nemen GS een besluit over actualisatie / herziening van de reconstructieplannen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	22.543	61.539	50.033	39.888	35.417	31.057
Waarvan apparaatskosten	9.149	10.312	9.972	9.668	9.276	9.110
Baten	3.366	16.458	13.642	12.545	9.054	10.744
Saldo	-19.176	-45.081	-36.391	-27.342	-26.363	-20.313
		Formatie-inzet	79 fte			

09.01 Zonering Landelijk Gebied

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
09.A Een Brabants platteland waar het goed wonen, werken en recreëren is	Reconstructie en gebiedsplannen PMJP (ILG-deel) ^{1,2} Provinciale cofinanciering ILG Samenwerkingsovereenkomst Ruimte voor Ruimte Beleidsnota Glastuinbouw, R&M 0961 Duurzaamheidsimpuls: kernteam LOG's ³ RM-0766	25/05 61/06 65/06 52/05	2010 2010 2010	De provincie heeft de uitvoering deels in eigen hand, m.n. aankoop van bedrijven en grond. Gemeenten spelen daarnaast een grote rol, m.n. op het gebied van bestemmingsplannen.	In het merendeel van het hier ingezet instrumentarium vindt aankoop op privaatrechtelijke basis plaats, bijv. aankoop van gronden voor natuur of aankoop en beëindiging van intensieve veehouderijbedrijven dichtbij natuur.

¹ PMJP: Provinciaal meerjarenprogramma landelijk gebied / ² ILG : investeringsbudget landelijk gebied / ³ LOG : Landbouwontwikkelingsgebieden

Toelichting

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
09.A.7 Afname van intensieve veehouderijbedrijven in extensiveringsgebieden natuur	Aantal intensieve veehouderijbedrijven in extensiveringsgebieden natuur (verplaatsters en beëindigers)	BIV*: 90/2010 VIV*: 90/2013	8	10	12	15	15
09.A.8 Het zich kunnen ontwikkelen van intensieve veehouderijbedrijven in landbouwontwikkelingsgebieden	Aantal operationele LOG's; aantal naar LOG's en/of duurzame locaties verplaatste bedrijven			7	7	6	6
09.A.9 Het zich kunnen ontwikkelen van glastuinbouwbedrijven in concentratiegebieden		Tot 2015 planologische ruimte beschikbaar voor een groei van het					

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
	aantal ontwikkelde ha in projectvestigingsgebieden	areaal tot 1500 ha netto glas.			85 ha		750 ha
	overige concentratiegebieden				10	20	250 ha
09.A.10 Afname van glastuinbouw in kwetsbare gebieden	Aantal ha te saneren en eventueel verplaatsen uit kwetsbaar gebied (Groene hoofdstructuur en Agrarische hoofdstructuur-landschap).	Tot 2015 circa 75 ha (= ca 75 bedrijven)		13 ha	10 ha	5 ha	10 ha

* BIV: beëindiging intensieve veehouderij / VIV: verplaatsing intensieve veehouderij

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	2.390	5.294	1.493	1.105	1.065	150
Wettelijk/EU	854	15.631	15.490	13.257	10.422	12.573
Kapitaallasten investeringen	1.272	2.361	3.658	4.780	5.806	6.820
Lasten	4.516	23.285	20.641	19.143	17.293	19.543
Herkomst middelen						
EU	0	1.439	1.454	1.223	1.200	1.448
Rijk	127	11.533	11.328	9.765	6.993	8.436
Overig	870	1.963	0	698	0	0
Baten	997	14.935	12.782	11.685	8.194	9.884
Saldo lasten en baten	-3.519	-8.351	-7.859	-7.457	-9.100	-9.659
Bijdr.res.sanering glastuinbouw en sloop bebouwing buitengebied	1	1.301	974	953	1.063	1.100
Bijdr.res. Cofinanciering POP- programma	0	9	9	0	0	0
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	2.651	2.699	2.270	2.229	2.688
Bijdrage uit alg. middelen	3.518	4.390	4.177	4.235	5.809	5.870
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.sanering glastuinbouw/ sloop bebouwing buitengeb.	7.551	8.213	7.240	6.985	5.922	4.822
Res.cofinanciering POP-programma	3.733	5.636	4.944	2.821	598	1.308
Res.investeringsbudget landelijk	4.329	10.841	11.527	12.891	14.336	10.673

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
gebied						
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Beëindiging intensieve veehouderij						7.750
Verplaatsing intensieve veehouderij	2.513	8.939	8.635	10.578	8.695	4.912
Verplaatsing intensieve veehouderij ILG	1	2.008	2.045	1.719	1.688	2.036
Sanering glastuinbouw*	1.445	3.205	6.150	1.100	1.100	
Sloop overtollige bebouwing buitengebied*	0	2.800	4.000	1.800	400	
Grondportefeuille RLG	7.859	8.294	-5.000	-5.000	-2.000	
Strategische grondportefeuille	4.112	5.888				
		Formatie-inzet	11 fte			

*) beide investeringen komen om BBV-technische redenen niet op het investeringsschema van de provincie voor maar moeten worden verantwoord als vlottende activa. (BBV: Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten)

Toelichting

Lasten en baten

De autonome middelen lijken in 2009 fors af te nemen ten opzichte van 2008 als gevolg van het feit dat in 2009 nog geen middelen zijn opgenomen voor het PMJP (Provinciaal meerjarenprogramma landelijk gebied) zoals die beschikbaar zijn gesteld bij het bestuursakkoord.

In 2008 was hiermee ruim € 3 miljoen gemoeid. Daarnaast was in 2008 de afronding van het project de Kuil/Molenhoefstraat te Udenhout opgenomen van bijna € 0,5 miljoen.

Vanaf 2007 is de Wet inrichting landelijk gebied (WILG) van kracht, waarbij de provincie verantwoordelijk is voor het behalen van Rijksdoelen. Hiertoe is een bestuursovereenkomst gesloten met bijbehorende Rijksmiddelen (ILG- middelen). Deze middelen zijn voor het eerst in 2007, maar vooral vanaf 2008 in de begroting opgenomen. In totaal is voor de uitvoering in het landelijk gebied in 2009 ruim € 163 miljoen opgenomen in de begroting, waarvan € 103 miljoen van de provincie, €55 miljoen van het rijk en € 5 miljoen van de Europese Unie. Het grootste deel van deze middelen is gericht op het bereiken van de doelen voor natuur, landschap, water, milieu en de landbouw. Van de €163 miljoen is voor de prestaties in 09.01 ruim € 11,3 miljoen (2008: € 11,5 miljoen) gemoeid aan Rijksgeld voor met name Verplaatsing intensieve Veehouderijen (€ 3,4 miljoen) en

verbeteren van de landbouwkundige structuur (€ 7,9 miljoen). De provinciale cofinanciering vindt plaats uit de reserve ILG en bedraagt in 2009 € 2,7 miljoen. De kapitaallasten stijgen ieder jaar met ruim € 1 miljoen met name als gevolg van de investeringen in de Provinciale Verplaatsingsregeling van intensieve veehouderijen.

Investerings.

Voor de verplaatsing en beëindiging van intensieve veehouderijen in extensiveringsgebieden is bij de Najaarsnota 2002 en het bestuursakkoord 2003 – 2007 een totaal krediet beschikbaar gesteld van € 72,5 miljoen. In 2005 hebben PS besloten om een deel van het krediet van de beëindigingssubsidie naar voren te halen en in te zetten voor verplaatsing. Daarnaast heeft het rijk voor 2005 en 2006 € 8 miljoen (onder voorwaarden) beschikbaar gesteld voor verplaatsing van intensieve veehouderijen. Inmiddels is sinds 2003 in vier tranches (respectievelijk € 9 miljoen, € 5 miljoen, € 44 miljoen en € 25 miljoen) totaal € 83 miljoen beschikbaar gesteld. De laatste € 25 miljoen betreft feitelijk inzet van ILG – middelen, die niet onder de investeringen worden verantwoord, maar onder de exploitatie uitgaven (zie hierboven).

Met de totale inzet van € 83 miljoen kunnen naar schatting 100 tot 110 bedrijven worden verplaatst, afhankelijk van grootte en bouwjaar.

Het beschikbare krediet voor 2009 is gebaseerd op het verwachte kasritme (voorschotten en afrekeningen). Het beschikbare krediet is opgesplitst in vier componenten:

- a. Vergoeding waarde opstallen;
- b. Voorfinanciering sloopvergoeding;
- c. Vergoeding verplaatsingskosten;
- d. Uitvoeringskosten.

Met betrekking tot onderdeel (b) kan worden opgemerkt dat dit tijdelijk uit dit krediet wordt gefinancierd. De uitgaven zullen (naar schatting) tot een bedrag van € 9,2 miljoen worden terugverdiend via de verbrede aanpak ruimte voor ruimte (zie ook paragraaf 4 weerstandsvermogen).

Voor de beëindigingsregeling intensieve veehouderijen is € 16 miljoen beschikbaar gesteld bij het bestuursakkoord. De uitgaven die hiermee samenhangen zullen via de exploitatie worden verantwoord, maar zijn nu nog niet in de raming 2009 opgenomen.

In december 2005 hebben Provinciale Staten ingestemd met de verbrede aanpak ruimte voor ruimte. Deze bestaat uit twee regelingen, namelijk 'Sanering Glastuinbouwlocaties' en 'Sloop Overtollige Bebouwing in het Buitengebied (SOBB)'.

Voor subsidies en saneringsprojecten met betrekking tot Glastuinbouw is tot en met 2011 een bedrag van in totaal € 22 miljoen beschikbaar, welke via drie tranches (van twee jaar) beschikbaar worden gesteld.

De geïnvesteerde middelen worden door middel van de ontwikkeling en verkoop van ruimte voor ruimte kavels terugverdiend. Hiervoor is ultimo 2005 met de private partijen uit de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR) een Vervolgsamenwerkingsovereenkomst (SOK2) aangegaan.

De rentekosten komen voor rekening van de provincie en worden afgedekt door de "Reserve sanering glastuinbouw en sloop ongewenste bebouwing buitengebied" en zijn geraamd op maximaal € 7 miljoen tot en met 2014.

Ultimo 2008 bedraagt het maximaal beschikbare krediet voor de grondportefeuille Revitalisering Landelijk Gebied € 20 miljoen. In 2009 wordt dit verlaagd naar € 15 miljoen. Bij de behandeling van de begroting en najaarsbrief zal een voorstel worden gedaan om de kredieten m.b.t. de Grondportefeuille RLG en Strategische Grondportefeuille te incorporeren in het, bij de voorjaarsnota 2008 beschikbaar gestelde krediet van € 100 miljoen voor de grondportefeuille.

Relatie met beleidsprestaties:

Voor beëindiging van 90 intensieve veehouderijen in 2009 en 2010 zal € 14 miljoen bestuursakkoordmiddelen beschikbaar worden gesteld (via Najaarsbrief 2008).

Voor verplaatsing van 12 intensieve veehouderijen is in 2009 een investeringskrediet beschikbaar van ongeveer € 10,7 miljoen. Hierin zijn echter ook de voorschotten opgenomen van bedrijven die pas ná 2009 gaan verplaatsen.

Ten behoeve van de ontwikkeling van intensieve veehouderijen in 7 landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's) is in 2009 een bedrag van ruim € 12,5 miljoen beschikbaar. Hiervan is een groot deel Rijks en Europees geld, namelijk € 9,4 miljoen.

In 2009 is er via het bestuursakkoord (maar nog niet in de begroting 2009 opgenomen) € 1,2 miljoen beschikbaar voor het zich kunnen ontwikkelen van glastuinbouwbedrijven in concentratiegebieden.

Het doel is om in 2009 10 ha afname van glastuinbouw in kwetsbare gebieden te realiseren. Hiervoor is, middels een investeringskrediet , ruim € 6 miljoen beschikbaar.

09.02 Creëren van nieuwe landschappen

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
09.A Een Brabants platteland waar het goed wonen, werken en recreëren is.	a. Programmaplan Mooi Brabant	Cie R-1222	2010	Stimulerende en uitvoerende rol	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
09.A.11 Mooie dingen toevoegen: - creëren nieuwe landschappen	- Realisatie nieuw landgoed in 2011 - Regionale ontwerpateliers als input voor de landschapsvisie en daarmee de structuurvisie RO ¹⁾	1 in 2018					1
- versterken identiteit dorp + stad	- Locatie Sterksel als pilot LOG tot uitvoering brengen - Projectlocatie glastuinbouw Dinteloord realiseren	1 600 ha					1
	- Ruimte voor Ruimte-locaties	3					3
	- Km herstelde Dommel door Eindhoven	17					17
	- Ontwikkeling van 3 dorpse woonmilieus	3				2	3

¹⁾ Afhankelijk van de nieuwe structuurvisie

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	0	550	550	1.150	938	0
Wettelijk/EU	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	550	550	1.150	938	0
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	0	-550	-550	-1.150	-938	0
Bijdrage uit alg. middelen	0	550	550	1.150	938	0
		Formatie-inzet	5 fte			

Toelichting

Lasten en baten

Vanaf 2008 is via het bestuursakkoord 2007 – 2011 voor het programma Mooi Brabant een bedrag van ruim € 3 miljoen beschikbaar gesteld voor het creëren van nieuwe landschappen. De grootste uitgaven worden pas in 2010 en 2011 voorzien.

Relatie met beleidsprestaties:

Voor het creëren van nieuwe landschappen is in de bestuursperiode € 2,3 miljoen beschikbaar, waarvan € 0,4 miljoen in 2009.

Ten behoeve het versterken van de identiteit van dorp en stad is in de periode 2008 t/m 2011 een bedrag van € 1,1 miljoen geraamd. In 2009 is nog maar € 150.000 budget nodig.

09.90 Regievoering

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
09.A Een Brabants platteland waar het goed wonen, werken en recreëren is.	Reconstructie en gebiedsplannen PMJP (ILG-deel). Provinciale cofinanciering ILG	25/05 61/06 65/06	2010 2010 2010	Provincie is verantwoordelijk, voert deels zelf uit en regisseert uitvoering door anderen, zoals Rijk/gemeenten/Waterschappen/maatschappelijke organisaties . Hierbij wordt subsidieverlening ingezet.	Provincie heeft gekozen voor 7 regionale reconstructie- en 2 gebiedscommissies. Dit zijn adviescommissies van GS. Voor programmering van de uitvoering in hun regio en sommige budgetten is sprake van een zwaarwegend advies. Uitvoering gebeurt door individuele partijen of in samenwerking, evt. in de vorm van bestuurscommissies.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
09.A.12 Realiseren PMJP	% realisatie PMJP ¹⁾	100%					

¹⁾ Uitgangspunt daarbij is wel dat het Provinciaal Meerjaren Programma landelijk gebied (PMJP) gebaseerd is op een realistische meerjarenplanning.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	8.044	24.385	17.560	8.777	6.760	1.254
Wettelijk/EU	645	2.911	1.030	870	870	870
Kapitaallasten investeringen	189	96	280	280	280	280
Lasten	8.878	27.392	18.870	9.927	7.910	2.404
Herkomst middelen						
EU	393	1.378	580	580	580	580
Rijk	119	50	0	0	0	0
Overig	1.858	96	280	280	280	280
Baten	2.370	1.524	860	860	860	860
Saldo lasten en baten	-6.508	-25.868	-18.010	-9.067	-7.050	-1.544
Bijdr.res.cofinanciering Europese programma's	0	100	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Bijdr.res. Cofinanciering POP-programma	90	1.583	650	2.340	2.440	290
Bijdr.res. uitvoeringsimpuls reconstructie	3.065	17.356	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	3.353	6.830	17.360	6.727	4.610	1.254
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.cofin.Europese progr.	932	13.050	13.050	13.050	13.050	13.050
Res.cofinanciering POP-programma	3.733	5.636	4.944	2.821	598	1.308
Res.uitvoeringsimpuls reconstructie	12.356	0	0	0	0	0
		Formatie-inzet	63 fte			

Toelichting

Lasten en baten / relatie met beleidsprestatie

In 2008 is voor de uitvoeringsimpuls reconstructie een bedrag geraamd van € 17,4 miljoen aan autonome middelen (2007: € 3 miljoen gerealiseerd) en in 2009 neemt dit af naar € 8,6 miljoen om vervolgens naar nul af te nemen in 2010. In 2008 vindt dekking hiervan plaats via de reserve.

In 2009 heeft de provincie voor de POP 2 (waaronder de leader groepen) een bedrag geraamd van ruim € 1 miljoen (in 2008 was dit nog bijna € 3 miljoen, inclusief afwerking oude POP periode). Het betreft hier zowel de Europese als de provinciale bijdrage.

De kapitaallasten stijgen in 2009 als gevolg van een geplande kapitaaldeelname in de ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte CV II van € 1,4 miljoen.

Bijdragen uit reserves en uit de algemene middelen

In 2009 is er geen dekking voorzien vanuit de reserve cofinanciering doelstelling 2.

De lagere bijdrage in 2009 ten opzichte van 2008 vanuit de reserve cofinanciering Plattelands-ontwikkelings Programma (POP) hangt uiteraard samen met de lagere raming aan uitgaven in 2009 voor de cofinanciering van POP projecten.

In 2009 wordt geen (indirecte) dekking in de begroting voorzien vanuit de reserve uitvoeringsimpuls. De bijdragen worden direct ten laste gebracht van de exploitatie. Niet gerealiseerde uitgaven die gepland waren in 2008 zullen in de reserve uitvoeringsimpuls blijven en doorschuiven naar volgende jaren.

10 Wonen

Algemeen	180
10.01 Subsidies en projecten	182

Algemeen

Portefeuillehouders
drs. P.L.A. Rüpp

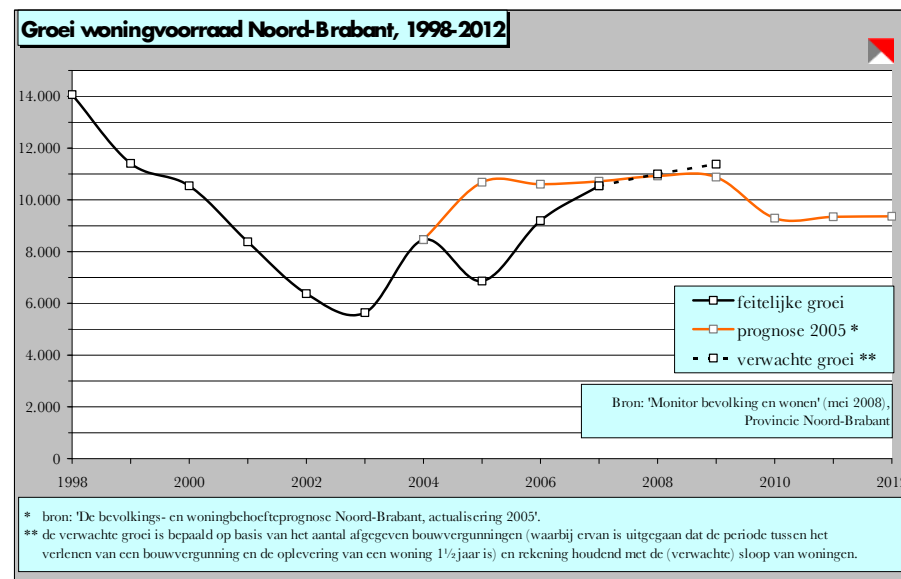
Inleiding

‘Het wonen’ is een centraal thema in het provinciale beleid. Het is van provinciaal belang, dat de (regionale) woningmarkt goed functioneert. Dit betekent, dat er voldoende woningen worden gebouwd (kwantitatief doel), er een gevarieerd en aantrekkelijk aanbod is van woningen en woonmilieus die aansluiten op de vraag van de woonconsument en er oog is voor kwaliteitsverbetering van de bestaande woningvoorraad en woonomgeving (kwalitatieve doelen). In het Bestuursakkoord 2007-2011 ‘Vertrouwen in Brabant’ is bovenstaande lijn ook terug te vinden: *“Het provinciebestuur stimuleert de continuïteit in de woningbouw..... De woningbouw moet in Brabant vaart houden. Er wordt naar gestreefd dat er ieder jaar minimaal 10.000 woningen (netto) gebouwd worden. Met name de bouw van woningen voor starters wordt bevorderd. De ambitie is om 4.000 woningen extra voor starters te bouwen in de komende 4 jaar. Ook worden nieuwe vormen als collectief particulier opdrachtgeverschap bevorderd”.*

Op het vlak van de woningbouw en het verminderen van de woningbouwstagnatie is de laatste jaren door de provincie het nodige in gang gezet. De rol van de provincie om de woningmarkt en de bouwproductie te beïnvloeden zijn echter vrij beperkt. De woningbouw wordt feitelijk uitgevoerd door projectontwikkelaars en woningbouwcorporaties. De gemeenten zijn hierbij de belangrijkste regisseur. Zij sturen woningbouwontwikkelingen door bestemmingsplannen op te stellen en bouwvergunningen af te geven. De rol van de provincie is bijvoorbeeld om te zorgen voor een duidelijk ruimtelijk referentiekader voor toekomstige ontwikkelingen. Met de uitwerkingsplannen voor de stedelijke en de landelijke regio's is dit kader gecreëerd. Verder speelt De provincie een rol als het gaat om stimuleren met subsidies en uitwisseling van kennis- en informatie.

Groei Brabantse woningvoorraad in jaren niet zo hoog

In 2007 is de woningvoorraad in Noord-Brabant met 10.550 woningen (ruim 1%) toegenomen. Indicaties voor 2008 en 2009 komen uit op een groei van rond of iets boven de 11.000 woningen.

Nu de woningbouw weer op gang is gekomen, is het vervolgens zaak continuïteit in de productie te krijgen. De komende 10 jaar zal de Brabantse woningvoorraad met 100.000 woningen moeten toenemen. De lijn van ‘bouwen, bouwen, bouwen’ begint vruchten af te werpen. En die lijn wil de provincie ook de komende jaren vasthouden. Wel blijven de nodige inspanningen geboden, zowel wat de kwantiteiten als de kwaliteiten betreft. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de zorg voor voldoende harde plancapaciteit, met name voor de kortere termijn. Ook de betaalbaarheid van het wonen en de opgaven rond wonen met zorg en welzijn spelen een belangrijke rol bij de voortgang van de woningbouw, evenals een goede aansluiting van vraag en aanbod op de (regionale) woningmarkt. Uit provinciale analyses van gemeentelijke nieuwbouwprogramma's blijkt dat vraag en aanbod niet altijd even goed ‘matchen’, waarbij het vooral gaat om de (te) grote aantallen appartementen in de plannen, de (te) geringe aantallen goedkope koopwoningen en het (sterk) teruggelopen particulier opdrachtgeverschap (de ‘eigenbouw’).

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Vastgelegd in PS-nota	Indicator	Streefwaarde	2006 (t-3)	2007 (t-2)	2008 (t-1)	2009 (t)	2010 (t+1)	2011 (t+2)
			+ jaar	Begroot Realisatie	Begroot Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
10.A Voldoende woningbouw in Noord-Brabant	De beleidsbrief Bevolkings- en woningbehoefteprognose (2005)	groei van de woningvoorraad	100.000 (tussen 2005 en 2015)	10.000 9.200	10.000 10.550	10.000 10.900 ¹⁾	10.000 10.900 ¹⁾	10.000	10.000

¹⁾Opgenomen is de verwachte (netto) groei van de woningvoorraad, bepaald op basis van het aantal recent afgegeven bouwvergunningen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	17.420	32.219	30.709	12.321	5.325	943
<i>Waarvan apparaatskosten</i>	<i>765</i>	<i>548</i>	<i>530</i>	<i>514</i>	<i>493</i>	<i>484</i>
Baten	15.702	25.482	25.573	6.342	0	0
Saldo	-1.717	-6.738	-5.136	-5.980	-5.325	-943
		Formatie-inzet	5 fte			

10.01 Subsidies en projecten

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
10.A Voldoende woningbouw in Noord-Brabant	De beleidsbrief Bevolkings- en woningbehoefteprognose (2005)	PS ../..	2008	-Adviserende en informerende rol m.b.t. leveren informatie aan gemeenten. -Stimulerende rol -Toezichhoudende taak i.k.v. huisvesting statushouders.	Informatie en kennisuitwisseling via regionale planningsoverleggen Subsidies o.a. Budget Locatiegebonden Subsidies (BLS), Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV). Stimuleringsregeling goedkope koop.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
10.A.1 Informatievoorziening aan gemeenten over woningvoorraad	- Monitor Bevolking en Wonen - Bevolkings- en woningbehoefte-prognose - Regionale ontwikkelingsstrategieën voor wonen						
10.A.2 Groei aantal woningen	- Aantal opgeleverde woningen ¹⁾ - Aantal opgeleverde goedkope starterswoningen ¹⁾ basisambitie plusambitie - Aantal woningen via Collectief Particulier Opdrachtgeverschap	6.650 woningen (2007 t/m 2011) 4.250 woningen (2007 t/m 2011) 1000	6.066 1.000	7.225 2.000 175	7.180 2.600 275	1.050 1.550 275	2.700 275

	(CPO) gerealiseerd						
10.A.3 Realisatie stedelijke vernieuwing							

¹⁾ Het gaat om de bouw van goedkope koopwoningen met een koopprijs van maximaal €170.000- (prijspeil 2007, wordt jaarlijks geïndexeerd). De stimuleringsregeling start in de loop van 2008, met terugwerkende kracht tot 1-1-2007. Dit betekent, dat de prestaties uit 2007 pas in 2008 (financieel) tot verantwoording komen.

Toelichting indicatoren

10.A.1 Monitor Bevolking en Wonen

De 'monitor bevolking en wonen' toont, op provinciaal, regionaal en gemeentelijk schaalniveau een actueel beeld van ontwikkelingen van bevolking en woningbouw in Noord-Brabant. De 'stagnatie-indicator' hierbinnen geeft aan in welke mate het geplande woningbouwprogramma daadwerkelijk wordt gerealiseerd en (dus ook) de mate waarin de woningbouw stagneert. De 'capaciteitsindicator' laat zien hoe het toekomstige woningbouwprogramma in plannen is opgenomen en dus of er voldoende of onvoldoende (harde) plancapaciteit is. De 'monitor bevolking en wonen' wordt maandelijks geactualiseerd. De monitor wordt opgesteld in samenwerking met gemeenten.

10.A.1 Bevolkings- en woningbehoefteprognose

Ten minste eenmaal per bestuursperiode wordt de provinciale *bevolkings- en woningbehoefteprognose* geactualiseerd. Zo bestaat steeds een actueel beeld van toekomstige bevolkingsontwikkelingen, veranderingen in de bevolkingssamenstelling en de hiermee samenhangende woningbehoefte en kunnen kwantitatieve en kwalitatieve effecten hiervan op de woningmarkt worden aangegeven. De huidige prognose dateert uit 2005 en is in 2008 geactualiseerd. De Bevolkings- en woningbehoefteprognose wordt ter beschikking gesteld aan gemeenten.

10.A.1 Regionale ontwikkelingsstrategieën voor wonen (voortgangsrapportages woningbouw)

Met de lijn die is ingezet met de zogenoemde 'regionale ontwikkelingsstrategieën voor wonen' brengt de provincie, naast kwantitatieve, ook de kwalitatieve ontwikkelingen op de woningmarkt in beeld. Samen met de Brabantse regio's voert de provincie (jaarlijks) regionale woningmarktanalyses uit. Zo bestaat steeds een actueel beeld van wat er speelt op de regionale woningmarkt, waar knelpunten zijn of dreigen en welke strategieën

ingezet moeten worden om de voortgang van de woningbouwproductie te bevorderen. Dit gebeurt met concrete, gerichte uitvoeringsstrategieën en regiospecifieke bestuurlijke afspraken, waarbij regionale samenhang en afstemming centraal staan.

10.A.2 Stimuleringsregeling goedkope koop en collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO)

Om bij te dragen aan een betere aansluiting van vraag en aanbod stelt de provincie twee stimuleringsregelingen in. De *'stimuleringsregeling goedkope koop'*, waarvoor €16 miljoen beschikbaar is, beoogt de betaalbaarheid van woningen voor starters te vergroten door gemeenten subsidie te geven voor het bouwen van goedkope koopwoningen. De provincie maakt afspraken met gemeenten voor het bouwen van 10.900 goedkope koopwoningen in de periode 2007-2011. Met de *'stimuleringsregeling collectief particulier opdrachtgeverschap' (CPO)* wil de provincie bereiken dat er meer woningen (en m.n. voor starters) in CPO gebouwd worden. Er is €4 miljoen beschikbaar om CPO-initiatieven te ondersteunen.

10.A.3 Realisatie stedelijke vernieuwing (ISV)

De provincie stimuleert kwaliteitsverbetering van het stedelijk gebied (stedelijke vernieuwing) en verstrekt daarvoor ISV-2 budget (rijksgeld) aan 'niet-rechtstreekse gemeenten' (programma- en projectgemeenten). Voor de periode 2005-2009 betreft het ca. €55 miljoen. Gemeenten zetten het geld in voor de herstructurering van niet goed functionerend of verouderd stedelijk gebied, waarbij ook milieuproblemen worden aangepakt. De provincie draagt zelf bij aan stedelijke vernieuwing, o.a. door het stimuleren van de herstructurering van bedrijventerreinen en stedelijke zones en het inzetten op leefbare wijken en dorpen (bestuursakkoord). *(NB: de provincie heeft zelf geen kwantificeerbare doelstellingen voor ISV, tenzij je als doel stelt om te zorgen dat er genoeg projecten zijn om het beschikbare budget in zijn geheel te kunnen inzetten. Nog beschikbaar voor 2008 en 2009 voor ISV-2 is €2,2 mln, waarvan voor €1,9 mln al conceptaanvragen zijn ingediend. Daarnaast is nog €0,1 mln beschikbaar uit Stads-dorpsvernieuwingsbudget en ISV-1 budget).*

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom	150	7.160	4.528	5.033	4.542	202
Wettelijk/EU	16.504	24.512	25.651	6.775	289	257
Kapitaallasten investeringen	0	0	0	0	0	0
Lasten	16.654	31.671	30.179	11.807	4.832	459
Herkomst middelen						
EU	0	0	0	0	0	0
Rijk	15.702	25.482	25.573	6.342	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Baten	15.702	25.482	25.573	6.342	0	0
Saldo lasten en baten	-952	-6.190	-4.606	-5.466	-4.832	-459
Bijdr.Res.stimulering voorbereiding stedelijke vernieuwing	102	213	213	113	41	0
Bijdrage Alg.Reserve - Vinex	169	155	150	80	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	681	5.822	4.244	5.273	4.791	459
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res.stimulering voorbereiding stedelijke vernieuwing	578	366	153	41	0	0
		Formatie-inzet	5 fte			

Toelichting

Vanaf 2008 zijn de bestedingen van de 'oude' rijksuitkeringen in het kader van Stads - en dorpsvernieuwing, ISV - I en BLS* - VINEX weer zichtbaar in de begrotingscijfers van de gewone dienst. Hierdoor ontstaat in 2008 een toename van ruim € 8 miljoen, die doorwerkt in 2009 en (naar verwachting) eindigt in 2010. Daarnaast eindigt in 2010 de ISV - II periode, waardoor er lagere uitgaven (en inkomsten) worden verwacht van ongeveer € 10 miljoen. (*BLS: besluit locatiegebonden subsidies)

De autonome middelen die de provincie vanaf 2008 gaat inzetten zijn bedoeld voor de stimulering van 'goedkope koopwoningen' en 'collectief particulier opdrachtgeverschap'. Het betreft een bedrag van € 20 miljoen voor de periode 2008 tot en met 2011. Daarnaast is er in deze periode een bedrag beschikbaar van € 0,5 miljoen voor pilots in het kader van nieuw dorps wonen.

Bijdragen uit reserves en uit de algemene middelen

De bijdragen uit reserves zijn gebaseerd op de bestedingsplannen van de reserves zoals die bij de Voorjaarsnota 2008 zijn opgesteld.

De bijdrage uit de algemene middelen betreft het saldo van de lasten en baten minus de bijdragen uit reserves.

Algemeen financieel beleid

Algemene dekkingsmiddelen

188

Stelposten

190

Algemeen financieel beleid

Portefeuillehouder:
mr.A.M. Essed

De exploitatiebegroting van de provincie bestaat naast de tien programma's uit het onderdeel algemeen financieel beleid. Tot het algemeen financieel beleid worden de algemene dekkingsmiddelen en de stelposten gerekend.

Algemene dekkingsmiddelen

Elk programma heeft in de begroting naast de lasten van dat programma, ook baten die direct tot dat programma behoren. Deze baten zijn meestal niet toereikend om de lasten te kunnen dekken. Tegenover de nadelige saldi op de programma's staan de algemene dekkingsmiddelen die op het onderdeel algemeen financieel beleid zijn geraamd.

Tot de algemene dekkingsmiddelen worden gerekend:

- De opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting;
- De uitkering uit het provinciefonds;

- De dividenden
- Het saldo van de financieringsfunctie
- De overige algemene dekkingsmiddelen.

De in omvang belangrijkste algemene dekkingsmiddelen van de provincie bestaan uit de inkomsten van de provinciale opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting. Daarnaast staan diverse overige algemene inkomsten waaronder de dividendopbrengsten en bespaarde rente door interne financiering. De algemene inkomsten dragen bij aan:

- Het waarborgen van de zelfstandige financiële positie van de provincie.
- Het handhaven van een reël sluitende begroting op korte en middellange termijn.
- Het verzekeren van een evenwichtige inkomstenontwikkeling.

Specificatie algemene dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten						
Dividenden	9	0	0	0	0	0
Financieringsfunctie	9.420	17.968	12.040	14.972	10.648	15.765
Overige algemene dekkingsmiddelen	591	0	0	0	0	0
Totaal lasten	10.020	17.968	12.040	14.972	10.648	15.765
Baten						
Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting	199.376	203.026	205.057	207.107	209.178	211.270
Uitkering provinciefonds	107.357	115.445	120.268	123.311	125.853	128.058
Dividenden	396.748	123.015	123.483	123.483	123.483	100.983
Financieringsfunctie	52.368	66.453	57.903	50.551	45.235	44.482
Overige algemene dekkingsmiddelen	35.831	841	36	36	36	36
Totaal baten	791.680	508.779	506.747	504.488	503.785	484.830

Toelichting

Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting

Op basis van de omvang en de samenstelling van het wagenpark en de hoogte van het opcententarief is de verwachte opbrengst in de begroting bepaald. Het opcententarief per 1 april 2008 bedraagt 71,6 opcenten geheven over de in de wet vastgelegde hoofdsom per gewichtscategorie. Conform het uitgangspunt bij het bestuursakkoord, wordt het opcententarief deze bestuursperiode niet verhoogd voor prijsontwikkeling en blijft het tarief dus op het zelfde niveau.

(zie ook de paragraaf provinciale heffingen).

Uitkering provinciefonds

De inkomstenramingen in de begroting zijn gebaseerd op de gegevens van de junicirculaire 2007. De cijfers van de eind juni verschenen Juni-circulaire 2008 en de consequenties van de nieuwe rijksbegroting zullen zoals gebruikelijk betrokken worden bij de financiële actualisering in de Najaarsbrief. In de financiële prognose van maart jl. is uitgegaan van een nadelig effect van -/- € 1 miljoen. In afwachting van de nieuwe rijksbegroting waarvan de financiële effecten hun vertaling krijgen in de juni- en septembercirculaire wordt de raming thans niet verder aangepast. In de najaarsbrief komen we hierop terug.

Dividenden

De dividendinkomsten voor 2009 zijn geraamd op € 123,5 miljoen, waarvan € 122,5 miljoen van Essent en circa € 1 miljoen aan overige dividendontvangsten (zie ook de specificatie in bijlage 1 onder product 31.02.03).

Op grond van de winstverwachtingen van Essent wordt voor de periode 2009-2011 een dividendniveau aangehouden gelijk aan het dividend van 2007 dat in 2008 wordt uitgekeerd. De opbrengstraming voor 2012 e.v. zal te zijner tijd worden gezien in het licht van de dan ontstane situatie.

Financieringsfunctie

Het batige saldo van de financieringsfunctie (baten -/- lasten) bedraagt voor het jaar 2009 € 45,9 miljoen en betreft naast het rentevoordeel op de financiering van kapitaaluitgaven, in hoofdzaak de bespaarde rente op de reserves en voorzieningen. Deze reserves en voorzieningen kunnen als interne financieringsmiddelen worden ingezet

tot het moment van feitelijke aanwending, waardoor een geringer beroep op de kapitaalmarkt nodig is.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen betreffen de teruggave van omzetbelasting kantine en museum.

Stelposten

In de begroting is een beperkt aantal algemene stelposten opgenomen te weten:

bedragen x € 1.000	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
a. onvoorziene uitgaven	0	897	1.308	1.308	1.308	1.308
b. kosten van onderzoeken	0	176	188	200	213	219
c. in te zetten begrotingsruimte	0	68.826	51.599	44.711	39.194	106.573
d. uitwerking bestuursakkoord	0	3.151	30.968	24.568	19.075	0
e. saldo afwikkelingsverschillen	760	0	0	0	0	0

Toelichting

a. Onvoorzien

Voor alle programma's samen, is structureel jaarlijks een bedrag van € 1,3 miljoen voor onvoorzien geraamd.

b. Kosten van onderzoeken

Voor onderzoeken is op de post kosten van onderzoeken structureel € 0,2 miljoen opgenomen

c. In te zetten begrotingsruimte

De in te zetten begrotingsruimte komt voor de periode 2008-2011 conform Voorjaarsnota 2008 uit op € 204 miljoen. In 2009 is het bedrag aan vrije begrotingsruimte geraamd op € 51,6 miljoen. Na afloop van deze bestuursperiode in 2012 is op deze post een bedrag geraamd van € 106,6 miljoen.

d. Uitwerking bestuursakkoord

Binnen de stelpost uitwerking bestuursakkoord 2008 t/m 2011 is in 2009 nog € 31 miljoen beschikbaar. Dit bedrag loopt af tot € 24,6 miljoen in 2010 en € 19,1 miljoen in 2011.

Paragraaf 1

Integrale veiligheid

Inleiding	194
Openbare orde en rampenbestrijding	195
Externe veiligheid	198
Sociale veiligheid	200
Water en veiligheid	202
Verkeersveiligheid	204

Integrale veiligheid

Portefeuillehouders:

mw. J.R.H. Maij-Weggen, O.Hoes, mw.drs.S.C.van Haften-Harkema, mw.drs. J.M.P. Moons, mw. drs. C. Steffens – van Nieuwenhuizen

Inleiding

November 2007 hebben Provinciale Staten met de notitie ‘Brabant Veiliger’ de uitwerking van het bestuursakkoord 2007-2011 voor integrale veiligheid vastgesteld. Als centrale doelstelling geldt daarbij het stimuleren van de ketensamenwerking tussen alle bij veiligheid in Noord-Brabant betrokken partijen. Vanuit een “boven de partijen” positie geeft de Provincie sturing aan de gezamenlijke aanpak van veiligheid, lokaal en over de grenzen van gemeenten en regio’s heen. Voor rampenbestrijding en externe veiligheid krijgt daarnaast de samenwerking met België de komende periode specifieke aandacht. De uitvoering van het externe veiligheidsbeleid (productie, opslag en transport van gevaarlijke stoffen) wordt bevorderd door het uitvoeren en subsidiëren van projecten in het kader van het uitvoeringsprogramma Brabant Veiliger en de in juni 2008 door PS vastgestelde beleidsvisie externe veiligheid.

Voor het thema sociale veiligheid richten wij ons deze periode op de verdere ontwikkeling van het netwerk van veiligheidshuizen. Dit doen we via “Samen investeren in Brabant(stad)” en ondersteuning van de overige veiligheidshuizen. We richten ons op verdere regionalisering , preventie- en nazorgtrajecten en een gezamenlijk volgsysteem. Om beter zicht te krijgen op de veiligheidsbeleving in Noord-Brabant zal vanaf 2009 ingezet worden op deelname van zoveel mogelijk

Brabantse gemeenten aan de Veiligheidsmonitor. De resultaten van de monitor kunnen gebruikt worden bij het opstellen en uitvoeren van lokale integrale veiligheidsplannen.

In 2015 moeten de hoogwaterbeschermingsmaatregelen (Ruimte voor de rivier en dijkverbeteringen) zijn afgerond. De komende jaren vindt met rijksgeld de planontwikkeling voor 5 Brabantse dijkverbeteringsprojecten plaats. Vanaf 2011 worden deze dijkverbeteringen uitgevoerd. Het project Overdiepe polder wordt op dit moment door de Provincie getrokken. De uitvoering zal in 2010 over gaan naar waterschap Brabantse Delta.

In het kader van het uitvoeringsprogramma van het Routeplan Verkeersveiligheid wordt een aantal mensgerichte maatregelen, zoals het Brabants Verkeersveiligheidslabel (BVL), Praktijkdagen Jonge autorijders en publiekscampagnes verkeersveiligheid genomen ter bevordering van de verkeersveiligheid. Daarnaast verbeteren we de verkeersveiligheid op de provinciale wegen door het aanbrengen van herkenbaarheidskenmerken.

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007 (t-2)	2008 (t-1)	2009 (t)	2010 (t+1)	2011 (t+2)
1 Brabant is optimaal voorbereid op rampen en crises	a. Resultaat doorlichtingsonderzoeken veiligheidsregio's en provincie (Inspectie Openbare Orde en Veiligheid)	a ¹					
	b. Toetsing gemeentelijke en regionale plannen (Provincie)	b. plannen zijn actueel en voldoen volledig aan wettelijke eisen (2007) ²	90 % Schatting	90 %	90 %	nvt	nvt
	c. Kwaliteitseisen veiligheidsregio's (AMvB)	c. Veiligheidsregio's voldoen aan de kwaliteitseisen van het Besluit Veiligheidsregio's (2011) ³	nvt	nvt	nvt	7-plus	nbn

Toelichting:

¹ Inspectie Openbare Orde en Veiligheid rapporteert in 2008 en 2009 n.a.v. de doorlichting van de voorbereiding op de rampenbestrijding in de provincie Noord-Brabant en de 3 veiligheidsregio's.

² Vanaf 2010 (inwerkingtreden Wet veiligheidsregio's) eindigt naar verwachting het

provinciale toezicht op de gemeentelijke en regionale voorbereiding op rampen.

³ Vanaf 2010 (inwerkingtreden Wet veiligheidsregio's) wordt de kwaliteit van de voorbereiding op de rampenbestrijding beoordeeld aan de hand van de Algemene Maatregel van Bestuur kwaliteitseisen rampenbestrijding. Vooruitlopend hierop sluit de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vanaf 2008 convenanten met de veiligheidsregio's af. Doelstelling is dat de voorbereiding op de rampenbestrijding in 2010 het cijfer 7-plus heeft.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevantie beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
1.1 Brabant is optimaal voorbereid op rampen en crises	Brabant Veiliger: uitwerking van bestuursakkoord 2007-2011 voor integrale veiligheid	BM/0550	2010*	- Verbindende rol tussen veiligheidspartners - Verantwoordelijk voor informatieverstrekking aan veiligheidsregio's en minister - Faciliterende rol door beschikbaar stellen informatie (RIS, veiligheidsnet)	- Periodiek bestuurlijk overleg CdK met voorzitters van de veiligheidsregio's - Ambtelijke liaisons in veiligheidsregio's, - Participatie in commissies grensoverschrijdende samenwerking rampenbestrijding - Subsiëring - Participatie in ontwikkeltraject informatieplatforms rampenbestrijding - Organiseren van themagerichte conferenties. - Aanwijzingsbevoegdheid CdK

* tussenevaluatie

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
1.1A Met de drie Brabantse veiligheidsregio's afspraken maken over regiogrensoverschrijdende samenwerking en over samenwerking met andere veiligheidspartners bij de voorbereiding op de rampenbestrijding	Vastgestelde afspraken	2011					
1.1B Deelname aan regionale en multidisciplinaire oefeningen	Aantal oefeningen	1 (2008)	1	1	1	1	1
1.1C. Toetsing gemeentelijke rampenplannen, rampbestrijdingsplannen en regionale beheersplannen	Toetsing binnen termijn van 3 maanden	100% (2007)	100%	100%	100%	n.v.t.	n.v.t.
1.1D. Uitvoering van de vervolgopdracht aan de commissie grensoverschrijdende							

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
samenwerking rampenbestrijding: - oefeningen	Grensoverschrijdende oefening Brabant Zuidoost - België	2010				1	
- gezamenlijke opleidingen en studiedagen	Symposium Grensoverschrijdende	Realisatie (2008 en 2009)		100 %	100%		
- afstemming en implementatie wetgeving	Samenwerking bij Rampen (bestuurlijk in 2008 en ambtelijk in 2009)						
- implementatie verdrag van Helsinki		Implementatie (2008)	100%	100%	nvt	n.v.t.	n.v.t.
- Belgische gegevens op risicokaart		Realisatie 2010				Gerealiseerd	
1.1E Na in werking treden Wet veiligheidsregio's (WVR) provinciale liaisons in alle regionale rampenstaven	Provinciale vertegenwoordiging tijdens oefeningen en daadwerkelijke rampen	Realisatie 2010				Gerealiseerd	
Provinciale vertegenwoordiging (toehoorder) in het Algemeen bestuur van alle veiligheidsregio's	Vertegenwoordiging gerealiseerd	Realisatie 2009			Gerealiseerd		
1.1F Implementatie artikel 37 WVR (wederzijdse informatieplicht minister-CdK-burgemeester bij crises).	Werkafspraken tussen minister, CdK en voorzitters veiligheidsregio's	Realisatie 2010				Gerealiseerd	

Wat mag het kosten?

Lasten x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Veiligheid en rampenbestrijding	190	208	210	212	215	95

Toelichting

zie ook programma 01 Bestuur, productgroep 01.04 Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding.

Integrale veiligheid - Externe veiligheid

Portefeuillehouders: O.Hoes

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
			(t-2)	(t-1)	(t)	(t+1)	(t+2)
1.2 Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	Wettelijke normen lucht, geluid, bodem en externe veiligheid. Streefwaarden geur*	Voldoen aan wettelijke normen					

* Gekozen indicatoren dragen bij aan een beeld van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, maar zijn niet dekkend.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevantie beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
1.2 Borgen kwaliteit fysieke leefomgeving	Integrale Strategie Milieu Bestuursakkoord 2008 (m.n. Schoon Brabant) Kadernota mei 2006 Programma Brabant Veiliger Beleidsvisie externe veiligheid	PS 38/06 PS 52/07 PS 37/06 nvt PS 31/08	jaarlijks 2010	Provincie heeft uitvoering deels in eigen hand. Betrokken partijen: bedrijven, gemeenten, rijk, regionale milieudiensten, regionale brandweer.	Ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg, subsidiëring, bijsturing op basis van monitoring en periodieke rapportages, vergunningverlening, handhaving, zonering/ruimtelijk ordeningsinstrumentarium

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2007	2008	2009	2010	2011
1.2A Stimuleren van de structurele, adequate uitvoering van het externe veiligheidsbeleid en het daartoe bevorderen van de samenwerking tussen gemeenten, provincies en regionale samenwerkingsverbanden d.m.v. uitvoering Programma Brabant Veiliger*	1. Vastgesteld uitvoeringsprogramma 200n+1 2. Toegekende subsidies 3. Uitgevoerde projecten	1 2009/2010 75 2009/2010 4 - 15 2009/2010	1 75 14	1 75 15	1 75 p.m.	1 75 p.m.	Pm 75 p.m.
1.2B Voorkómen en verminderen risico's voor de	1. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t.	14 (2011)	0	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde jaar	2007	2008	2009	2010	2011
leefomgeving door aanvullende (eigen) provinciale projecten en activiteiten zoals genoemd in de Beleidsvisie Externe veiligheid*	verantwoord vervoer gevaarlijke stoffen 2. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. verantwoorde ruimte voor risicovolle bedrijven 3. Uitgevoerde projecten en activiteiten m.b.t. (interne) samenwerking aan veiligheid	7 (2011) 4 (2011)	0 0	p.m. 3	p.m. 4	p.m. 4	p.m. 4
1.2C Gegevens externe veiligheid inzichtelijk*	Monitoringsprogramma: - vastgesteld - uitgevoerd	1 (2009) 1 (2009-2011)			1 1	1	1
1.2D Contacten met België zijn verstevigd *	Uitgevoerde uitwisselings- en samenwerkingsprojecten	6 (2011)	0	1	4	4	6

* Gekozen indicatoren dragen bij aan een beeld van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, maar zijn niet dekkend.

Toelichting

* Deze beleidsprestaties maken deel uit van programma Schoon Brabant. De uitwisselings/samenwerkingsprojecten met België zijn ook daar geaccordeerd (departement Leefmilieu, Natuur en Energie). De afspraak is om de (financiële) lasten gelijk te verdelen. Hiervoor zijn in de begroting nog geen middelen opgenomen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Externe veiligheid lasten	5.104	3.873	3.968	3.773	211	157
Externe veiligheid baten	4.723	3.476	3.476	3.476	14	0

Toelichting

Zie ook programma 04 Milieu, productgroep 04.02 Fysieke veiligheid.

Integrale veiligheid - Sociale veiligheid

Portefeuillehouders: mw.drs.S.C.van Haaften-Harkema

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007 (t-2)	2008 (t-1)	2009 (t)	2010 (t+1)	2011 (t+2)
1.3 Brabanders moeten zich veilig kunnen voelen (bestuursakkoord 2007-2011 paragraaf 8.7)	Veiligheidsmonitor	Nog niet beschikbaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.t.b.	n.t.b.

Toelichting:

Najaar 2009 zal naar verwachting een groot aantal gemeenten in Noord-Brabant de landelijk ontwikkelde Veiligheidsmonitor gaan hanteren. Deze monitor geeft ondermeer zicht in de mate van (on)veiligheidsbeleving, beleving van buurtproblemen en slachtofferschap. Omdat de monitor in 2009 voor het eerst wordt uitgevoerd in Noord-Brabant is nog geen streefwaarde hiervoor te geven.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
1.3 Brabanders moeten zich veilig kunnen voelen (bestuursakkoord 2007-2011 paragraaf 8.7)	Brabant Veiliger: uitwerking van bestuursakkoord 2007-2011 voor integrale veiligheid.	BM/0550	2010	De provincie heeft geen wettelijke taken, maar bevordert vanuit een "boven de partijen" positie de gezamenlijke aanpak van veiligheid, regionaal en provinciaal. Vanuit deze positie fungeert de provincie als samenbinder, faciliteerder, aanjager en lobbyist richting het Rijk. De invloed van de provincie is indirect van aard en aanvullend op de rol en taken die andere partijen in dit domein vervullen.	- Inbreng deskundigheid in ambtelijk en bestuurlijk overleg op lokaal en regionaal niveau - Verbinding leggen tussen partijen en naar het rijk - Subsidiëring.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
1.3A Realiseren van een Brabantbreed netwerk van (regionale) veiligheidshuizen	aantal (regionale) veiligheidshuizen	8 (2009)	7	7	8	8	8
1.3B Bevorderen van de deelname van gemeenten aan de tweejaarlijkse Veiligheidsmonitor	Het aantal B5-steden en overige gemeenten dat deelneemt aan de	Alle B5 steden en tenminste	0	0	Alle B5-steden en 25% van de overige gemeenten gebruiken	N.v.t. omdat monitor om het jaar wordt uitgevoerd	Alle B5-steden en 50% van de overige gemeenten gebruiken

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
	veiligheidsmonitor	50% van de overige Noord- Brabantse gemeenten gebruiken in 2011 de Veiligheids- monitor			de Veiligheidsmonitor		de Veiligheidsmonitor

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten Sociale veiligheid	1.837	700	0	0	0	0

Sociale veiligheid is onderdeel van programma 07 Jeugd, cultuur en samenleving,
productgroep 07.01 Zorg en welzijn

De middelen voor 2009 e.v. zijn nog niet verdeeld vanuit de stelpost bestuursakkoord.

Integrale veiligheid - Water en veiligheid

Portefeuillehouders: mw.drs. J.M.P. Moons

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Indicator	Streefwaarde + jaar	2006 (t-3)	2007 (t-2)	2008 (t-1)	2009 (t)	2010 (t+1)	2011 (t+2)
1.4 Een adequate bescherming van Brabant tegen overstromingen	Landelijke Hoogwaternorm	100% Voldoen aan de landelijke norm.*						

*In 2015 moeten de maatregelen gereed zijn die te maken hebben met het op orde brengen van de bescherming tegen overstromingen. (Ruimte voor de rivier-maatregelen en dijkverbeteringen).

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
1.4 Een adequate bescherming van Brabant tegen overstromingen.	a.Doelen, geld, middelen e.d. liggen vast in landelijke afspraken rond Ruimte voor de Rivier en Hoogwaterbeschermingsprogramma			Bevoegd gezag goedkeuring	Bestuurlijk/ambtelijk overleg Inbreng deskundigheid
	b. Waterhuishoudingsplan	PS 02/06.	Elke 4 jaar beleidsevaluatie	Initiator / uitvoerder	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
1.4A Verbetering dijken uit het hoogwaterbeschermingsprogramma *	Aantal verbeterde dijkvakken	5 stuks in 2015					
1.4B Ruimte voor de Rivier door uitvoeren / begeleiden projecten rivierbedvergroting**	Centimeter verlaging hoogwater	30 cm in 2015 (Overdiep)	0	0	0	0	0
1.4C Aanwijzing en normering regionale keringen	PS-besluit	2009			1		
1.4D Implementatie Europese richtlijn	Plan van aanpak	2009			x		

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
overstromingsrisico's							

* In dit programma dat met rijks geld wordt bekostigd staan 5 Brabantse dijkverbeteringsprojecten. De eerstkomende jaren zal vooral sprake zijn van planontwikkeling en procedures. De uitvoeringen zijn vanaf 2011 voorzien.

** Het betreft hier de projecten Noordwaard, Overdiepse polder en Krammer-Volkerak alsmede enkele dijkverhogingen. Het project Overdiepse polder wordt door de provincie getrokken. De uitvoering zal in 2010 overgaan naar waterschap Brabantse Delta en in 2015 gerealiseerd zijn.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Water en veiligheid lasten	3.493	7.757	6.122	3.116	2.762	2.677
Water en veiligheid baten	438	4.958	387	398	410	423

Water en veiligheid is onderdeel van programma 03 Water, productgroep 03.02 Hoogwaterbescherming.

Integrale veiligheid - Verkeersveiligheid

Portefeuillehouders: mw. Drs. C. Steffens – van Nieuwenhuizen

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk doel	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007 (t-2)	2008 (t-1)	2009 (t)	2010 (t+1)	2011 (t+2)
1.5 Vergroten van de veiligheid binnen het verkeer- en vervoerssysteem	Aantal verkeersdoden per jaar	Maximaal 143 (2010)	127	Max 143	Max 143	Max 143	Max 143

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
1.5 Vergroten van de veiligheid binnen het verkeer- en vervoerssysteem	Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan (PVVP) Beleidsvisie Externe Veiligheid	PS 53/06B PS 31/08	2010 2012	Provincie is verantwoordelijk voor de provinciale wegen, voert grotendeels zelf uit, en regisseert in mindere mate uitvoering door anderen. De provincie is beleidsontwikkelaar op het gebied van verkeer en vervoer (PVVP) en dat omvat ook goederenvervoer met gevaarlijke stoffen.	Communicatie en educatie m.b.t. de verkeersveiligheid op wegen van alle beheerders. Infrastructurale werken uitvoeren op provinciale wegen. Participatie, ambtelijk en bestuurlijk overleg en cofinanciering. Overleg via de GGA* teams en met Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE). Afstemming en prioritering van het maatregelenpakket en de uitvoering- Programma. Door te coördineren en te regisseren heeft de provincie direct en indirect mogelijkheden tot beïnvloeding op het gebied van vervoer gevaarlijke stoffen.

* GGA: gebiedsgerichte aanpak

Toelichting:

De Provincie is betrokken bij acties van andere partijen zoals RWS die gericht zijn op het vergroten van de verkeersveiligheid en de veiligheid van het transport. Provincie ondersteunt mede initiatieven van de vervoerdersbranche voor veiligheid. Overigens is het aantal verkeersdoden op provinciale wegen 9% van het totaal aantal in Noord-Brabant.

De Provincie is als wegbeheerder verplicht om aan te geven of er "plaatsgebonden risicocontouren" zijn op provinciale wegen. Op het gebied van gevaarlijke stoffen participeert de provincie in o.a.: de Taskforce Brabanthoute, het Urmondoverleg, project- en werkgroepen van het landelijke project Basisnet.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
1.5A Verbetering verkeersveiligheid op provinciale wegen	% kilometer provinciale weg dat is uitgerust met essentiële herkenbaarheidskenmerken	50% (2010)	26%	35%	65%	90%	92%
1.5B Veiligheid andere verkeersdeelnemers in relatie tot goederenvoertuigen *							
1.5C Mensgerichte maatregelen t.b.v. verkeersveiligheid	Aantal verkeersdoden per jaar	Maximaal 143 (2010)	127	Max 143	Max 143	Max 143	Max 143

* De indicator voor de beleidsprestatie 'veiligheid verkeersdeelnemers in relatie tot goederenvoertuigen' is nog niet SMART omschreven. Ook hebben er nog geen nul-metingen plaatsgevonden ten behoeve van alle beleidsprestaties. In 2009 zal hierop een verbeteringslag plaatsvinden.

Toelichting:

De verkeersveiligheid is op de kaart gezet met de vaststelling op 26 juni 2007 van het "Routeplan Verkeersveiligheid in Noord-Brabant". Middels het Meerjaren Uitvoeringsprogramma 2007-2011 wordt een uitgebreide mix van mensgerichte maatregelen genomen ter bevordering van de verkeersveiligheid, zoals het Brabants Verkeersveiligheidslabel (BVL), Praktijkdagen Jonge autorijders, publiekscampagnes verkeersveiligheid en financiering diverse uiteenlopende projecten.

Wat mag het kosten?

Naast de normale budgetten voor onderhoud en aanleg van wegen waarbij ook het aspect verkeersveiligheid aan de orde is, zijn specifiek middelen in de begroting opgenomen voor stimulering van de verkeersveiligheid te weten:

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Stimulering verkeersveiligheid	295	900	900	900	900	900

Paragraaf 2

Bedrijfsvoering

Algemeen	208
90.01 Concernbeleid, advies en control	212
90.04 Gemeenschappelijke Diensten	215
90.05 Grondzaken	218
90.10 Personeelskosten	219

Algemeen

Portefeuillehouder:

mr.A.M. Essed, drs. P.L.A. Rüpp

Inleiding

De paragraaf bedrijfsvoering richt zich vooral op het scheppen van voorwaarden voor en het bijdragen aan het optimaal laten verlopen van primaire processen door het optimaliseren van management- en ondersteuningsprocessen waarbij de wettelijke kaders in acht worden genomen. Centraal hierbij staat het borgen van een kwalitatief goede, professionele overheidsorganisatie. Dit komt tot uiting in de volgende kenmerken:

- open, transparant en toegankelijk;
- betrouwbaar en integer;
- klantgericht;
- resultaatgericht, effectief en efficiënt.

Om deze externe doelstellingen te bereiken zetten wij diverse instrumenten in. Voor een deel zijn dit instrumenten direct gericht op het scheppen van randvoorwaarden voor de organisatie om één of meer van de genoemde doelstellingen te kunnen bereiken, bijvoorbeeld de ontwikkeling en inzet van ICT- instrumentarium gericht op verbetering dienstverlening en klantgerichtheid. Inherent aan het karakter van de bedrijfsvoering zijn er ook meer intern gerichte zaken die uiteindelijk een noodzakelijke randvoorwaarde vormen om als organisatie de genoemde doelstellingen te kunnen bewerkstelligen, bijvoorbeeld de zorg voor een goede werkgeving en de zorg voor kwalitatief goede mensen.

Drie onderdelen uit het programma Verbindend Brabant komen primair terug in de paragraaf bedrijfsvoering en leveren een wezenlijke bijdrage aan het realiseren van de in deze paragraaf opgenomen doelstellingen. Het betreft de programma-onderdelen Anders Werken, Transparante Bedrijfsvoering en DOEN!

Anders Werken

Anders Werken richt zich als onderdeel van Verbindend Brabant op het scheppen van randvoorwaarden voor een klantgerichte, open, transparante, toegankelijke en efficiënte

organisatie. Enerzijds gaat het hierbij om het van buiten naar binnen organiseren van de relatie met klanten en de kanalen/loketten waarlangs deze relaties tot stand komen. Een organisatiebreed relatiemanagementsysteem voor alle klanten (loketten), in overleg met klantgroepen vastgestelde dienstverleningsnormen en een toegankelijke internetsite zijn resultaten die hieraan bijdragen. Anderzijds werken wij planmatig aan het vanuit klantperspectief herinrichten en digitaliseren van onze werkprocessen, zodat subsidies en vergunningen digitaal aangevraagd en verleend kunnen worden en dat inzicht verkregen kan worden in de voortgang van het proces.

Tenslotte worden als onderdeel van Anders Werken in nauwe samenhang met de reguliere ICT-organisatie, de infrastructuur en systemen ontwikkeld en geïmplementeerd die nodig zijn om klantgerichte, transparante en toegankelijke organisatie te realiseren. Met name dit laatste onderdeel vraagt in financiële zin een substantiële middeleninzet, waarvoor in het kader van Verbindend Brabant middelen gereserveerd zijn. In een separate Investeringsagenda zal dit nader worden uitgewerkt en beargumenteerd.

Transparante bedrijfsvoering

Transparante Bedrijfsvoering richt zich op het inzichtelijk maken van de resultaten die de provincie realiseert. Vanuit transparante bedrijfsvoering wordt een bijdrage geleverd aan de verbetering van het Planning & Control-instrumentarium. Deze begroting 2009, waarvoor het format in samenspraak met de betreffende werkgroep uit PS is opgesteld, is daarin een eerste stap. In komende jaarverslagen, bestuursrapportages en volgende begrotingen zal deze lijn voortgezet worden om zo enerzijds met deze P&C-documenten de sturende en controlerende rol van PS beter te kunnen ondersteunen en anderzijds een beter inzicht te bieden in provinciale ambities en resultaten en in de middelen die hiervoor ingezet worden. In het verlengde hiervan wordt vanuit transparante bedrijfsvoering mede zorggedragen voor bedrijfsvoerings- en beleidsinformatiesystemen waarin voor de P&C-documenten benodigde gegevens kunnen worden vastgelegd (effecten, output, indicatoren, middeleninzet).

DOEN!

De doelstellingen die de provincie nastreeft (samenwerken met partners, klantgerichte dienstverlening) vragen niet alleen inzet in termen van systemen en instrumenten, maar vragen ook een andere organisatie en medewerkers met andere competenties. Medewerkers dienen hun werk op een andere wijze uit te voeren. Het is niet meer alleen van belang dat iets gebeurt. Minstens zo belangrijk is de wijze waarop het gebeurt (klantgericht, in samenwerking, efficiënt, transparant).

De programmalijn DOEN! heeft tot doel nieuw gewenst gedrag “in beeld te brengen” en medewerkers zich bewust te laten worden van (de noodzaak) tot ander gewenst gedrag. Via de lijn van het reguliere competentie management stuurt het management tegelijkertijd aan op het daadwerkelijk vertonen van dit gewenste gedrag.

Wat wil de provincie bereiken?

(Maatschappelijk) doel	Indicator	Streef-waarde + jaar	2006 (t-3) Begroot Realisatie	2007 (t-2) Begroot Realisatie	2008 (t-1) Begroot	2009 (t) Begroot	2010 (t+1) Begroot	2011 (t+2) Begroot
Een excellente organisatie zijn. Meer specifiek:								
90.1 Een klantgerichte organisatie	Score klantmonitor	Minimale score van een 7	6,8	-	>7	-	>7	-
90.2 Een betrouwbare en integere organisatie	Score integriteitsstoets	Voldoen aan basisnormen integriteit openbaar bestuur en politie				100%	100%	100%
90.3 Een open, transparante en toegankelijke organisatie	- Score klantmonitor op onderdeel transparantie	Nog te ontwikkelen			Uitvoeren 0-meting		> 2008	
	- Score webmonitor	Top 3 prov. websites	7	Niet bekend	Top 3 prov. Websites	Top 3 prov. websites	Top 3 prov. websites	Top 3 prov. websites
90.4 Een resultaatgerichte, effectieve en efficiënte organisatie	- Score personeelsmonitor onderdeel resultaatgericht	Positieve ontwikkeling t.o.v. vorige meting	-	>2005	-	>2007	-	>2009
	- Benchmark Provincies verhouding apparaatskosten/omvang begroting	Betere score dan het gemiddelde						

(Maatschappelijk) doel	Indicator	Streef- waarde + jaar	2006 (t-3) Begroot Realisatie	2007 (t-2) Begroot Realisatie	2008 (t-1) Begroot	2009 (t) Begroot	2010 (t+1) Begroot	2011 (t+2) Begroot
	- % Uitputting begroting - Score duurzaamheidsbalans	(streefwaar- de nog te bepalen) Positieve trend van de drie kapitalen	Ecologie: 44% Economie: 48% Sociaal- cultureel: 48%				> 2006	
90.5 Een professionele werkomgeving en werkgever	- Score 'werkgeversranglijst' - Score personeelsmonitor - Score intern klantonderzoek	N.t.b. Minimale score van een 7 Minimale score van een 7	- 7,0	7,2	- 7,0	>7	- ≥ 2008	>7

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Lasten	126.768	133.475	130.580	128.006	123.615	121.399
Baten	2.515	1.755	2.759	3.644	4.209	4.095
Saldo	-124.252	-131.720	-127.821	-124.362	-119.405	-117.304
		Formatie-inzet waarvan indirect	328,8 fte 18,8 fte			

Toelichting

Het grootste deel van de kosten voor bedrijfsvoering bestaat uit personeelskosten (€ 104 miljoen). De resterende € 26 miljoen zijn met name de kosten voor gemeenschappelijke

diensten (€ 22 miljoen) zoals informatie en communicatietechnologie (ICT) (ongeveer € 9 miljoen), facilitaire diensten (ongeveer 4,6 miljoen), Huisvesting (ongeveer 3 miljoen), etc. en concernbeleid (€ 3 miljoen). De raming voor de bedrijfsvoeringskosten laat een dalend verloop zien als gevolg van de dalende formatie de komende jaren. Tenslotte zijn de kosten voor de programmaliijn Verbindend Brabant/Anders Werken voor 2008 wel (€ 3,5 miljoen), maar voor 2009 en verder nog niet in de raming opgenomen. De beschikbare gelden voor 2009 en verder zijn nog ondergebracht in de daarvoor bestemde stelpost Bestuursakkoordmiddelen. Een voorstel voor verdeling hiervan wordt gelijktijdig aangeboden.

Het saldo van de paragraaf bedrijfsvoering van de begroting 2009 ad € 127,8 miljoen is gelijk aan de apparaatskosten die over de verschillende programma's worden verdeeld. De apparaatskosten zijn nog aan de programma's toegerekend op basis van de oude methodiek (zie bijlage 3).

In het kader van het proces van de verdere verbetering van de begroting zal in het vervolg de toerekening aan de programma's plaatsvinden op basis van de formatie.

Toegerekende apparaatskosten aan programma's en investeringen		bedragen x € 1.000
01	Bestuur	9.706
02	Verkeer en vervoer	23.786
03	Water	7.563
04	Milieu	38.500
05	Natuur, bos en landschap	7.774
06	Sociaal economische zaken	6.818
07	Sociaal beleid, zorg en cultuur	12.663
08	Ruimtelijke ontwikkeling	8.910
09	Revitalisering landelijk gebied	9.972
10	Wonen	530
Totaal toegerekende apparaatskosten aan programma's		126.221
<i>Toegerekende apparaatskosten aan investeringen</i>		
02	Verkeer en vervoer	1.600
Totaal toegerekende apparaatskosten		127.821

90.01 Concernbeleid, advies en control

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Maatschappelijk doel	Relevante beleidsnota's	Vastgesteld PS-nummer	Evaluatie in jaar	Rol Provincie	Mogelijkheid tot beïnvloeding
90.1 t/m 90.5	Programmaplan Verbindend Brabant	PS 52/07	2009/2011	n.v.t.	n.v.t.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
Een klantgerichte organisatie							
90.1a De organisatie handelt naar de i.o.m. de klant vastgestelde dienstverleningsnormen	% burgerbrieven tijdig beantwoord	90 % 2009	69	81	90	>90	
	% juiste facturen tijdig betaald	90% 2009	65	80	90	>90	
	Kwaliteit telefonische bereikbaarheid	n.t.b.		Uitvoeren 0-meting	>2008		
90.1b Klanten in beeld	Relatiemanagementsysteem geïmplementeerd.	Voor: - gemeenten (2008) - bedrijven (2009) - maatschappelijke instellingen (2010)		ja	ja	ja	
90.1c Gedigitaliseerde klantprocessen	Gedigitaliseerde subsidie en vergunningverleningsprocessen	Subsidie processen gedigitaliseerd (2009) Vergunningverleningsprocessen gedigitaliseerd (2010)			Uitgevoerd	Uitgevoerd	

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
Een betrouwbare en integere organisatie							
90.2a Een integere organisatie zijn	Score integriteitstoets	0-meting 2009, streefwaarde n.t.b.			Uitgevoerd		
90.2b Financieel In control zijn	Verklaring rechtmatigheid en getrouwheid van accountant	Goedkeurende verklaring (ieder jaar)	Ja	ja	ja	ja	ja
	Fatsoenlijke financiële positie	N.t.b.					
90.2c Juridisch in control zijn	Score legal audit	Positieve trend in resultaat legal audit				>2006	
	Aantal gegrond verklaarde bezwaarschriften	N.t.b. a.d.h.v. 0-meting		Uitvoeren 0-meting	<2008		
Een open, transparante en toegankelijke organisatie							
90.3a Transparante Planning & Control-documenten	Oordeel PS;	Positieve trend		0-meting	>2008	>2009	>2010
90.3b Kwalitatieve archieven	N.t.b.	N.t.b.					
90.3c Transparantie in voortgang klantproces (aanvraag subsidie e.d.)	Digitaal kunnen volgen van aanvragen e.d. door klant (burger/organisatie)	Klanten kunnen (aanvraag) proces digitaal volgen					Uitgevoerd
Een efficiënte en effectieve organisatie							
90.4a Effectief beleid	Beleids effecten SMART geformuleerd	Positieve trend in oordeel PS over kwaliteit beleidsnota's		0-meting	>2008	>2009	>2010
	Geplande artikel 217a PW-onderzoeken uitgevoerd	Onderzoeksplan uitgevoerd		Ja	Ja	Ja	Ja
90.4b Realisatie efficiëncytaakstelling		Taakstelling t.o.v. 2007					4%

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
		gerealiseerd					
90.4d Realiseren 'Oud voor Nieuw'		Realisatie ombuiging taken o.b.v. % omgebogen FTE's					6%
Een professionele werkomgeving en werkgever							
90.5a Intern: tevredenheid van medewerkers	Score personeelsmonitor	>7	7.2		>7		>7
90.5b Extern: goed werkgeverschap in relatie tot andere (overheids) organisaties	Score op 'werkgeversranglijst'	Nader te ontwikkelen					

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom						
Lasten	2.193	2.875	3.016	2.540	2.195	1.978
Baten	13	0	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-2.179	-2.875	-3.016	-2.540	-2.195	-1.978
Bijdrage uit alg. middelen	-2.179	-2.875	-3.016	-2.540	-2.195	-1.978
		formatie-inzet	57 fte			

Toelichting

* De beleidsprestaties zoals vermeld onder 90.01 kunnen niet uitgevoerd worden zonder een sterke innovatie-impuls op het gebied van informatisering (onderdeel van programma Verbindend Brabant/Anders Werken). Gezien deze grote rol van informatievoorziening in de uitvoering hiervan zijn de financiële middelen hiervoor ondergebracht binnen 90.04 waar de informatievoorzieningsactiviteiten een deel van uit maken.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Onder gemeenschappelijke diensten worden de uitvoerende activiteiten verstaan die de Provinciale organisatie ondersteunen in de uitvoering van haar taken. Hierbij valt te denken aan:

- Interne dienstverlening (o.a. catering coördinatie vergaderruimte/ondersteuning organisatie evenementen en vervoersondersteuning, telefooncentrale)
- Huisvesting (waaronder ook beveiliging)
- Inkoop en logistieke dienstverlening (incl. postverzorging)
- Documentaire informatievoorziening (incl. archivering)
- Geoinformatie en geodesie
- Ontwikkeling en beheer van informatievoorziening
- Beheer ICT infrastructuur (ICT:informatie- en communicatietechnologie)
- Personeels- en financiële administratie

De bovengenoemde activiteiten worden binnen de gegeven financiële en personele kaders uitgevoerd vanuit de klantgerichte benadering.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
Een professionele werkomgeving en werkgever							
90.5c Klantgerichte ondersteuning van organisatie en individuele medewerkers	Interne klantmonitor	Score > 7 Meting iedere 2 jaar		7.2		>7	

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom						
Lasten	23.007	25.146	22.578	22.886	20.817	22.146
Baten	59	8	8	8	8	9
Saldo lasten en baten	-22.948	-25.138	-22.570	-22.878	-20.809	-22.138
Bijdr.res.ICT, infrastruct.&applicaties	7.230	7.371	6.671	7.371	6.671	7.814

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Bijdr.res.kantoorinnovatie	0	973	1.973	1.493	0	0
Bijdr.res.egalisatie overhead	650	300	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	15.068	16.495	13.926	14.014	14.138	14.324
Stand reserve per 31 december	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Res. ICT,infrastructuur en applicaties	2.668	1.035	1.052	0	0	0
Res.kantoorinnovatie	4.439	3.466	1.493	0	0	0
Res.egalisatie overhead	300	0	0	0	0	0
Bedragen x € 1.000 (investerings)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Provinciehuis	269	2.478				
Arbo*	67					
Beveiliging	950	150				
		Formatie-inzet	243 fte			

*Arbo: arbeidsomstandigheden

Toelichting

Lasten

In vergelijking met 2008 zijn de geraamde lasten in 2009 € 2,6 miljoen lager.

Dit verschil bestaat uit:

a) lagere lasten in 2009 tot een bedrag van € 4,2 miljoen doordat:

- in 2008 de middelen voor "Verbindend Brabant/Anders Werken ad € 3,5 miljoen wel in de raming zijn opgenomen en in 2009 die middelen nog zijn opgenomen in de stelpost Bestuursakkoord.

- in het vervangingplan ICT voor 2008 is rekening gehouden met cyclisch vervangen van hardware tot een bedrag van € 4,5 miljoen, in 2009 is hiervoor € 3,8 miljoen geraamd (verschil € 0,7 miljoen)

b) hogere lasten t.o.v. 2008 tot een bedrag van € 1,5 miljoen in verband met het bestedingsplan kantoorinnovatie (2008: uitwerken visie, 2009 uitvoeren plan)

Reserves

- Reserve egalisatie overheadmiddelen: In het kader van de 10% efficiency-operatie en de 57+maatregel is in totaal voor flankerend beleid in de meerjarenbegroting

€ 1.300.000 opgenomen, verspreid over 3 jaren (2006, € 400.00; 2007, € 650.000; 2008, € 300.000);

- Reserve kantoorinnovatie: zie bovenstaande toelichting t.a.v. kantoorinnovatie
- Reserve ICT: zie bovenstaande toelichting t.a.v. ICT vervangingsplan

90.05 Grondzaken

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Verwezen wordt naar de paragraaf 8 grondbeleid.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom						
Lasten	196	333	339	348	356	365
Baten	60	75	79	82	84	86
Saldo lasten en baten	-136	-258	-260	-266	-272	-279
Bijdrage uit alg. middelen	-136	-258	-260	-266	-272	-279
		formatie-inzet	10 fte			

90.10 Personeelskosten

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1000 (exploitatie)	Realisatie 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Autonoom						
Lasten	101.372	105.120	104.646	102.233	100.246	96.909
Baten	2.384	1.671	2.671	3.554	4.117	4.000
Saldo lasten en baten	-98.989	-103.449	-101.975	-98.679	-96.129	-92.909
Bijdrage uit alg. middelen	-98.989	-103.449	-101.975	-98.679	-96.129	-92.909

Toelichting formatie en personeelskosten

Formatie(-ontwikkeling)

Na de formatie-reductie (van 10%) in de vorige bestuursperiode is de basisformatie voor de huidige bepaald op 1.340 fte (waarvan 1.260 fte structureel ingevuld en 80 fte flexibel).

In de uitwerking van het nieuwe Bestuursakkoord (BA) zijn ook nieuwe formatie-beslissingen genomen.

Een en ander geeft het volgende meerjarig beeld te zien:

maximale formatiecapaciteit (afgerond op 0,1 fte's)	(1 januari) 2008	(1 juli) 2008	(1 januari) 2009	(1 januari) 2010	(1 januari) 2011	(1 januari) 2012
structureel gefinancierd	1.260,0	1.260,0	1.260,0	1.260,0	1.260,0	1.260,0
flexibel gefinancierd ¹	80,0	80,0	80,0	80,0	80,0	80,0
Basisformatie BA 2007-2011	1.340,0	1.340,0	1.340,0	1.340,0	1.340,0	1.340,0
'insourcing' taken ²⁾	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2
tijdelijk extra formatie voor nieuwe taken ³⁾	25,0	25,0				
extra onderst. e-provincie ⁴⁾	12,0	12,0	12,0			
Uitgangsfmatie BA 2007-2011	1.390,2	1.390,2	1.365,2	1.353,2	1.353,2	1.353,2
uitbreiding wettelijke taken ⁵⁾	9,7	9,7	9,7	9,7	4,5	4,5

maximale formatiecapaciteit (afgerond op 0,1 fte's)	(1 januari) 2008	(1 juli) 2008	(1 januari) 2009	(1 januari) 2010	(1 januari) 2011	(1 januari) 2012
"25 fte infra" ⁴⁾	15,0	15,0	20,0	25,0	25,0	25,0
leer-werk-banen	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
overbruggingscapaciteit ⁶⁾		50,0	50,0	50,0		
4% efficiencykorting 2008-2011 ⁷⁾			-9,9	-9,9 + pm	-9,9 +pm	-9,9 +pm
max. personeelsformatie	1.418,9	1.468,9	1.439,0	1.432,0	1.376,8	1.376,8

Toelichting

¹⁾ Dekking voor flexibele formatie is geregeld voor de huidige bestuursperiode (=t/m 2011). Daarna zal bij het opstellen van het nieuwe bestuursakkoord de dekking hiervan opnieuw moeten worden meegenomen.

²⁾ Kadernota 2006, t.b.v. Energiebureau, VIV-regeling/grondportefeuille landelijk gebied; t/m 2008.

³⁾ Kadernota 2006, t.b.v. Jeugdzorg, luchtkwaliteit, rechtmatigheid/bedrijfsvoering, openbaar vervoer en marktwerking en natuurbeschermingswet; t/m 2008.

⁴⁾ Kadernota 2006; t/m 2009.

⁵⁾ Voorjaarsnota 2008.

⁶⁾ Voorjaarsnota 2008, gedurende anderhalf jaar.

⁷⁾ De nieuwe Efficiency-taakstelling wordt ingevuld door een combinatie van formatiereductie en overige efficiencymaatregelen binnen de apparaatskosten. De taakstelling voor (eind) 2008 wordt deels ingevuld met formatiereductie, nl. met 9,9 fte, deels door besparing op de huisvestingslasten van de districten.

De verdeling van de formatie over de verschillende programma's in de begroting is als volgt:

	Formatie in fte
1 Bestuur	141,9
2 Verkeer en vervoer	235,8
3 Water	43,9
4 Milieu	326,7
5 Natuur, bos en landschap	61,0
6 Sociaal economische zaken	49,0
7 Sociaal beleid, zorg en cultuur	105,0
8 Ruimtelijke ontwikkeling	62,9

	Formatie in fte
9 Revitalisering landelijk gebied	79,0
10 Wonen	5,0
Bedrijfsvoering	328,8
Totaal formatie	1.439,0

Personeelskosten

Deze formatie-ontwikkeling heeft ook consequenties voor de ontwikkeling van de personeelskosten.

In meerjarenperspectief zien de personeelskosten er als volgt uit:

Personeelskosten	2008	2009	2010	2011	2012
Loongerelateerde kosten	94.054.944	96.792.104	94.838.068	93.988.979	90.643.376
Actief personeel (salarissen, stagevergoedingen en inhuur)	90.452.975	93.409.279	92.055.139	91.269.406	88.276.634
Vml. Personeel (wachtgeld, pensioenaanvullingen en uitkeringen)	3.601.970	3.382.825	2.782.929	2.719.573	2.366.742
Niet-loongerelateerde kosten *)	6.132.258	6.257.661	6.369.713	6.149.145	6.264.665
Totale personeelskosten, excl. Stelposten	100.187.203	103.049.765	101.207.781	100.138.124	96.908.040
Onvoorzien / stelposten	2.261.878	925.240	470.987		
Totale omvang personeelskosten, incl. stelposten	102.449.081	103.975.005	101.678.768	100.138.124	96.908.040

*) Onder de "niet-loongerelateerde kosten" zijn begrepen: reis- en verblijfkosten, kosten van werving en selectie, kosten opleiding en scholing, ARBO-kosten (arbo: arbeidsomstandigheden), kosten van bindings-/personeelsactiviteiten, representatiekosten, kosten van de ongevallenverzekering voor het personeel, kosten voor vergoedingen van ICT- en kantoorfaciliteiten thuis (i.v.m. consignatie, thuiswerk e.d.) en kosten van kerstattenties.

De loonkosten van het actief personeel zijn in 2009 hoger dan in 2008. Dit is een gevolg van de (tijdelijke) toename van de personeelsomvang. Na 2009 nemen de kosten weer

af, gelijk aan de afname van de formatie. De kosten-afname van 2012 t.o.v. 2011 komt doordat van de flexibele formatie (80 fte) t/m 2011 is verwerkt.

In de loonkosten van het voormalige personeel zijn begrepen de suppletiekosten op grond van de "57+"-regeling. Deze suppletiekosten lopen in de komende jaren gestaag terug. In 2010 is sprake van een forse vermindering, omdat m.i.v. 2010 de werkgeversbijdrage voor verder pensioenopbouw van de "57+"-ers vervalt.

Bij de raming van de niet-loongerelateerde kosten is een groot deel in de budgettering eveneens afgeleid van de salariskosten van het actief personeel; een klein deel vertoont nog een 'autonoom' verloop. Per saldo is eenzelfde verloop te zien als bij de loongerelateerde kosten.

Paragraaf 3

Provinciale heffingen

Provinciale heffingen

Portefeuillehouder:
mr.A.M. Essed

De provincie kent verschillende bronnen van inkomsten. Eén van die bronnen betreft de provinciale heffingen waarvan de heffing opcenten op de motorrijtuigenbelasting de hoogste inkomst genereert.

De provincie kent geen kwijtscheldingsbeleid voor provinciale heffingen.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. Door het Rijk wordt elk jaar het maximumniveau van de opcentenheffing vastgesteld. De provincie bepaalt zelf in hoeverre zij de vrije capaciteit (verschil wettelijk maximum -/- provinciaal opcenten niveau) wil benutten. De ingangsdatum van tariefaanpassingen is wettelijk bepaald op 1 april. De raming van de opcentenopbrengst is rekeninghoudend met de volumegroei gebaseerd op de aantallen auto's en motoren per 1-1-2008.

Provinciale lastendruk m.b.t. opcenten motorrijtuigenbelasting

Het door het Rijk vastgestelde maximale opcentenniveau bedraagt per 1 april 2008: 107,9 en per 1 april 2009: 111,9. Noord-Brabant heft per 1 april 2008 71,6 aan opcenten. Tot en met de begroting 2007 werd het opcententarieff jaarlijks geïndexeerd voor inflatie. In het nieuwe bestuursakkoord is gekozen voor bevrozing van het opcententarieff.

De bepaling van het maximale opcentenniveau door het Rijk geschiedt op basis van een vierjaarlijks voortschrijdend gemiddelde van de gerealiseerde nominale ontwikkeling van het nationale inkomen.

Voor het oordeel over de lastendruk is van belang hoe de lastendruk van de provincie Noord-Brabant zich verhoudt tot die in de andere provincies.

	Provincies	Vastgesteld tarief per per 1 apr-2008	Voorgenomen tarief per per 1 apr-2009*	Onbenutte belastingcapaciteit uitgedrukt in percentages per 1 apr-2009
1	Zuid-Holland	91,8	91,8	18,0%
2	Gelderland	81,4	81,4	27,3%
3	Drenthe	79,7	80,8	27,8%
4	Limburg	79,6	80,4	28,2%
5	Friesland	78,8	80,4	28,2%
6	Groningen	77,8	79,0	29,4%
7	Overijssel	76,8	78,5	29,8%
8	Utrecht	72,6	72,6	35,1%
9	Noord-Brabant	71,6	71,6	36,0%
10	Flevoland	67,4	71,6	36,0%
11	Zeeland	69,3	69,3	38,1%
12	Noord-Holland	63,9	67,9	39,3%
	Gemiddeld tarief	75,9	77,1	
	Maximaal tarief	107,9	111,9	

*) In deze kolom zijn de voorgenomen tarieven per 1 april 2009 opgenomen die nog door Provinciale Staten van de respectievelijke provincies moeten worden vastgesteld.

In de rangorde van opcentenheffing van hoog naar laag komt de provincie Noord-Brabant – rekening houdend met de voorgenomen tarieven voor 2009 van de overige provincies uit op een 9^e plaats.

Opcententarief	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Noord-Brabant	68,1	68,3	69,7	71,6	71,6	71,6
Landelijk gemiddelde	67,0	69,3	70,7	72,6	75,9	77,1
Wettelijk maximum	94,7	99,0	102,4	105,0	107,9	111,9

Met het ongewijzigde opcententarief blijft de lastendruk m.b.t. de opcenten op de motorrijtuigenbelasting in relatieve zin, net als voor de begroting 2008 onder het landelijk gemiddelde.

Op basis van het opcententarief per 1 april 2009 van 71,6 bedraagt de in de begroting geraamde opbrengst € 205,0 miljoen.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen de theoretische opbrengst op basis van het wettelijk vastgestelde maximumtarief en de opbrengst gebaseerd op het tarief van de provincie.

De theoretisch maximale opbrengst voor 2009 bij een maximaal tarief van 111,9 opcenten komt uit op € 317,6 miljoen. De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt zodoende € 317,6 miljoen -/- € 205,0 miljoen = € 112,6 miljoen.

Er is een relatie tussen de opcentenheffing (omvang wagenpark in aantallen en gewicht) en de algemene uitkering uit het Provinciefonds. In het verdeelmodel van het fonds telt de belastingcapaciteit (tegen een algemeen rekentarief) mee als een (negatieve) inkomstenmaatstaf. Anders gezegd: een relatief grotere belastingcapaciteit (zoals in Noord-Brabant) leidt tot een naar verhouding lagere provinciefondsuitkering.

Overige heffingen

De provincie kent voorts nog een aantal heffingen en leges.

De heffingen zijn als volgt te specificeren:

Inkomsten uit heffingen						Bedragen x € 1.000	
Product-nummer	Heffingen	Jaarrekening 2007	Begroting 2008	2009	2010	2011	2012
030401	Grondwaterheffing	5.681	1.812	1.837	1.864	1.893	1.814
040602	Heffing ontgroningen	216	88	0	0	0	0
040603	Nazorgheffing in kader leemtewet	5.105	2.908	2.908	1.828	12.071	12.071

De daling van de inkomsten uit grondwaterheffing ten opzichte van 2007 houdt verband met de gewijzigde wijze van verantwoorden als gevolg van veranderingen in de voorschriften BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten).

Grondwaterheffing

De grondwaterheffing wordt geheven over de hoeveelheid onttrokken grondwater en dient als vergoeding van in de Grondwaterwet aangeduide kosten van onderzoek, metingen en schadevergoedingen in verband met de onttrekking van grondwater. De financiële verantwoording verloopt via de voorziening grondwaterheffing.

De geraamde inkomsten grondwaterheffing zijn voor 2009 geraamd op: € 1.837.000.

De heffing vindt plaats op grond Grondwaterheffingsverordening die voor het laatst gewijzigd is op 22 april 2005.

Heffing ontgroningen

Als gevolg van een wijziging in de ontgroningenwet per 1 februari 2008 is de grondslag voor de heffing ter bestrijding van kosten voor natuurcompensatie en voor de kosten van planning, coördinatie en onderzoek komen te vervallen. De heffingverordening ontgroningen is bij PS-besluit 15/08 per 1 juli 2008 ingetrokken.

Nazorgheffing in kader Leemtewet

Op grond van de Leemtewet bodemsanering is de provincie verantwoordelijk voor de nazorg van alle stortplaatsen die op de peildatum 1 september 1996 nog niet waren gesloten. Om het eeuwigdurend milieuhygiënisch beheer door de Provincie van deze stortplaatsen te verzekeren is een Nazorgfonds (een aparte rechtspersoon) ingesteld. Aan

de stortplaatsbeheerders wordt een heffing opgelegd die in het fonds wordt gestort. Hiermee is in april 2000 een start gemaakt. In 2009 gaat het om een bedrag van € 2.908.000. De Provincie fungeert als ontvanger voor het Nazorgfonds. De gelden worden beheerd door een externe vermogensbeheerder conform het vastgestelde beleggingsstatuut. De beleggingsresultaten worden verrekend met de te betalen heffingen, zodanig dat voldoende vermogen wordt opgebouwd om de zorg op de stortplaatsen uit te kunnen voeren. Het Nazorgfonds heeft een eigen begroting die door het algemeen bestuur van het fonds wordt vastgesteld. De heffing vindt plaats op grond van de vastgestelde verordening Nazorgheffing Noord-Brabant die voor het laatst is gewijzigd op 9 december 2005.

Leges

Leges zijn vergoedingen door derden voor het verlenen van individuele diensten door de provincie aan particulieren en bedrijven. Deze diensten zijn met name de verlening van vergunningen en ontheffingen. De tarieven zijn in principe kostendekkend en staan vermeld in de legesverordening provincie Noord-Brabant die voor het laatst is gewijzigd op 15 december 2006.

De navolgende tabel geeft een overzicht van de diverse legesinkomsten.

Legesopbrengsten					Bedragen x € 1.000			
Product-nummer	Leges	Art.leges-verordening	Jaarrekening 2007	Begroting 2008	2009	2010	2011	2012
041001	wet hygiëne en veiligheid zweminrichtingen	18	3	1	1	1	1	1
030402	grondwateronttrekking	15	199	168	168	168	168	168
040304	wet geluidhinder	16	37	53	53	53	53	53
040602	ontgrondingenwet	14	584	470	470	470	470	470
070102	wet ambulancevervoer	17	0	2	2	2	2	2
020602	vergunningen/ontheffingen	19/20	67	50	50	50	50	50
020602	heffingen tankstations	20	124	130	130	130	130	130
		Totaal	1.014	873	873	873	873	873

Paragraaf 4

Weerstandsvermogen

Inleiding	230
I Beleidsrisico's	230
II Bedrijfsrisico's	235
III Weerstandscapaciteit	237

Weerstandvermogen

Portefeuillehouder:
mr.A.M. Essed

Inleiding

Het weerstandvermogen geeft het verband weer tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en voorzieningen waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken, en alle risico's waarvoor geen (dekkings-)maatregelen zijn getroffen. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht in hoeverre de provincie in staat is financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit dwingt tot beleidsombuigingen en/of bezuinigingen.

De uitgangspunten voor het risicobeleid zijn in 2003-2004 vastgelegd. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen twee typen risico's:

- beleidsrisico's zijn de risico's die door Provinciale Staten uitdrukkelijk zijn aanvaard – en overwogen – als consequenties van bepaald functioneel beleid, waarbij tevens en tegelijk de dekking dient te worden aangewezen;
- bedrijfsrisico's zijn alle risico's die zijn verbonden aan de jaarlijkse reguliere begrotings-uitvoering en bedrijfsvoering.

Voor zover risico's zich voordoen en niet worden afgedekt d.m.v. voorzieningen of verzekeringen, dienen deze te worden gedekt uit (in volgorde):

- 1^e specifiek met het beleid gemoeide begrotingsposten en meerjarenraming;
- 2^e desbetreffende reserves;
- 3^e beleidsrisico's uit de risicoreserve en/of specifieke risicoafdekkingen en;

Bedrijfsrisico's uit het genormeerde gedeelte van de algemene reserve, dat voor dit doel wordt gesteld op 3% van onze netto exploitatieomvang.

I Beleidsrisico's

Onze dekkingsregels t.a.v. beleidsrisico's komen er in hoofdlijnen op neer dat:

- deelname in aandelenkapitaal voor 100% dient te worden afgedekt;

- in geval van samenwerking met en/of afhankelijkheid van derden of van marktomstandigheden wordt uitgegaan van een zekere risicokans;
- m.b.t. het eigen provinciaal beleid een risicokans van 0% wordt aangehouden.

Navolgend wordt een toelichting gegeven op de beleidsrisico's die zijn opgenomen in bijgaand risicoprofiel (onderverdeeld in 7 rubrieken). De risicoberekening (de som van de risico's afgezet tegen een bepaald risicopercentage minus de reeds aanwezige financiële dekking) resulteert in een benodigde integrale risicoafdekking van € 64,3 miljoen. Hier tegenover staat een risicoreserve van circa € 78,9 miljoen.

1 Deelnemingen

Kapitaalverstrekingen aan NV's, BV's en CV's worden aangemerkt als financiële vaste activa, waarvan een opsomming wordt gegeven in begrotingsbijlage 9a. Omdat aan deelnemingen per definitie risico's zijn verbonden (risicodragend kapitaal, risicokans 100%) zijn/worden alle deelnemingen volledig afgedekt (*) en als pm op de balans opgenomen. In de toelichting op de balans worden de nominale waarden vermeld plus het eventuele agio (extra storting bovenop de nominale waarde). De nominale waarde van onze deelnemingen per 1 januari 2009 beloopt in totaal € 55,5 miljoen, waarvan € 46,1 miljoen m.b.t. NV Essent.

*) Onze aandelen in Eindhoven Airport en de Waterschapsbank zijn voor respectievelijk 50% en 38% volgestort. Indien volstorting aan de orde komt, dient dit t.z.t. te worden gedekt.

Er zijn twee participaties waarin bovenop de nominale waarde een extra kapitaalinbreng (agio) wordt geleverd, namelijk:

- BV Brabantse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen (BHB), een joint venture van de provincie (69%) en NV BOM (31%). De kapitaalinbreng van de provincie beloopt op dit moment € 10 miljoen, met het voornemen om dit in de nabije toekomst uit te breiden.
- Agro & Co Kapitaalfonds BV is een samenwerkingverband van provincie, NCB Participaties BV en Rabobanken Brabant, ieder voor 1/3-deel. De provinciale inbreng bedraagt op dit moment

€ 2,3 miljoen. De planning is om dit in twee tranches uit te breiden met respectievelijk € 2,3 miljoen en € 2 miljoen. Naast het Kapitaalfonds staat een ontwikkel- en adviespoot in de vorm van de Stichting Agro & Co waaraan een jaarlijks exploitatiesubsidie wordt verstrekt.

De agiostortingen m.b.t. de BHB en Agro & Co zijn geactiveerd op de balans en (volledig) afgedekt via de risicoreserve.

Een overzicht van de deelnemingen is opgenomen in bijlage 9a en in de paragraaf 7 verbonden partijen.

2 Revitalisering landelijk gebied

In aanvulling op de deelnemingen (uit de vorige rubriek) in de ORR (Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte), TOM (Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij) en de Ontwikkelingsmaatschappij glastuinbouw Dinteloord in oprichting (OGD), plaatsen wij in deze rubriek de overige risico's m.b.t. de revitalisering van het landelijk gebied.

In 2001 is de provincie met een aantal private partijen een samenwerkingsovereenkomst (SOK/pact van Brakkesteijn) aangegaan voor de Ruimte voor Ruimte-regeling die tot doel heeft de sloopvergoedingen terug te verdienen in relatie tot de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (Rbv) (uitbetaald door de Dienst Regelingen, voorheen Laser). De uitvoering behelst o.a. de voorfinanciering van sloopvergoedingen en het verwerven en ontwikkelen van woningbouw kavels. Hiertoe is de ontwikkelingsmaatschappij (ORR) opgericht waarin de provincie voor 28% aandeelhouder is. De ORR BV is beherend vennoot, terwijl de feitelijke projectuitvoering in handen is van de ORR CV.

a) De balanswaarde per 31-12-2007 van de ORR bedraagt circa € 60 miljoen. De provincie garandeert de integrale uitvoering van de ruimte-voor-ruimteregeering conform het pact van Brakkesteijn. Het afbreukrisico dat het provinciale beleid de uitvoering in de weg staat en de provincie alle geleden schade aan de ORR BV zou moeten vergoeden, stellen wij op 0 % als afgeleide van "eigen beleid".

a Voor de 1^e projectfase SOK1 is aan de ORR CV een achtergestelde lening meegegeven van € 20 miljoen, waarvan € 5,6 miljoen op conto van de provincie. Het risico daarvan wordt – sinds de kavelverkoop daadwerkelijk zijn gaan lopen en ook omdat er veel eigen en vreemd vermogen in de onderneming zit en er goede infolijnen zijn – als beperkt ingeschat op

maximaal € 1,7 miljoen. Voor de uitvoering van SOK2 is aanvullend een achtergestelde lening verstrekt van € 5 miljoen, waarvan € 1,4 miljoen door de provincie. Dit is voor 100% afgedekt.

- d) Met de sloopvergoedingen van SOK1 is naar de huidige inzichten een volume gemoeid van circa € 84,5 miljoen; bij SOK2 inclusief de verbrede aanpak Ruimte voor Ruimte gaat het om een terug te verdienen volume van minimaal € 137 miljoen, opgebouwd uit:
- € 80,5 miljoen: door de provincie betaalde sloopvergoedingen in het kader van de Rbv2;
 - € 44,5 miljoen: € 13 miljoen subsidies en aankoopkosten voor sanering glastuinbouw-bedrijven in kwetsbare gebieden, € 9 miljoen voor sloop overige ongewenste bebouwing in het buitengebied en € 22,5 miljoen voor sanering voormalige militaire terreinen (Mobilisatie-complexen; € 15 miljoen out-of-pocketkosten en € 7,5 miljoen rentekosten);
 - € 2,8 miljoen: reeds betaald voor de aankoop/sanering glastuinbouwbedrijven;
 - € 9,2 miljoen: sloopkosten in het kader van de VIV-regeling.

Overall gezien spelen verder de volgende risico's:

1. sloopvergoeding en vergoeding verbrede aanpak ruimte voor ruimte kunnen door de ORR niet worden terugverdiend;
2. ORR kan risicodragend vermogen niet terugbetalen;
3. ORR kan geen 20% rendement halen op het risicodragend vermogen.

Met behulp van Monte Carlo-analyse* is een inschatting gemaakt van het financiële effect van de risico's. In het meest negatieve scenario wordt een verlies van € 7 miljoen ingeschat.

Rekeninghoudend met het deelnemingsvermogen van € 5,75 miljoen resteert een restrisico van € 1,3 miljoen dat binnen de risicoreserve wordt afgedekt. De Monte Carlo analyse geeft verder aan dat er een reële kans is van 95% dat de ORR een positief resultaat behaalt.

(* De monte carlo analyse is een simulatietechniek waarbij door vele herhaalde berekeningen, elke keer met een andere startwaarde, een verdelingsfunctie wordt verkregen van de kans dat een risico gaat optreden).

- d) In 2002 hebben de provincie en de Zuidelijke land- en tuinbouworganisatie (ZLTO) samen de TOM CV/BV opgericht, die tot doel heeft het (her-)ontwikkelen van duurzame vestigingslocaties voor glastuinbouw en het saneren van bedrijven in de Groene hoofdstructuur –landbouw en de Agrarische Hoofdstructuur-landschap. Door beide partijen is aan de TOM CV een achtergestelde lening verstrekt van € 7 miljoen. Hiervoor geldt een garantiafdekking van 50% (Kadernota 2006).

- e) Voor het glastuinbouwproject Dinteloord zal door de TOM een aparte vennootschap worden opgericht: de Ontwikkelingsmaatschappij glastuinbouw Dinteloord (OGD). De provinciale kapitaalbreng in de TOM en de OGD tezamen, in de vorm van een achtergestelde lening of een garantie, is vastgelegd op maximaal € 8,5 miljoen (PS 24/06). 50% van het bedrag boven de lening ad € 7 miljoen (€ 0,75 miljoen, zijnde 50% van € 1,5 miljoen) wordt afgedekt d.m.v. de risicoreserve.
- f/g) De regelingen m.b.t. sloop van de overtollige bebouwing in het buitengebied (SOBB) en sanering glastuinbouw zijn in september 2006 in werking getreden. Voor deze regelingen is een totaalkrediet beschikbaar gesteld van € 22 miljoen (PS53/05), waarvan de rentekosten tot een bedrag van € 7 miljoen (t/m 2014) zijn afgedekt door de Reserve sanering glastuinbouw en sloop bebouwing buitengebied.
- h) Door bezuinigingen bij het Rijk dreigde de realisatie van de EHS (ecologische hoofdstructuur) als cruciaal onderdeel van de revitalisering van het landelijk gebied stil te vallen. Dit heeft aanleiding gegeven tot een extra provinciale investeringsimpuls van in totaal € 81,8 miljoen (PS 08/03 en 77/04). Hiervoor heeft het Rijk een terugbetalingsgarantie afgegeven van € 38,7 miljoen. Mocht de provincie met de kosten blijven zitten, dan zal de overige € 43,1 miljoen worden afgeboekt van de reël aanwezige jaarlijkse investeringsbedragen voor de sector. Wanneer de overeenkomst inzake het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) onherroepelijk is geworden, komt dit risico te vervallen aangezien de terugbetaling zijn beslag krijgt uit de ILG-gelden die dan tot de provinciale middelen behoren.
- i) In 2004 is besloten (PS 77/04) tot de instelling van een grondportefeuille revitalisering landelijk gebied, waarmee het mogelijk wordt aankopen te doen die bijdragen aan de realisatie van natuur-, landbouw- en waterdoelen van de revitalisering. Oorspronkelijk gold een kredietplafond van € 9,5 miljoen dat bij de Kadernota 2005 is verhoogd tot € 15 miljoen. De financiële risico's worden voor 15% afgedekt binnen de Reserve grondportefeuille RLG. In 2006 is het krediet nog eens met € 10 miljoen verhoogd door € 1,5 miljoen (15% van € 10 miljoen) extra te storten in de Reserve grondportefeuille RLG. Bij de voorjaarsnota 2008 is besloten om deze reserve op te heffen en t.z.t. toe te voegen aan een nieuwe reserve grondbeleid.
- j) Bij de realisering van de locatie Brandevoort II heeft de gemeente Helmond een exploitatie-tekort van € 5,5 miljoen i.v.m. het moeten aankopen en slopen van een aantal intensieve

vechouderijen met een milieucirkel over de bouwlocatie. Voor de dekking van dit tekort mag de gemeente 40 ruimte-voor-ruimte-kavels ontwikkelen. De provincie heeft toegezegd (PS 73/06) dat in geval de opbrengst hiervan onvoldoende blijkt te zijn, garant te staan voor de helft van het tekort tot een maximum van € 2,75 miljoen. Deze garantie wordt voor 50% afgedekt via de risicoreserve.

3 Projecten

Een derde risicocategorie betreft enkele majeure projecten:

- a) In 2006 is de onderhoudsfase (15 jaar) van de PPS-A59 van start gegaan. In deze fase is de opdrachtnemer verantwoordelijk voor een goed beheer en onderhoud van de weg. Risico's voor de provincie betreffen o.a. niet verhaalbare schade en overige risico's als gevolg van het bouwcontract. Mogelijke financiële gevolgen van optredende risico's waarvoor de provincie verantwoordelijk is, komen ten laste van het risicofonds PPS-A59.
- b) In 2005 is aan de gemeente Bergen op Zoom een bijdrage van € 10 miljoen verstrekt voor het project Bergse Haven, onder de conditie dat in het geval de grondexploitatie uiteindelijk gunstiger uitvalt dan begroot, de gemeente is verplicht tot terugbetaling. Met de gemeente zijn afspraken vastgelegd over tussentijdse financiële verantwoordingen, inclusief een accountantsverklaring.
- c) De rentekosten t/m 2018 van de sanering Mobilisatie-complexen (MOB) bedragen € 7,5 miljoen en moeten worden terugverdiend via ORR/SOK2 (zie ook 2c).
- d) Bij PS besluit 15/08 is de heffingenverordening ontgrondingen ingetrokken. Voor eventuele toekomstige schadeclaims is in de risicoreserve een bedrag van € 0,1 miljoen opgenomen.

4 Garanties

- a) Overige garantieverstrekkingen anders dan m.b.t. RLG (zie rubriek 2) betreffen de gewaarborgde geldleningen van het Groenfonds. Deze belopen per 1 januari 2009 in totaal € 110,2 miljoen, waarvan circa € 14,4 miljoen voor rekening komt van de provincie Noord-Brabant. Het risico betreft de hoofdsom en rentelasten over de door het Groenfonds afgesloten leningen. Het restrisico is per saldo nihil omdat bij faillissement van het Groenfonds in de provinciale begroting het jaarlijkse rente- en aflossingsbedrag aan het Groenfonds van € 1,5 miljoen wegvalt. Dit budget is dan beschikbaar en gemiddeld genomen voldoende om de gegarandeerde rente en aflossingen te dekken.

- b) Het Havenschap Moerdijk is een gemeenschappelijke regeling met als deelnemers de provincie en de gemeente Moerdijk (ieder voor 50%). In de gemeenschappelijke regeling (artikel 48 van de herziening 1997) is vastgelegd dat t.a.v. door het Havenschap als geldnemer te sluiten overeenkomsten van geldleningen, elk der deelnemers naar rato instaat voor de betaling van rente en aflossingen zonder dat daarvoor een afzonderlijk besluit is vereist. De balans per 31-12-2007 laat een schuldenpositie zien van circa € 33 miljoen en een eigen vermogen van € 15,2 miljoen. Per saldo loopt de provincie risico over 50% (naar rato van deelname) van € 17,8 miljoen. In de 3^e Nota kapitaaldienst is opgenomen dat garanties voor 50% worden afgedekt. Dit betekent dat binnen de risicoreserve € 4,5 miljoen opgenomen moet worden voor het beleidsrisico m.b.t. Havenschap Moerdijk.
- c) Jeugdzorg: Het risico m.b.t. de voorfinanciering van het budget 2008 is nagenoeg komen te vervallen nu het Rijk in 2008 met € 11,5 miljoen over de brug is gekomen (zie bestuursrapportage 2008-II in najaarsbrief). Het jaar 2009 wordt een overgangsjaar, waarvoor tussen Rijk en interprovinciaal overleg (IPO) een aparte overeenkomst in de maak is. Het Rijk stelt voor jeugdzorg extra middelen beschikbaar onder de voorwaarde dat ook de provincies een extra inzet leveren. Om de groei van de zorgvraag en de huidige wachtlijsten te kunnen oplossen, wordt voor wat betreft Noord-Brabant uitgegaan van een provinciale bijdrage van € 14,6 miljoen.

5 Leningen

De NV Monumenten Fonds Brabant is opgericht om de instandhouding van monumenten te ondersteunen. Aan de NV wordt een converteerbare achtergestelde lening verstrekt van € 4 miljoen, in tranches gespreid over de jaren 2004-2007. Tegelijk wordt in acht jaar via de reserve monumentenfonds een buffer gevormd van € 4 miljoen. Zodra een conversie (omzetting in aandelen) van de lening wordt toegepast, geldt dat er 100% moet worden afgedekt.

Het beschikbaar stellen van de financiële middelen aan de NV is op rechtmatigheid getoetst aan artikel 88, lid 3 van het EG-verdrag inzake staatssteun en akkoord bevonden.

6 Voorfinancieringen

Naast de al vermelde voorfinancieringen m.b.t. de revitalisering van het landelijk gebied (zie rubriek 2) zijn de volgende voorfinancieringen van toepassing:

AbdK (Actief bodembeheer de Kempen): Om te voorkomen dat het project AbdK moet worden stopgezet, is het noodzakelijk om in 2005-2010 € 10 miljoen voor te financieren vooruitlopend op de rijksbijdrage 2010-2014. Voor 2009 gaan wij uit van een voorfinanciering tot maximaal € 10 miljoen, zonder dat hier overigens al een garantie van het Rijk op terugbetaling tegenover staat. Dit betekent dat de provincie een risico loopt dat in de begroting voor 50% is afgedekt.

7 BTW-risico naar aanleiding van boekenonderzoek

In een notitie van augustus 2008 hebben wij de Rekeningcommissie geïnformeerd over de uitkomsten van de controle door de Belastingdienst m.b.t. het BTW-compensatiefonds en over de afspraak m.b.t. de PPS A59 (RC -0118). Ten aanzien van de PPS A59 is overeengekomen om de verschillende standpunten voor te leggen aan de belastingrechter. Hierbij draait het om een geschilpunt van € 16 miljoen. Zolang deze zaak nog niet is beslecht, wordt dit risico afgedekt in de risicoreserve.

Totaal rubrieken 1 t/m 7

Een samenvatting van de rubrieken 1 t/m 7 wordt gegeven in het risicoprofiel. Het totaal van de restrisico's komt uit op € 78,9 miljoen. De stand van de risicoreserve per 1 januari 2008 bedraagt afgerond € 79,0 miljoen.

Risicoprofiel begroting 2009									
(stand per 1 september 2008)	P5-nr.	Financiële omvang risico x € 1.000	Risico- aandeel provincie	Percentage af te dekken	Benodigde dekking a	Dekking binnen mjr.(*) b	Restrisico binnen Risicores. c=a-b	Toelichting	
1. Deelnemingen									
NV's, BV's en CV's (begrotingsbijlage 9a)	-	55.464	55.464	100%	55.464	55.464	0	alle aandelen volgestort (m.u.v. Eindhoven Airport en Waterschapsbank)	
Brabantse Herstr.mij Bedr.terreinen (BHB)	34/05	9.987	9.987	100%	9.987	0	9.987	tranches 2005, 2006 en 2007 agio gestort	
Uitbreiding risicokapitaal BHB BV	35/08	10.000	10.000	100%	10.000	0	10.000	gestort in risicoreserve bij Voorjaarsnota 2008	
Agra & Co kapitaalfonds	86/04	2.327	2.327	100%	2.327	0	2.327	1e tranche agio t/m 2007 gestort	
Subtotaal deelnemingen					77.778	55.464	22.314		
2. Revitalisering landelijk gebied									
a ORR BV	101/01	60.000	60.000	0%	0	0	0	niet gedekt, is zaak van goed beleid, 0 % risicoschatting	
b1 ORR CV	KN2005	5.600	5.600	25%/50%	1.750	0	1.750	rentelasten worden in rekening gebracht bij ORR	
b2 ORR CV	KN2005	1.400	1.400	100%	1.400	0	1.400	zie Kadernota 2005	
c1 RvR / SOK1	69/00	84.500	0	0%	0	0	0	contract-ORR; 1e tranche is geheel overgedragen	
c2 RvR / SOK2	23/02	137.000	0	0%	0	0	0		
c3 Rendementsrisico RLG		7.000	1.300	100%	1.300	0	1.300	maximaal risicobedrag volgens nog niet vastgestelde risicoanalyse SOK2	
d TOM	104/01	7.000	7.000	50%	3.500	0	3.500	dekking verhoogd van 10% naar 50%, bij Kadernota 2006	
e Ontw. Glastuinbouw Dinteloord	24/06	1.500	1.500	50%	750	0	750	gestort in risicoreserve bij Kadernota 2006	
f/g B-sec en glastuinbouw	..	22.000	7.000	100%	7.000	7.000	0	afgedekt binnen Reserve sanering glastuinbouw en sloop bebouwing	
h EHS / tijdelijke grondbank	77/04	81.800	43.100	0%	0	0	0	garantie Rijk € 38,7 mln; overig risico t.l.v. sector	
i Grondportefeuille RLG/ strategische grondportefeuille	..	35.000	35.000	15%	6.322	0	6.322	afgedekt binnen de risicoreserve (incl. extra risicovolle aankopen)	
j Overeenkomst ontw.locatie Helmond	73/06	2.750	2.750	50%	1.375	0	1.375	afgedekt binnen risicoreserve bij begroting 2008	
Subtotaal RLG					23.397	7.000	16.397		
3. Projecten									
a PPS A59	02/03	-	0	0%	0	0	0	risico's afgedekt in pps-contract en Voorziening PPS A59	
b Bergse Haven	-	10.000	10.000	100%	10.000	10.000	0	investeringsbijdrage t.l.v. Reserve Brabant 2050	
c Saneren MOB-complexen	BA	15.000	7.500	100%	7.500	7.500	0	rentekosten worden geactiveerd en terugverdiend via ORR/SOK2	
d Schadelclaims ontgroningen	15/08	100	100	100%	100	0	100	afgedekt binnen de risicoreserve	
Subtotaal projecten					17.600	17.500	100		
4. Garanties									
a Groenfonds	-	14.436	14.436	10%	1.444	1.444	0	i.g.v. faillissement komt risico t.l.v. begroot jaarlijks subsidie	
b Havenschap Moerdijk	-	17.800	8.900	50%	4.450	0	4.450		
c Jeugdzorg	NJN2008	14.600	14.600	100%	14.600	0	14.600	afgedekt binnen de risicoreserve	
Subtotaal garanties					20.494	1.444	19.050		
5. Leningen									
NV Monumentenfonds Brabant	-	4.000	4.000	100%	4.000	4.000	0	reservering 8x € 0,5 mln p/j in de Reserve monumentenfonds	
6. Voorfinancieringen									
AbdK	KN2005	10.000	10.000	50%	5.000	0	5.000	zie Kadernota 2005 en Begroting 2009	
7. BTW-verplichting	-	16.000	16.000	100%	16.000	0	16.000	zie notitie aan Rekeningcommissie d.d. augustus 2008 (RC-0118)	
Totaal beleidsrisico's en restrisico's					164.268	85.407	78.861		
Risicoreserve per 31 dec.2008							78.996		
surplus (+) of tekort (-)							135	bandbreedte voor toekomstige beleidsrisico's	

II Bedrijfsrisico's

Bedrijfsrisico's zijn inherent aan onze beleidsuitvoering en bedrijfsvoering en kunnen sterk uiteenlopen. Voor zover al een complete opsomming mogelijk is, biedt dat echter weinig meerwaarde. Binnen de planning & control-cyclus wordt de vinger aan de pols gehouden en wordt geprobeerd tijdig adequate maatregelen te treffen in het geval zich financiële knelpunten voordoen. De Staten worden daarover geïnformeerd via de financiële nota's en bestuursrapportages. Binnen dit begrotingskader beperken we ons tot de aanduiding van drie hoofdcategorieën en enkele actuele risico-elementen. De indeling is als volgt:

1. Juridische en procesrisico's;
2. Risico's voortvloeiend uit rijksbeleid en wetgeving;
3. Risico's voortvloeiend uit samenwerking met derden (voor zover niet meegenomen bij de beleidsrisico's).

Voor de afdekking van deze risico's wordt (conform de 3^e Nota Kapitaaldienst) aanvullend op de reguliere meerjarenraming en de desbetreffende reserves binnen de algemene reserve een buffer gereserveerd van 3% van onze netto exploitatieomvang.

Juridische en procesrisico's

1.1 Risico's in het kader van juridische procedures

Met juridische procedures worden de civielrechtelijke procedures bedoeld waar de provincie als partij bij betrokken is. Het betreft zowel gevallen waarin de provincie door derden in een juridische procedure wordt betrokken (dagvaarding, aansprakelijkheidsstelling, derdenbeslag etc.) als gevallen waarbij de provincie zelf jegens derden een juridische procedure start (aansprakelijkheidsstelling, dagvaarding, faillissementsaanvraag etc.). In veel juridische procedures is de inschakeling van externe juridische deskundigheid verplicht. Het financiële risico, bestaande uit kosten voor (verplichte) externe juridische bijstand, alsmede proceskosten, die naarmate een procedure vordert fors kunnen oplopen, is moeilijk in te schatten. De begrotingspost kent daardoor een fluctuerend verloop. Kleine bijstellingen kunnen op de reguliere marap-momenten plaatsvinden op basis van uitputting en inschatting van lopende procedures. Bij eventuele forse overschrijdingen die niet opgevangen kunnen worden binnen de productgroep, zal zo nodig de risicobuffer worden aangesproken.

1.2 Risico's in het kader van de aansprakelijkheid

De risico's die de provincie loopt in de vorm van aansprakelijkheidsstellingen door derden zijn enerzijds gelegen in civielrechtelijke schadeclaims, waarbij valt te denken aan aansprakelijkheid uit hoofde van contract, uit onrechtmatige daad of uit hoofde van rechtmatig overheidshandelen (dat door het feit dat geen schaderegeling is getroffen, onrechtmatig kan worden). Anderzijds is het risico gelegen in de bestuursrechtelijke schadeclaims die door derden tegen de provincie worden ingediend. Het kan daarbij gaan om wettelijke schadevergoedingen (bijvoorbeeld de Onteigeningswet), wettelijke nadeelcompensatie (art. 49 WRO, art. 15.20 Wm en art. 3:4 Awb) of schadeclaims op basis van een door de bestuursrechter vernietigd besluit.

1.3 Risico's i.r.t. verzekeringen

Per 1 januari 2007 is de provincie niet meer verzekerd voor de aansprakelijkheid en is dus vanaf dat moment eigen risicodragers geworden. Omdat de verhouding tussen de explosief stijgende premie en de maximaal verzekerde sommen gecombineerd met een hoog eigen risico steeds verder uit balans raakte, was het continueren van de aansprakelijkheidsverzekering financieel niet meer verantwoord. Ook juridisch zaten er de nodige haken en ogen aan de verzekering. Allereerst dekte de verzekering niet alle schadegevallen. Belangrijkste uitsluitingen waren: bewust in strijd met de wet genomen beslissingen, schade in verband met rechtmatige overheidsdaad (planschade en nadeelcompensatie), schade veroorzaakt door niet nagekomen toezeggingen, schade samenhangend met privaatrechtelijke overeenkomsten. Bovendien vielen de schades die voortvloeien uit bodemsaneringsprojecten niet onder de algemene aansprakelijkheidsverzekering. Daartoe wordt nog steeds per project een zogenaamde CAR (construction all risk)-verzekering afgesloten.

2 Risico's voortvloeiend uit rijksbeleid en wetgeving

2.1 Ammoniakwet

In 1998-1999 heeft een aantal veehouders procedures gestart tegen gemeenten i.v.m. wat genoemd wordt onrechtmatig handelen bij het verlenen van (uitbreidings-)vergunningen voor veehouderijen. Gesteld wordt dat het door de overheid in die periode voorgestane emissie-stand-still-beleid, dat o.a. werd geëffectueerd door middel van gemeentelijke ammoniakreductieplannen (arp's), op grond van jurisprudentie in strijd moet worden geacht met de Interim-wet Ammoniak en Veehouderij (IAV). Inmiddels is tussen de overheden en schadeverzekeraars een regeling bereikt ter voorkoming van langlopende juridische procedures. De regeling leidt er bovendien toe dat het oorspronkelijk grote financiële risico aanzienlijk is teruggebracht. De IAV-claim zal hooguit tot geringe financiële schade voor de provincie kunnen leiden.

2.2 Leemtewet bodembescherming

In 1998 is de Nazorgregeling Wet Milieubeheer in werking getreden. Op grond van deze wet zijn de provincies eindverantwoordelijk voor de nazorg van de stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afvalstoffen werden of worden gestort. Nazorg betreft het eeuwigdurend voortzetten van milieubescherming op een stortplaats nadat deze formeel door het bevoegd gezag gesloten is verklaard. De provincies hebben de bevoegdheid om aan vergunninghouders van stortplaatsen bij belastingverordening een nazorgheffing op te leggen ter dekking van de kosten van de nazorgwerkzaamheden. Deze gelden stromen in een provinciaal nazorgfonds waaruit alle nazorgwerkzaamheden worden betaald. In 1999 is door Provinciale Staten een verordening vastgesteld en in 2004 herzien. Aan de uitvoering van de Nazorgregeling kleven voor de provincie verschillende risico's in termen van rendement, kostenontwikkeling, aansprakelijkheid, etc.

2.3 Openbaar vervoer

In 2006 zijn de OV-concessies aanbesteed voor de periode 2007 t/m 2014. Eén van de uitgangspunten van het programma van eisen (onderdeel van het bestek) is dat de provincie verantwoordelijk is en daarmee het risico draagt van tegenvallende opbrengsten. De opbrengstenbronnen zijn: reizigersopbrengsten (inclusief studentenkaartopbrengsten) en de Brede Doeluitkering verkeer en vervoer (BDU). Door adequaat (financieel) concessiebeheer en eventueel te treffen maatregelen zal het risico tot een minimum beperkt worden. Door een opgebouwde risicoreserve binnen de BDU en door jaarlijks een bedrag binnen de BDU te reserveren, worden eventuele financiële tegenvallers opgevangen.

In de vier Brabantse regiotaxi-projecten is de provincie één van de deelnemende partijen. Voor het vrije reizigers deel draagt de provincie het gebruikersrisico: hoe meer (vrije) reizigers gebruik maken van het regiotaxisysteem, hoe meer de provincie dient te subsidiëren. Door het tariefinstrument en de beschikbare bedragen voor de regiotaxi-projecten uit de Brede Doeluitkering verkeer en vervoer wordt het risico beheerst en opgevangen. Sinds 2008 zijn er nieuwe regiotaxi-convenanten van kracht waarin de samenwerking tussen provincie en regio's op het gebied van de regiotaxi is geregeld.

3 Risico's voortvloeiend uit samenwerking met derden

3.1 Stimulus

In 2007 is van de Europese Commissie de beschikking ontvangen voor de opvolger van het EPD Zuid: het Operationeel Programma Zuid-Nederland (OP Zuid 2007-2013 / EPD en OP zijn

Europese steunprogramma's voor de versterking van de economie). De EFRO bijdrage voor het nieuwe programma bedraagt circa € 186 miljoen. Dit programma bestaat niet langer uit deelprogramma's, maar vormt in feite één provinciegrensoverschrijdend programma. In deze nieuwe structuur voert de Stimulus-organisatie het programmamanagement uit, ondersteund door provinciale steunpunten in Limburg en Zeeland. De provincie Noord-Brabant is beheersautoriteit. Het EPD-Zuid en het OP Zuid wordt op project- en programmaniveau door de accountant gecontroleerd. Deze gebruikt hierbij een speciaal voor de Europa-programma's ontwikkeld controleprotocol. Daarnaast vinden regelmatig audits plaats door zowel de nationale autoriteiten (Ministerie van EZ, Rekenkamer) als Europese autoriteiten (DG Regio en Europese Rekenkamer).

3.2 Bestuursovereenkomst m.b.t. reconstructiewet

In 2005 is de "bestuursovereenkomst ingevolge de Reconstructiewet tussen Gedeputeerde Staten en gemeenten" voor de uitvoeringsperiode ondertekend. De overeenkomst komt er kort gezegd op neer, dat gemeenten zich zullen inspannen dat binnen 4 jaren bestemmingsplannen worden aangepast aan de reconstructieplannen. De provincie biedt hierbij de nodige (financiële) ondersteuning. Daarnaast is afgesproken dat gemeenten middels planologische maatregelen trachten ongewenste ontwikkelingen voor de reconstructie te voorkomen. Eventuele bijbehorende kosten en planschade komen voor rekening van de provincie.

Voor West-Brabant is planschade van gebiedsplannen geregeld in de bestuursovereenkomst provincie-gemeenten; er ligt hier geen Reconstructiewet aan ten grondslag. Planschade als gevolg van het gebiedsplan of een vertaling daarvan in het bestemmingsplan, is planschade in de zin van de Wet RO en behoort tot de bevoegdheid van de gemeente. In de bestuursovereenkomst is geregeld dat deze schade door de provincie wordt vergoed indien deze voortkomt uit het gebiedsplan.

3.3 Risico van ongewenste uitbreidingen intensieve veehouderijbedrijven

Het beleid in de reconstructieplannen is gebaseerd op het akkoord van Cork, waarbij is overeengekomen dat bestaande rechten op uitbreiding in extensiveringsgebieden worden gerespecteerd. Dat betekent dat enige uitbreiding wordt toegestaan. Samen met het Rijk zullen maatregelen worden ontwikkeld om deze risico's zo gering mogelijk te houden. Voorbeelden hiervan zijn de verplaatsing- en beëindigingsregelingen voor intensieve veehouderij (VIV en de BIV) en de intrekking van milieuvergunningen in extensiveringsgebieden.

III Weerstandscapaciteit

Bij de weerstandscapaciteit worden een incidentele en een structurele component onderscheiden. Met de incidentele weerstandscapaciteit wordt bedoeld het vermogen om rekeningtekorten, calamiteiten en andere incidentele tegenvallers op te kunnen vangen. Tot de structurele weerstandscapaciteit behoren de middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers te overbruggen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande provinciale taken. In beide gevallen gaat het om onverwachte situaties; reguliere tegenvallers zijn in beginsel afgedekt via verzekeringen of aparte voorzieningen.

De financieel-technische weerstandscapaciteit vormt de maximale ruimte voor als de nood aan de man komt: wanneer er geen enkel criterium of bestemmingsbesluit meer geldt en het benodigde geld ergens vandaan moet komen. De politiek-bestuurlijke weerstandscapaciteit wordt begrensd door de afspraken uit het Bestuursakkoord en andere Statenbesluiten en valt beduidend lager uit. Zo zijn bestemmingsreserves feitelijk vastgelegd en geldt voor de opcenten motorrijtuigenbelasting dat deze niet verder verhoogd zullen worden.

Tabel 1 Weerstandscapaciteit (inclusief geraamde standen van reserves per 1-1-2009)

Bedragen in € miljoen	Weerstandscapaciteit	Bedragen x € 1 miljoen
	Financieel-technisch	Politiek-bestuurlijk
Incidentele weerstandscapaciteit	<u>eenmalig</u>	<u>eenmalig</u>
-a Genormeerd gedeelte algemene reserve	22,8	22,8
-b Risicoreserve	79,0	79,0
-c Bestemmingsreserves	p.m.	p.m.
-d Stille reserves	p.m.	p.m.
-e Begrotingsruimte 2008-2011 (zie voorjaarsnota 2008)	204,3	p.m.
Subtotaal incidenteel	306,1	101,8
Structurele weerstandscapaciteit	<u>per jaar</u>	<u>per jaar</u>
-f Post onvoorzien 2009 e.v.	1,3	1,3
-g Onbenutte belastingcapaciteit	112,6	p.m.
Subtotaal structureel op jaarbasis	113,9	1,3

Toelichting:

- Ad a Het genormeerde gedeelte c.q. minimum niveau van de algemene reserve bedraagt € 22,8 miljoen, gelijk aan 3% van de netto exploitatieomvang. Deze buffer is bedoeld voor de opvang van de bedrijfsrisico's. Op basis van de exploitatieomvang in de jaarrekening 2007 is het genormeerde gedeelte van de algemene reserve opgehoogd met € 4,0 miljoen. Conform uitgangspunt in de 3^e Nota Kapitaaldienst.
- Ad b De (resterende) beleidsrisico's worden (rubriek 1 t/m 7) gecijferd op € 78,9 miljoen, met daar tegenover een Risicoreserve van € 79 miljoen.
- Ad c Zolang geen verplichtingen zijn aangegaan, kunnen PS besluiten om gereserveerde middelen in te zetten anders dan voor een bestemming die eerder voor ogen stond. Gezien de vastgelegde bestemmingen en bestedingen is de vrije ruimte echter in de praktijk beperkt. De bestedingsplannen van de reserves zijn geactualiseerd bij de voorjaarsnota 2008.
- Ad d Stille reserves zijn de meerwaarden van activa die te laag zijn gewaardeerd. De provincie bezit o.a. 30,8% van de aandelen Essent. In de bijlage 9a bij wordt een nominale waarde vermeld van € 46,1 miljoen. Wat de reële waarde c.q. marktwaarde is, valt nauwelijks aan te geven en is alleen relevant indien de vaste activa te verkopen zijn. Een stille reserve is ook het kunstbezit van de provincie, met een verzekerde waarde van € 5,3 miljoen.
- Ad e Voor de aanwending van de vrije begrotingsruimte 2008 -2011 (zoals opgenomen in de voorjaarsnota 2008) worden nog voorstellen aan PS voorgelegd.
- Ad f De post onvoorzien is bedoeld voor de afdekking van onvoorziene incidentele uitgaven en van de kosten van overgehevelde beleidstaken van vorig jaar, voor zover hiermee in de begroting nog geen rekening is gehouden. De post onvoorzien kent een structureel niveau van afgerond € 1,3 miljoen.
- Ad g De onbenutte belastingcapaciteit betreft het verschil tussen het aantal opcenten (begroot tarief 2009: 71,6 opcenten) en het wettelijke maximum (111,9 opcenten) op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting vermenigvuldigd met de opbrengst per (extra) opcent. Dit staat gelijk aan een theoretische en structurele meeropbrengst van € 112,6 miljoen op jaarbasis. De politieke vrije zoom is echter nihil omdat in het Bestuursakkoord is afgesproken niet over te gaan tot lastenverzwaring en het opcententarif gedurende deze bestuursperiode te bevriezen op het niveau 2007.

Onderhoud kapitaalgoederen

Paragraaf 5

Onderhoud wegen	240
Onderhoud provinciale gebouwen en installaties	244
Onderhoud vaarwegen	245

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud wegen

Portefeuillehouder:

mw.drs. C.Steffens – van Nieuwenhuizen

De provincie Noord-Brabant heeft een wegennet in beheer en onderhoud met een totale weglengte van 568 km (stand eind 2007). Deze wegeninfrastructuur heeft een vervangingswaarde van ongeveer € 1,35 miljard. In het kader van de wettelijke zorgplicht, die onder meer voortvloeit uit de Wegenwet en de Wegenverkeerswet, en de uitvoering van provinciaal beleid op het gebied van Verkeer en Vervoer draagt de Provincie zorg voor het onderhoud en de instandhouding van het wegennet.

Onderhoud omvat het uitvoeren van preventieve dan wel correctieve maatregelen om een object gedurende de levensduur in goede staat te houden of te brengen (op een vooraf vastgesteld kwaliteitsniveau), zodat het object naar behoren kan functioneren en een bepaalde representativiteit behoudt. Het betreft het onderhoud van verhardingen van rijbanen en fietspaden, kunstwerken (viaducten, tunnels, bruggen, en duikers), verkeersvoorzieningen (verkeersregelininstallaties, openbare verlichting, pompen, elektronische snelheidsbeheersingssysteem, bebording, geleiderails, bewegwijzering), en groenvoorzieningen. De kosten van onderhoud komen in de begroting als lasten tot uitdrukking.

Indien een object het einde van de levensduur nadert, zal het vervangen moeten worden. Tijdens de levensduur kan reconstructie van een weg of renovatie van een kunstwerk nodig zijn. De kosten van vervanging, reconstructie of renovatie worden gefinancierd uit het investeringsschema en vallen buiten deze paragraaf.

Onderhoudsbeleid

In de nota “Onderhoud in beweging”, in mei 2001 vastgesteld door Gedeputeerde Staten, is het provinciale beleid met betrekking tot het onderhoud en de instandhouding van het provinciale wegennet vastgelegd. Deze nota is in juli 2008 vervangen door een geactualiseerde nota “Provinciale wegzorg in uitvoering”. In Deel 1 ‘Uitgangspunten’ van de nieuwe nota wordt het algemene beeld geschetst van de kaders, ontwikkelingen en de speerpunten binnen het onderhoudsbeleid. Het vormt daarmee de basis voor de vervolgens uit te werken delen 2 en 3 van de nota. Deel 2 ‘Organisatie en uitvoering’ beschrijft de consequenties van het onderhoudsbeleid (organisatie, werkwijze, informatiesystemen, prioritering en programmering, monitoring en

evaluatie en financiële consequenties). Deel 3 ‘Onderhoudsthema’s’ wordt opgebouwd uit een aantal modules die elk het onderhoudsbeleid van een bepaald thema beschrijven en daarvoor onderhoudscriteria en -normen (voor zover bekend) bevatten. Dit deel zal als basis dienen voor het opstellen van beheer- en onderhoudsplannen en onderhoudsbestekken.

Het streven is om het onderhoud op een veilige, klantgerichte, milieuvriendelijke, integrale en kostenbewuste wijze uit te voeren, zodat de betrouwbaarheid en veiligheid van de provinciale wegen gewaarborgd blijft.

Op basis van de kaders waarbinnen het beheer en onderhoud aan de provinciale wegen moet plaatsvinden, de ontwikkelingen die verwacht kunnen worden en de visie van de provincie op het onderhoud, voert de provincie het onderhoud uit op basis van de volgende kernpunten:

Speerpunt wetten: Onderhoudshandelingen die voortkomen uit wettelijke verplichtingen worden altijd uitgevoerd.

Speerpunten veilig werken: Aannemers en medewerkers zullen werken conform de Arbo-wet, (Arbo: arbeidsomstandigheden) het Arbo-besluit en Arbo-regelingen. Verkeersmaatregelen worden uitgevoerd conform de vigerende CROW-publicaties waaronder 96, 96a en 96b. Alternatieve veiliger werkwijzen voor inspecties en onderhoudswerkzaamheden worden gestimuleerd.

Speerpunt onderhoudscriteria en -normen: Onderhoudscriteria en -normen worden per onderhoudsthema vastgesteld. Hierbij wordt aangesloten bij nationaal geaccepteerde richtlijnen. Indien deze niet beschikbaar zijn wordt aangesloten op wat in de praktijk gangbaar is.

Speerpunt belanggestuurd onderhoud: De provincie past belanggestuurd onderhoud toe omdat daarmee beter de belangen gediend zijn en omdat het beter aansluit bij de provinciale (mobiliteits)doelstellingen en regelstrategieën van de GGA*-gebieden (GGA:Gebiedsgerichte aanpak).

Speerpunt Mobiliteit, Veiligheid en Leefbaarheid: Na de wettelijke verplichtingen en randvoorwaarden rond veiligheid en milieu staan de onderhoudswerkzaamheden vooral ten dienste aan de mobiliteit en economie. Vervolgens komen in aflopende prioriteit aanvullende maatregelen rond veiligheid en leefbaarheid (milieu) aan bod. Onderhoudsactiviteiten worden op die prioriteitsvolgorde afgestemd.

Speerpunt preventieve maatregelen: De provincie neemt maatregelen voor het terugdringen van te snelle slijtage van de provinciale wegen veroorzaakt door onder andere te zware aslasten. Daardoor zal minder onderhoud aan de wegen nodig zijn. Dit komt de mobiliteit ten goede.

Preventief onderhoud wordt uitgevoerd indien de vervangingswaarde van het object hoog is of indien de belangen bij het functioneren van het object groot zijn.

Speerpunt energiebesparing: De provincie voert bij onderhoudswerken een energiebeleid dat gericht is op zuinig en bewust energiegebruik. De richtlijnen hiervoor worden vastgesteld in Deel 3 ‘Onderhoudsthema’s’ en in de onderhoudsbestekken.

Beoogde effecten voor 3 aspecten

a. Mobiliteit: Effectdoel = Betere doorstroming

Prestatiedoel: Uitvoeren van slim geplande integrale onderhoudswerkzaamheden. Daardoor minder verkeershinder. Prestatie-indicator: Percentage onderhoudswerkzaamheden dat integraal is uitgevoerd.

Prestatiedoel: Toepassen van duurzame materialen. Daardoor lagere frequentie van onderhoudswerkzaamheden. Prestatie-indicator: Aantal malen dat duurzame materialen worden voorgeschreven in bestekken.

Prestatiedoel: Schade door te zware aslasten op provinciale wegen terugdringen. Daardoor minder vaak groot onderhoud aan het wegdek. Prestatie-indicatoren: Aantal meet- en weegpunten, diepte spoorvorming als functie van aantal vrachtwagens, tellingen te zware aslasten bij meetpunten, aantal handhavingsacties.

α) Veiligheid: Effectdoel = Toename verkeersveiligheid

Prestatiedoel: Afname in frequentie van onderhoudswerkzaamheden door bundeling van werkzaamheden. Daardoor ook minder verkeersmaatregelen. Prestatie-indicator: Aantal verkeersmaatregelen per miljoen Euro projectkosten.

Prestatiedoel: Invoering van Essentiële Herkenbaarheidskenmerken (EHK) via onderhoudsprojecten. Daardoor afname in aantal verkeersongelukken. Prestatie-indicator: Aantal kilometers weg waarop markeringen volgens de EHK-richtlijnen zijn aangebracht.

Prestatiedoel: Werken uitvoeren volgens de Arbo-wetten en-richtlijnen. Daardoor voorkómen van ongelukken bij onderhoudswerkzaamheden. Prestatie-indicator: Aantal ongelukken per jaar waarbij wegwerkers betrokken zijn.

b) Leefbaarheid: Effectdoel = Verbetering van Milieu en leefbaarheid

Prestatiedoel: Toepassen van biologisch afbreekbare middelen. Prestatie-indicator: Percentage aanschaf/gebruik van biologische middelen ten opzichte van het totaal gebruik aan middelen.

Prestatiedoel: Voorschrijven van milieuvriendelijke werkmethode(n) in bestekken. (Toepassing van biologische middelen, terugdringen fijn stof en stikstofdioxide-uitstoot, bijdrage aan realiseren van Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit). Prestatie-indicator: Percentage bestekken waarin milieuvriendelijke werkmethode(n) worden voorgeschreven.

Prestatiedoel: Toepassing van stille deklagen bij groot onderhoud of vervanging van wegen. Daardoor afname in geluidsbelasting. Prestatie-indicator: Aantal kilometers aangelegde stille wegdekken.

Prestatiedoel: Toepassen van duurzame materialen. Daardoor minder (schadelijk) afval. Prestatie-indicatoren: Aantal malen dat duurzame materialen worden voorgeschreven in bestekken. Percentage geplaatste aluminium (licht)masten. Percentage Thermoplast toegepast als markering. Aantal kilometer betonnen wegen met asfalt deklaag. Percentage biologisch geteeld plantmateriaal.

Prestatiedoel: Afname lichtvervuiling. Prestatie-indicatoren: Aantal gemonteerde niet-lichtvervuilende armaturen, aantal alternatieve verlichting systemen, aantal systemen met dimmogelijkheid.

Prestatiedoel: Toepassen van energiezuinige onderdelen en werkmethode(n). Prestatie-indicatoren: Aantal gemonteerde energiezuinige lampen, aantal bestekken waarin energiezuinige werkmethode(n) worden voorgeschreven.

Prestatiedoel: Integreren van ecologische doelstellingen. Prestatie-indicatoren: Aantal kilometers berm dat ecologisch beheerd wordt.

Onderhoudsthema’s

Zoals hiervoor gesteld, zal Deel 3 ‘Onderhoudsthema’s’ van de nota “Provinciale wegzorg in uitvoering” worden uitgewerkt en als basis dienen voor het opstellen van beheer- en onderhoudsplannen en onderhoudsbestekken. Op het onderhoudsthema ‘Verhardingen’ zullen de hierna vermelde beleidsprestatie en bijbehorende onderhoudscriteria en -normen van toepassing zijn.

Beleidsprestatie	Indicator	Streefwaarde + jaar	2007	2008	2009	2010	2011
Goed onderhouden en veilig Brabants wegnnet	Het percentage van de asfaltrijbanen dat aan vervanging toe is	Max. 8,5%	4,3%	Max. 8,5%	Max. 8,5%	Max. 8,5%	Max. 8,5%
	Het percentage van de betonrijbanen dat aan vervanging toe is	Max. 3%	5,5%	Max. 3%	Max. 3%	Max. 3%	Max. 3%
	Het percentage van de elementen-verhardingen (klinkers, e.d.) van rijbanen dat aan vervanging toe is	Max. 6,5%	74%	Max. 6,5%	Max. 6,5%	Max. 6,5%	Max. 6,5%
	Het percentage van de fietspadverhardingen dat aan vervanging toe is	Max. 5%	9,8%	Max. 5%	Max. 5%	Max. 5%	Max. 5%

Toelichting

N.B.: het hoge percentage bij de elementenverhardingen wordt verklaard door het geringe aantal km dat het betreft, namelijk 5 km. De aanwezigheid van elementenverhardingen op fietspaden is er mede oorzaak van dat de streefwaarde voor de fietspadverhardingen in 2008 nog niet was gerealiseerd.

In het onderstaande schema is de huidige onderhoudstoestand van de belangrijkste objecten samengevat:

Thema	Hoeveelheid	Wijziging in hoeveelheid	Onderhouds-toestand	Toelichting
Wegverhardingen	568 km	Neemt af(*)	Goed	
Wegmarkeringen	296.000 m ²	Neemt toe	Goed	Door invoering van nieuwe markeringen (essentiële herkenbaarheidskenmerken) neemt oppervlak iets toe.
Fietsverhardingen	580 km	Neemt af(*)	Voldoende	Er zijn nog relatief veel elementenverhardingen die laag scoren.
Kunstwerken (bruggen, tunnels, duikers, faunavoorzieningen e.d.)	720 waarvan 148 grote kunstwerken	Blijft gelijk	Matig	Veel grote kunstwerken zijn aan renovatie toe.
Groenvoorzieningen (bomen, bermen, struiken, e.d.)	1160 hectare, 54.500 bomen	Neemt af(*)	Goed	
Verkeersvoorzieningen (verkeers-lichten, verlichting, Dynamisch verkeersmanagement, borden, geleiderail)	Ca. 16.000 objecten	Blijft gelijk	Goed	Afname door overdrachten wordt gecompenseerd door toename DVM-systemen

(*) De afname wordt vooral veroorzaakt door overdrachten van wegen naar gemeenten.

Ontwikkelingen

Duurzaam veilige inrichting wegen.

Door de aanleg van bredere bermen, vrijliggende fietspaden en nieuwe markeringen ten behoeve van de veiligheid zal de hoeveelheid onderhoud door deze maatregelen ook toenemen. Er moet daarom rekening gehouden worden met verhoging van de onderhoudskosten per km weg.

Aslasten.

Overbelaste assen van vrachtwagens en landbouwverkeer veroorzaken ca. 30% van de schadekosten aan provinciale wegen. Door toename van het vrachtverkeer (2 á 3 % /jaar) zullen deze kosten toenemen. In plaats van alleen correctief onderhoud te plegen wil de provincie inzetten op het voorkómen van schade door voorlichtingscampagnes, waarschuwingsborden in combinatie met weegpunten, en/of door handhaving in samenwerking met de politie.

Stil asfalt.

Op 24 juli 2007 zijn de geluidbelastingkaarten voor de drukste provinciale wegen vastgesteld. Deze verplichting tot vaststelling komt voort uit de EU-richtlijn omgevingslawaai welke is opgenomen in de Wet geluidhinder. Op basis van deze kaarten worden geluidsreducerende maatregelen voorbereid. De aanleg van stil asfalt op provinciale wegen waar veel geluidsoverlast is geconstateerd, is één van de belangrijkste bronmaatregelen. Er wordt tussen de 10 tot 20 km stil

asfalt per jaar op de provinciale wegen aangelegd. Stille deklagen gaan gemiddeld 40% minder lang mee dan het gebruikelijke dicht asfaltbeton (DAB) of steenmastic asfalt (SMA). De onderhoudskosten van aan asfaltwegen zullen daarom in de loop van de jaren geleidelijk toenemen.

Informatiesystemen.

De provincie werkt hard aan de ontwikkeling van GIS-systemen en beheersystemen om daarin alle gegevens van de objecten op te nemen. Daarmee wordt het mogelijk (onderhouds)gegevens actueel te houden en deze beschikbaar te maken voor onderhoud-gerelateerde werkprocessen.

Energie en milieu.

Openbare verlichting en verkeersregelininstallaties verbruiken van de verkeersvoorzieningen de grootste hoeveelheid energie. De provincie gaat er toe over om energiezuinige lampen te plaatsen die ook tweemaal langer meegaan. Dit zal resulteren in lagere onderhoudskosten van de verlichting en minder sterk stijgende energiekosten. Het nieuwe onderhoudsbeleid pleit voor het toepassen van milieuvriendelijke werkwijzen. Deze zijn over het algemeen arbeidsintensiever, en daardoor kostbaarder. Dit wordt voor een deel gecompenseerd door civieltechnische (weg)ontwerpen die minder onderhoud vergen.

Wat mag het kosten?

Onderhoudskosten (excl. BTW)

Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
Verhardingen, groen en kunstwerken	5.891	7.500	7.618	7.787	7.960	8.138
Verkeersregelininstallaties, wegverlichting, DVM, en overige verkeersvoorzieningen	1.992	1.618	1.639	1.671	1.703	1.736
Totaal	7.883	9.118	9.257	9.458	9.663	9.874

In de begroting 2009 is voor het onderhoud van de provinciale wegen een krediet opgenomen van € 9,257 miljoen (exclusief BTW) oplopend tot € 9,874 miljoen in 2012.

Onderhoud provinciale gebouwen en installaties

Portefeuillehouder: mr.A.M.Essed

Provinciehuis en Noordbrabants Museum

Het provinciehuis aan de Brabantlaan biedt onderdak aan het provinciaal bestuur en het ambtelijk apparaat. Daarnaast biedt het gebouwencomplex accommodatie aan bezoekers van vergaderingen, rondleidingen en diverse evenementen.

De gebouwen van het museum zijn eigendom van de provincie en worden verhuurd aan de Stichting Noordbrabants Museum. De ombouw van het museum in combinatie met een aantal omringende panden tot één complex is een belangrijke ontwikkeling voor 2009 en volgende jaren.

Begin 2008 is de nota Onderhoud Provinciehuis en Noordbrabants Museum vastgesteld. In deze nota is het beleidsuitgangspunt de instandhouding van gebouwen en installaties op het huidige niveau.

Onderhoudsboeken

Het naar verwachting benodigde onderhoud is vastgelegd in meerjarenplanningen, de zogenaamde onderhoudsboeken. Er zijn verschillende onderhoudsboeken voor o.a. hoofdgebouw, nieuwbouw Noordbrabants Museum, audiovisuele middelen en kunst.

De meerjarenplanningen bevatten een inschatting van het beoogde onderhoud op basis van vermoedelijke levensduur van onderdelen, een inschatting van de benodigde uitvoeringstijd, eigen

ervaringen en de verwachte kosten van materialen en lonen.

In 2008 zijn de onderhoudsboeken geactualiseerd. Van achterstallig onderhoud is geen sprake. De geactualiseerde onderhoudsboeken hebben een horizon tot 2017.

Onderhoudsboek hoofdgebouw en onderhoudsboek nieuwbouw

Het onderhoud voor 2009 bestaat voor een belangrijk deel uit onderhoudscontracten met een uitvoeringscyclus van één jaar (bijvoorbeeld onderhoud van de liftinstallaties). Daarnaast zijn middelen gereserveerd voor vervanging van onderdelen op basis van een meerjarencyclus (bijvoorbeeld apparatuur in het bedrijfsrestaurant, opknappen stalen kozijnen, etc.). Deze technische vervangingen worden indien mogelijk projectmatig gekoppeld aan aanpassingen die nodig zijn vanwege vernieuwde gebruikseisen (bijvoorbeeld het project vernieuwing bedrijfsrestaurant). In 2009 is vervanging van de dakbedekking van de nieuwbouw aan de orde.

Onderhoudsboek museum

Het Noordbrabants Museum aan de Verwerstraat te 's-Hertogenbosch is provinciaal eigendom. De Stichting Noordbrabants Museum huurt het gebouwcomplex van de provincie. In het onderhoudsboek zijn alleen de werkzaamheden opgenomen voor de provincie (eigenaarsdeel). De ombouw van het museumcomplex in combinatie met een aantal panden in de Waterstraat is nog in voorbereiding. De gevolgen voor het vastgestelde onderhoudsboek zijn nog niet duidelijk. Om desinvesteringen te voorkomen wordt het onderhoud afgestemd met de projectgroep Waterstraatpanden.

Wat mag het kosten?

In 2008 zijn de onderhoudsboeken geactualiseerd met een nieuwe horizon tot 2017.

Om het geplande onderhoud te kunnen uitvoeren is de bestaande onderhoudsvoorziening structureel opgehoogd met € 400.000.

Bedragen x € 1.000	Jaarrekening	Raming				
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Provinciehuis	1.841	2.441	2.599	2.389	1.815	1.845
Kunstwerken*	62	81	81	83	85	87
Audiovisueel	31	92	152	156	160	164
Noordbrabants museum	169	198	103	106	109	111
Totaal uitgaven	2.103	2.812	2.936	2.734	2.169	2.207

* In 2008 wordt een kunstaankoop gedaan voor inrichting van de 23^e verdieping.

Deze aanschaf en het onderhoud is financieel ingebed in de meerjarenraming Kunstwerken.

Onderhoud vaarwegen

Portefeuillehouders: O.Hoes

De uitvoering van de (beheer)maatregelen aan provinciale vaarwegen zoals de Mark, de Dintel, de Roosendaalsche en Steenbergsche Vliet, De Roode Vaart en het Mark-Vlietkanaal is gemandateerd aan het waterschap Brabantse Delta. De onderhoudstoestand van deze vaarwegen is goed. De provincie voert zelf geen beleidsprestaties i.c. werkzaamheden uit aan de vaarwegen. De provincie draagt 50% bij in de kosten van onderhoud en 100% in de kosten van het vaarwegverkeer. De juridische basis van de mandatering is onderwerp van overleg tussen de provincie en het waterschap vanwege het feit dat de overeenkomst dateert uit 1984. Er wordt gewerkt aan een actualisering van de overeenkomst. De onderhoudsbijdrage aan het waterschap wordt jaarlijks geïndexeerd.

Wat mag het kosten?

Onderhoud

Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2007	Raming 2008	2009	2010	2011	2012
onderhoudsbijdrage aan waterschap	1.167	1.612	1.640	1.681	1.723	1.766

Paragraaf 6

Treasury

Portefeuillehouder:
mr.A.M.Essed

Inleiding

De treasuryfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de daaraan verbonden risico's.

De doelstellingen van treasury richten zich op toegang tot vermogensmarkten, beheersing van risico's, minimaliseren van kosten en optimaliseren van rendementen.

Op grond van de Provinciewet en de Wet Fido hebben Provinciale Staten op 7 december 2001 het treasurybeleid vastgelegd in een treasurystatuut.

Het treasurybeheer van de provincie gebeurt binnen de regels van de wet Fido, namelijk:

- Uitsluitend ten behoeve van de publieke taak;
- Korte uitzettingen (deposito's) uitsluitend bij overheden en gerenommeerde financiële instellingen met minimaal een A-rating;
- Geen gebruik van derivaten voor speculatieve doeleinden. Derivaten mogen uitsluitend worden gebruikt ter beperking van financiële risico's.

Treasury beheer

De provincie beschikt al enige jaren over een tijdelijk overschot aan liquide middelen. Tijdelijk omdat in de begroting en meerjarenramingen reeds voorzien is in de besteding van deze middelen. Dit overschot komt door enerzijds meevallende inkomsten (dividend opbrengsten, opcenten motorrijtuigenbelasting) en anderzijds vertragingen in de uitgaande kasstromen.

In maart 2008 heeft het College van GS een nieuw systeem voor de liquiditeitsplanning vastgesteld. In dit systeem zijn alle relevante inkomende en uitgaande kasstromen die zich voordoen binnen de provincie opgenomen. Daarbij is uitgegaan van de begroting 2008 en de meerjarenraming over de jaren 2009 tot en met 2012. Uit deze planning resulteert een (tijdelijk) overschot in de desbetreffende jaren aan liquide middelen. Ook kan hieruit een kalender worden gedestilleerd met daarin de tijdstippen waarop liquide middelen beschikbaar moeten zijn voor de uitvoering van het beleid: investeringen, exploitatie, overdrachten etc. Voor de jaren daarna bestaat nog geen meerjarenraming en derhalve geen uitgewerkte liquiditeitsprognose. Voor de vier jaar na de

periode van de huidige meerjarenraming wordt uitgegaan van het gelijkmatig beschikbaar komen van de overschotten aan liquide middelen in deze jaren.

Vanuit de wens om uit het beheer van de tijdelijke overschotten een extra rendement te behalen is besloten om deze overschotten op twee manieren uit te zetten. Voor de periode waarvoor een liquiditeitsplanning aanwezig is en die zich uitstrekt tot de eerste 4 jaar wordt het overschot belegd in vastrentende waarden (obligaties) die uiteraard voldoen aan alle voorgeschreven regels. De vervaldatum van deze obligaties zijn afgestemd op de behoefte aan liquide middelen conform de liquiditeitsplanning. Gelet op de onrustige financiële markten is daarbij gekozen voor extra kwalitatieve voorwaarden waar die obligaties aan moeten voldoen.

Voor de periode die zich uitstrekt na de huidige meerjarenraming (2013-2015) is gekozen voor beleggingen in garantieproducten: financiële producten waarvan de hoofdsom gegarandeerd is en waarbij de mogelijkheid bestaat op het behalen van een extra rendement.

In de loop van 2008 zijn banken en effectenmakelaars geselecteerd en bij het opmaken van deze paragraaf worden verdere stappen gezet voor de daadwerkelijk aanschaf en beheer van de vastrentende waarden (obligaties). Later in 2008 zullen de garantieproducten worden gestructureerd of aangeschaft.

Volgens de liquiditeitsprognose van juni 2008 belooft het overschot aan liquide middelen in 2009 van € 411 miljoen per 1 januari naar € 357 miljoen per 31 december.

Bij deze nieuwe aanpak van het liquiditeitsbeheer zal een passende rapportage worden ontwikkeld over uitzettingen en rendementen. Die rapportage zal worden besproken in de Treasury Commissie die in maart 2008 is ingesteld. Over de resultaten zal worden gerapporteerd in de treasury paragraaf bij de Jaarrekening 2009.

Er is gekozen voor een passief beheer van de liquiditeitsoverschotten. De aangeschafte obligaties en deelnemingen in aandelenfondsen blijven tot de geplande vervaldag in ons bezit. Vandaar dat het niet zinvol is over deze beleggingen te rapporteren in vergelijking met een benchmark. Direct na de aanschaf van de stukken staat vast wat het rendement zal zijn. Daarover zal ook meteen gerapporteerd kunnen worden aan de Treasury Commissie. Op de geeignende momenten zal dat vervolgens worden gerapporteerd aan de Rekeningcommissie. Voor het beheer van de kortlopende

liquiditeitsoverschotten (cash management) zal wel gerapporteerd worden in vergelijking met een benchmark en wel het gemiddelde één maands euribor tarief in 2009.

Wettelijke verplichtingen

De Wet Fido, die met ingang van 1 januari 2001 in werking is getreden, stelt twee concrete normen aan het financieringsbeleid van de provincie, te weten de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto-vlootende schuld per kwartaal mag hebben. Dat bedrag is een percentage van de jaarlijkse begroting. Voor de provincies is dat percentage vastgesteld op 7,0%. Voor 2009 bedraagt de kasgeldlimiet van de provincie 7,0% van € 1.124,6 miljoen = € 78,7 miljoen.

Renterisiconorm

Om een evenwichtige opbouw van de leningenportefeuille tot stand te brengen, stelt de Wet Fido normen om het renterisico op de vaste schuld te beheersen. In de Wet Fido wordt het renterisico omschreven als de mate waarin het saldo van de rentelasten en -baten wordt beïnvloed door wijzigingen in het rentepercentage.

Het renterisico is afhankelijk van:

- voor welk deel van de vaste schuld de geldnemer een wijziging van de rente op basis van de leningvoorwaarden niet kan beïnvloeden (renteherziening);
- welk deel van de portefeuille aan vaste schuld in enig jaar geherfinancierd moet worden uit het aangaan van nieuwe leningen (herfinanciering).

De norm wordt verkregen door het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage te vermenigvuldigen met de vaste schuld. Dit percentage is 20%. Toegepast op onze begroting leidt dit tot een renterisiconorm van € 8,8 miljoen (20% van € 44,1 miljoen).

Concreet betekent dit dat het deel van de vaste schuld dat voor herfinanciering of voor renteherziening in aanmerking komt niet meer dan € 8,8 miljoen mag bedragen. Of anders gezegd: over maximaal

€ 8,8 miljoen mag een renterisico worden gelopen. Aangezien in 2009 geen herfinanciering zal plaatsvinden en er ook geen sprake zal zijn van renteherzieningen op lopende vaste geldleningen zal de renterisiconorm niet worden overschreden.

De restantschuld per 1 januari 2009 bedraagt € 44.076.239. In 2009 worden drie leningen volledig afgelost. De restantschuld van de drie resterende leningen bedraagt € 7.109.919. In 2009 zullen geen nieuwe leningen worden aangegaan.

In 2005 is de Wet Fido geëvalueerd. Uit de evaluatie blijkt dat de decentrale overheden de berekening van de renterisiconorm ingewikkeld vinden. Bovendien komt het belangrijkste risico, de herfinanciering van aflossingen, niet voldoende naar voren. Het voorstel is om de renterisiconorm te vereenvoudigen. De nieuwe renterisiconorm stelt dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer dan 20% van de begroting mogen bedragen. Het maximumpercentage van 20% moet voor de komende drie jaar worden berekend op basis van de begroting voor het komende jaar. Dit voorstel is in september 2006 aan de orde gekomen in de Tweede Kamer bij de behandeling van de evaluatie van de wet Fido. De Tweede Kamer is akkoord met het voorstel. De renterisiconorm moet vervolgens door een wetwijziging worden aangepast. Deze wetwijziging zal waarschijnlijk op 1 januari 2009 van kracht worden.

Derivaten

Foreward renteswap

De provincie heeft in juni 2004 een foreward renteswap afgesloten bij de Rabobank ter volledige afdekking van het rente fluctuatierisico dat zich voordeed bij het project PPS-A59. De looptijd van de foreward renteswap is van 1 januari 2006 tot 1 januari 2021. Het project PPS-A59 waarin de provincie samenwerkt met het consortium Poort van Den Bosch heeft tot doel het aanleggen en beheren van een deel van de autosnelweg A59. Het gebruik van een renteswap ter beperking van financiële risico's past binnen de voorwaarden die het treasury statuut stelt en het ministerie van BZK heeft met deze werkwijze ingestemd. Het renterisico is met de forward renteswap voor de gehele looptijd volledig afgedekt.

Paragraaf 7

Verbonden partijen

Verbonden partijen

Portefeuillehouder:

mw.drs.J.M.P. Moons, mw.drs. C.Steffens – van Nieuwenhuizen, drs. P.L.A. Rüpp,
mr.A.M.Essed

Algemeen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de provincie middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op de provincie.

Een partij die jaarlijks een subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen zitten met een juridische afdwingbaarheid door derden, is geen verbonden partij.

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

De provincie Noord-Brabant streeft ernaar om een bestuurlijk en financieel belang te houden in die organisaties die een bijdrage leveren aan het openbaar belang en waarvan de activiteiten aansluiten bij het beleid zoals dat door de provincie wordt gevoerd.

Een afzonderlijke nota verbonden partijen heeft de provincie niet, wel is enkele jaren geleden de Nota Nutsvoorzieningen uitgebracht waarin werd ingegaan op algemene ontwikkelingen en voorgenomen beleid ten aanzien van de nutssectoren voor electriciteit, gas, water, openbaar vervoer en afval. Verder zijn in 2003 uitgangspunten vastgelegd over de coördinatie van aandeelhouderschappen (BM-0016) en zijn op 2 juni 2006 door PS afspraken over de benoeming van provinciale commissarissen vastgesteld.

Beleidswijzigingen voor specifieke verbonden partijen worden voor zover nodig of wenselijk afzonderlijk aan PS voorgelegd. Via periodieke evaluatie wordt bezien of de verbonden partijen nog in voldoende mate bijdragen aan de realisatie van de provinciale doelstellingen.

Aan de provincie Noord-Brabant verbonden partijen

De verbonden partijen van de provincie Noord-Brabant bestaan uit de provinciale deelnemingen, de gemeenschappelijke regelingen waaraan wordt deelgenomen en publiekrechtelijke rechtspersonen waarmee een financieel en bestuurlijk belang zijn gemoeid.

Het financiële risico van de verbonden partijen is gelijk aan de omvang van de deelneming (zie ook de paragraaf weerstandsvermogen), danwel gelijk aan de (jaarlijkse) bijdrage die de verbonden partij van de provincie ontvangt.

De provincie ontvangt dividend uit haar deelnemingen in Essent, de Nederlandse Waterschapsbank, de Bank van Nederlandse Gemeenten en Delta Nutsbedrijven. Het dividend dat de provincie ontvangt wordt als algemeen dekkingsmiddel in de begroting opgenomen. Het dividend van Essent is daarbij verreweg het omvangrijkst. De provincie houdt een dividendreserve aan om het eventueel wegvallen van het dividend Essent éénmalig op te kunnen vangen en daarmee de provinciale exploitatie te vrijwaren van grote schommelingen.

Een overzicht van de verbonden partijen van de provincie Noord-Brabant is in de tabel op de volgende pagina opgenomen.

Een nadere specificatie van de deelnemingen is opgenomen in bijlage 9a.

Deelnemingen		Vestigings- plaats	Aandelen- kapitaal	Nominale waarde x € 1.000	Bestuurlijk belang
1	NV Essent	Arnhem	30,80%	46.144	Stemrecht Lidmaatschap RvC
2	NV Brabant Water	Den Bosch	31,50%	88	Stemrecht Lidmaatschap RvC
3	Eindhoven Airport NV	Eindhoven	24,50%	1.112	Stemrecht Lidmaatschap RvC
4	Administratiekantoor Gasnetwerk Oost-Brabant BV	Helmond			
5	NV BOM	Tilburg	35,50%	7.106	Stemrecht Lidmaatschap RvC
6	BV ORR	Den Bosch	28,00%	8,4	Stemrecht Lidmaatschap RvC
6a	CV ORR I	Den Bosch	27%	202,5	Stemrecht Commanditair vennoot
6a	CV ORR II	Den Bosch	27,00%	202,5	Stemrecht Commanditaire vennoot
7	BV TOM	Den Bosch	50,00%	9	Stemrecht Lidmaatschap RvC
7a	CV TOM	Den Bosch	49,80%	448	Commanditaire vennoot Stemrecht
	<i>CV OGD (i.o.)</i>	<i>Den Bosch</i>	<i>p.m.</i>	<i>p.m.</i>	<i>Stemrecht</i>
8	BV Brabantse herstructureringsmaatschappij bedrijventerreinen	Tilburg	69%	12	Stemrecht Lidmaatschap RvC
9	BV Agro & co kapitaalfonds	Tilburg	33,33%	6	Stemrecht Lidmaatschap RvC Lidmaatschap in- vesteringscommissie
10	NV Waterschapsbank	Den Haag	<0,1%	22	Stemrecht
11	NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	Den Haag	<0,1%	100	Stemrecht
12	Delta NV	Middelburg	0,10%	4	Stemrecht

Gemeenschappelijke regelingen, verenigingen en stichtingen	Vestigingsplaats
Havenschap Moerdijk	Moerdijk
Stichting Moerdijkse Hoek	Moerdijk
Recreatieschap Nationaal Park de Biesbosch	Den Bosch
Interprovinciaal overleg IPO	Den Haag
Zuidelijke Rekenkamer	Eindhoven
INPA Huis van de Nederlandse Provincies	Brussel
Kleinschalig collectief vervoer West-Brabant	Breda
Kleinschalig collectief vervoer Brabant Noord-oost	Uden
Publiekrechtelijke rechtspersoon	
Nazorgfonds	Den Bosch

Deelnemingen

-1 Essent (programma 6 Sociaal economische zaken)

De provincie Noord-Brabant bezit 30,8% van de aandelen van de NV Essent. Het eigen vermogen van Essent 31 december 2007 bedraagt € 5.175 miljoen. Het dividend dat de provincie ontvangt wordt bij de begroting als algemeen dekkingsmiddel ingezet. Om dividendtegenvallers op te vangen wordt een dividendreserve aangehouden. De stand van die reserve per 1 januari 2008 bedraagt ruim € 55 miljoen.

Op 27 juni 2008 hebben Provinciale Staten ingestemd met het Statenvoorstel Toekomststrategie en Aandeelhouderschap Essent. Kernelementen zijn:

- Herijking van de toekomststrategie van Essent agv de (internationale) ontwikkelingen in de energiesector, de op handen zijnde – wettelijk verplichte - splitsing van Essent in een commercieel bedrijf en een netwerkbedrijf en het mislukken van de fusiebesprekingen tussen Essent en Nuon,. Deze herijking heeft serieuze consequenties voor onze provinciale deelneming in Essent;
- Door splitsing ontstaan er twee volstrekt verschillende bedrijven, namelijk een gereguleerd netwerkbedrijf (Essent NWB) en een commercieel productie- en leveringsbedrijf (Essent PLB). De wet stelt dat een NWB alleen publieke aandeelhouders mag hebben; aan het eigendom van een PLB worden geen eisen gesteld. De aandelen van een PLB kunnen dus na de splitsing (al dan niet in delen) verkocht/geprivatiseerd worden. Beide bedrijven dienen optimaal toegerust te worden

om de taken adequaat uit te kunnen voeren en om tijdig in te kunnen spelen op de ontwikkelingen in de energiesector. Voor Essent NWB betekent dit voldoende investeringsruimte en ondernemerschap. Voor de continuïteit van het Essent productie- en leveringsbedrijf betekent het vooral het (fors) vergroten van de schaal;

- De Provincie Noord-Brabant vindt van belang dat zij het productie- en leveringsbedrijf van Essent de ruimte geven om op een nader te bepalen moment aan te sluiten bij, of samen te gaan met een strategische partner. Alleen dan kan de concurrentiepositie en continuïteit van het bedrijf en daarmee de levering en de betaalbaarheid van energie voor burgers gewaarborgd worden. Door schaalvergroting zal het provinciale aandeel in het commerciële bedrijf verwateren en het bedrijf zich begeven in een internationale context. Daardoor nemen de beïnvloedingsmogelijkheden voor de provincie als aandeelhouder af en het risicoprofiel van het bedrijf verder toe. In die situatie zal de Provincie Noord-Brabant het Noord-Brabantse (financiële) belang van de aandelen in dit commerciële bedrijf verkopen op een goed gekozen, nader te bepalen moment.

-2 Brabant Water (programma 3Water)

Brabant Water verzorgt de drink- en industriewatervoorziening aan 2,2 miljoen inwoners en het bedrijfsleven in Noord-Brabant. De provincie Noord-Brabant heeft 31,5% van de aandelen Brabant Water in bezit. De provincie heeft het recht twee commissarissen te benoemen. De provincie Noord-Brabant heeft in overeenstemming met het Kabinetsstandpunt uitgesproken dat (drink)water-leidingbedrijven in handen dienen te blijven van publiekrechtelijke lichamen.

Er bestaan geen voornemens veranderingen aan te brengen in de deelneming in Brabant Water.

-3 Eindhoven Airport (programma 6 Sociaal economische zaken)

Eindhoven Airport wil als regionale luchthaven een bijdrage leveren aan het vergroten van de bereikbaarheid van de omliggende regio door het winstgevend en duurzaam exploiteren van een luchthaven die reizigers direct of indirect toegang geeft tot bestemmingen over de hele wereld. In haar bedrijfsvoering streeft de luchthaven ernaar de belangen van alle betrokkenen zo optimaal mogelijk te behartigen en respecteert zij de ruimtelijke en milieutechnische kwaliteit van de omgeving.

De provincie heeft 24,5% van de aandelen in bezit.

-4.BV Administratiekantoor Gasnetwerk Oost-Brabant (programma 6 Sociaal economische zaken)

Op 1 juni 2007 heeft de overdracht van de aandelen Obragas Net N.V. aan de gemeente Eindhoven plaatsgevonden. Als oud-aandeelhouder van Obragas is de provincie nog aandeelhouder in Administratiekantoor Gasnetwerk Oost-Brabant B.V., dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van de beëindigingsovereenkomst.

-5.Brabantse ontwikkelingsmaatschappij (BOM) (programma 6 Sociaal economische zaken)

De NV Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM) stelt zich ten doel de sociaal-economische structuur van de provincie Noord-Brabant duurzaam te versterken via vier Kerntaken. De kerntaken zijn Ontwikkeling & Innovatie (O&I, stimuleren samenwerking bedrijfsleven & kennisinstellingen m.n. in Piekensectoren), Investeringsbevordering (IB, het actief werven en verankeren van nieuwe bedrijven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur van de provincie), Bedrijventerreinen (BT, het herstructureren van bedrijventerreinen om de kwaliteit van bestaande bedrijventerreinen op peil te brengen en te houden) en Participatie en Beheer (P&B, het investeren van risicodragend kapitaal aan innovatieve en snelgroeiende ondernemingen in Brabant). De provincie heeft 35,5% van de aandelen in bezit. In het Bestuursakkoord is € 10 miljoen gereserveerd als Investeringsuitgave 2008-2011 voor het verwerven van aandelen ter uitbreiding van het kapitaalfonds met de BOM. Met medeaandeelhouder, ministerie van Economische Zaken, wordt een voorstel voor aandelenuitbreiding voorbereid. De provincie streeft daarbij naar een meerderheidsbelang.

-6.Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR) (programma 9 Revitalisering landelijk gebied)

Deze ontwikkelingsmaatschappij waarin de provincie samen met private partijen participeert, is opgericht voor de uitvoering van de regeling Ruimte voor Ruimte. Die regeling vereist voorfinanciering en het verwerven en ontwikkelen van locaties. Dienst Regelingen (voorheen LASER) van het Ministerie van LNV draagt zorg voor de uitbetaling van de vergoedingen aan de boeren. De door Dienst Regelingen voorgefinancierde vergoedingen worden door de provincie terugbetaald. Deze uitbetaling van sloopvergoedingen van de eerste tranche kan de provincie op haar beurt weer in rekening brengen bij de ORR.

In 2008 heeft de oprichting plaatsgevonden van ORR CV II voor de uitvoering van de afspraken zoals die door de deelnemende partijen zijn overeengekomen in de vervolgsamenwerkingsovereenkomst (SOK2). Het deelnemingskapitaal van CV ORR I is gesplitst en voor 50% als deelnemingskapitaal ingebracht in ORR CV II.

In de begroting zijn geen specifieke kosten opgenomen voor de ORR en de activiteiten. Wel is de provincie verantwoordelijk voor het aandragen van voldoende (minimaal 150) kavels. Hiervoor is jaarlijks tot en met 2011 een bedrag van € 150.000 beschikbaar.

-7.Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij (TOM) (programma 9 Revitalisering landelijk gebied)

De TOM CV/BV houdt zich bezig met het ontwikkelen van glastuinbouwgebieden. De Provincie Noord-Brabant en ZLTO (NCB-Ontwikkeling) nemen ieder voor 50% deel in het (aandelen)kapitaal van de TOM BV, terwijl de deelneming in TOM CV is bepaald op ieder 49,75%. Het restant (0,5%) is in handen van TOM BV.

In de begroting 2009 en volgende jaren zijn geen specifieke kosten opgenomen voor de activiteiten van de Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij.

Ontwikkelingsmaatschappij Glastuinbouw Dinteloord (OGD) in oprichting

De provincie en de ZLTO (NCB-Participaties BV) hebben het voornemen een nieuwe tuinbouwontwikkelingsmaatschappij op te richten, de Ontwikkelingsmaatschappij Glastuinbouw Dinteloord CV/BV (OGD). Deze ontwikkelingsmaatschappij gaat zich bezig houden met de ontwikkeling van het glastuinbouwgebied in de Oude Prinslandse Polder bij Dinteloord. De OGD zal samenwerken de Suiker Unie die haar fabrieken wil uitbreiden met een complex van verwante bedrijvigheid. Het is de bedoeling dat uiteindelijk het Agro Food Complex West-Brabant (AFC West-Brabant) ontstaat. De Provincie Noord-Brabant en de ZLTO hebben na een openbare uitnodiging partijen geselecteerd, waarmee zij in onderhandeling zijn getreden om tot oprichting

van de OGD te komen. In de loop van 2007 hebben twee partijen zich teruggetrokken, zodat aan het einde van 2007 nog werd onderhandeld met één van de geselecteerde partijen. Inmiddels is door de provincie en ZLTO besloten dat de TOM (namens ZLTO en provincie) aandeelhouder zal worden in de Ontwikkelingsmaatschappij Glastuinbouw Dinteloord (OGD) in oprichting. De provinciale belangen zullen via de reguliere processen worden behartigd. Hiervoor zijn kosten gemoeid die in programma 08 Ruimtelijke ontwikkeling zijn geraamd voor ruimtelijke ontwikkelingsprojecten.

OBIV (programma 9 Revitalisering landelijk gebied)

In 2008 is de OBIV verkocht aan ZLTO en heeft de provincie haar gehele belang afgestoten.

-8.BV Brabantse herstructureringsmaatschappij bedrijventerreinen (programma 6 Sociaal economische zaken)

De Brabantse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen bestaat uit 2 onderdelen: BOM bedrijventerreinen, een kennis- en expertise-unit en een participatiefonds. De kennis- en expertise-unit maakt het mogelijk dat tot 2010, 37 herstructureringsplannen worden opgeleverd. Het participatiefonds zal financieel in projecten participeren om de gemaakte plannen in uitvoering te brengen.

De provincie heeft in het najaar van 2005 de Brabantse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen BV opgericht. In de periode 2005-2007 heeft de provincie een eerste tranche van € 10 miljoen in het participatiefonds gestort.

-9.Agro & Co kapitaalfonds BV (programma 6 Sociaal economische zaken)

Agro & Co kapitaalfonds B.V. is de 'participatiepoot' van Agro & Co, de ontwikkelingsorganisatie op het vlak van nieuwe, perspectiefvolle, agro-gelieerde bedrijvigheid, met als doel bevordering van de dynamiek en duurzaamheid van het Brabantse landelijk gebied.

Doel van het Kapitaalfonds is deelname in activiteiten in de vorm van risicodragend kapitaal. Het Kapitaalfonds heeft de goedkeuring verkregen van de Europese Commissie en is officieel november 2005 van start gegaan. Medeoprichters van Agro & Co zijn de ZLTO (NCB Participaties) en de gezamenlijke Brabantse Rabobanken. De drie partijen nemen voor dezelfde bijdrage en op dezelfde voorwaarden deel in het Kapitaalfonds.

In 2006 is de bijdrage van € 7 miljoen volgestort door de drie partijen; iedere partij heeft een aandeel betaald van € 2.333.333,-. In de loop van 2008 zal bij de behandeling van een evaluatierapport worden besloten of en in hoeverre aanvullende tranches beschikbaar zullen

worden gesteld, mede in relatie tot eventuele aanpassing (uitbreiding) van de doelstellingen van het fonds.

Naast het Kapitaalfonds B.V. bestaat Agro & Co ook uit een 'ontwikkel- en adviespoot' in de vorm van een stichting: de Stichting Agro & Co Brabant.

-10.t/m 12.Overige deelnemingen (algemeen financieel beleid)

De provincie brengt via de deelnemingen in NV Waterschapsbank en NV Bank voor Nederlandse Gemeenten een stukje provinciale betrokkenheid tot uitdrukking bij financiële instellingen die gericht zijn op de lagere overheid.

Het uit deze deelnemingen ontvangen dividend wordt als algemeen dekkingsmiddel in de begroting ingezet.

De deelneming in Delta Water Bedrijf NV komt voort uit het belang dat de provincie had in het voormalige waterleidingbedrijf Zuid-West Nederland.

Gemeenschappelijke regelingen, verenigingen en stichtingen

Havenschap Moerdijk (programma 6 Sociaal economische zaken)

Het Havenschap Moerdijk is een gemeenschappelijke regeling met als doel het doen aanleggen en exploiteren van complexe industrieterreinen en -havens. Deelnemers zijn de provincie en de gemeente Moerdijk (ieder voor 50%).

De portefeuillehouder Mobiliteit en infrastructuur van de provincie is lid en voorzitter van het dagelijks bestuur en lid en voorzitter van de Raad van Bestuur.

In de Raad van Bestuur hebben voorts twee PS-leden en nog een lid van Gedeputeerde Staten zitting. De provincie deelt mee in de overschotten en tekorten die bij de gronduitgiften van het schap ontstaan alsmede in de exploitatieresultaten.

Stichting Moerdijkse Hoek (programma 6 Sociaal economische zaken)

In december 1998 is de stichting Moerdijkse Hoek opgericht. De stichting heeft als doelstelling: 'de totstandkoming van een grootschalig vernieuwend duurzaam bedrijventerrein in de gemeente Moerdijk te bevorderen'. De stichting zal worden opgeheven.

Natuur- en recreatieschap Nationaal Park de Biesbosch (programma 5 Natuur, bos en landschap)

Het Natuur- en recreatieschap Nationaal Park de Biesbosch is een gemeenschappelijke regeling waarin naast de provincie ook twee gemeenten deelnemen met als doel de bescherming en de ontwikkeling van de natuur, de bewaring en de ontwikkeling van het landschap en de zorg voor en de ontwikkeling van de recreatie in dit gebied.

De provincie draagt jaarlijks voor de helft bij in de kosten van het schap.

Per 1 januari 2006 is de bestuursstructuur aangepast. Bestuurlijk is de provincie vanaf 2006 vertegenwoordigd met de gedeputeerde voor Natuur en Landschap.

De provincie draagt € 62.000 bij in de begroting van het schap die totaal € 124.000 bedraagt.

IPO (programma 1 Bestuur)

Het interprovinciaal overleg is een vereniging waarin alle provincies zijn vertegenwoordigd en die tot doel heeft de belangen te behartigen van de provincies bij het Rijk. De provincie Noord-Brabant betaalt naar rato mee in de kosten van het IPO-secretariaat en in de kosten van de diverse projecten en programma's.

De jaarlijkse bijdrage aan het IPO bedraagt ca € 800.000.

Zuidelijke Rekenkamer (programma 1 Bestuur)

De Zuidelijke Rekenkamer is de gemeenschappelijke rekenkamer van de provincies Limburg en Noord-Brabant. Op grond van artikel 183 van de Provinciewet onderzoekt zij de doeltreffendheid, de doelmatigheid en de rechtmatigheid van het door het provinciebestuur gevoerde bestuur.

Het bestuur van de Zuidelijke Rekenkamer is voor de duur van zes jaar benoemd door Provinciale Staten van beide provincies.

Beide provincies dragen jaarlijks voor een gelijk bedrag bij in de kosten van de rekenkamer. Voor 2009 bedraagt de bijdrage van Noord-Brabant € 330.723.

INPA huis der provincies in Brussel (programma 1 Bestuur)

INPA dient een algemeen bestuurlijke belang voor wat betreft de invloed van de provincie(s) in de Europese Unie. INPA (International Non-Profit Association) huis der provincies is een vereniging naar Belgische recht. In INPA huis der provincies zijn de Nederlandse provincies als leden van de vereniging vertegenwoordigd. De provincie Noord-Brabant heeft een eigen vertegenwoordiger in Brussel. De jaarlijkse bijdrage bedraagt € 50.000.

Kleinschalig Collectief Vervoer West-Brabant (programma 2 Verkeer en vervoer)

Deze gemeenschappelijke regeling stelt zich ten doel:

- om de zorg, die elke gemeente zelf heeft voor het sociale en recreatieve vervoer van mensen die beperkingen ondervinden bij het verplaatsen buitenshuis, in gezamenlijkheid doelmatig en effectief te organiseren en te realiseren. Hiertoe wordt een vervoerssysteem in stand gehouden met de gezamenlijke intentie dit systeem te optimaliseren;
- om de zorg in het algemeen voor de bereikbaarheid en leefbaarheid binnen het verzorgingsgebied in afstemming en intensieve samenwerking verder vorm te geven door een systeem van collectief vraagafhankelijk vervoer;
- om de verdere ontwikkelingen van het kleinschalig collectief vervoer af te stemmen met de ontwikkelingen binnen het gehele collectieve personenvervoer, in overleg met andere zich daarmee bezighoudende bestuurlijke overlegtafels.

Jaarlijkse bijdrage: € 6.571.434 (uit de Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer)

Kleinschalig Collectief Vervoer Brabant Noord-Oost (programma 2 Verkeer en vervoer)

Het betreft een gemeenschappelijke regeling met 14 gemeenten met als doel het tot stand brengen, ontwikkelen en instandhouden van een stelsel van kwalitatief hoogwaardig kleinschalig collectief vervoer.

De jaarlijkse bijdrage is € 676.518 (uit de Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer)

Begin 2008 zijn nieuwe convenanten van kracht geworden waarin de samenwerking tussen provincie en regio's op het gebied van CVV is geregeld.

Publiekrechtelijk rechtspersoon.

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Brabant (programma 4 Milieu)

Op 1 april 1998 is de Nazorgregeling Wet Milieubeheer (Leemtetwet bodembescherming) werking getreden. In deze wet is de verantwoordelijkheid voor een eeuwigdurende nazorg voor stortplaatsen, waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn of worden gestort, neergelegd bij de provincies.

Doel van de wetgever is te voorzien in een zodanig beheer van stortplaatsen dat na sluiting de grootst mogelijke bescherming wordt geboden tegen nadelige gevolgen. Om hiervoor de benodigde financiële middelen aan te trekken is de nazorgheffing ingesteld die wordt opgelegd aan stortplaatseigenaren. De opbrengst van de heffing wordt in het nazorgfonds gestort. Het nazorgfonds wordt naast de heffingen ook gevoed door beleggingsopbrengsten. Het fonds is van

rechtswege een rechtspersoon. Het algemeen bestuur wordt gevormd door het college van GS. In het dagelijks bestuur hebben de portefeuillehouders Financiën en Milieu zitting.

Tot het moment van sluiting van een stortplaats is het financiële risico van belegde nazorggelden voor de stortplaats. Na sluiting is dat risico voor de provincie Noord-Brabant.

Het gaat dan om de volgende provinciale risico's:

- de exploitanten die de nazorgheffingen van hun eigen stortplaats niet kunnen opbrengen;
- te weinig rendement op het belegd vermogen, na sluiting;
- de financiële gevolgen ten gevolge van calamiteiten door bijv. aardbevingen, overstromingen of het neerstorten van vliegtuigen;

- het hoger uitvallen van de kosten van nazorg door niet voorziene prijsstijgingen van de te nemen nazorgmaatregelen en niet voorziene aanvullende maatregelen;
- de mogelijkheid dat de provincie aansprakelijk wordt gesteld voor schade aan derden door of als gevolg van de stortplaats;
- het voortijdig falen van aangebrachte voorzieningen.

Voor het verzorgen van de financiële administratie, coördinatie en secretariële ondersteuning worden salariskosten (inclusief 50% overhead) door de directies Middelen en Ecologie doorberekend. Volgens het Jaarverslag 2007 van het Nazorgfonds is € 81.168,- door de provincie bij het Nazorgfonds in rekening gebracht.

Paragraaf 8

Grondbeleid

Grondbeleid

Portefeuillehouder:
drs. P.L.A. Rüpp

Wat wil de provincie bereiken?

Actief en passief grondbeleid

Grondbeleid is een instrument om provinciaal beleid te realiseren en geen doel op zich. Actief grondbeleid houdt in dat de provincie zelf gronden (en opstallen) verwerft, beheert, eventueel ontwikkelt en verkoopt. Van passief grondbeleid is sprake als de provincie wel regulerend optreedt ten aanzien van het grondgebruik, maar de aankoop, het beheer en de eventuele exploitatie van de grond overlaat aan private partijen.

Het grondbeleid van de provincie is vastgelegd in de notitie “Passend en gepast vooruit. Grondbeleid als instrument voor ontwikkelingsgericht handelen” (PS 111/01, 7-12-2001)

Passief grondbeleid voert de provincie onder meer door middel van het planologische overleg en instrumenten uit de nieuwe WRO die het mogelijk maken om provinciale belangen in de ruimtelijke ordening veilig te stellen en eigen ruimtelijke projecten tot uitvoering te brengen. Ook het verwerven en exploiteren van grond door ontwikkelingsmaatschappijen die (mede) door de provincie zijn opgericht wordt tot het passief grondbeleid gerekend. Het passief grondbeleid blijft verder onbesproken in deze paragraaf.

Met het actieve provinciale grondbeleid beoogt de provincie tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen voor de realisering van door haar beoogde ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij de provincie in overleg met andere overheden zodanig opereert dat marktverstoringen (prijsoptdrukking of –ondersteuning) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Actief grondbeleid voert de provincie reeds jarenlang voor de aanleg van infrastructuur (wegen) en de handhaving en uitbreiding van natuurgebieden (ecologische hoofdstructuur). Relatief recente doelen waarvoor de provincie actief grondbeleid voert zijn de revitalisering van het landelijk gebied en het teruggeven van ruimte aan de rivieren. Ook het sluiten van overeenkomsten met grondeigenaren over bodemsanering wordt tot het actieve grondbeleid gerekend.

In 2008 heeft de provincie drie grondportefeuilles in één portefeuille samengebracht, namelijk de portefeuille strategische grondposities, de grondportefeuille revitalisering landelijk gebied en de budgetten uit het provinciaal meerjarenprogramma voor het landelijk gebied. Hierdoor is de provincie in staat meer flexibel aan te komen.

In 2009 wil de provincie zich uit strategische overwegingen nadrukkelijker op de grondmarkt begeven. De provincie wil de aankoopkansen die zich voordoen in het landelijk en eventueel stedelijk gebied benutten in overleg met en draagvlak van de betrokken gemeenten.

Wat gaat de provincie daarvoor in 2009 doen?

Het bureau Vastgoed verwerft namens de provincie grond in opdracht van beleidsdirecties. In 2009 zal Vastgoed uitvoering geven aan de volgende opdrachten:

Grondverwerving programma landelijk gebied (pMJP)

De grondverwerving binnen het Programma Landelijk Gebied is grotendeels gericht op de realisatie van de ecologische hoofdstructuur en de robuuste verbindingen. Grondverwerving voor deze doelen gebeurt voor het grootste deel door de Dienst Landelijk Gebied van het Ministerie van LNV (DLG), overeenkomstig de door de provincie met haar gesloten prestatieovereenkomsten. De aansturing van DLG op dit punt wordt verzorgd door het provinciale bureau Vastgoed. Het provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied 2007 – 2013 (PMJP) voorziet in de verwerving van 4.350 ha voor de ecologische hoofdstructuur en 150 ha voor robuuste verbindingen. In totaal moet DLG dus voor deze doelen 4.500 ha grond verwerven.

(De prestatieovereenkomst voor 2009 is nog niet vastgesteld)

Afstemming grondverwerving landelijk gebied

De afstemmingsoverleggen tussen de aankopende partijen in het landelijke gebied (natuurbeherende instanties, DLG, waterschappen, Rijk en provincie) worden in 2009 voortgezet, te weten het:

- Aankopersoverleg (uitvoerend niveau): tweemaandelijks
- Opdrachtgeveroverleg (management niveau): tweemaandelijks
- Bestuurlijk overleg: enkele malen.

De samenwerking tussen de aankopende partijen binnen het Programma Landelijk Gebied, onder meer op basis van de aankoopplannen, blijft een van de belangrijkste onderwerpen van het deze overleggen.

Grondportefeuille

De grondportefeuille is opgebouwd uit portefeuille strategische grondposities (PS 68/02, 3-9-2002), de grondportefeuille revitalisering landelijk gebied (PS 77/04, 5-11-2004) en de budgetten uit het provinciaal meerjarenprogramma voor het landelijk gebied (PS 65/06, 5-12-2006). De grondportefeuille wordt in 2009 ingezet voor

- realisatie van de ecologische hoofdstructuur
- aankopen van gronden in landbouwonwikkelingsgebieden
- aankopen ten behoeve van de VIV-regeling
- incidentele aankopen in het landelijk gebied

Moerdijkse Hoek

De grondverwerving voor het project Logistics Moerdijk is gestart in 2008 en wordt in 2009 gecontinueerd. Het project Logistics Moerdijk voorziet in de aanleg van een logistiek park van 150

ha netto in de oksel van de A16/A17 in de gemeente Moerdijk. Over de aankopen van gronden op het industrieterrein Moerdijk wordt naar verwachting in 2008 overeenstemming bereikt.

Overdiepse Polder

De minister van Verkeer en Waterstaat (V&W) neemt in 2008 een projectbesluit over de Overdiepse Polder, een beoogd rivierverruimingsgebied bij Waalwijk ten zuiden van de Bergse Maas. Op basis van de samen met de programmadirectie Ruimte voor de Rivier van V&W vastgestelde grondstrategie is de provincie in 2007 aankooponderhandelingen met een aantal wijkers begonnen. De activiteiten van de provincie ten behoeve van de grondverwerving worden in 2009 voortgezet. Uiteindelijk zullen 6 melkveebedrijven en 1 varkenshouder uit de polder vertrekken. Het begin van de aanleg van negen terpen waarop alleen grondgebonden rundveebedrijven zullen worden gevestigd, is gepland in 2010.

Provinciale wegen

Het Brabants MIT (meerjarenprogramma infrastructuur en transport) is het uitvoeringsprogramma van het Provinciaal Verkeers- en Vervoerplan: “Verplaatsen in Brabant”, (PVVP, PS 53/06, 12 sept 2006). Het MIT wordt jaarlijks vastgesteld en is een bijlage van de provinciale begroting. In het meerjaren investeringsprogramma (2008-2012) wordt aangegeven welke infrastructurele projecten de komende vijf jaar naar verwachting uitgevoerd zullen worden.

In 2009 zal het bureau Vastgoed voor circa € 3 miljoen aan gronden verwerven voor de provinciale wegen. De belangrijkste projecten waarvoor aankopen zullen plaatsvinden zijn:

- Omleiding Baarle – Nassau (N639)
- Reconstructie N620, Baarle – Belgische grens
- Reconstructie N283, Hank – Aalburg
- Reconstructie N261, Tilburg – Waalwijk

Wat mag dat kosten?

De in 2009 voorziene uitgaven en inkomsten in het kader van het grondbeleid zijn weergegeven in onderstaande tabel

Onderdeel	Bedragen x € 1.000	
	uitgaven	inkomsten
Aankopen voor infra	3.000	
Grondportefeuille ¹	p.m.	p.m.
Grondverkoop (restpercelen, diverse)		p.m.
Inwinnen kadastrale informatie	75	
Belastingen	150	p.m.
Verhuur en verpachting		55
Totaal	3.225	55

1) Bedrag begroting 2009 is nog niet vastgesteld

Financiële begroting

Financiële begroting

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten schrijft voor dat de financiële begroting dient te bestaan uit het overzicht van lasten en baten en een uiteenzetting van de financiële positie met daarbij een toelichting die ingaat op a. de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd en b de belangrijkste verschillen t.o.v. de vorige begroting.

Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd.

De begroting 2009 bestaat uit de oorspronkelijke ramingen van ongewijzigd beleid met daarbij de ramingen van de doorwerking van PS-besluiten en GS-besluiten t/m 17 juni 2008.

Basis voor de begroting 2009 zijn de ramingen uit de jaarschijven van de meerjarenraming 2009-2012.

De provinciale meerjarenbegroting wordt jaarlijks bijgesteld voor de nominale ontwikkelingen. Daarbij wordt uitgegaan van de cijfers van het Centraal Planbureau (CPB) zoals gepubliceerd in de Macro Economische Verkenning (MEV). In onderstaande tabel zijn de percentages aangegeven voor 2009 e.v. waarmee in de begroting 2009 is rekening gehouden.

Financieel-technische uitgangspunten	2008	2009 e.v.
Rekenrente (gebaseerd op lange renteprognose)	5,0%	5,0%
Prijsontwikkeling (prijsmutatie netto-materiële overheidsconsumptie)	2,5%	2,5%
Prijsontwikkeling bruto overheidsinvesteringen	1,25%	1,25%
Ontwikkeling loongevoelige programma-uitgaven waaronder subsidies	2,0%	3,0%
Provinciale loonkostenontwikkeling (op basis van CAO* provinciaal personeel)	2,0%	3,0%
Incidenteel	0,5%	0,5%

* CAO:collectieve arbeidsovereenkomst

Rente

De rekenrente is gebaseerd op de verwachte lange rente of kapitaalmarktrente, zijnde de rente voor langlopend krediet (meer dan twee jaar). Als ijkpunt hiervoor dient de CPB-prognose uit de Macro Economische Verkenning (MEV), in combinatie met de renteverwachting van de Bank van Nederlandse Gemeenten. In dat perspectief is het logisch om voor 2009 e.v. – de nieuwe meerjarenraming strekt tot en met 2012 – een rekenrente aan te houden van 5,00%. Uit oogpunt

van eenvoud en stabiliteit hanteren we een gemiddeld rentepercentage voor de volle vijf jaar (en bijvoorbeeld geen oplopend rentetarief). Daarbij is een wat conservatieve schatting te prefereren boven een te lage rekenrente: een verlaging van de rekenrente leidt tot een groter begrotingsoverschot dat op termijn onder druk kan komen te staan als de rentekosten (als onderdeel van de kapitaallasten) toch gaan oplopen.

Het rente-omslagpercentage is berekend op 6,64% (zie bijlage 5).

In de jaren 2009 t/m 2012 wordt rekening gehouden met een gelijkblijvend rentepercentage.

Alleen op de reserve stedelijke tangenten wordt rente bijgeschreven over de stand per 1 januari.

Kapitaallasten

In de raming van de kapitaallasten is rekening gehouden met de nieuwe investeringen op grond van het meerjarige investeringsschema zoals opgenomen in de Voorjaarsnota en in de begroting in bijlage 16. De kapitaallasten voor de jaren 2009 t/m 2012 zijn in de begroting verwerkt.

Formatie

In het nieuwe bestuursakkoord zijn als aanvulling op de 10% efficiencyoperatie uit de vorige bestuursperiode additionele efficiencymaatregelen opgenomen van jaarlijks 1% tot 4% structureel aan het einde van de bestuursperiode.

Daarmee komt de totale formatie ultimo 2009 conform Voorjaarsnota uit op 1435,0 fte.

Salariskosten

De structurele salariskosten zijn gebaseerd op de toegestane formatiesterkte op basis van een 36-urige werkweek. In de raming is rekening gehouden met een normatieve onderbezetting van de personeelsformatie van 0%.

De collectieve arbeidsovereenkomst voor de sector provincies loopt tot 1 juni 2009.

Voor een toelichting op de toedeling van de apparaatslasten vanuit de paragraaf bedrijfsvoering over de 10 programma's in de begroting wordt verwezen naar bijlage 3.

Uitkering provinciefonds

De raming van de uitkering uit het provinciefonds 2009 t/m 2012 is gebaseerd op de cijfers en uitgangspunten van de juni-circulaire 2007. De cijfers van de juni-circulaire 2008 zullen zoals gebruikelijk samen met de consequenties van de nieuwe rijksbegroting worden betrokken bij de financiële actualisering in de Najaarsbrief.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Conform de afspraak in het nieuwe bestuursakkoord is het opcententarief voor de periode 2007-2011 bevroren op het niveau van 71,6 opcenten.

Op basis van de toename van het aantal motorrijtuigen wordt gedurende de periode 2008-2012 een jaarlijkse groei van de inkomsten uit de opcenten van de motorrijtuigenbelasting verwacht van ca € 2 miljoen.

In het programmaplan zijn per programma de gerealiseerde lasten en baten van het jaar 2007 opgenomen alsmede de geraamde lasten en baten voor de jaren 2008 t/m 2012 inclusief toelichting. De algemene dekkingsmiddelen, de post onvoorzien en de overige stelposten zijn toegelicht in het onderdeel algemeen financieel beleid van het programmaplan.

In het overzicht van lasten en baten (blz. 266 t/m 268) staan de ramingen 2009 van de programma's, van de algemene dekkingsmiddelen, van de post onvoorzien en van de overige

stelposten. De ramingen uit het overzicht van lasten en baten komen overeen met de ramingen zoals opgenomen in het programma's (jaarschijf 2009) en worden hier niet verder toegelicht.

Activa

De 3^e Nota Kapitaaldienst vormt de grondslag voor de indeling van de vaste activa en de methodiek van afschrijven. Voor de diverse soorten activa is in die nota zowel de wijze van afschrijven als de afschrijvingstermijn vastgelegd.

Mutaties in reserves en voorzieningen

Het eigen vermogen van de provincie bestaat uit de algemene reserve en uit de bestemmingsreserves.

Op blz.271/272 zijn de geraamde stortingen en onttrekkingen van de bestemmingsreserves en de algemene reserve opgenomen. De ramingen zijn gebaseerd op de instellingsbesluiten van de reserves zoals die door PS zijn vastgesteld. PS besluiten over de mutaties in de reserves en kunnen ook een andere bestemming aan de gelden in de reserves geven.

Ten opzichte van de begroting 2008 is het aantal voorzieningen terug gegaan van 43 naar 3. Dit in verband met de wijziging in de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) waarbij voor bijdragen van derden die specifiek besteed moeten worden geen voorziening meer mag worden gevormd.

Overzicht van lasten baten

In het overzicht van lasten en baten (zie de volgende pagina's) worden de lasten, de baten en het saldo van elke productgroep gerecapituleerd. In dit overzicht is aangegeven tot welke bedragen Provinciale Staten, het college hebben geautoriseerd door het vaststellen van de begroting.

Overzicht van lasten en baten begroting 2009		Bedragen x € 1.000	
	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 Algemeen bestuur			
01.01 Provinciebestuur, CdK en Griffie	7.968	367	-7.601
01.03 Borging kwaliteit bestuursstructuur	3		-3
01.04 Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding	210		-210
01.05 Brabantstad / Grote stedenbeleid	625	425	-200
Apparaatskosten	9.706		-9.706
Totaal programma	18.512	792	-17.719
Programma 2 Verkeer en Vervoer			
02.90 Provinciaal verkeers- en vervoersplan	6.007	1.000	-5.007
02.01 Openbaar vervoer	130.479	109.544	-20.935
02.02 Goederenvervoer	9.650		-9.650
02.03 Auto bereikbaarheid Brabant(stad)	42.378	28.157	-14.221
02.04 Regionale bereikbaarheid Gebiedsgerichte aanpak	23.201	17.844	-5.357
02.05 Regionale bereikbaarheid provinciale wegen/bouwen	38.109	5.825	-32.284
02.06 Regionale bereikbaarheid provinciale wegen/onderhoud en vervanging	27.898	839	-27.059
02.07 OV-netwerk Brabantstad	10.379	9.000	-1.379
Apparaatskosten	23.562		-23.562
Totaal programma	311.663	172.209	-139.454
Programma 3 Water			
03.01 Water algemeen	1.632	659	-974
03.02 Hoogwaterbescherming	6.122	387	-5.735
03.03 Oppervlaktewaterkwantiteit en -inrichting	14.500	2.884	-11.616
03.04 Grondwaterkwantiteit	10.103	10.832	729
03.05 Waterkwaliteit	3.785	1.160	-2.624
Apparaatskosten	7.563		-7.563
Totaal programma	43.705	15.922	-27.782

Overzicht van lasten en baten begroting 2009

Bedragen x € 1.000

	Lasten	Baten	Saldo
Programma 4 Milieu			
04.01 Ecologie algemeen	4.392	47	-4.345
04.02 Fysieke veiligheid	3.968	3.476	-492
04.03 Lucht / geluid / klimaat	7.403	992	-6.411
04.04 Bodem	27.940	28.639	699
04.05 Landbouw	3.688	691	-2.998
04.06 Afval- en grondstoffenbeheer	5.115	3.774	-1.342
04.10 Handhaving	5.792	262	-5.530
04.11 Proeftuinen	3.475		
Apparaatskosten	38.500		-38.500
Totaal programma	100.274	37.880	-58.919
Programma 5 Natuur, Bos en landschap			
05.01 Algemeen natuur, bos en landschap	3.081	26	-3.055
05.02 Natuur	51.150	34.895	-16.255
05.03 Landschap	9.729	1.586	-8.143
Apparaatskosten	7.774		-7.774
Totaal programma	71.734	36.507	-35.227
Programma 6 Sociaal Economische Zaken			
06.01 Beroepsbevolking met talent en ondernemerschap	8.500		-8.500
06.02 Brabant bruist	11.660	5.738	-5.922
06.03 Slimme, schone en concurrerende economie	7.184	82	-7.103
06.04 Economie, algemeen en uitvoering	12.230	1.883	-10.347
06.06 Europees beleid	484	10	-474
Apparaatskosten	6.818		
Totaal programma	46.876	7.712	-32.346
Programma 7 Jeugd, cultuur en samenleving			
07.01 Samenleving	38.853	557	-38.295
07.02 Jeugd	167.711	153.427	-14.284
07.03 Cultuur en sport	58.069	398	-57.671
07.04 Sociale en culturele ontwikkeling	6.823		-6.823
Apparaatskosten	12.663		-12.663

Overzicht van lasten en baten begroting 2009

Bedragen x € 1.000

	Lasten	Baten	Saldo
Totaal programma	284.119	154.382	-129.737
Programma 8 Ruimtelijke ontwikkeling			
08.01 Ruimtelijke ontwikkelingspolitiek	1.385	380	-1.005
Apparaatskosten	8.910		-8.910
Totaal programma	10.294	380	-9.915
Programma 9 Revitalisering Landelijk Gebied			
09.01 Zonering Landelijk Gebied	20.641	12.782	-7.859
09.02 Creëren van nieuwe landschappen	550		-550
09.90 Regievoering	18.870	860	-18.010
Apparaatskosten	9.972		-9.972
Totaal programma	50.033	13.642	-36.391
Programma 10 Wonen			
10.01 Subsidies en projecten	30.179	25.573	-4.606
Apparaatskosten	530		-530
Totaal programma	30.709	25.573	-5.136
Algemeen financieel beleid			
31.02 Algemene dekkingsmiddelen	12.040	506.747	494.707
31.03 Onvoorzien	1.308		-1.308
31.03 Stelposten	82.754		-82.754
Totaal algemeen financieel beleid	96.103	506.747	410.644
Totaal lasten en baten	1.064.020	971.746	
Geraamd resultaat vóór bestemming			-92.274
Stortingen in reserves	60.610		-60.610
Onttrekkingen aan reserves		152.884	152.884
Geraamd resultaat ná bestemming			0

Een vergelijkend overzicht van de gedetailleerde lasten en baten over de jaren 2007 (jaarrekening) en 2008 t/m 2012 is opgenomen in de bijlage 1.

In die bijlage is de meerjarenraming gedetailleerd opgenomen conform onderstaande structuur:

- xx Programma;
- xx.yy Productgroep (autorisatieniveau) : uitgewerkt en toegelicht in de programma's;
- xx.yy.zz Product : uitgewerkt en toegelicht per productgroep in de productenraming;
- Begrotingspost.

In de toelichting bij bijlage 1 zijn de relevante verschillen tussen de jaarrekening 2007 en de begroting 2009 opgenomen.

De belangrijkste verschillen tussen de ramingen 2008 en 2009 zijn bij elk programma toegelicht bij het financiële blok onder de vraag "wat mag dat kosten?".

Incidentele lasten en baten

De in de begroting opgenomen lasten en baten bevatten een incidentele component. Onder incidentele lasten en baten worden die lasten en baten verstaan die zich maximaal drie jaar in de begroting voordoen. Van de in de begroting 2009 opgenomen lasten ad € 1.064,0 miljoen is tot een bedrag van € 160,1 miljoen als incidenteel aan te merken. Van de totale baten ad € 971,7 miljoen is

€ 61,2 miljoen incidenteel. Voor een gedetailleerd overzicht van de in de begroting opgenomen incidentele lasten en baten wordt verwezen naar bijlage 15.

Recapitulatie van incidentele lasten en baten per programma

Programma	Lasten en baten x € 1.000				
	2008	2009	2010	2011	2012
Bestuur					
incidentele lasten	1.478	0	0	0	0
incidentele baten	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer					
incidentele lasten	22.280	49.686	49.193	0	0
incidentele baten	11.227	15.325	34.000	0	0
Water					
incidentele lasten	17.353	12.234	418	0	0
incidentele baten	9.411	3.863	0	0	0
Milieu					
incidentele lasten	41.496	37.477	4.103	500	0
incidentele baten	13.395	11.742	880	0	0
Natuur, bos en landschap					
incidentele lasten	2.824	4.942	2.697	2.500	100
incidentele baten	0	0	0	0	0
Sociaal economische zaken					
incidentele lasten	22.085	3.061	654	0	0
incidentele baten	10.438	4.290	1.361	0	0
Jeugd, cultuur en samenleving					
incidentele lasten	17.741	18.330	12.680	0	0
incidentele baten	4.287	0	0	0	0

Recapitulatie van incidentele lasten en baten per programma

Programma	Lasten en baten x € 1.000				
	2008	2009	2010	2011	2012
Ruimtelijke ontwikkeling					
incidentele lasten	6.041	0	2.500	2.500	0
incidentele baten	435	375	375	0	0
Revitalisering landelijk gebied					
incidentele lasten	22.538	9.306	350	0	0
incidentele baten	2.222	0	698	0	0
Wonen					
incidentele lasten	23.794	25.064	6.422	0	0
incidentele baten	25.482	25.573	6.342	0	0
Alg. fin. Beleid					
incidentele lasten	17.138	0	0	0	712
incidentele baten	17.308	0	0	303	0
Tot. incidentele lasten	194.770	160.100	79.017	5.500	812
Tot. incidentele baten	94.204	61.168	43.656	303	0

Nieuw beleid in de begroting

Bij de Voorjaarsnota 2008 die 27 juni 2008 is vastgesteld door PS, is er voor gekozen geen nieuw beleid in de begroting 2009 op te nemen.

Doeluitkeringen van het Rijk en Europees geld

Naast de algemene uitkering uit het provinciefonds ontvangt de provincie ook specifieke uitkeringen van het Rijk. Verreweg de grootste doeluitkering die de provincie ontvangt is die voor de jeugdzorg. Andere in omvang belangrijke doeluitkeringen zijn de brede doeluitkering verkeer en vervoer, voor bodemsanering en voor investeringen landelijk gebied.

Totaal ontvangt de provincie in 2009 € 384,7 miljoen aan doeluitkeringen (zie specificatie in bijlage 17).

Een aantal Europese programma's is afgelopen. Vanuit Brussel ontvangt de provincie in 2009 in totaal nog € 5,2 miljoen (zie specificatie in bijlage 18).

De resultaatbestemming (ofwel de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves) vormt het sluitstuk van het overzicht van de lasten en de baten.

Een meerjarig overzicht van de stortingen en onttrekkingen van de reserves per programma is bij elk programma opgenomen onder de vraag “wat mag dat kosten?”
Een overzicht van het meerjarige verloop van alle reserves met toelichting is opgenomen in bijlage 10.

Overzicht geraamde resultaatbestemming per programma

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves		Bedragen x € 1.000	
	Storting	Onttrekking	Saldo mutatie
Programma 1 Bestuur			
1 Reserve rekenkamer	331	331	
Programma 2 Verkeer en Vervoer			
2 Reserve ecozones	229	5.425	5.197
3 Reserve hoofdwegenet Noord-Brabant		421	421
4 Reserve Stedelijke tangenten	726	7.000	6.274
5 Reserve gladheidsbestrijding	1.530	1.403	-128
6 Reserve herhuisvesting districten		1.750	1.750
7 Reserve vernieuwing OV		4.554	4.554
8 Reserve Brabant 2050		6.040	6.040
Programma 3 Water			
9 Reserve uitvoering Waterhuishoudingsplan		4.533	4.533
10 Reserve rivierbedcompensatie	17	3.188	3.170
11 Reserve investeringsbudget landelijk gebied		2.022	2.022
Programma 4 Milieu			
12 Reserve handhaving milieu	98	98	
13 Reserve luchtkwaliteit		633	633
14 Reserve revitalisering landelijk gebied		98	98
15 Reserve investeringsbudget landelijk gebied		199	199
Programma 5 Natuur, bos en landschap			
16 Reserve groene geleedingszone hoge snelheidslijn (HSL)		623	623
17 Reserve revitalisering landelijk gebied	4.624	5.165	541
18 Reserve cofinanciering POP-programma	1.000		-1.000
19 Reserve investeringsbudget landelijk gebied		670	670
Programma 6 Sociaal economische zaken			
20 Reserve TIPP 4e tender		60	60

Overzicht geraamde resultaatbestemming per programma

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves		Bedragen x € 1.000	
	Storting	Onttrekking	Saldo mutatie
21 Reserve TIPP 3e tender		332	332
22 Reserve TIPP 1e en 2e tender		204	204
23 Reserve pieken in de Delta		3.000	3.000
24 Reserve cofinanciering POP-programma		850	850
Programma 7 Jeugd, cultuur en samenleving			
25 Reserve cofinanciering POP-programma		184	184
26 Reserve instandhouding onroerend erfgoed	347	2.240	1.893
27 Reserve monumentenfonds	500		-500
Programma 9 Revitalisering Landelijk Gebied			
28 Reserve sanering glastuinbouw en sloop bebouwing buitengebied		974	974
29 Reserve cofinanciering POP-programma		659	659
30 Reserve Investeringsbudget Landelijk gebied	6.276	2.699	-3.577
Programma 10 Wonen			
31 Reserve voorbereiding stedelijke vernieuwing		213	213
32 Algemene reserve component Vinex		150	150
Algemeen financieel beleid			
33 Algemene reserve voorfinanciering	168		-168
34 Algemene reserve overhevelingen	16.024	46.766	30.742
35 Algemene reserve doorgeschoven ruimte		26.906	26.906
36 Reserve Brabant 2050	6.807	14.850	8.043
37 Reserve dividend Essent	15.000		-15.000
38 Reserve kantoorinnovatie		1.973	1.973
39 Reserve ICT;infrastructuur en applicaties	6.688	6.671	-17
40 Risicoreserve	246		-246
Totaal resultaatbestemming	60.610	152.884	92.274
Totaal lasten en baten	1.064.020	971.746	
Totaal lasten/baten incl.resultaatbestemming	1.124.630	1.124.630	
Geraamd resultaat ná bestemming			0

Toelichting op de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

In de programma's van de begroting zijn per productgroep de bijbehorende mutaties in de reserves opgenomen en toegelicht. De mutaties in de reserves zijn conform de bestedingsplannen zoals opgenomen in de voorjaarsnota 2008 bijlage 5.

- 1 In de reserve rekenkamer wordt jaarlijks het aandeel van de Provincie Noord-Brabant, € 0,3 miljoen gestort t.b.v. onderzoeken die de Zuidelijke Rekenkamer uitvoert. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd.
- 2 In 2009 wordt € 5,4 miljoen onttrokken voor de Ecozones Randweg en Zuid-Willemsvaart. De reserve wordt jaarlijks geïndexeerd met index voor bruto overheidsinvesteringen.
- 3 Aan de reserve hoofdwegennet Noord-Brabant worden de apparaatskosten voor A4 en voor regie van rijksprojecten onttrokken.
- 4 Aan de reserve stedelijke tangenten wordt jaarlijks rente toegevoegd. In 2009 wordt aan de reserve € 7 miljoen onttrokken voor de randweg Den Bosch.
- 5 De reserve gladheidbestrijding is bedoeld om de kosten van zouttractie, zout en het gladheidmeldsysteem (GMS) te financieren. De onttrekking betreft de geraamde kosten van gladheidbestrijding 2009. De stortingen in de reserve worden jaarlijks geïndexeerd.
- 6 Voor de realisatie van het steunpunt Helmond wordt € 1.750.000 onttrokken aan de reserve herhuisvesting districten.
- 7 Uit de reserve vernieuwing openbaar vervoer wordt in 2009 € 4.554 onttrokken voor o.a. het project dynamische reisinformatie, de doorstroomassen OV-netwerk Brabantstad en voor het werkprogramma OV.
- 8 De geraamde onttrekking aan de reserve Brabant 2050 is voor het OV-netwerk Brabantstad.
- 9 De reserve is bedoeld voor de dekking van de kosten van de uitvoering van het waterhuishoudingsplan die niet ten laste mogen komen van de opbrengst grondwaterheffing.
- 10 De onttrekking uit de reserve rivierbedcompensatie is bedoeld voor uitvoering van de planstudie Overdiepse Polder en voor daarbij horende anticiperende aankopen.
- 11 Uit de reserve Investeringsbudget Landelijk Gebied worden de geraamde kosten voor Inrichting en morfologie oppervlaktewater en areaal verbetering waterkwaliteit onttrokken.
- 12 De reserve handhaving milieu is ingesteld voor de opvang van fluctuatie in de kosten van repressieve handhaving.
- 13 De provinciale bijdrage aan het nationaal samenwerkingsprogramma luchtkwaliteit verloopt via de reserve.
- 14 Uit de reserve revitalisering landelijk gebied worden de kosten voor de duurzaamheidsimpuls onttrokken.
- 15 Uit de reserve Investeringsbudget Landelijk Gebied worden de geraamde kosten voor verbrede landbouw, duurzame landbouwproductiesystemen en verbeteren van bodemkwaliteit onttrokken.
- 16 In 2009 wordt € 623.000 onttrokken ten behoeve van de aanleg van de groene geleidingszone langs de Hoge SnelheidsLijn.
- 17 Uit de reserve revitalisering landelijk gebied worden de kosten voor de Ecologische verbindingzones, proeftuin Groene Woud en stimuleringskader Groen/blauwe diensten onttrokken.
- 18 Het PlattelandsOntwikkelingsProgramma (POP) is een programma van Europese Unie bedoeld voor de herstructurering van de agrarische sector. De cofinancieringsmiddelen van de provincie hierbij lopen via de reserve. In 2009 wordt € 1 miljoen aan de reserve toegevoegd.
- 19 Uit de reserve Investeringsbudget Landelijk Gebied worden de geraamde kosten voor soortenbescherming en landschappelijke kwaliteit onttrokken.
- 20, 21, 22 De provinciale cofinanciering van de TIPP-regeling (Tender InvesteringsProgramma's Provincies) is 15% van de subsidie die door het ministerie van Economische Zaken wordt verstrekt. De onttrekkingen aan de reserves vinden plaats op basis van voortgangsrapportages TIPP.
- 23 De Pieken in de Delta programma's van het ministerie van Economische Zaken lopen van 2008-2010. De ministeriële regeling vereist per project op iedere rijksbijdrage een zelfde bedrag van de regionale overheden. De cofinanciering van de provincie verloopt via de reserve.
- 24 Uit de reserve cofinanciering POP-programma wordt voor toerisme en recreatie in 2009 € 850.000 onttrokken.
- 25 Uit de reserve cofinanciering POP-programma wordt voor verbetering van de leefbaarheid in de kleine kernen 2009 € 184.000 onttrokken.
- 26 Uit de reserve instandhouding onroerend erfgoed wordt in 2009 € 2,2 miljoen onttrokken voor de uitvoering van de nota monumenten inclusief de uitvoering kerken-

- en molenregeling. Aan de reserve wordt jaarlijks een geïndexeerd bedrag van € 0,35 miljoen toegevoegd.
- 27 Om te kunnen deelnemen in de achtergestelde lening van de NV Monumentenfonds wordt in 2009 € 500.000 in de reserve gestort.
- 28 Uit de reserve sanering glastuinbouw & sloop bebouwing buitengebied wordt in 2009 voor de voorfinanciering van het project Dotterbloem in Sint Oedenrode en voor de rentekosten voorfinanciering sanering glastuinbouw € 974.000 onttrokken.
- 29 Voor de cofinanciering van het Leader-programma POP wordt € 659.000 uit de reserve onttrokken.
- 30 Voor het verbeteren van landbouwkundige structuren wordt € 2,7 miljoen uit de reserve ILG onttrokken. De storting van € 6,3 miljoen in de reserve betreft de co-financieringsmiddelen die op basis van de bestuursovereenkomst in het kader van de Wet Inrichting Landelijk Gebied beschikbaar worden gesteld.
- 31 Voor ontwikkeling en onderzoek naar de aanpak van verouderde gebieden en bedrijventerreinen wordt € 0,2 miljoen uit de reserve stimulering voorbereiding stedelijke ontwikkeling onttrokken.
- 32 De onttrekking uit de algemene reserve van € 150.000 betreft de afwikkeling van de vrijval uit de voorziening Vinex bij de jaarrekening 2005.
- 33 De mutatie in de algemene reserve voorfinanciering betreft de eerder voorgefinancierde armaturen en de voorfinanciering van de groene geleidingszone hoge snelheidslijn.
- 34 Via de algemene reserve wordt € 46,8 miljoen naar 2009 overgebracht voor doorgeschoven prestaties uit 2008 conform eerdere besluitvorming PS.
- 35 Via de algemene reserve wordt de beschikbare begrotingsruimte doorgeschoven naar het volgende jaar. De onttrekking van € 26,9 miljoen betreft de doorgeschoven begrotingsruimte van 2008 naar 2009.
- 36 De reserve Brabant 2050 is ingesteld om accenten te kunnen leggen op duurzame investeringen en grote eenmalige projecten die niet kunnen worden gedekt uit de lopende begroting. De jaarlijkse storting bedraagt € 6,8 miljoen. De onttrekking ad € 14,9 miljoen betreft de uitgaven voor het investeringsprogramma Rijk-provincies.
- 37 De reserve dividend Essent wordt geleidelijk de komende jaren op het niveau van € 100 miljoen gebracht met als doel de exploitatie voor grote schommelingen te behoeden bij een plotseling tegenvallende dividend-uitkering.
- 38 Ten behoeve van uitgaven voor kantoorinnovatie is de reserve ingesteld.
- 39 De storting in en onttrekking uit de reserve ICT vloeit voort uit het vastgestelde informatiebeleid.
- 40 De risicoreserve is bedoeld om de beleidsrisico's af te dekken (zie ook de paragraaf weerstandsvermogen). Jaarlijks wordt conform Kadernota een vast bedrag aan de reserve toegevoegd.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is bepaald dat de arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume een onderdeel van de uiteenzetting over de financiële positie in de begroting zijn.

Bedragen zijn exclusief indexering.

Vakantiegeld

Het vakantiegeld wordt in de exploitatie verantwoord voor zover dat daadwerkelijk is uitbetaald. Uitbetaling geschiedt in de maand mei, zodat aan het eind van het jaar een verplichting ontstaat van 7 maanden vakantiegeld. Dat komt neer op een totaalbedrag van ca. € 2,8 miljoen. In verband met verdere formatie-reductie zal de verplichting naar verwachting de komende jaren iets teruglopen.

Meerjarig is het beeld van deze verplichtingen:

Bedragen x € 1.000	2009	2010	2011	2012
vakantiegeld	2.933	2.933	2.933	2.933

Wachtgelden en aanvullende uitkeringen invaliditeit

De wachtgelduitkeringen worden structureel in de begroting opgenomen. Voor 2009 moet rekening worden gehouden met een totaal volume van ca. € 212.000 voor de provinciale organisatie en ca. € 49.000 voor de oud-medewerkers van het ETIN; totaal € 261.000. In de loop van de jaren lopen deze verplichtingen overigens af.

De verplichtingen inzake wachtgelden zijn meerjarig als volgt weer te geven:

Bedragen x € 1.000	2009	2010	2011	2012
wachtgelden	261	244	208	179

Werkloosheidsuitkeringen

Sinds 2001 is ingeval van werkloosheid ook voor ambtenaren de WW van toepassing. De kosten van de uitkeringen en arbeidsrechtelijke aanvullingen, alsmede uitvoeringskosten van de aanvullingen worden door de uitvoeringsorganen bij de provincie in rekening gebracht. Deze kosten worden structureel in de begroting opgenomen.

Voor 2009 moet rekening worden gehouden met een totaal volume van ca. € 208.000, alsmede met de uitvoeringskosten die het UWV in rekening brengt van ca. € 21.000. De uitvoeringskosten zijn overigens fors gestegen, door een gemiddelde tariefstijging van méér dan 100%.

Deze verplichtingen zijn meerjarig als volgt weer te geven:

Bedragen x € 1.000	2009	2010	2011	2012
uitkeringen	208	208	208	208
uitvoeringskosten	21	21	21	21

Vroegpensioen (FPU) en 57+-regeling

Tot en met 2006 konden medewerkers vervroegd met pensioen, met de zgn. FPU. (Voor bepaalde leeftijdsgroepen staat die mogelijkheid overigens nog steeds open.) In bepaalde situaties komt een deel van de kosten ten laste van de provincie.

Daarnaast is in het kader van de personeelsreductie eind 2005 aan medewerkers die op 31-12-2005 57 jaar of ouder waren de gelegenheid geboden vervroegd uit te treden onder FPU-regime met een extra suppletie van provinciewege.

Voor 2009 worden de kosten van de FPU-uitkeringen en de suppleties die voor rekening komen van de provincie geraamd op € 2.802.000 en de uitvoeringskosten die het ABP in rekening brengt op € 21.000.

De verplichtingen zijn meerjarig als volgt weer te geven:

Bedragen x € 1.000	2009	2010	2011	2012
FPU	448	385	322	258
suppletie	2.354	1.813	1.813	1.540
uitvoeringskosten ABP	21	15	14	11

Verplichtingen inzake wachtgelden van (voormalig) gedeputeerden

Op grond van hun rechtspositie hebben gedeputeerden na beëindiging van het GS-lidmaatschap recht op een wachtgeld-uitkering, waarvan de duur o.m. gerelateerd is aan de duur van het lidmaatschap.

In maart 2007 hebben 3 GS-leden gebruik gemaakt van de wachtgeldregeling; daarnaast waren er nog 2 lopende verplichtingen. Een aantal leden heeft inmiddels te kennen gegeven op dit moment af te zien van de aanspraken; wel blijft voor hen het recht op wachtgeld bestaan.

Uitgaande van de actuele verplichtingen, is rekening te houden met de volgende meerjarige consequenties:

Bedragen x € 1.000	2009	2010	2011	2012
wachtgelden vml. GS-leden	55	55	55	55

Overigens ligt het risico veel hoger. In deze cijfers is nl. rekening gehouden met de huidige situatie, waarin inkomsten uit andere arbeidsverhoudingen worden verrekend.

Uitgaande van een scenario van 1 tussentijdse zetel-wisseling en een wisseling bij de 4-jaarlijkse verkiezingen van 3 zetels, is het volledige risico (excl. verrekening met inkomsten) als volgt weer te geven:

Bedragen x € 1.000	2009	2010	2011	2012
wachtgelden vml. GS-leden	309	335	482	516

Verplichtingen inzake pensioenen van (voormalig) gedeputeerden

Op grond van hun rechtspositieregeling bouwen gedeputeerden tijdens hun bestuursperiode pensioenrechten op. Die rechten worden tot op heden niet ondergebracht bij een pensioenverzekeraar. Dat betekent dat iemand die in het verleden gedeputeerde van Noord-Brabant is geweest, bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd recht heeft op pensioen ten laste van de provincie.

Sinds een aantal jaren kan er bij verandering van werkkring geopteerd worden voor overdracht van pensioenkapitalen. Door verschillende gedeputeerden is van die mogelijkheid gebruik gemaakt, zowel overdracht van de provincie naar elders als van overdracht van elders naar de provincie. Dit laatste betekent zelfs dat het uit te betalen pensioen niet alleen het pensioen o.g.v. het GS-lidmaatschap betreft, maar ook het pensioen van voormalige betrekkingen (voor zover dat begrepen is in het overgedragen kapitaal).

Overigens is er een wettelijke verplichting op komst om ook voor bestuurders de pensioenverzekering onder te brengen in een pensioenfonds. Ter voorbereiding daarop zullen alle aanspraken in beeld moeten worden gebracht van alle voormalige gedeputeerden die in de toekomst enig recht op pensioen ten laste van de Provincie kunnen doen gelden.

Rekening houdend met een verplichting tot het 95^e levensjaar, geven de bestaande pensioenuitkeringen in meerjarenperspectief het volgende uitgaven-beeld te zien:

Bedragen x € 1.000	2009	2010	2011	2012
pensioenen vml. GS-leden	355	343	318	318

Verplichtingen inzake wachtgelden van (voormalige) statenleden

Op grond van hun rechtspositie hebben ook statenleden na beëindiging recht op een wachtgeld-uitkering, tot maximaal 2 jaar. In maart 2007 hebben 20 leden gebruik gemaakt van de wachtgeldregeling; er waren op dat moment geen lopende verplichtingen.

Uitgaande van de huidige verplichtingen, is rekening te houden met de volgende meerjarige consequenties:

Bedragen x € 1.000	2009	2010	2011	2012
wachtgelden vml. PS-leden	57	3		

*) Geen rekening is gehouden met toekomstige situaties. In de praktijk doen die zich wel voor, waardoor er ook een risico is van wachtgeld-betalingen in 2011 e.v.

De wachtgeldregeling is echter dermate versoerd, dat de omvang van de uitkeringen na 2009 zeer beperkt zal zijn. (Alle inkomsten uit arbeid die uitgaan boven het minimum loon worden dan met de uitkering verrekend.)

Uitgaande van een jaarlijkse zetel-wisseling met één wachtgeldverplichting en een verplichting van 5 wachtgelduitkeringen bij de nieuwe verkiezingen in 2011, geeft het risico van de verplichtingen het volgende beeld:

Bedragen x € 1.000	2009	2010	2011	2012
wachtgelden vml. PS-leden	55	18	46	52

Geprognosticeerde balans

Vaste activa

In de meerjarenbegroting 2009 tot en met 2012 zijn de boekwaarden van de vaste activa als volgt geraamd:

Omschrijving	bedragen x € 1.000				
	Stand per 1-jan-2009	Stand per 31-dec-2009	Stand per 31-dec-2010	Stand per 31-dec-2011	Stand per 31-dec-2012
Materiële vaste activa					
Inv. met economisch nut	47.202	44.722	42.279	39.853	37.368
Inv. met maatschappelijk nut	309.171	336.111	370.478	417.267	448.541
Financiële vaste activa	243.457	263.213	283.604	306.695	306.201
Totaal activa	599.830	644.046	696.361	763.815	792.109

Een gespecificeerd overzicht van het verloop van de boekwaarde van de vaste activa gedurende de periode 2009-2012, inclusief de daarbij gehanteerde afschrijvingsmethodiek zoals vastgelegd in de 3^e Nota Kapitaaldienst, is opgenomen in de bijlagen 7 t/m 9.

Een gedetailleerd overzicht van de nieuwe investeringen in vaste activa is opgenomen in bijlage 16.

Financiering

Voor de financiering van de vaste activa zijn de volgende geraamde middelen beschikbaar.

Omschrijving	bedragen x € 1.000				
	Stand per 1-jan-2009	Stand per 31-dec-2009	Stand per 31-dec-2010	Stand per 31-dec-2011	Stand per 31-dec-2012
Algemene reserve	83.634	26.004	2.466	24.139	23.279
Reserves	641.081	606.437	587.989	577.191	570.575
Voorzieningen	1.671	893	383	288	227
Opgenomen geldleningen					
- reeds aangegaan	(398.226)	(417.501)	(238.093)	(118.020)	(82.863)
- nog op te nemen	0	170.519	115.817	32.188	7.624
Transitoria	266.054	249.165	225.927	247.574	273.268
Kasgeld gebruikt voor financiering kapitaaluitgaven	5.617	8.529	1.872	454	0
Totaal passiva	599.830	644.046	696.361	763.815	792.109

De standen en het verloop van de reserves, de voorzieningen en de opgenomen geldleningen zijn in de bijlagen 10, 11 en 12 gespecificeerd opgenomen.

De opgenomen vaste geldleningen vormen het sluitstuk voor het evenwicht tussen de activa en de passiva. Het totaal van de gepresenteerde activa verondersteld bij de geprognosticeerde reserves en voorzieningen een groei van de vaste geldleningen. De afgelopen jaren heeft de provincie echter

geen langlopende geldleningen meer aangetrokken en is de behoefte aan kapitaalmiddelen gelet op de feitelijke ontwikkeling van de vaste activa, de reserves en de voorzieningen (zoals vermeld in de jaarrekening) steeds opgevangen via de korte financieringsmiddelen.

Verleende garanties en waarborgen

De gewaarborgde geldleningen en de door de provincie afgegeven garanties zijn opgenomen in de bijlage 13.

Verleende garanties en waarborgen	bedragen x € 1.000		
	jaarrekening 2007	begroting 2008	begroting 2009
Zorginstellingen *)	32.319	28.515	26.409
Nationaal Groenfonds **)	17.031	11.123	14.436
Garantieverplichtingen ***)	116.686	117.391	135.092
Totaal garanties/waarborgen	166.036	157.029	175.937

Toelichting

*)Het beleid van de provincie is er op gericht om de gewaarborgde geldleningen aan zorginstellingen onder te brengen bij het waarborgfonds voor de zorgsector (WFZ). Naar verwachting zal eind 2008 ca. 94% van de overdracht van de borgstellingen aan het WFZ zijn afgerond.

**)De provincie Noord-Brabant heeft een aandeel van 13,1% in de gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen nationaal groenfonds van € 110,2 miljoen.

***)De hier opgenomen bedragen betreffen de door de provincie afgegeven garanties waarop de reeds gerealiseerde aanspraken in mindering zijn gebracht. (zie ook de paragraaf 4 weerstandsvermogen)